

sluter — förutom ersättning med tio kronor per timme och vecka (nu åtta kronor) för $98\frac{5}{6}$ timmars undervisning av biträdande lärare under envar av 29 veckor — arvode till lärare i pukslagning med 200 kronor, arvode för ackompanjemang och andra utgifter för undervisningen med 5,600 kronor, arvode för pianostämning med 760 kronor och ersättning med 1,400 kronor till biträdande lärare för 140 examens- och tentamenstimmar för icke-elever à tio kronor för timme.

Timersättningen för de biträdande lärarna, vilken nu som nämnt utgör åtta kronor, har akademien enligt det föregående ifrågasatt skola höjas med två kronor till tio kronor. Statskontoret har tillstyrkt en höjning med 50 öre till åtta kronor 50 öre per timme. För egen del finner jag den av akademien förebragta motiveringen utgöra skäl för en höjning av ersättningen med en krona till nio kronor per timme. Mot att ersättning utgår till biträdande lärare för deras befattning med tentamina och examina för icke-elever — d. v. s. personer, som på andra vägar förvärvat sig i stort sett den utbildning, som musikkonservatoriet förmedlar, och önska undergå examen, som kan avläggas vid konservatoriet — torde i och för sig intet vara att erinra. I likhet med statskontoret håller jag dock före, att dessa kostnader böra ersättas med de avgifter, som erläggas av icke-eleverna. Därest dessa avgifter icke förslå till täckande av ifrågakommande kostnader, torde Kungl. Maj:t böra på förslag av akademien taga under övervägande en höjning av dessa avgifter. Vad jag nu anfört, gäller jämväl akademiens förslag rörande ersättning till två lärare i läroverksstyrelsen, som övervara examina med icke-elever, i den mån dessa icke kunna beredas kompensation genom minskad undervisningsskyldighet. I övrigt har jag ingen annan erinran att framställa mot akademiens beräkningar av anslagsmedlen till biträdande lärare och andra utgifter för undervisningen än att jag beräknar antalet timlärartimmar till 82 per vecka i stället för av akademien föreslagna $98\frac{5}{6}$. Anslagsmedlen böra alltså för nästa budgetår beräknas till $(9 \times 29 \times 82 + 200 + 5,600 + 760 =)$ i runt tal 28,000 kronor. Anslagsminskningen utgör alltså $(44,000 - 28,000 =)$ 16,000 kronor.

Vid bifall till mina nu framställda förslag bör den i avlöningsstaten för musikaliska akademien med musikkonservatoriet uppförda anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat höjas med de med vederbörliga pensionsavdrag minskade lönerna i högsta förekommande löneklass för två lärare i lönegraden B 21, d. v. s. med i runt tal 14,400 kronor till 100,400 kronor. Vidare bör delposten till grundavlöningar m. m. till icke-ordinarie personal höjas med $(4 \times 4,500 + 6,000 + 600 - 16,000 =)$ 8,600 kronor till 83,000 kronor, delposten till avlöningsförhöjningar m. m. till sistnämnda personal med 700 kronor till förslagsvis 3,700 kronor och slutligen anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän med 1,000 kronor till förslagsvis 5,300 kronor. I övrigt ifrågasätter jag inga förändringar i fråga om dispositionen av förevarande anslag.

Sammanlagda anslagshöjningen utgör $(14,400 + 8,600 + 700 + 1,000 =)$ 24,700 kronor, och förevarande avlöningsanslag bör alltså för nästa budgetår bestämmas till $(182,900 + 24,700 =)$ 207,600 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels å personalförteckningen för musikaliska akademien med musikkonservatoriet uppföra ytterligare 2 lärare i lönegraden B 21, den ene i pianospelning och den andre i sång för musiklärar- och kantors-(kyrkosångar-)examen, ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav föranledda ändringar i den vid nämnda förteckning fogade anmärkningen;

dels besluta, att avlöningsstaten för musikaliska akademien med musikkonservatoriet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/1939, erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 100,400
— — — — —	» 15,200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar m. m. kronor 83,000	
b. Avlöningsförhöjningar	
m. m., <i>förslagsvis</i> . . .	» 3,700
»	86,700
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . .	» 5,300
Summa förslagsanslag kronor 207,600;	

dels ock till *Musikaliska akademien med musikkonservatoriet*: Avlöningar för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 207,600.

[59.] 16. **Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Omkostnader, förslagsanslag.** 17. **Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Inköp och bindning av böcker och musikalier samt underhåll och vård av instrument, reservationsanslag.** Dessa båda anslag äro nu uppförda med respektive 13,900 kronor och 7,300 kronor. I sistnämnda anslag är inräknat ett belopp av 1,000 kronor till påbörjande av anskaffningen av vissa körsångsamlingar, för vilkas inköp akademien i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår hemställde om anvisande av sammanlagt 3,160 kronor.

Akademien har i skrivelse den 9 september 1937 icke ifrågasatt någon ändring i fråga om dispositionen av nämnda anslag för nästa budgetår.

Ifrågavarande anslag torde böra för nästa budgetår uppföras med oförändrade belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att för budgetåret 1938/1939 anvisa
dels till *Musikaliska akademien med musikkonservatoriet*:
Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 13,900;
dels ock till *Musikaliska akademien med musikkonservatoriet*:
Inköp och bindning av böcker och musikalier samt underhåll
och vård av instrument ett reservationsanslag av kronor 7,300.

[60.] 18. **Musikaliska akademien med musikkonservatoriet: Stipendier m. m., reservationsanslag.** Detta anslag, som tidigare utgått med 25,000 kronor, sänktes av 1932 års riksdag till 15,000 kronor och av 1933 års riksdag till 10,000 kronor. 1936 års riksdag höjde anslaget till 15,000 kronor.

Akademien har i skrivelse den 9 september 1937 hemställt om höjning av anslaget till 25,000 kronor. Till stöd för sin hemställan har akademien åberopat de i anslagsäskandena under senare år anförda skälen för anslagets höjande.

Det beaktande, svenska tonverk på såväl operans som konsertmusikens område i allt högre grad rönt i utlandet vittnade om värdet av vår skapande tonkonst. Dess rika blomstring torde till stor del kunna tillskrivas den uppmuntran, som tonsättarne åtnjutit från statens sida, varigenom de kunnat ägna större tid och krafter åt skapande verksamhet. Som bevis på denna stegrade kompositionsalstring kunde anföras, att antalet sökande till stipendier m. m. för ett tjugutal år sedan var fyra mot tretton år 1936. I sitt förslag till fördelning av ifrågavarande anslag för år 1937 hade akademien yttrat, att anslaget vore otillräckligt för att i önskvärd utsträckning kunna tillgodose därav förtjänta tonsättare, och att det vore med hänsyn till denna omständighet, som akademien avgåve sitt förslag till anslagets fördelning. I enlighet med akademiens förslag hade Kungl. Maj:t tillerkänt tio av de sökande såsom uppmuntran belopp mellan 500 och 1,000 kronor samt till ytterligare fem tonsättare såsom uppmuntran eller belöning belopp mellan 500 och 1,500 kronor. Det torde emellertid kunna ifrågasättas om dessa numera starkt beskurna understöd innebure skäligen ersättning för tonsättarnas avstående från praktiskt förvärvsarbete till förmån för skapande verksamhet, vilket vid anslagets tillkomst angivits som ett huvudsyfte därmed.

Sänkningen av förevarande anslag åren 1932 och 1933 motiverades av budgetära skäl, och höjningen av anslaget år 1936 kan betecknas som det första steget till en återgång till de före anslagsbegränsningarna rådande

Departementschefen.

förhållandena. Med hänsyn till anslagsändamålets betydelse finner jag mig böra tillstyrka, att anslaget för nästa budgetår höjes med 5,000 kronor till 20,000 kronor. Jag hemställer följaktligen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Musikaliska akademien med musikkonservatoriet:*
Stipendier m. m. för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 20,000.

[61.] 19. **Teaterrådet.** Förevarande anslag har under vart och ett av budgetåren 1936/1938 utgått med 8,000 kronor. Anslaget har helt tagits i anspråk för arvoden åt nämndens ledamöter (ordföranden 2,000 kronor, envar av två ledamöter 1,000 kronor och den ledamot, som erhållit uppdrag att vara rådets sekreterare, 4,000 kronor). Utgifter för expenser samt resekostnadsersättningar hava bestritts ur behållningen å vissa tidigare av Kungl. Maj:t till rådets förfogande ställda anslagsmedel. Av sistnämnda medel har också jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 9 juli 1937 utgått ersättning med 500 kronor för tiden intill utgången av juni 1937 till den av Kungl. Maj:t förordnade suppleanten i teaterrådet, vilken regelbundet deltagit i rådets sammanträden och arbete i övrigt.

I skrivelse den 14 september 1937 har *teaterrådet* hemställt om anvisande av ett anslag av 10,500 kronor för budgetåret 1938/1939. Av skrivelsen framgår, att de ovannämnda särskilda anslagsmedlen beräknas vara förbrukade vid utgången av innevarande budgetår, varför höjning av anslaget erfordras till bestridande av de kostnader, som hittills utgått av nämnda medel, nämligen *dels* ovannämnda ersättning å 500 kronor till en suppleant, *dels* ock 2,000 kronor till expenser och reseersättningar. Av skrivelsen inhämtas vidare, att utgifterna för expenser och resor under budgetåret 1935/1936 uppgått till 2,404 kronor 30 öre och under budgetåret 1936/1937 till 1,288 kronor 45 öre. Sistnämnda år hava inga resor företagits.

Departementschefen.

En höjning av anslaget synes nödvändig för att bereda ersättning för de ovannämnda särskilda anslagsmedlen, vilka enligt det ovanstående beräknas vara förbrukade vid utgången av löpande budgetår. Beräkningen av det för expenser och reseersättningar erforderliga anslagsbeloppet, 2,000 kronor, synes med hänsyn till den faktiska medelsåtgången under de båda senaste budgetåren icke giva anledning till erinran. Likaledes vill jag tillstyrka, att ett arvodesbelopp av 500 kronor även i fortsättningen avses för den av Kungl. Maj:t förordnade suppleanten. Det är för kontinuiteten i rådets arbete av stort värde, att denne är i tillfälle att deltaga i sammanträdena och i verksamheten i övrigt.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår disponeras på följande sätt:

1. Arvoden till teaterrådets ledamöter och till suppleant . . .	kronor	8,500
2. Expenser och reseersättningar	»	2,000
		Summa kronor 10,500.

Anslaget bör alltså bestämmas till sistnämnda belopp, motsvarande en anslagshöjning med 2,500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Teaterrådet* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett
anslag av kronor 10,500.

E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

[62.] 1. **Universitetskanslersämbetet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är för närvarande uppfört med 39,500 kronor.

I skrivelse den 8 december 1937 har *kanslern* hemställt, att anslaget under nästkommande budgetår måtte upptagas med oförändrat belopp.

Departementschefen.

I enlighet med kanslerns förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetskanslersämbetet: Avlöningar* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 39,500.

[63.] 2. **Universitetskanslersämbetet: Omkostnader, förslagsanslag.**
3. **Universitetskanslersämbetet: Möblering m. m., reservationsanslag.** Till omkostnader är för närvarande uppfört ett förslagsanslag om 2,000 kronor, vilket disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 371.

I skrivelse den 8 december 1937 har *kanslern* hemställt *dels* om höjning av omkostnadsanslaget med 600 kronor, *dels ock* om anvisande av ett engångsanslag av 4,000 kronor, till anskaffande av möbler m. m. för kanslerns ämbetsrum. Till stöd härför har anförts:

Universitetskanslern hade hittills icke haft något tjänsterum. Föredragningarna hade försiggått i kanslerns bostad, och där hade han även mottagit dem, som sökt honom i tjänsteangelägenheter. På därom av kanslern gjord hemställan komme emellertid ett rum, beläget omedelbart intill kanslersexpeditionens nuvarande lokaler, att ställas till hans förfogande inom den närmaste framtiden. Med anledning av denna utökning av lokalerna behövde kanslersämbetets omkostnadsanslag höjas. Den erforderliga anslagsökningen syntes kunna beräknas till 600 kronor, varav 100 kronor belöpte på utgifter för bränsle, lyse och vatten. Dessutom erfordrades för anskaffande av möbler m. m. till nämnda rum ett engångsanslag, som syntes böra beräknas till 4,000 kronor.

Departementschefen.

Medel torde böra ställas till förfogande för inredande av ett ämbetsrum åt universitetskanslern och till bestridande av övriga därmed sammanhängande utgifter. Mot de gjorda anslagsberäkningarna har jag icke funnit

anledning till erinran. Det äskade engångsanslaget bör anvisas såsom reservationsanslag. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1938/1939 anvisa
dels till Universitetskanslersämbetet: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 2,600;
dels ock till Universitetskanslersämbetet: Möblering m. m. ett reservationsanslag av kronor 4,000.

[64.] 4. **Uppsala universitet: Avlöningar, förslagsanslag.** 5. **Uppsala universitet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Dessa anslag äro nu uppförda med respektive 1,587,100 kronor och 672,700 kronor.

Chefen för finansdepartementet torde komma att framdeles föreslå Kungl. Maj:t att för 1938 års riksdag framlägga förslag beträffande ändrad redovisning av universitetens fastighetsbestånd. Detta förslag lär komma att inverka jämväl på beräkningen av universitetens anslag till avlöningar och materiel. Förevarande båda anslag synas därför nu böra uppföras i rikstatsförslaget med beräknade belopp. Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/1939
dels till Uppsala universitet: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 1,858,800;
dels ock till Uppsala universitet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av kronor 652,200.

[65.] 6. **Uppsala universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket, reservationsanslag.** 7. **Uppsala universitet: Stipendier åt studerande.** 8. **Uppsala universitet: Vissa ersättningar m. m.** Förevarande anslag äro i riksstaten för innevarande budgetår uppförda med 148,500 kronor, 6,200 kronor, respektive 14,300 kronor.

Kanslern har i skrivelse den 5 november 1937 hemställt, att de två förstnämnda anslagen måtte för budgetåret 1938/1939 uppföras med oförändrade belopp samt att anslaget till vissa ersättningar m. m. måtte — med hänsyn till att en understödstagare numera avlidit — för nästa budgetår upptagas med 14,200 kronor.

Jag biträder kanslerns förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1938/1939 anvisa

Departementschefen.

dels till Uppsala universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket ett reservationsanslag av kronor 148,500;

dels till *Uppsala universitet: Stipendier åt studerande* ett
 anslag av kronor 6,200;
 dels ock till *Uppsala universitet: Vissa ersättningar m. m.*
 ett anslag av kronor 14,200.

[66.] 9. **Uppsala universitet: Inredningsarbeten m. m. för universitetsbiblioteket, reservationsanslag.** 1933 och 1934 års riksdagar anvisade tillhopa 450,000 kronor till om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Uppsala, avseende *förlängning av läsesalsflygeln.*

I detta belopp voro icke inräknade kostnaderna för inredningsarbeten m. m. De sammanlagda kostnaderna för dessa arbeten borde, enligt vad jag under punkten 75 i 1936 års åttonde huvudtitel framhållit, hållas inom en anslagsram av 100,000 kronor. För vart och ett av budgetåren 1935/1937 har för ändamålet anvisats 20,000 kronor och för innevarande budgetår ett belopp av 10,000 kronor eller alltså sammanlagt 50,000 kronor.

Till fullföljande av universitetsbibliotekets om- och tillbyggnad m. m. anvisade 1936 och 1937 års riksdagar sammanlagt 325,000 kronor, närmast avsedda för *ombyggnad av huvudbyggnaden i syfte att igenlägga vissa dageröppningar m. m.* För inredning av och inventarier för de i samband med ombyggnaden av huvudbyggnaden ändrade lokalerna beräknades ett belopp av 26,440 kronor erforderligt (jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 193 f.). För sistnämnda ändamål beviljade 1937 års riksdag ett anslag av 20,000 kronor.

Kanslern har i skrivelse den 5 november 1937 hemställt, att återstoden av förutnämnda belopp, 26,440 kronor, eller i avrundat tal 6,500 kronor måtte anvisas för nästa budgetår. Vidare har kanslern äskat 50,000 kronor till inredning av de genom förlängning av läsesalsbyggnaden nyvunna lokalerna, detta under förutsättning att lokalerna under nästkommande budgetår skulle tagas i bruk för sitt avsedda ändamål. Skulle däremot ett av konsistoriet begärt och av kanslern i annat sammanhang tillstyrkt anslag om fortsättande av bibliotekets ombyggnad komma att beviljas för nästa budgetår, måste de nya lokalerna i läsesalsbyggnaden provisoriskt tagas i anspråk som bokmagasin. Under sådana omständigheter erfordrades för nu ifrågavarande ändamål allenast ett belopp av 3,000 kronor.

Departementschefen.

Då jag i annat sammanhang torde bliva i tillfälle att framställa förslag om beräknande av medel till fortsatt ombyggnad av universitetsbiblioteket, anser jag mig böra tillstyrka, att för nästa budgetår för de av kanslern angivna ändamålen anvisas ett reservationsanslag av 9,500 kronor, att disponeras på följande sätt:

1. Fortsatt inredning av de genom läsesalsflygelns förlängning vunna lokalerna kronor 3,000
 2. Inredning av och inventarier för de i samband med ombyggnaden i huvudbyggnaden ändrade lokalerna » 6,500
-
- Summa kronor 9,500.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Uppsala universitet: Inredningsarbeten m. m. för universitetsbiblioteket* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 9,500.

[67.] 10. **Uppsala universitet: Anskaffning av vetenskaplig utrustning m. m. för vissa institutioner, reservationsanslag.** Till uppförande och inredning av nybyggnad för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna m. m. vid universitetet i Uppsala anvisade 1933—1935 års riksdagar tillhopa 1,517,000 kronor.

Till utrustning av ifrågavarande institutioner hemställde vederbörande universitetsmyndigheter om ett engångsanslag för budgetåret 1937/1938 av i runt tal 141,000 kronor, därav 68,000 kronor för patologiska institutionen och 73,000 kronor för hygienisk-bakteriologiska institutionen. Vid min anmälan av frågan under punkten 69 i 1937 års åttonde huvudtitel framhöll jag, att det syntes vara nödvändigt att anvisa ett större engångsanslag för ändamålet i fråga. De äskade beloppen föreföllo mig emellertid ganska höga, varför jag ansåg erforderligt, att dessa kostnader nedbringades. Jag förutsatte, att en del av dem kunde bestridas av de till institutionerna utgående löpande materielanslagen. Så syntes exempelvis kunna och böra ske i fråga om ett stort antal smärre utrustningsartiklar. Jag förväntade en ytterligare utredning i dessa avseenden från universitetsmyndigheternas sida. I varje fall syntes mig det totala anslag, som efter en sådan ytterligare prövning befundes oundgängligt, kunna utan större olägenhet fördelas på två eller tre budgetår. För budgetåret 1937/1938 förordade jag anvisande av 25,000 kronor till vardera institutionen, eller alltså tillhopa 50,000 kronor. Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framställda förslag vann riksdagens bifall.

Kanslern har i skrivelse den 5 november 1937 hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett reservationsanslag av 50,000 kronor till fortsatt anskaffande av utrustning för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna, med 25,000 kronor till vardera institutionen. Vidare har kanslern i nämnda skrivelse gjort framställning om att för budgetåret 1938/1939 måtte anvisas *dels* ett reservationsanslag av 9,000 kronor till röntgenapparat för anatomiska institutionen, *dels ock* ett reservationsanslag av 8,000 kronor till studiebibliotek för seminariet för nordisk ortnamnsforskning.

Beträffande de särskilda förslagen inhämtas av handlingarna följande:

Utrustning för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna. *Medicinska fakulteten* har anfört bland annat följande:

Med anledning av vad som anförts under punkten 69 av 1937 års åttonde huvudtitel ville fakulteten erinra, att institutionernas ordinarie materiellanslag beräknats uteslutande med hänsyn till de direkta löpande utgifterna, såsom kostnader för uppvärmning, belysning, städning och för institutionernas allmänna drift oundgängligen nödvändiga förbrukningsartiklar. Fakulteten ville naturligtvis icke förneka, att vissa av de smärre utrustningsartiklar, som upptagits i de utförliga specifikationer, som bifogats fakultetens i detta ärende år 1936 ingivna skrivelse, kunde bestridas av de ordinarie materiellanslagen, men de medel, som för sådant ändamål kunde frigöras av materiellanslagen, vore dock i hög grad begränsade. Någon nyanskaffning av vetenskaplig utrustning i den omfattning, som möjliggjorde ett effektivt utnyttjande av de nya och väsentligt utvidgade institutionslokalerna, kunde icke åstadkommas på nämnda sätt.

Fakulteten erkände för sin del det välbetänkta i förslaget, att det totala anslag, som för de nämnda institutionernas vetenskapliga utrustning kunde komma i fråga, fördelades på två eller tre budgetår. Fakulteten finge sålunda föreslå, att för nästkommande budgetår 25,000 kronor anvisades till vardera av de nämnda institutionerna, och att fakulteten sedermera finge inkomma med förnyad framställning om fortsättningsanslag. Det borde nämligen vid en senare tidpunkt vara lättare att avgöra, huruvida det i 1937 års statsverksproposition föreslagna nedbringandet av kostnaderna för institutionernas vetenskapliga utrustning skulle kunna genomföras.

Röntgenapparat för anatomiska institutionen. Professor *D. E. Holmdahl* har rörande denna anslagsfråga yttrat huvudsakligen följande:

Syftet med undervisningen i makroskopisk anatomi vore att göra den levande människokroppens byggnad och grövre struktur känd för den blivande läkaren. Kunde detta mål nås, skapades en betydelsefull grund för fortsatta medicinska studier. Anatomien kunde med detta syfte för ögonen betecknas som grundvalen för hela medicinen.

För att nå detta mål hade man tidigare, när det gällt den inre formen och formrelationen, väsentligen varit hänvisad till dissektion av den döda människokroppen. Denna metod, så betydelsefull den varit och fortfarande vore, hade emellertid sina stora brister. Det vore endast den döda människan, som metoden kunde lämna upplysning om. Förhållandena i levande livet vore i många avseenden mycket avvikande. Detta gällde såväl organformen som organrelationen. I våra dagar finnes en undersökningsmetod, som på många och för läkaren väsentliga punkter kunde komplettera den gamla dissektionsmetoden. Genom röntgengenomlysning och röntgenfoto-grafering av framför allt levande människor kunde man bringa liv i den döda dissektionsmetoden. Därigenom erhöles möjlighet att överföra erfarenheterna från anatomisalen till förhållandena i levande livet. Först genom denna kombination kunde anatomistudiet, vad många viktiga organ beträffade, göras levande och åskådligt för den unge medicinaren.

Röntgenmetoden måste därför i våra dagar införas i undervisningen i makroskopisk anatomi. Utan denna metod kunde helt enkelt en rationell och efter nutida krav ändamålsenlig undervisning i detta ämne ej genomföras.

Härtill komme, att röntgenmetoden i våra dagar även från forsknings-synpunkt vore oundgänglig. Medel borde därför ställas till den anatomiska institutionens förfogande för inköp av röntgenapparatur. Enligt kostnads-förslag betingade apparaten ett pris av 9,149 kronor.

Kanslern har erinrat, att hans företrädare i ämbetet föregående år tillstyrkt ett anslag av 9,000 kronor för ändamålet.

Studiebibliotek för seminariet för nordisk ortnamnsforskning. Seminariets föreståndare, professor *J. Sahlgren* har yttrat:

Seminariet för nordisk ortnamnsforskning vid Uppsala universitet hade höstterminen 1937 flyttat in i svenska ortnamnsarkivets nya lokaler i det s. k. dekanhuset. Den kurslitteratur, de uppslagsböcker och lexika, som hade funnits tillgängliga i de gamla lokalerna i seminariebiblioteket, stode nu ej längre till buds. Seminariet hade hittills saknat även de allra nödvändigaste kartorna och kartverken, vilka därför nu också måste inköpas. För dem, som studerade nordisk ortnamnsforskning vid Uppsala universitet, vore det ett nödvändigt villkor att hava tillgång till nödig litteratur och kartor. Med enbart de knapphändiga anslag, som komme seminariebiblioteken till del, skulle det taga flera decennier att anskaffa ett användbart studiebibliotek. Seminariet såge sig därför nödsakat att begära ett engångs-anslag för detta ändamål å 15,000 kronor.

Kanslern har framhållit, att ett studiebibliotek torde vara nödvändigt för seminariets arbete, och för anskaffande av det allra viktigaste av litteratur och kartor erfordrades ett anslagsbelopp av 8,000 kronor.

I särskild skrivelse den 5 november 1937 har *kanslern* i samband med åskande av vissa anslag till byggnadsarbeten vid Uppsala universitet, däribland till ombyggnads- och installationsarbeten i kemiska institutionens avdelning för allmän och oorganisk kemi, hemställt om anvisande av 18,000 kronor till instrument och apparatur för nämnda institutionsavdelning.

Till frågan om byggnadsanslag får jag tillfälle att i annat sammanhang återkomma. Vad angår framställningen, i vad den avser anslag till instrument och apparatur, inhämtas av handlingarna bland annat följande:

Innehavaren sedan den 1 januari 1937 av professuren i allmän och oorganisk kemi vid universitetet i Uppsala, *H. Hägg* hade hos *matematisk-naturvetenskapliga sektionen* framhållit vissa enligt hans mening svåra brister i den nuvarande laboratorieinredningen och därvid beträffande instrument-utrustningen yttrat bland annat:

En av de viktigaste betingelserna för bedrivandet av högre undervisning och forskning vore en fullgod instrumentell utrustning. Då ifrågavarande institutionsavdelning av ekonomiska skäl aldrig så fullständigt kunde tillgodoses med instrument, att alla slag av inom avdelningens ämnesområde liggande forskning kunde bedrivas, måste forskningen specialiseras och instrumentbehovet rättas efter arbetets art. Vid planläggningen av forskningen hade det visat sig önskvärt, att denna huvudsakligen inriktades på undersökningen av det fasta tillståndets kemi. Valet av denna forskningsgren motiverades av den centrala ställning den under senare tid kommit att in-taga inom oorganisk kemi.

Förevarande avdelning saknade emellertid fullständigt den instrumentella utrustning, som vore nödvändig för att möjliggöra vetenskapligt arbete av detta slag. Situationen vore sådan, att för närvarande ingen möjlighet finnes att bedriva forskning inom något område, som skulle kunna hänföras till modern, oorganisk kemi. För ett upptagande av sådan forskning krävdades därför en mycket vittgående nyanskaffning av apparater och instrument. Innan detta skett, vore Hägg ej i stånd att meddela högre undervisning eller att till eleverna föreslå några som helst forskningsuppgifter. Den beräknade kostnaden för instrument- och apparatanskaffning uppginge enligt en uppgjord specifikation till 18,000 kronor.

Professorn L. Ramberg hade i en särskild skrivelse till sektionen bekräftat riktigheten av de av Hägg berörda förhållandena och därvid framhållit bland annat, att den av Hägg begärda instrumentanskaffningen, om en dylik komme till stånd, icke blott vore nödvändig för forskning inom det av honom med så stor framgång odlade området av modern oorganisk kemi utan även komme att bliva till stor nytta för vissa undersökningar inom Rambergs eget ämnesområde, organisk kemi. Den komme sålunda att möjliggöra ett samarbete mellan institutionens båda nuvarande avdelningar, som måste bliva av största betydelse för det vetenskapliga livet inom institutionen.

Departement-
schefen.

För anskaffande av utrustning för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna förordar jag, att för nästa budgetår anvisas 25,000 kronor till vardera av institutionerna, eller tillhopa 50,000 kronor. Jag förutsätter härvid, att, därest ytterligare medel för ändamålet framdeles komma att äskas, universitetsmyndigheterna i samband härmed inkomma med den utredning angående ifrågavarande kostnaders nedbringande, vilken jag vid anmälan av denna fråga i 1937 års åttonde huvudtitel ansåg böra föreläggas.

Då starka skäl blivit anförda för anskaffande av en röntgenapparat för anatomiska institutionen, tillstyrker jag i överensstämmelse med kanslerns förslag, att 9,000 kronor anvisas för ifrågavarande ändamål.

Vad angår anslagsäskandena i övrigt, anser jag, att anslaget till seminariet för nordisk ortnamnsforskning för anskaffande av ett studiebibliotek bör kunna för nästa budgetår begränsas till 3,000 kronor och anslaget till instrument och apparater för kemiska institutionen till 15,000 kronor.

Det sammanlagda anslagsbehovet under förevarande anslag skulle alltså för budgetåret 1938/1939 utgöra (50,000 + 9,000 + 3,000 + 15,000 =) 77,000 kronor.

Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppsala universitet: Anskaffning av vetenskaplig utrustning m. m. för vissa institutioner* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 77,000.

[68.] 11. **Lunds universitet: Avlöningar, förslagsanslag.** 12. **Lunds universitet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Dessa anslag äro nu uppförda med respektive 1,479,700 kronor och 451,500 kronor.

Med anledning av vad jag under punkten 64 i det föregående anförde torde ifrågasättande två anslag böra i riksstatsförslaget uppföras med beräknade belopp. I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag ansett mig icke böra i det följande beräkna något anslag till vissa ersättningar m. m. vid Lunds universitet, enär — så vitt nu kan bedömas — ett dylikt anslag å riksstaten efter en omläggning av redovisningen av universitetens fastighetsbestånd kommer att bliva obehövt. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/1939

dels till *Lunds universitet: Avlöningar* ett förslagsanslag av kronor 1,625,800;

dels ock till *Lunds universitet: Materiel m. m.* ett reservationsanslag av kronor 404,000.

[69.] 13. **Lunds universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket, reservationsanslag.** 14. **Lunds universitet: Stipendier åt studerande.** Dessa två anslag äro nu uppförda med respektive 137,000 kronor och 4,900 kronor.

Kanslern har i skrivelse den 5 november 1937 hemställt om anvisande av oförändrade anslag för nästa budgetår.

Med biträdande av kanslerns förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att för budgetåret 1938/1939 anvisa

dels till *Lunds universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket* ett reservationsanslag av kronor 137,000;

dels ock till *Lunds universitet: Stipendier åt studerande* ett anslag av kronor 4,900.

[70.] 15. **Lunds universitet: Anskaffning av möbler och inventarier m. m. för vissa institutioner, reservationsanslag.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 119,000 kronor, vilket disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 402.

Kanslern har i skrivelse den 5 november 1937 erinrat, att hans företrädare i ämbetet i samband med universitetets anslagsäskanden till 1937 års riksdag framhållit, att de till institutionerna utgående materielanslagen länge

varit alltför knappa i förhållande till de med institutionernas drift oundgängligen förbundna kostnaderna. Redan de så att säga normala löpande utgifterna hade i många fall varit större än respektiva institutioners inkomster under motsvarande tid. Att med materielanslagen bekosta erforderliga större kompletteringar och nyanskaffningar av vetenskaplig utrustning och inventarier hade varit praktiskt taget uteslutet. Tidigare kunde reservfonden, åtminstone i en del fall, bekosta dylik komplettering och nyanskaffning, men numera vore detta knappast möjligt. Bristen på skåp och monter för samlingarnas förvaring och saknaden av för undervisning och forskning erforderliga apparater försvårade givetvis i hög grad arbetet på institutionerna. Konsistoriet hade därför, på framställning av vederbörande institutionsföreståndare, anhållit om en rad anslag för avhjälpande av nyssberörda brister. I flertalet fall hade konsistoriet redan tidigare äskat medel för de angivna ändamålen, ehuru anslag då ej beviljats eller ock begränsats till en del av det erforderliga beloppet.

För egen del har kanslern anfört, att detta uttalande fortfarande ägde giltighet. Härtill komme, att en institution eller annan vetenskaplig inrättning, som erhöile nya, rymligare lokaler, för dessas fulla utnyttjande ovillkorligen krävde avsevärda anslag till möbler och annan lös inredning samt utvidgning och modernisering av apparat- och instrumentbeståndet. Ehuru år 1937 för här ifrågavarande ändamål beviljades sammanlagt 119,000 kronor, hade konsistoriet sett sig nödsakat att även i sina anslagsäskanden till 1938 års riksdag framföra krav på betydande anslag. I fråga om de ändamål, för vilkas tillgodoseende medel äskades nästföljdet år, begärde konsistoriet i regel skillnaden mellan det då begärda och det beviljade beloppet. Kanslern hade, såsom framgår av efterföljande tablå, ansett sig böra i huvudsak tillstyrka konsistoriets förslag.

För ändamålet borde följaktligen, föreslår kanslern, anvisas ett reservationsanslag av 237,100 kronor. I de av konsistoriet och kanslern för instrumentutrustning m. m. i nya kemiska institutionen begärda beloppen har på grund av ofullständiga primäruppgifter avdrag ej gjorts för den del — 25,000 kronor — av det år 1937 beviljade anslaget å 50,000 kronor, som belöper å den oorganiska avdelningen, varför de i tablåen angivna beloppen å respektive 188,140 kronor och 188,000 kronor rätteligen böra utgöra 163,140 kronor och 163,000 kronor. Med anledning härav böra även de sammanlagda beloppen av anslagsäskandena reduceras med 25,000 kronor till respektive 222,160 kronor och 212,100 kronor och det av kanslern begärda anslaget för nästa budgetår avse sistnämnda belopp.

Beträffande de särskilda förslagen inhämtas av handlingarna följande:

Anatomiska institutionens histologiska avdelning: mikroskoputrustning. Professor *T. Hellman* har rörande denna anslagsfråga yttrat:

På institutionen finnes för närvarande 45 kursmikroskop, vilka under

	Av konsistoriet begärt belopp	Av kanslern tillstyrkt belopp
1) Anatomiska institutionens histologiska avdelning: komplettering av mikroskoputrustningen	3,220	3,200
2) Farmakologiska institutionen: komplettering av utrustningen . .	11,850	5,000
3) Kvinnokliniken: demonstrationsapparater för undervisningen .	1,300	1,300
4) Historiska museet: monter	2,000	2,000
5) Statistiska och matematiska institutionerna: utrustning av de nya lokalerna med möbler, instrument och maskiner m. m. .	12,100	12,100
6) Nya kemiska institutionen: instrumentutrustning m. m.	188,140	188,000
7) Geologisk-mineralogiska institutionen: instrumentutrustning m. m.	11,900	11,900
8) Astronomiska institutionen: urverk m. m.	2,700	2,700
9) Botaniska museet: skåp	2,500	2,500
10) Zoologiska institutionen: monter	1,450	1,400
11) Zoologiska institutionens entomologiska avdelning: skåp	6,000	6,000
12) Komplettering av juridiska seminariets bibliotek	4,000	1,000
Summa kronor	247,160	237,100

kursen i histologi ställdes till de 45 årliga deltagarnas disposition. Av dessa 45 mikroskop vore 15 fullgoda, 10 av dessa inköpta 1926 medelst anslag från reservfonden, de övriga 5 anskaffade senare genom tillfällighetsköp medelst institutionsmedel, 15 vore visserligen av äldre konstruktion, men dock ännu fullt användbara, 5 kunde genom ny optik göras tills vidare brukliga. Kostnaden för anskaffande av ny optikutrustning för sistnämnda mikroskop uppginge till 564 kronor. De återstående 10 mikroskopen vore inköpta för 30 år sedan och hade blivit utrustade med på institutionen befintlig redan då äldre optik, vilken ända hittills fått göra tjänst. Dessa 10 mikroskop vore nu såväl vad optik som stativ beträffade i ett så dåligt skick att de, trots ständiga reparationer, ej på något vis fyllde sitt ändamål, varför de behövde ersättas med nya. För inköp av ifrågakvarande mikroskop erfordrades ett belopp av 2,650 kronor.

Den anatomiska institutionens materielanslag vore otillräckligt, varför nu en rätt avsevärd brist måste balanseras över från det ena räkenskapsåret till det andra. Under dessa förhållanden vore det uteslutet, att medel till berörda ändamål, i runt tal 3,220 kronor, skulle kunna utgå ur materielanslaget.

Farmakologiska institutionen: Komplettering av utrustningen. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 232). Under erinran, att för ifrågakvarande ändamål äskats ett engångsanslag av 16,850 kronor samt att 5,000 kronor beviljades av 1937 års riksdag, har professor *G. Ahlgren* hemställt, att återstående erforderligt belopp, 11,850 kronor, måtte anvisas för nästa budgetår.

Kanslern har ansett det ytterligare erforderliga anslaget kunna fördelas på två budgetår och i anslutning härtill förordat ett belopp av 5,000 kronor för nästa budgetår.

Kvinnokliniken: Demonstrationsapparater för undervisningen. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 233). Sedan av 1937 års riksdag för ändamålet beviljats ett belopp av 3,000 kronor, åskades nu i runt tal 1,300 kronor, utgörande skillnaden mellan det för innevarande budgetår anvisade beloppet och det engångsanslag å 4,298 kronor, som enligt utredning nästförlidet år ansetts erforderligt.

Historiska museet: Monter. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 231). För detta ändamål åskades för nästa budgetår återstående erforderligt belopp eller 2,000 kronor.

Statistiska och matematiska institutionerna: Utrustning av de nya lokalerna. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 234). 1936 års riksdag beslutade statsinköp av fastigheten nr 3 i kvarteret Bispén i Lund, närmast avsedd att disponeras som lokal för de statistiska och matematiska institutionerna.

I sina anslagsäskanden att föreläggas 1937 års riksdag upptogo universitetsmyndigheterna ett belopp av tillhopa 26,100 kronor för möblering, lös inredning ävensom instrumentell utrustning för institutionerna i fråga. Riksdagen beviljade för ändamålet ett belopp av 14,000 kronor.

Professorerna *S. D. Wicksell*, *M. Riesz* och *N. Zeilon* hava hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte för nästa budgetår anvisas 12,100 kronor, att användas med 4,600 kronor för komplettering av institutionernas möblering, 2,000 kronor för inredande av arkiv och 5,500 kronor för komplettering och utökning av institutionernas maskinella hjälpmedel. Till stöd för framställningen anföres bland annat:

Det reducerade anslaget å 14,000 kronor, som beviljades av 1937 års riksdag, syntes i första rummet böra användas för möbleringen. Uppenbart vore dock, att detta belopp vore otillräckligt. Även med den största sparsamhet och omsikt vid deras användning komme de sålunda disponibla medlen att lämna många viktiga och för lokalernas rätta utnyttjande ofrånkomliga behov otillfredsställda. För ifrågavarande ändamål syntes därför ytterligare anslag — förslagsvis å 4,600 kronor — böra ställas till förfogande.

Men även anslag för arkivinredning och för räknemaskiner och instrument framstode som alltjämt behövliga för verksamheten i de nya förhållanden, som uppstode efter inflyttningen i de nya lokalerna.

Vad beträffade behovet av ett arkiv förhölle det sig så, att särskilt statistiska institutionen vore i behov av betryggande förvaringsmöjligheter inom institutionens lokaler för det material och de arbetstabeller, som låge till grund för och framkomme vid institutionens ganska omfattande utredningar och vetenskapliga forskningsarbeten.

Institutionen vore i stor utsträckning för sin verksamhet hänvisad till lån av material från ämbetsverken, vilket material ofta hade arkivalienatur och måste arkivmässigt förvaras. Bemyndigande att låna arkivalier hade erhållits av riksarkivet mot institutionschefens personliga åtagande att tillse, att arkivalierna förvarades i brandfast kassaskåp. Institutionens för ändamålet anskaffade kassaskåp vore emellertid icke längre tillräckligt rymligt för förvaring av alla de handlingar, som, tillika med dylikt tillfälligt lånat material, påkallade en arkivmässig förvaring. Behovet av utökade, brandfasta förvaringsutrymmen hade gjort sig kännbart och ökades än mera genom den utvidgade verksamhet, som bleve möjlig i de nya lokalerna.

I institutionshusets källare finnes ett mindre rum, vars såväl tak som väggar bestode av murad sten och som skulle kunna inredas till fullt be-tryggande arkivrum genom förhållandevis enkla åtgärder. Kostnaden här-för — huvudsakligen för insättning av brandfast dörr och inredning med hyllor och skåp — beräknades stanna vid 2,000 kronor.

Vad anginge räknemaskiner och övrig instrumentell utrustning komme institutionernas genom de nya lokalerna ändrade arbetsmöjligheter och vid-gade verksamhetsområden, ej minst genom de framtida ökade möjligheterna till samarbete mellan institutionerna, att starkt öka behovet av dylika ma-skiner och instrument. En del förslitna maskiner behövde dessutom ersät-tas med nya. Därtill komme ett ökat behov av räknemaskiner enbart för den statistiska institutionens räkning, vilket behov uppstått genom det av-sevärt ökade antalet deltagare i de för examen i statistik obligatoriska, prak-tiska övningarna. För ifrågavarande materiel beräknades ett anslag å 5,500 kronor erforderligt.

Nya kemiska institutionen: Instrumentutrustning m. m. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 235 ff.). För ifrågavarande ändamål hade större akademiska konsistoriet i sina anslagsäskanden, att föreläggas 1937 års riksdag, beräknat erforderligt ett belopp av sammanlagt i runt tal 263,000 kronor, därav 108,000 kronor för den organiska avdelningen, 138,000 kronor för den oorganiska avdelningen och 17,000 kronor för gemensamma ändamål. Sedan för budgetåren 1936/1938 beviljats tillhopa 100,000 kro-nor för institutionens instrumentutrustning, varav 50,000 kronor belöpte å vardera avdelningen, återstode enligt konsistoriets sålunda gjorda beräknin-gar ytterligare i runt tal 163,000 kronor att anvisas för ändamålet.

Professor *L. Smith* har hemställt, att av sistnämnda belopp 58,000 kro-nor borde tillkomma den organiska avdelningen och professor *S. Bodforss* att 113,135¹⁾ kronor borde avses för den oorganiska avdelningen. För ge-mensamma ändamål skulle enligt framställning av den förstnämnde beviljas 17,000 kronor.

Kanslern har framhållit, att, då universitetet nu erhållit en ny och mo-dernt inredd kemisk institution, konsekvensen syntes fordra, att man även ställde till förfogande den instrument- och apparatutrustning, som erfordra-des för att inom institutionen bedriva undervisning och forskning efter fullt moderna linjer.

Geologisk-mineralogiska institutionen: Instrumentutrust-ning och skåp. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 237 f.). Under erinran, att av det för ifrågavarande ändamål beräknade anslaget, 24,900 kronor, ett belopp av 13,000 kronor anvisats av 1937 års riksdag, har pro-fessor *A. Hadding* hemställt, att ytterligare erforderliga medel, 11,900 kro-nor, måtte beviljas för nästa budgetår.

Astronomiska institutionen: Urverk m. m. Professor *K. Lund-mark* har yttrat:

År 1933 underkastades observatoriets stora Merzska refraktor en mycket grundlig reparation och renovering. Under den tid, som förflutit sedan denna renovering, som avslutades 1934, hade såväl arbete som en del kost-nader nedlagts på att få refraktorns gamla och sedan länge mycket otill-

¹⁾ Då avdrag här ej skett med det belopp å 25,000 kronor, som tillkommit avdelningen av det av 1937 års riksdag till kemiska institutionens instrumentutrustning beviljade an-slaget, bör siffran rätteligen vara 88,135 kronor.

fredsställande fungerande urverk i brukbart skick. Detta hade dock tyvärr ej lyckats. För instrumentets användning, ej blott mera tillfälligt utan även till systematiskt lagda, över längre tider utsträckta observationsarbeten, vore det nödvändigt, att ett alldeles nytt urverk anskaffades så snart som möjligt. Förhandlingar med Carl Zeiss i Jena hade givit vid handen, att ett av de berömda Zeiss-urverken, med tilläggskostnader såsom frakt och tull och annat, icke torde kunna anskaffas utan en kostnad av i det allra närmaste 2,000 guldmark.

Emellertid hade en vida billigare och troligen ändå fullt tillfredsställande lösning i fråga om anskaffande av ett gott urverk presenterat sig. I samband med senare års uppfinningar på televisionsområdet hade särskilt tyska forskare å AEG:s forskningslaboratorium i Berlin utarbetat en speciell form av s. k. Braunska rör, avsedd att förstora och förstärka optiska bilder. Denna speciella form, kallad Bildwandler, syntes lova intressanta och viktiga resultat även i fråga om astrofotografering.

Med hänsyn till Lunds observatoriums mycket begränsade instrumentella resurser vore det i högsta grad önskvärt att få aptera denna nya och mycket lovande uppfinning på observatoriets 24:cms refraktor och därmed väsentligt öka dess observationsmöjligheter. Detta vore så mycket mera av vikt som ifrågavarande apparat ännu icke kommit till allmän användning å de astronomiska observatorierna. Bildwandler funnes emellertid ej att köpa i handeln, men riklig teknisk litteratur föreläge redan beträffande dess tillverkning och de med densamma nådda resultaten. Universitetets instrumentverkstad hade erbjudit sig att tillverka de hithörande apparaterna och för detta ändamål lägga upp en vakuumteknisk avdelning samt införskaffa specialutbildad arbetskraft, utöver vad den redan förut förfogade över.

För sakens förverkligande måste emellertid observatoriet anskaffa tvenne nödvändiga hjälpapparater förutom själva Bildwandlern, nämligen ett med växelström synkroniserat elektriskt urverk för refraktorn, då noggrann ledning av refraktorn vore nödvändig för erhållande av goda bilder, samt en vakuumpump för erhållande av högsta möjliga vakuum, eftersom Bildwandlern för sin funktion förutsatte ett sådant vakuum. Instrumentverkstaden torde kunna utföra reparationen av refraktorns gamla urverk och förse det med en synkronanordning för tillsammans högst 350 kronor. Såsom vakuumpump passade av hittills konstruerade pumpar endast firman Leyboldts i Köln oljediffusionspumpar, tillåtande ett högsta vakuum å en miljondels mm. kvicksilver. En sådan pump med nödvändigt tillbehör kostade omkring 900 kronor, tull och frakt ej inräknade. De sistnämnda utgifterna beräknades belöpa sig till 135 kronor. Det för Bildwandlern nödvändiga spänningsaggregatet å högst 50,000 volt skulle byggas av instrumentverkstaden och beräknades kosta 600 kronor. Frånsett arbetskostnaderna å framställandet av själva Bildwandlerröret, som uppskattades till cirka 800 kronor, beräknades alltså kostnaderna för drivverk, vakuumpump och spänningsaggregat belöpa sig till omkring 1,900 kronor, nyssnämnda tull- och fraktkostnader oräknade. Den totala summa, som alltså behövdes för att få såväl urverk som Bildwandler, skulle således kunna reduceras till 2,700 kronor.

Botaniska museet: Skåp. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 240). Sedan av 1937 års riksdag för ändamålet anvisats 1,000 kronor, äskades nu för nästa budgetår återstoden av beräknat engångsanslag eller 2,500 kronor.

Zoologiska institutionen: Montrer. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 238 f.). Professor *B. Hanström* har erinrat, att institutionen för anskaffande av montrer av 1937 års riksdag beviljades ett belopp av 1,000 kronor. För att fullständigt inreda institutionens museum erfordrades, enligt verkställda beräkningar, ytterligare ett anslag av 1.448 kronor, varom framställning syntes böra göras hos 1938 års riksdag.

Zoologiska institutionens entomologiska avdelning: Skåp. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 239 f.). För ändamålet hade av 1937 års riksdag beviljats 3,000 kronor. Enligt vad avdelningens föreståndare, filosofie doktorn *N. A. Kemner* framhållit, borde för anskaffningen av skåp beräknas ett belopp av sammanlagt 9,000 kronor, varför äskande syntes böra göras till 1938 års riksdag om anvisande av återstående belopp, 6,000 kronor.

Komplettering av juridiska seminariets bibliotek. (Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 240). Professor *H. Karlgren* har, under erinran att för ifrågavarande ändamål av 1937 års riksdag anvisats ett belopp av 1,000 kronor, yttrat följande:

Seminariebiblioteket kunde i sitt nuvarande skick icke anses rätt fylla den uppgift, som borde tillkomma detsamma. Man måste naturligen på biblioteket, liksom på ett seminariebibliotek i allmänhet, kunna ställa det anspråket, att det på ett tillfredsställande sätt fungerade som handbibliotek, underlättande den akademiska ungdomens självstudier och möjliggörande ett fruktbart bedrivande av den vetenskapliga undervisningen. De brister, som ur denna synpunkt vidlådde biblioteket, sammanhängde nu till en del därmed, att den årligen skeende anskaffningen av juridisk litteratur, som ifrågavarande materielanslag tilläte, vore av alltför ringa omfattning för att ens den varje år nyutkommande litteraturen skulle bliva vederbörligen representerad. Av än större betydelse vore emellertid, att bokbeståndet sedan äldre tid utvisade så betydande luckor och begränsningar, att utan deras avhjälpande medelst ett engångsanslag biblioteket i väsentlig grad måste förfela sin nyss antydda uppgift.

Bibliotekets betydelse för undervisningen och för den akademiska ungdomens självstudier hade på sistone starkt ökats. I flera ämnen, såsom privaträtt och processrätt, hade seminarieövningarna med på förhand utarbetade uppsatser i anslutning till rättsfall m. m. fått en vida centralare ställning i undervisningen än hittills, en utveckling som kunde väntas bliva än mera markerad i framtiden. Frekvensen av besökande å biblioteket hade till följd härav under den sista tiden undergått en mycket betydande stegring. Med hänsyn till den sålunda växande skaran av studenter, som för utarbetande av uppsatser eller eljest anlitate biblioteket, hade det följaktligen just under senare tid blivit en speciellt viktig angelägenhet att sörja för att juridisk litteratur i erforderlig omfattning och av modern beskaffenhet funnes i seminariebiblioteket tillgänglig. Universitetsbiblioteket kunde redan av utrymmesskäl icke tillgodose det behov, varom här vore fråga; såvitt det rörde sig om tillhandahållande av lärobokslitteratur ävensom rättsfallssamlingar vore det av naturliga skäl icke heller härför lämpat.

Kanslern har, under erinran, att han i annat sammanhang föreslagit en mindre ökning av det till juridiska seminariet årligen utgående anslaget, ansett det för komplettering av juridiska seminariets bibliotek erforderliga anslaget kunna begränsas till 1,000 kronor.

Departementschefen.

Såsom jag vid min anmälan under punkten 76 i 1937 års åttonde huvudtitel av frågan om beviljande av anslag till anskaffande av möbler och inventarier m. m. för vissa institutioner vid Lunds universitet framhöll, hava tidigare med hjälp av universitetets reservfond i ej obetydlig utsträckning gäldats kostnader av den art, som i det föregående angivits. Fonden står till kanslerns disposition för universitetets vetenskapliga och ekonomiska behov och härflyter till väsentlig del ur besparingar å vissa av de universitetet anvisade anslagen, sålunda av statsmedel. Under nämnda punkt lämnade jag en utförlig redogörelse för fondens ställning och orsakerna till att fonden numera endast i förhållandevis obetydlig utsträckning kan bidra till täckande av utgifter av här ifrågavarande slag. Enligt från räntekammaren vid universitetet inhämtad uppgift kan reservfonden vid utgången av räkenskapsåret 1937/1938 beräknas utvisa en behållning av allenast i runt tal 2,200 kronor. Reservfondens betydelse som regulator för universitetets ekonomi kan till följd av nämnda förhållande sägas praktiskt taget hava upphört. Jag betonade nästföljande år angelägenheten av att institutionernas löpande materielanslag borde så handhas, att dessa medel skulle räcka även till erforderlig komplettering av institutionsutrustningen och till nyanskaffning av apparater och dylikt, i den mån kostnaderna icke vore alltför stora. En förutsättning härför vore dock, att materielanslagen vore så rikligt tillmätta, att de inneslöte en marginal även för sådana utgifter. Så har emellertid beträffande Lunds universitet icke på länge varit fallet. Med hänsyn till att utgiftsrester från föregående år i betydande utsträckning belastade institutionerna kunde — såsom jag betonade vid denna frågas behandling i 1937 års huvudtitel — även efter en rätt väsentlig höjning av institutionernas löpande materielanslag normala förhållanden i förevarande avseende ännu icke på några år nås vid universitetet. Under denna övergångstid vore det nödvändigt, att staten trädde emellan med direkta anslag till anskaffning av möbler och inventarier m. m. även i sådana fall, då det eljest kunnat förutsättas, att de löpande materielanslagen skulle hava använts för ändamålet. I anslutning till den av mig sålunda uttalade meningen tillstyrkte jag beviljande för innevarande budgetår av anslag å tillhoppa 119,000 kronor till ett flertal olika ändamål. Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framställda förslag vann också riksdagens bifall.

De nu av universitetsmyndigheterna gjorda anslagsäskandena innebära till övervägande delen en begäran om beviljande av skillnaden mellan de föregående år äskade och de av 1937 års riksdag beviljade beloppen. Vid granskningen av de föreliggande framställningarna har jag funnit behov föreligga av anslag beträffande samtliga de av kanslern ifrågasatta anslagsändamålen. Jag har emellertid icke ansett mig kunna tillstyrka, att för nästa budgetår skulle anvisas alla de äskade anslagsbeloppen obeskurna, utan har det synt mig, att vissa kostnader kunna utan större olägenhet skjutas över till ett senare budgetår.

Ur dessa synpunkter föreslår jag, att till instrumentutrustning m. m. vid nya kemiska institutionen anvisas ett belopp av 75,000 kronor, att disponeras med 29,000 kronor för den organiska avdelningen, med likaledes 29,000 kronor för den oorganiska avdelningen och med 17,000 kronor för gemensamma ändamål.

Till anskaffande av urverk m. m. för den astronomiska institutionen synas kostnaderna lämpligen böra bestridas under ett budgetår, varför jag tillstyrker beviljande för nästa budgetår av hela det äskade beloppet, 2,700 kronor.

Vidkommande de totalt beräknade kostnaderna för de statistiska och matematiska institutionerna samt för den geologisk-mineralogiska institutionen har jag icke blivit övertygad om att icke en reduktion av dessa kostnader skulle kunna ernås. Jag anser mig därför för nästa budgetår icke kunna tillstyrka högre anslagsbelopp för ifrågavarande ändamål än respektive 8,000 kronor och 7,000 kronor.

För de återstående anslagsändamålen föreslår jag anvisandet av de belopp, som angivas i efterföljande sammanställning:

Anatomiska institutionens histologiska avdelning: Komplettering av mikroskoputrustning	kronor	2,000
Farmakologiska institutionen: Komplettering av utrustningen	»	2,100
Kvinnokliniken: Demonstrationsapparater för undervisningen	»	1,300
Historiska museet: Väggskap och fristående montrer	»	2,000
Statistiska och matematiska institutionerna: Utrustning av de nya lokalerna med möbler, instrument och maskiner m. m.	»	8,000
Nya kemiska institutionen: Instrumentutrustning m. m.	»	75,000
Geologisk-mineralogiska institutionen: Instrumentutrustning m. m.	»	7,000
Astronomiska institutionen: Urverk m. m.	»	2,700
Botaniska museet: Skåp	»	2,500
Zoologiska institutionen: Montrer	»	1,000
Zoologiska institutionens entomologiska avdelning: Skåp	»	3,000
Komplettering av juridiska seminariets bibliotek	»	1,000
Summa kronor		107,600.

Förevarande anslag bör uppföras med sistnämnda belopp, 107,600 kronor. De under anslaget ingående posterna böra betraktas såsom särskilda reservationsanslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid härutinnan och i övrigt meddela erforderliga bestämmelser.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lunds universitet: Anskaffning av möbler och inventarier m. m. för vissa institutioner* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 107,600.

[71.] 16. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag, som nu är uppfört med 692,200 kronor, disponeras jämlikt personalförteckning, respektive avlöningsstat, som jämte därtill hörande bestämmelser återfinnas å sid. 403 ff. i statsliggaren för budgetåret 1937/1938.

Kanslern för rikets universitet har i skrivelse den 18 november 1937 — med överlämnande av utav lärarkollegiet vid institutet gjorda framställningar — hemställt om anslag till förevarande ändamål under nästa budgetår. Kanslern har härvid förordat följande ökningar av anslaget:

1) Läkare vid rådgivningsbyrån i uppfostringsfrågor vid pediatrika kliniken å Norrtulls sjukhus	kronor	2,000
2) Lärare vid 2 årliga kurser i ögonspeglingskonst	»	1,600
3) Förste amanuens vid ortopediska kliniken	»	3,000
4) Preparator i lönegraden B 10 vid histologiska institutionen	»	3,900
5) Tekniskt biträde i lönegraden B 7 vid rättsmedicinska institutionen	»	3,140
6) Tekniskt biträde i lönegraden B 7 vid hygieniska institutionen	»	3,140
7) Tekniskt biträde i lönegraden B 7 vid ortopediska kliniken		3,140
Bortfallande på grund härav av arvode till tekniskt biträde vid den ortopediska kliniken	»	1,450
8) Uppflyttning av 2 tekniska biträden vid serafimerlasarettets kliniska laboratorium från lönegraden B 4 till lönegraden B 7	»	880
9) 2 eldare med lön från materielanslag beredes e. o. ställning i 5:e lönegraden	»	4,160
10) 1 vaktmästare vid anatomiska institutionen och 1 vaktmästare vid kemiska institutionen med lön från materielanslag beredes e. o. ställning i 7:e lönegraden	»	4,740
11) Avlöningsförhöjningar till e. o. befattningshavare	»	1,900
12) Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare	»	1,850
Summa kronor		32,000.

Anslaget skulle således uppföras med 724,200 kronor.

Av handlingarna framgår följande beträffande de av ifrågavarande anslagsäskanden, som jag ansett mig böra upptaga. I fråga om de återstående anslagsäskandena hänvisar jag till nämnda handlingar.

Lärare vid kurser i ögonspeglingskonst. *Lärarkollegiet* har hemställt om ett anslag å 2,000 kronor såsom arvode till en lärare vid två årliga kurser i ögonspeglingskonst.

Undervisningen i ögonspeglingskonst vore oundgängligen nödvändig. Enligt kollegiets mening borde densamma såsom ingående i den erforderliga grundläggande utbildningen i ögonläkekonst vara kostnadsfri. Under innevarande år gäves två av de fyra årliga kurserna i ögonspeglingskonst — vilka omfattade 13 dubbeltimmar — av den biträdande läraren i oftalmiat-

rik, medan medel till de två återstående erhöles ur institutets docentstipendiefond. Sistnämnda anordning vore emellertid av provisorisk karaktär. Den biträdande lärarens tjänstgöringsskyldighet skulle enligt den för honom av kanslern fastställda instruktionen omfatta antingen en fjärde kurs i oftalmiatrik, motsvarande de tre årliga kurser om två månader, som professor i ämnet gäve för medicine kandidater, och därutöver poliklinisk undervisning under sammanlagt minst 50 timmar eller ock, därest berörda undervisning skulle kunna tillgodoses genom annan lärare, undervisning i ögonspeglingskonst under tre kurser årligen. Den under innevarande år tillämpade anordningen, att biträdande läraren, förutom den fjärde kursen i oftalmiatrik, gäve två kurser i ögonspeglingskonst hade visat sig lämplig. Han borde därför även fortsättningsvis tagas i anspråk för meddelande i samma utsträckning som hittills av undervisningen i ögonspeglingskonst.

Vad de två återstående kurserna beträffade måste för deras givande särskilda medel anvisas. Institutets docentstipendiefond lämnade icke tillgång till gäldande av regelbundet återkommande kostnader för dessa kurser, varför ett särskilt belopp måste av statsmedel ställas till förfogande. Dessa kurser omfattade 13 dubbeltimmar. Arvodet för dem hade på sistone utgått med 1,000 kronor motsvarande en ersättning av omkring 40 kronor per timme.

Kanslern har anført, att ifrågavarande kurser utgjorde ett nödvändigt led i den kliniska utbildningen. De syntes därför samtliga böra bekostas med anslag å institutets stat. Det begärda anslagsbeloppet syntes dock kunna minskas till 800 kronor för kurs, d. v. s. tillhoppa 1,600 kronor.

Tekniskt biträde vid hygieniska institutionen. Institutionschefen, professorn *C. Naeslund* har yttrat:

Den vetenskapliga forskningen vid en hygienisk institution omfattade i stor utsträckning experimentella undersökningar av den art, som oundgängligen krävde tillgång till teknisk hjälp. Under senaste åren hade bland annat ett flertal yrkeshygieniska undersökningar utförts, varvid extra teknisk hjälp måst anställas. Vore dessa undersökningar av påtagligt vetenskapligt värde, kunde kostnaderna för teknisk hjälp till en viss grad erhållas från fonder och anslag, men skulle en hygienisk institution kunna fylla sin uppgift, borde även hygieniska frågor av rent praktisk betydelse för samhället kunna bli föremål för experimentell undersökning, i all synnerhet som det vore en av de få institutioner i vårt land, där vissa betydelsefulla sanitära frågor kunde påräknas bli underkastade experimentell prövning. Ofta kunde emellertid institutionen icke åtaga sig dylika arbeten enbart därför, att tillgång till teknisk hjälp saknades och medel härför icke kunnat uppbringas. En annan sida av arbetet vid en hygienisk institution vore socialhygienisk forskning. Denna byggde i stor utsträckning på hopsamlat siffermaterial, som bearbetades statistiskt. För ett dylikt forskningsarbete vore ävenledes tillgång till teknisk hjälp av utomordentlig betydelse. För att institutionen skulle kunna fylla sin uppgift både med hänsyn till vetenskaplig forskning och samhällsnyttiga undersökningar över sanitära frågor vore det därför oundgängligen nödvändigt, att institutionen snarast erhöles ett av staten avlönat, fast anställt tekniskt biträde.

Lärarkollegiet har biträtt framställningen.

Kanslern har som nämnts tillstyrkt förslaget. Det vetenskapliga arbetet å ifrågavarande institution vore enligt kanslern av sådan art, att ett tekniskt biträde näppeligen kunde undvaras.

Tekniskt biträde vid ortopediska kliniken. Till tekniskt biträde för den kliniska och polikliniska undervisningen i ortopedi vid vanföranstalten utgår för närvarande ett årligt arvode av 1,450 kronor.

Lärarkollegiet har erinrat om att kollegiet vid flera föregående tillfällen och senast år 1936 gjort framställning om uppförande av ifrågavarande biträdesbefattning å ordinarie stat med placering i lönegraden B 4, utan att dock framställningen vunnit bifall. Kollegiet har nu återupprepat nämnda framställning med den ändringen, att biträdet i likhet med flertalet övriga tekniska biträden vid institutet måtte placeras i lönegraden B 7.

Att biträdet tidigare föreslagits placerad i lönegraden B 4 hade — framhåller professorn *H. Waldenström* — i en av kollegiet åberopad skrivelse skett med hänsyn till att befattningen i fråga i vissa avseenden delats mellan ortopediska kliniken och vanföranstalten, vilken senare anstalt härför garanterat biträdet viss ersättning utöver klinikkens arvode, motsvarande skillnaden mellan lönegraden B 4 och B 7. Det gångna årets verksamhet vid ortopediska kliniken hade emellertid, fortsätter *Waldenström*, visat, att i och med överflyttningen till vanföranstaltens nybyggnad med dess större resurser i fråga om lokaler och teknisk utrustning ortopediska klinikkens egna undervisnings- och forskningsuppgifter alltmer lade beslag å det tekniska biträdet och lämnade allt mindre tid över för vanföranstaltens uppgifter, varför det syntes obilligt att i fortsättningen betunga vanföranstalten med denna kostnad. Den tekniska biträdesbefattningen vid ortopediska kliniken borde därför helt överföras å personalförteckningen för institutet. Med hänsyn till de krävande göromål, som åvilade biträdet och av vilka här bland annat nämndes handhavandet av det vetenskapliga fotografiska arbetet, vården av klinikkens dyrbara tekniska utrustning samt dess mycket värdefulla och omfattande vetenskapliga bibliotek ävensom kravet på goda språkkunskaper, syntes en placering i lönegraden B 7 vara väl motiverad.

Kollegiet har erinrat om att genom den vid 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset med det nu ifrågavarande tekniska biträdet i avseende å kvalifikationer och göromål jämförliga befattningar som tekniska biträden och kontrollbiträden placerats i lönegraden B 7.

Kanslern har som nämnts tillstyrkt lärarkollegiets hemställan. I samband med inrättandet av ifrågavarande ordinarie biträdesbefattning borde förutberörda arvode å 1,450 kronor indragas.

Beredande av extra ordinarie ställning ått viss arvodespersonal. *Lärarkollegiet* har hemställt, att två eldare vid institutet, vilka för närvarande åtnjuta arvoden från institutets allmänna materielanslag med 2,292 kronor jämte fri bostad respektive 2,892 kronor, måtte erhålla ställning såsom extra ordinarie tjänstemän i 5:e lönegraden. Kollegiet erinrade om att andre eldarna vid serafimerlasarettet, med vilka de nu förevarande eldarna syntes vara fullt jämförliga, vid innevarande års lönereglering vid lasarettet placerats såsom extra ordinarie tjänstemän i 5:e lönegraden. Kollegiet har vidare hemställt, att en vaktmästare vid anatomiska institutionen och en vaktmästare vid kemiska institutionen, vilka nu avlönades från vederbörande institutions materielanslag med respektive 2,700 kronor och 2,838 kronor, måtte beredas anställning såsom extra ordinarie vaktmästare i 7:e lönegraden. Vaktmästarna vid institutets olika inrättningar hade genomgående placerats i lönegraden B 7. Med hänsyn härtill och då nu ifrågavarande båda vaktmästare i avseende å kvalifikationer och göromål vore

jämförliga med de ordinarie vaktmästarna syntes en placering såsom extra ordinarie i 7:e lönegraden vara fullt befogad.

Kanslern har förordat lärarkollegiets förevarande framställningar. Befattningarna i fråga syntes äga sådan mera permanent karaktär, att innehavarna därav borde bli extra ordinarie tjänstemän.

Avlöningsförhöjningar m. m. Med beräkning av 3 löneklassuppflyttningar för var och en av två extra ordinarie eldare i 5:e lönegraden och två extra ordinarie vaktmästare i 7:e lönegraden skulle enligt *kanslern* denna delpost behöva upptagas med ett belopp av 1,900 kronor.

Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Den av *kanslern* förordade höjningen med 1,850 kronor förändrades av förslagen om nya ordinarie och extra ordinarie befattningshavare.

Eftersom den föreliggande utredningen ger vid handen, att *kurserna i ögonspeglingskonst* fylla ett oundgängligt undervisningsändamål, torde intet vara att erinra mot kanslerns förslag, att jämväl kostnaderna för de båda kurser, som icke handhavas av biträdande läraren i oftalmiatrik, bestridas ur avlöningsstaten. Jag har inhämtat, att dessa kurser nu äro avgiftsfria och att risk föreligger för att undervisningen måste beläggas med avgift, om det äskade anslaget icke anvisas. Jag tillstyrker följaktligen kanslerns förslag om anvisande av 1,600 kronor till ifrågavarande ändamål.

Departementschefen.

I likhet med kanslern finner jag behov föreligga av ett *tekniskt biträde vid hygieniska institutionen*. Med den betydelse, den hygieniska forskningen i våra dagar erhållit, är det ett viktigt intresse, att åt ifrågavarande institution beredas mera gynnsamma arbetsbetingelser, än som nu äro för handen. Av utredningen i ämnet framgår, att bristen på tekniskt biträde utgör en avsevärd olägenhet för den vid institutionen bedrivna verksamheten. Enligt lämnad uppgift kan frågan om inrättandet av denna biträdesbefattning bedömas fristående från det förslag rörande anslag till ett institut för folkhälsan, vilket torde komma att föreläggas 1938 års riksdag. Sistnämnda institut lär komma att inriktas på praktiska arbetsuppgifter inom socialhygienens område. Likaledes vill jag biträda det av lärarkollegiet vid flera föregående tillfällen framförda förslaget om överförande å ordinarie stat av det nuvarande *tekniska biträdet vid ortopediska kliniken och polikliniken*. Jag föreslår alltså, att å personalförteckningen för institutet uppföras ett tekniskt biträde vid hygieniska institutionen och ett tekniskt biträde vid ortopediska kliniken. Då de arbetsuppgifter, som skola handhavas av de ifrågasatta biträdena, synas motivera samma löneställning, som tillkommer motsvarande befattningshavare vid andra institutioner, har jag intet att erinra mot att de placeras i lönegraden B 7.

Kanslern har som nämnts föreslagit, att två eldare, som för närvarande åtnjuta arvoden från institutets allmänna materielanslag, samt en vaktmästare vid anatomiska institutionen och en vaktmästare vid kemiska institutionen, vilka hittills avlönats med anlitan av respektive institutioners materielanslag, måtte erhålla ställning såsom *extra ordinarie tjänstemän*. Då

jag finner ifrågavarande befattningshavare fylla ett mer stadigvarande behov, tillstyrker jag kanslerns förslag. Mot den för befattningshavarna föreslagna lönegradsplaceringen — 5:e lönegraden för eldarna och 7:e lönegraden för vaktmästarna — har jag intet att erinra. Under nästföljande punkt återkommer jag till den reduktion av de för nästa budgetår äskade materielanslagen, som genom detta förslag möjliggöres.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att kanslern för rikets universitet i skrivelse den 20 november 1936 gjort framställning om anvisande av anslagsmedel i syfte att möjliggöra kostnadsfri semester i viss omfattning för de å Uppsala universitets och karolinska institutets stater upptagna *underläkarna samt klinik- och poliklinikamanuenserna*. Däremot avstyrkte kanslern i omförmälda skrivelse en av vederbörande befattningshavare gjord framställning rörande rätt för dem att behålla en del av arvodet under styrkt sjukdom. Kanslerns förslag avstyrktes i utlåtande den 21 december 1936 av statskontoret, som ansåg, att frågan icke borde lösas särskilt för sig utan upptagas till prövning i samband med behandlingen av motsvarande spörsmål för andra grenar av statsförvaltningen. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd förklarade sig däremot i utlåtande den 18 januari 1937 icke hava något att erinra mot att ifrågavarande befattningshavare komme i åtnjutande av semester under förslagsvis 30 dagar årligen, när så kunde ske utan hinder för göromålens behöriga gång, dock under villkor, att vederbörande fullgjort tjänstgöring i sin ifrågavarande anställning sammanlagt minst ett år. Nämnden som icke kunnat undgå att finna vissa skäl tala för att nu avsedda befattningshavare jämväl medgaves rätt att bibehålla någon del av avlöningen under sjukledighet, hade med hänsyn till den ståndpunkt, kanslern härutinnan intagit, ansett sig icke böra närmare ingå på detta spörsmål.

För dem av ifrågavarande underläkare och amanuenser, som tjänstgöra å serafimerlasarettet, kan den sålunda väckta frågan anses hava blivit löst genom 1937 års riksdags beslut rörande lönereglering för de vid lasarettet tjänstgörande befattningshavarna m. m. Bestämmelser i ämnet hava meddelats genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1937. Det synes mig rimligt, att motsvarande åtgärder vidtagas beträffande de övriga i kanslerns skrivelse avsedda underläkarna och amanuenserna, dock givetvis med bibehållande av ifrågavarande befattningars karaktär av arvodessysslor. För ändamålet torde böra under avlöningsstaten för karolinska institutet beräknas erforderliga anslagsmedel, vilka jag uppskattar till förslagsvis 6,000 kronor. I likhet med vad som förutsattes i samband med löneregleringen för befattningshavarna vid serafimerlasarettet torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid upptaga till närmare omprövning frågan om beskaffenheten av de förmåner i form av kostnadsfri semester och lön under sjukledighet, som enligt vad sålunda anförts kunna befinnas böra tillkomma nämnda underläkare och amanuenser. I annat sammanhang torde jag bliva i tillfälle att återkomma till motsvarande, universitetet i Uppsala avseende spörsmål.

Vid bifall till vad sålunda förordats böra i avlöningsstaten för institutet vidtagas följande ändringar.

Den under rubriken I. Professorer och lärare m. fl. uppförda anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör med hänsyn till sistberörda förslag rörande kostnadsfri semester m. m. för vissa underläkare och amanuenser uppdelas i två delposter, den ena benämnd Grundbelopp och den andra Vikariatersättningar m. m. Under förstnämnda delpost böra upptagas de nuvarande under anslagsposten ingående posterna, varvid dock posten till arvoden till biträdande lärare m. fl. bör *höjas* med förutnämnda för en lärare i ögonspeglingskonst avsedda arvode å *1,600 kronor* till 89,400 kronor. Delposten till Vikariatersättningar m. m. bör uppföras med förslagsvis *6,000 kronor*.

Den under rubriken II. Vissa tjänstemän vid institutet och dess institutioner m. m. uppförda anslagsposten å förslagsvis 95,800 kronor till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat bör *höjas* med den med tjänste- och familjepensionsavdrag reducerade lönen för två kvinnliga tekniska biträden i lönegraden B 7, d. v. s. med i runt tal *6,300 kronor* till 102,100 kronor.

Den under samma rubrik uppförda anslagsposten å 17,850 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör *minskas* med förutnämnda till tekniskt biträde vid vanföranstalten nu utgående arvode å *1,450 kronor* till 16,400 kronor.

Den under samma rubrik upptagna anslagsposten å 3,600 kronor till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal bör uppdelas på två delposter. Den ena delposten, grundavlöningar m. m., bör uppföras med det nu utgående beloppet, 3,600 kronor, *ökat* med den med tjänste- och familjepensionsavgifter reducerade lönen för förutnämnda två extra ordinarie eldare i 5:e lönegraden och två extra ordinarie vaktmästare i 7:e lönegraden eller med $(2 \times 2,082 + 2 \times 2,376 =)$ i runt tal *8,900 kronor* till 12,500 kronor. Den andra delposten, avlöningsförhöjningar m. m., torde böra beräknas till förslagsvis *1,000 kronor*.

Slutligen torde den under samma rubrik uppförda anslagsposten å förslagsvis 7,550 kronor till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän på grund av ovannämnda nytillkommande ordinarie och extra ordinarie tjänster böra *höjas* med *950 kronor* till 8,500 kronor.

Förevarande anslag bör således höjas med $(1,600 + 6,000 + 6,300 - 1,450 + 8,900 + 1,000 + 950 =)$ 23,300 kronor till $(692,200 + 23,300 =)$ 715,500 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga formella jämkningar i avlöningsstaten för karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels å personalförteckningen för vissa tjänstemän vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och dess institutioner m. m. under rubriken vetenskapliga institutioner och inrättningar uppföra 1 tekniskt biträde vid hygieniska institu-

tionen samt 1 tekniskt biträde vid ortopediska kliniken och polikliniken, båda i lönegraden B 7;

dels med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/1939 höja den i avlöningsstaten för nämnda institut under rubriken I. Professorer och lärare m. fl. och anslagsposten Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppförda posten Arvoden till biträdande lärare m. fl., nu 87,800 kronor, med 1,600 kronor till 89,400 kronor;

dels med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/1939 uppdelna nämnda anslagspost i två delposter, den ena benämnd Grundbelopp å 224,400 kronor och den andra benämnd Vikariatersättningar å förslagsvis 6,000 kronor;

dels med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/1939 godkänna i nedan angivna delar ändrade lydelse av avlöningsstaten:

II. Vissa tjänstemän vid institutet och dess institutioner m. m.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 102,100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 16,400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar m. m. kronor 12,500	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	» 1,000
	» 13,500
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 8,500
	<u>Summa kronor 140,500.</u>

Sammandrag.

I. Professorer och lärare m. fl.	kronor 575,000
II. Vissa tjänstemän vid institutet och dess institutioner m. m.	» 140,500

Summa förslagsanslag kronor 715,500;

dels ock till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet*: *Avlöningar* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 715,500.

[72.] 17. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Förevarande anslag, som under budgetåret 1935/1936 utgick med 121,300 kronor och under budgetåret 1936/1937 med 123,200 kronor, utgår nu med 140,500 kronor, samt disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 408.

Kanslern har i skrivelse den 18 november 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår sänkas med 3,800 kronor till 136,700 kronor.

I det till institutets förfogande för innevarande budgetår ställda materielanslaget inginge en post å 51,850 kronor till institutet i allmänhet. Om kanslerns förut framförda förslag (jfr nästföregående punkt), att två eldare, vilkas arvoden utginge från det allmänna materielanslaget, skulle göras till extra ordinarie befattningshavare, vunne bifall, borde nämnda anslagspost minskas med $(2,292 + 2,892 =)$ 5,184 kronor. Lärarkollegiet, som låtit verkställa en beräkning angående storleken av de utgifter under budgetåret 1938/1939, för vilka allmänna materielanslaget skulle svara, hade med stöd av sagda utredning anhallit, att materielanslaget ej måtte behöva undergå någon minskning i anledning av eldarnas överförande på avlöningsanslaget utan i stället höjas med 250 kronor till 52,100 kronor.

En avsevärd del av de utgifter, som skulle bestridas från det allmänna materielanslaget, hänförde sig till kostnaden för uppvärmning av de utav institutet disponerade lokalerna. Utgiften för bränsle under kommande budgetår hade beräknats omkring 2,000 kronor högre än den faktiska kostnaden under det gångna budgetåret. Sannolikt komme det beräknade beloppet att visa sig vara för lågt. Även anslagsposten till gas och elektricitet, från vilken post numera även de olika institutionernas utgifter av här ifrågasvarande art skulle bestridas, komme säkerligen att visa sig nog så knappt beräknad. Under sådana omständigheter ansåge sig kanslern böra hemställa, att anslagsposten till materiel åt institutet i allmänhet måtte upptagas med oförändrat belopp 51,850 kronor. Med hänsyn till att arvoden å sammanlagt 5,184 kronor upphörde att utgå, innebure det begärda beloppet i själva verket en höjning av anslaget med motsvarande summa.

Till anatomiska institutionen utginge för närvarande ett materielanslag å 7,000 kronor. Dessutom funnes ett särskilt dylikt anslag å 300 kronor till anatomiska museet. Sistnämnda anslag hade tidigare utgått med ett belopp av 2,000 kronor men hade sänkts för budgetåret 1933/1934 till nuvarande storlek. Lärarkollegiet hemställde nu, att museets anslag måtte ånyo sättas till 2,000 kronor.

Någon anledning att för anatomiska museet upptaga en särskild anslagspost syntes kanslern knappast föreligga. Varken i Uppsala eller Lund funnes någon motsvarighet till posten i fråga. Höjdes materielanslaget till anatomiska institutionen med 500 kronor, borde även museets behov kunna tillgodoses från detta anslag. Kanslern erinrade om att till museets förfogande för komplettering av samlingarna nyligen ställts ett belopp av 6,000 kronor fonderade medel.

Därest det under nästföregående punkt omnämnda förslaget, att en för närvarande från anatomiska institutionens materielanslag avlönad vaktmästare skulle överföras till avlöningsanslaget såsom extra ordinarie befattningshavare, vunne bifall, kunde i anledning härav sagda materielanslag minskas med 2,700 kronor. Kanslern hemställde, att anslagsposten till den anatomiska institutionen sattes till $(7,000 + 500 - 2,700 =)$ 4,800 kronor, samt att någon särskild anslagspost icke måtte upptagas för anatomiska museet.

Under förutsättning att kanslerns i det föregående omnämnda förslag om överförande av en för närvarande från kemiska institutionens materielanslag avlönad vaktmästare till avlöningsanslaget såsom extra ordinarie befattningshavare bifölles, kunde nämnda materielanslag minskas med 2,840 kronor.

Då anslagsbeloppet för närvarande utgjorde 8,000 kronor, borde anslaget för kommande budgetår sättas till i avrundat tal 5,200 kronor.

Lärarkollegiet anhölle, att karolinska institutets nyinrättade radioterapeutiska klinik vid karolinska sjukhuset måtte erhålla ett materielanslag å 1,500 kronor. I motiveringen för denna begäran framhölls, att patientmaterialet å klinik och poliklinik icke vore tillräckligt stort för att professorn vid sin undervisning skulle kunna ge en fullständig bild av ämnets olika grenar. Demonstrationerna av patienter måste därför fullständigast med ett rikligt material av bilder av olika slag. Anskaffandet av detta undervisningsmaterial samt registrering och underhåll av samlingarna krävde betydande utgifter. Kanslern tillstyrkte lärarkollegiets begäran.

Departementschefen.

För egen del förordar jag, att förevarande anslag minskas med 5,000 kronor till 135,500 kronor. Eftersom jag under nästföregående punkt biträtt kanslerns förslag om överförande från nämnda anslag till avlöningsanslaget av vissa lönekostnader å tillhoppa omkring 10,700 kronor, innebär mitt ståndpunktstagande, att jag tillstyrker en reell höjning av materielanslaget med omkring 5,700 kronor. Denna höjning synes mig motiverad framför allt på grund av den nuvarande och förutsebara belastningen å anslagsmedlen till materiel åt institutet i allmänhet men jämväl med hänsyn till vad i ärendet anförts rörande anslag till den radioterapeutiska kliniken. I överensstämmelse med vad som tillämpas i fråga om ett flertal andra materielanslag, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles fördela det av mig för nästa budgetår tillstyrkta anslagsbeloppet å 135,500 kronor mellan de olika anslagsändamålen.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 135,500.

[73.] 18. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Bokinköp och bokbindning för biblioteket, reservationsanslag.** Förevarande anslag är nu uppfört med 24,800 kronor.

Kanslern har i skrivelse den 18 november 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 3,200 kronor till 28,000 kronor.

Lärarkollegiet hade, erinrar kanslern, begärt en anslagshöjning med 5,200 kronor. Anslagsökningen motiverades delvis med nödvändigheten att under den närmaste tiden utfylla befintliga luckor i tidskriftsserierna.

Departementschefen.

Jag anser mig icke kunna nu tillstyrka någon höjning av ifrågavarande anslag, vilket så sent som år 1936 höjdes med 3,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Bokinköp och bokbindning för biblioteket* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 24,800.

[74.] 19. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Utrustning för kemiska institutionen, reservationsanslag.** I skrivelse den 18 september 1936 hemställde *kanslern för rikets universitet* om anvisande av ett reservationsanslag av 12,000 kronor till nyanskaffning av reagens, glasvaror och undervisningsapparat för kemiska institutionen. Vid min anmälan av förevarande ärende i 1937 års statsverksproposition ifrågasatte jag, om icke kostnaderna för komplettering av institutionens utrustning kunde nedbringas eller fördelas på två budgetår. Jag tillstyrkte därför, att för ändamålet för budgetåret 1937/1938 anvisades ett anslag av allenast 6,000 kronor, vilket belopp jämväl riksdagen beviljade.

Lärarkollegiet vid institutet har nu — efter framställning av institutionsföreståndaren professorn E. Hammarsten, vilken förklarat, att det år 1936 begärda beloppet icke medgåve någon minskning — anhållit om beviljande av ytterligare 6,000 kronor för fullföljande av nämnda komplettering. Framställningen har tillstyrkts av *kanslern* i skrivelse den 18 november 1937.

Jag biträder detta förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Utrustning för kemiska institutionen* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 6,000.

[75.] 20. **Tandläkarinstitutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Anslaget, som nu är uppfört med 184,400 kronor, disponeras jämlikt av riksdagen godkänd personalförteckning, respektive avlöningsstat, vilka återfinnas å sid. 409 f. i statsliggaren för budgetåret 1937/1938.

Kanslern för rikets universitet har i skrivelse den 18 november 1937 hemställt om höjning av förevarande anslag med tillhopa 6,300 kronor till 190,700 kronor. Den begärda anslagshöjningen belöper med 1,550 kronor å ifrågasatt överförande till ordinarie stat med placering i lönegraden B 7 av två extra ordinarie avdelningssköterskor samt med 4,750 kronor å förslag om beredande av extra ordinarie anställning åt vissa befattningshavare vid institutet, som nu åtnjuta arvoden.

Därjämte hava framställningar hos Kungl. Maj:t gjorts dels av *civilförvaltningens personalförbund* angående förbättrade avlöningsförmåner för institutets vaktmästare, tillika portvakt, varöver utlåtanden avgivits den 13 september 1937 av *kanslern* och den 6 oktober 1937 av *statskontoret*, dels

ock av *föreningen kvinnor i statens tjänst* angående beredande av extra ordinarie anställning åt vissa kvinnliga befattningshavare vid institutet m. m., varöver *kanslern* den 23 november 1937 avgivit utlåtande. Beträffande nu nämnda framställning samt däröver avgivna utlåtanden hänvisas till handlingarna i ärendet.

De av kanslern nu förordade förändringarna med avseende å förevarande anslag voro redan föregående år föremål för förslag från dåvarande universitetskanslerns sida. Beträffande den närmare motiveringen för de framställda förslagen och statskontorets i ärendet avgivna yttrande hänvisar jag till sid. 263 ff. i 1937 års åttonde huvudtitel. Med hänsyn till att spørgsmålet rörande tandläkarinstitutets organisation ännu icke slutbehandlats, fann jag mig emellertid då icke kunna tillstyrka bifall till vad i ämnet föreslagits i annan mån än att två med arvoden avlönade avdelningssköterskor bereddes extra ordinarie anställning i 7:e lönegraden.

Kanslern har i sin nu föreliggande skrivelse anfört:

Den utredning angående omorganisation av tandläkarinstitutet, vilken för en del år sedan påbörjats men som aldrig blivit slutförd, hade i första hand avsett en undersökning av frågan om beredande av ökade möjligheter att inom landet snabbare utbilda ett så stort antal tandläkare, som svarade mot det förefintliga behovet av tandvård. Såsom ett medel härför hade man tänkt sig en eventuell uppdelning av tandläkarutbildningen mellan flera läroanstalter. Genom vidtagande av vissa organisatoriska åtgärder vid institutet hade det emellertid under de senaste åren varit möjligt att avsevärt öka antalet årligen utexaminerade tandläkare. Det nu förefintliga behovet av tandläkare torde därför snart vara fyllt, och institutet hade redan ansett sig böra något minska antalet av de nyintagna eleverna. En annan av de frågor, som skolat bli va föremål för utredning, hade varit önskemålet om förbättrande av själva utbildningen av de blivande tandläkarna. Detta önskemål hade i huvudsakliga delar tillgodosetts genom förlängning av studietiden för tandläkarexamen från 3 till 4 år samt genom ändring av formen för samma examen till större likhet med den medicinska examensordningen. Den ytterligare förbättring av utbildningen på vissa specialområden — särskilt barntandvård och röntgenologi — som, enligt vad lärarrådet framhållit, vore önskvärd, syntes kunna vinnas genom en mindre utbyggnad av lärarorganisationen. Under sådana omständigheter syntes, såsom ock från lärarrådets sida framhållits, den ursprungliga omorganisationsfrågan — särskilt spørgsmålet om tandläkarutbildningens uppdelning mellan flera läroanstalter — ej längre aktuell och syntes därför icke böra utgöra hinder för beredande åt institutets sköterske-, biträdes- och vaktmästarpersonal av den fastare ställning med rätt till löneklassuppflyttning och pension, som ett bifall till kanslerns år 1936 framlagda förslag skulle innebära.

På grund härav har kanslern föreslagit, att de två förutnämnda extra ordinarie avdelningssköterskorna, vilka äro placerade å respektive protés- och tandfyllningsavdelningarna, måtte överföras på ordinarie stat med placering i lönegraden B 7 och att vissa arvodestagare måtte beredas extra ordinarie anställning på sätt framgår av efterföljande översikt:

Befattningshavare	Nuvarande arvode Kronor	Föreslagen lönegrad i löneplanen för e. o. befattnings- havare	Grund- avlönning Kronor
1 sköterska å röntgenlaboratoriet	3,000	6	2,230
1 sköterska vid protésavdelningen	2,400	6	2,230
4 sköterskor (1 vid tandkirurgiska avdelningen, 1 vid tandkirurgiska avdelningen och vid tandfyllningsavdelningen samt 2 vid rottyll- ningsavdelningen)	9,600	6	8,920
1 kontrollantbiträde	2,400	6	2,230
2 kontrollantbiträden	4,800	6	4,460
1 biträde å röntgenlaboratoriet	1,450	1	1,670
1 kassörska	2,955 ¹	7	{ 2,375 180 ²
1 vaktmästare, tillika portvakt	2,600	7	2,375
1 tamburvakt	2,400	5	2,080
Summa kronor	31,605		28,750

¹ Därav felräkningspenningar 180 kronor.² Felräkningspenningar.

Såsom framginge av tablån, skulle grundavlönningen i flertalet fall komma att understiga det till vederbörande befattningshavare nu utgående arvodet. Därigenom att en extra ordinarie befattningshavare ägde åtnjuta provisoriskt dyrtortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning, skulle emellertid sammanlagda avlönningen som extra ordinarie komma att — med undantag för röntgensköterskan — överstiga den nu utgående. Det syntes tveklöst, huruvida nämnda sköterska kunde för löneklassuppflyttning få tillgodoräkna sig så lång föregående tjänstgöring, att hennes sammanlagda avlöningsförmåner som extra ordinarie befattningshavare komme att uppgå till samma belopp som hennes nuvarande. Skulle hon komma att under den första tiden lida någon avlöningsminskning, syntes billigt, att hon kompenserades för förlusten genom ett personligt lönetillägg. Det torde kunna anföras åt kanslern att, sedan frågan om hennes placering i löneklass blivit avgjord, från anslagsposten till avlöningsförhöjningar m. m. tillerkänna henne så stort personligt lönetillägg, som kunde erfordras för att hålla henne skadeslös för minskningen i avlönning. Det jämförelsevis obetydliga belopp, varom det här högst kunde bliva fråga, syntes icke behöva inverka på beräkningen av anslagspostens storlek.

Kanslern har framlagt förslag beträffande den ändrade disposition av avlöningsanslaget, som skulle bliva en följd av de föreslagna åtgärderna.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har i utlåtande den 10 december 1937 yttrat:

I anledning av förevarande remiss hade lönenämnden genom besök å tandläkarinstitutet sökt bilda sig en uppfattning rörande beskaffenheten av

de arbetsuppgifter, som åvilade innehavarna av de arvodesbefattningar, vilka föreslagits skola ombildas till extra ordinarie tjänster. På grund av de upplysningar, som lönenämnden därvid inhämtat rörande arbetsförhållandena för institutets biträdespersonal, hade lönenämnden ansett sig böra giva uttryck åt den uppfattningen, att en allmän översyn av den nuvarande organisationen av sagda personal syntes påkallad.

Vad härefter anginge detaljerna i det föreliggande förslaget rörande ombildning av arvodestjänsterna, finge nämnden till en början framhålla, att befattningen såsom biträde å röntgenlaboratoriet med hänsyn till göromålsens beskaffenhet syntes lönenämnden böra hänföras till 2:a lönegraden. Då emellertid det nuvarande biträdet uppnått så hög levnadsålder, att extra-ordinarieanställning icke syntes kunna ifrågakomma för henne, hade nämnden ansett sig böra föreslå, att för de ifrågavarande göromålen tillsvidare avsåges en extra tjänsteman i sagda lönegrad.

Mot den föreslagna lönegradsplaceringen för kassörskan å tandfyllnadsavdelningen hade lönenämnden icke något att erinra, men nämnden ansåge sig icke kunna tillstyrka, att med tjänsten förenades rätt till felräkningspenningar.

Av de upplysningar, som lönenämnden inhämtat rörande de göromål, vilka ankomme på innehavaren av befattningen såsom vaktmästare, tillika portvakt, hade lönenämnden funnit framgå, att sagda tjänst närmast motsvarade en vanlig expeditionsvaktsbefattning. De portvaktssysslor, som för närvarande skulle vara förenade med tjänsten och för vilka ersättning utginge jämväl i form av fri bostad, utfördes icke i någon större utsträckning av vaktmästaren själv, utan dessa syntes huvudsakligen fullgöras av befattningshavarens hustru. Vid sådant förhållande finge lönenämnden för sin del föreslå, att den nu ifrågavarande arvodesbefattningen omändrades till en extra ordinarie expeditionsvaktstjänst i 5:e lönegraden, varvid portvaktssysslorna borde anförtros åt annan person mot särskild ersättning eller fri bostad.

Befattningen som tamburvakt, vars nuvarande innehavare vore över 70 år gammal, vore för närvarande förenad med ett arvode, som väsentligt överstege avlöningsförmånerna för andra befattningshavare med liknande göromål. Lönenämnden ville i sådant hänseende erinra om att effektivvårdarna vid statens järnvägar vore extra ordinarie tjänstemän i 1:a lönegraden. Ytterligare finge nämnas, att vid universitetsbiblioteket i Uppsala funnes en tamburvakt, som enligt vad lönenämnden inhämtat vid en arbetstid icke understigande sju timmar om dagen åtnjöte avsevärt lägre arvode än det till tamburvakten vid tandläkarinstitutet utgående.

Lönenämnden, som icke för närvarande ville ifrågasätta någon omläggning av anställnings- och avlöningsförhållandena för tamburvakten vid tandläkarinstitutet, ansåge för sin del, att när tjänsten framdeles besattes med ny innehavare, en högre placering av befattningen än såsom extra ordinarie i 1:a lönegraden icke borde ifrågakomma.

Slutligen ville lönenämnden framhålla, att bemyndigande torde böra meddelas kanslern för rikets universitet att tillerkänna sköterskan å röntgenavdelningen personligt lönstillägg till så stort belopp, som kunde erfordras för att hålla henne skadeslös för den genom övergången till extra ordinarie anställning uppkommande minskningen i avlöningsförmånerna.

I övrigt hade remissen icke givit lönenämnden anledning till något särskilt uttalande.

Ledamoten av nämnden Berta Kôersner har i *särskilt yttrande* förklarat sig anse, att sköterskan å röntgenavdelningen borde hänföras till 7:e lönegraden.

Vid de ytterligare överväganden, jag ägnat denna fråga, har jag med hänsyn till vad i ärendet anförts funnit mig böra föreslå, att de sex sköterskor, som fortfarande åtnjuta avlöning i form av arvoden, samt dessutom den icke-ordinarie kassörskan erhålla extra ordinarie anställning. Jag har ingenting att erinra mot att anslagsmedlen till grundavlöningar till icke-ordinarie personal beräknas från den förutsättningen, att nämnda sköterskor placeras i 6:e och kassörskan i 7:e lönegraden. Däremot finner jag mig för närvarande icke kunna föreslå, att de nuvarande extra ordinarie avdelningssköterskorna anställas som ordinarie befattningshavare och ej heller, att kontrollantbiträdena, biträdet å röntgenlaboratoriet, den icke-ordinarie vaktmästaren och tamburvakten erhålla lön som extra ordinarie eller extra befattningshavare.

Departementschefen.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit bör anslagsposten å 130,685 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *minskas* med arvodena till sex sköterskor och en kassörska, d. v. s. med 17,955 kronor till 112,730 kronor. Delposten å 8,500 kronor till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal bör höjas med de med tjänste- och familjepensionsavdrag reducerade grundlönerna för sex extra ordinarie befattningshavare i 6:e lönegraden och en extra ordinarie befattningshavare i 7:e lönegradén, d. v. s. med $(13,380 + 2,375 =)$ 15,755 kronor. Jag anser mig icke böra räkna med särskilda medel till felräkningspenningar till den icke-ordinarie kassörskan. Posten bör alltså bestämmas till $(8,500 + 15,755 =)$ i runt tal 24,300 kronor, innebärande en anslagshöjning med 15,800 kronor. Delposten å 900 kronor till avlöningsförhöjningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal torde böra *höjas* med i runt tal 3,000 kronor till 3,900 kronor. Ur sistnämnda delpost torde i form av personligt lönetillägg till sköterskan å röntgenavdelningen böra utgå ersättning för den löneminskning, som hon kan komma att få vidkännas. Slutligen torde anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän böra *höjas* med 2,055 kronor, d. v. s. från 2,715 kronor till 4,770 kronor.

Förevarande anslag bör alltså höjas med $(-17,955 + 15,800 + 3,000 + 2,055 =)$ 2,900 kronor till 187,300 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för tandläkarinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	41,600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.	»	112,730
<i>Anm.: Ur denna anslagspost skola bestridas kostnaderna för lönetillägg med 1,620 kronor för vardera av tre ordinarie lärare på grund av ökad undervisningsskyldighet.</i>		
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor	24,300
b. Avlöningsförhöjningar		
m. m., <i>förslagsvis</i>	»	3,900
		28,200
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . .	»	4,770
		Summa kronor 187,300;

dels ock till Tandläkarinstitutet: Avlöningar för budgetåret 1938/1939 anvisa ett förslagsanslag av . . . kronor 187,300.

[76.] 21. **Tandläkarinstitutet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är för närvarande uppfört med 138,000 kronor, därav förslagsvis 33,000 kronor till bränsle, lyse och vatten och ett begränsat belopp av 48,200 kronor till övriga expenser.

Kanslern har i skrivelse den 18 november 1937 tillstyrkt en av *institutets lärarråd* gjord framställning om en anslagshöjning med 4,000 kronor till 142,000 kronor. Höjningen avser det för övriga expenser anvisade beloppet.

Lärarrådet har till stöd för sin framställning anfört bland annat:

Det erinrades, att 1934 års nämnd för städningsutredningen dels i sitt förslag den 28 december 1934 rörande allmänna grunder för ordnandet för städnings- och rengöringsarbetet inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm samt beräkandet av ersättning för nämnda arbete, dels ock i sitt betänkande den 27 juli 1936 med speciella beräkningar och förslag rörande ersättningarna för städningsarbete inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm m. m. förordat, att städningspersonalen skulle vara anställd av vederbörande institution och uttalat, att städningsarbetet icke finge vara utlämnat på entreprenad, med mindre Kungl. Maj:t på särskild framställning så medgäve. Vidare hade nämnden i sitt betänkandet åtföljande förslag till kungörelse angående sättet för beräkande av ersättning för städnings- och rengöringsarbete vid vissa statliga tjänstelokaler i Stockholm m. m. hemställt, att nämnda kungörelse skulle träda i kraft den 1 juli 1937. Nämndens berörda förslag och betänkande hade av finansdepartementet överlämnats till institutet för att vara tillgängliga vid slutande av avtal med städnings-

personal och i skrivelse från samma departement hade sedermera påpekats, att betänkandena överlämnats till vederbörande myndigheter blott till komplettering av det material, varpå myndigheterna i övrigt kunde komma att grunda sina beslut i berörda fråga. På grund av de osäkra förhållanden, vari städningsfrågan sålunda kommit genom nämnda betänkanden, då det icke vore uteslutet, att det hittillsvarande entreprenadsystemet måste upphöra den 1 juli 1937 och denna förmodan styrktes genom upplysningar från Stockholms städerskefackförening, som påstode sig vid upprepade förfrågningar i finansdepartementet fått den uppfattningen att så verkligen vore förhållandet, hade institutets dittillsvarande entreprenör uppsagt med institutet avslutat kontrakt om städning att upphöra den 30 juni 1937. Samtidigt hade Stockholms städerskefackförening insänt förslag till kollektivavtal för de vid institutet anställda och till föreningen hörande städerskorna, innebärande bland annat, att månadslönen skulle höjas från nu utgående belopp 100 kronor till 125 kronor, vilket komme att medföra en kostnadsökning av 4,000 kronor. Nämnde entreprenör hade dock förklarat sig villig att tills vidare under budgetåret 1937/1938 förnya entreprenadkontraktet mot en med 1,200 kronor förhöjd entreprenadsumma.

Med hänsyn till vad från lärarrådets sida anförts, bör för nästkommande budgetår beräknas ett förhöjt belopp till bestridande av övriga expenser. Jag har ingenting att erinra mot det för ändamålet beräknade anslagsbeloppet och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Tandläkarinstitutet: Omkostnader* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 142,000.

[77.] **22. Universitetssjukhus: Akademiska sjukhuset i Uppsala: Bidrag till driftkostnader, förslagsanslag.** **23. Universitetssjukhus: Akademiska sjukhuset i Uppsala: Materiel m. m., reservationsanslag.** Förevarande båda anslag äro nu upptagna med 190,000 kronor, respektive 18,100 kronor. Från sistnämnda anslag utgår bland annat ett belopp å 10,000 kronor för sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från ort utom Uppsala län. För sistnämnda ändamål anvisade riksens ständer 1865—1866 ett anslag av 2,500 kronor. 1907 års riksdag höjde anslaget till 5,000 kronor. Från och med år 1923 anvisades för ändamålet härutöver ett tilläggsanslag av 10,000 kronor, vilket emellertid av statsfinansiella skäl indrogs av 1933 års riksdag. 1937 års riksdag åter höjde anslaget med 5,000 kronor till 10,000 kronor.

Kanslern för rikets universitet har i skrivelse den 23 november 1937 hemställt, att förslagsanslaget till bidrag till driftkostnader måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp samt att reservationsanslaget till materiel m. m. måtte höjas med 5,000 kronor för beredande av ökning* av oförmålda belopp å 10,000 kronor.

Departement-
schefen.

Med hänsyn till belastningen av förslagsanslaget till bidrag till driftkostnader — nettoutgiften utgjorde under budgetåret 1936/1937 omkring 210,500 kronor — torde en höjning av anslaget vara erforderlig. Jag föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 20,000 kronor till 210,000 kronor.

Det från universitetsmyndigheternas sida under de senaste åren framförda förslaget om att anslaget till sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från ort utom Uppsala län måtte återföras till det tidigare utgående beloppet av 15,000 kronor, bifölls som nämnts av 1937 års riksdag i så måtto, att anslaget höjdes till 10,000 kronor. Jag anförde enligt 1937 års åttonde huvudtitel (sid. 272), att den tidigare vidtagna anslagsbegränsningen otvivelaktigt berett den medicinska undervisningen vid universitetet stora svårigheter, men ansåg, att anslagshöjningen för det dåvarande borde kunna begränsas till 5,000 kronor. De skäl, som anförts för en återgång till det före budgetåret 1933/1934 utgående anslagsbeloppet å 15,000 kronor och för vilka ingående redogjorts å sid. 270 f. i 1937 års åttonde huvudtitel, synas mig motivera ett bifall till kanslerns nu föreliggande förslag. Jag tillstyrker därför den ifrågasatta höjningen av anslaget med ytterligare 5,000 kronor till 15,000 kronor, varigenom sjukhuset bör sättas i stånd att tillhandahålla för undervisningen erforderligt patientmaterial. Reservationsanslaget till materiel m. m. bör följaktligen höjas till (18,100 + 5,000 =) 23,100 kronor.

Jag får i detta sammanhang erinra om att 1937 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t för innevarande budgetår anvisat ett reservationsanslag av 25,000 kronor såsom bidrag till reparations- och ändringsarbeten i den s. k. bröstpaviljongen vid akademiska sjukhuset, att utgå under villkor att Uppsala läns landsting anvisade enahanda belopp för ändamålet. Arbetena avsågo att omändra byggnaden till bostäder för sjukhusets personal.

Kanslern har i skrivelse den 5 november 1937 hemställt, att en å de av staten och landstinget beviljade anslagen uppkommen reservation, uppgående till 4,500 å 4,700 kronor, måtte få användas till komplettering av den för de nya personalbostäderna erforderliga möbelutrustningen. Av handlingarna inhämtas, att sjukhusdirektionen beräknat kostnaderna härför till omkring 9,000 kronor och förutsatt, att det resterande beloppet skulle påföras sjukhusets möbelanslag. Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 18 november 1937 förklarat sig icke hava något att erinra mot förslaget.

Enligt min mening bör från statens sida intet vara att erinra mot att den del av reservationen, som belöper å det av staten för berörda ändamål anvisade anslaget, anlitas för bestridande av en del av kostnaderna för möbelutrustningen. Jag har här omnämnt denna fråga, för att densamma må komma till riksdagens kännedom. Därest från dess sida någon erinran icke fränställes, ämnar jag sedermera hemställa om att reservationen måtte få tagas i anspråk för det angivna ändamålet.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att för budgetåret 1938/1939 anvisa
 dels till *Universitetssjukhus: Akademiska sjukhuset i Uppsala: Bidrag till driftkostnader ett förslagsanslag*
 av kronor 210,000;
 dels ock till *Universitetssjukhus: Akademiska sjukhuset i Uppsala: Materiel m. m. ett reservationsanslag*
 av kronor 23,100.

[78] 24. **Universitetssjukhus: Bidrag till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.** Alltsedan år 1921 har riksdagen anvisat särskilt anslag såsom bidrag till täckande av de kostnader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund. 1925 års riksdag godtog vissa av Malmöhus läns landsting föreslagna och av föredragande departementschefen förordade bidragsgrunder, för vilka redogjorts å sid. 274 f. i 1937 års åttonde huvudtitel. För innevarande budgetår utgår anslaget med 63,300 kronor.

Enligt beslut av 1937 års riksdag skall ifrågavarande statsbidrag från och med den 1 juli 1938 utgå enligt ändrade grunder.

Sjukhusdirektionen har i skrivelse den 16 juni 1937 hemställt om utverkande i enlighet med de av 1925 års riksdag godtagna beräkningsgrunderna av statsbidrag till täckande av lasarettets driftkostnader under år 1937 med 74,980 kronor 34 öre. Beträffande detaljberäkningarna hänvisar jag till handlingarna i ärendet. Framställningen har tillstyrkts av de *akademiska myndigheterna i Lund*.

Kanslern har i skrivelse den 23 november 1937 hemställt, att anslaget måtte upptagas med i avjämnat tal 75,000 kronor.

Med hänsyn till att förevarande statsbidrag utgår i efterskott påverkas icke anslagsbehovet för nästa budgetår av de av riksdagen godtagna ändrade grunderna för statsbidrag till ifrågavarande sjukvårdsinrättningar. Jag föreslår i likhet med kanslern, att anslaget för budgetåret 1938/1939 höjes med 11,700 kronor till 75,000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag av kronor 75,000.

[79.] 25. **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar, förslagsanslag.** 26. **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader, förslagsanslag.** 27. **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Utrustning, reservationsanslag.** 28. **Universitetssjukhus: Sera-**

fimerlasarettet: Avlöningar, förslagsanslag. 29. Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader, förslagsanslag. För innevarande budgetår utgå till karolinska sjukhuset följande anslag, nämligen till avlöningar ett förslagsanslag av 371,900 kronor, till omkostnader ett förslagsanslag av 253,000 kronor och till utrustning ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor. För samma budgetår hava för serafimerlasarettet anvisats till avlöningar ett förslagsanslag av 1,137,100 kronor och till omkostnader ett förslagsanslag av 1,335,000 kronor.

Departementschefen.

Direktionen för karolinska sjukhuset har till följd av omständigheter, över vilka direktionen icke kunnat råda (sjukdomsfall) nödgats ingiva sina äskanden beträffande ifrågavarande anslag för nästa budgetår så sent, att det blir nödvändigt att i en särskild proposition förelägga riksdagen dessa anslagsfrågor. I avbidan på denna proposition böra vederbörande anslag i rikstatsförslaget upptagas med beräknade belopp, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, som kommer att föreläggas riksdagen, beräkna för budgetåret 1938/1939

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar* ett förslagsanslag av kronor 520,000;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader* ett förslagsanslag av kronor 366,000;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Utrustning* ett reservationsanslag av kronor 1,180,000;

dels till *Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar* ett förslagsanslag av kronor 1,260,000;

dels ock till *Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader* ett förslagsanslag av kronor 1,460,000.

[80.] **30. Universitetssjukhus: Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm.** Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 197,900 kronor.

Departementschefen.

Det av 1937 års riksdag fattade beslutet rörande bidrag till driften av förlossningsanstalter m. m. lärer komma att inverka på beräkningen av förevarande anslag för nästa budgetår. I avbidan på utredning härutinnan bör anslaget i rikstatsförslaget för nämnda budgetår uppföras med beräknat belopp, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition rörande bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm för budgetåret 1938/1939, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/1939 till *Universitetssjukhus: Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm* ett anslag av kronor 345,000.

[81.] 31. **Universitetssjukhus: Bidrag till pediatrik klinisk och poliklinik i Stockholm, förslagsanslag.** För detta ändamål är nu uppfört ett obetecknat anslag av 65,700 kronor, vilket disponeras på följande sätt:

1. Bidrag till en pediatrik klinisk i Stockholm	kronor 60,000
2. Bidrag till en pediatrik poliklinik i Stockholm	» 5,700
Summa kronor 65,700.	

I skrivelse den 30 november 1937 har *kanslern för rikets universitet* på förslag av *karolinska institutets lärarkollegium* hemställt, att för nästkommande budgetår under förevarande anslagstitel måtte beviljas medel *dels* till samma ändamål som hittills med oförändrat belopp, 65,700 kronor, *dels ock* därutöver till ersättning för vård å ifrågavarande barnsjukhus av barn, som ej äga hemortsrätt i Stockholm, med förslagsvis 25,000 kronor, samt att anslaget förty måtte höjas till 90,700 kronor och givas förslagsanslags natur.

Beträffande uppkomsten av det nya anslagsbehov, vartill *kanslern* sålunda äskat medel, förhåller sig på följande sätt.

För att i den pediatriks undervisningens intresse säkerställa tillgång till för densamma tillräckligt belysande patientmaterial har i punkten 9 av nedannämnda avtal mellan kronan och Stockholms stad stipulerats, att staden skall, därest Kungl. Maj:t det påfordrar, för barn, vilka icke äga hemortsrätt i Stockholm, upplåta högst 15 av platserna å barnsjukhuset. Avgifterna för vård av sådana barn må ej av hälsovårdsnämnden fastställas till högre belopp än vad som genomsnittligt motsvarar stadens egna kostnader för vården. Skillnaden mellan den sålunda fastställda vårdavgiften och det belopp, som staden kan såsom ersättning utfå av barnets hemortssamhälle, skall för varje räkenskapsår i efterskott ersättas staden av statsverket.

Såsom av den under punkten 92 i 1937 års åttonde huvudtitel (sid. 281 ff.) lämnade redogörelsen framgår, hade *kanslern* i sina framställningar om anslag för budgetåret 1936/1937 hemställt om anvisande av medel under förevarande anslagstitel för nedbringande i vissa fall av legosängsavgifterna vid ifrågavarande klinisk i syfte att förvärva ett större och mångsidigare kliniskt material. I enlighet med den ståndpunkt jag vid min anmälan av denna framställning intagit, och varemot riksdagen icke framförde någon erinran, hemställde *kanslern* i skrivelse den 18 september 1936, att Kungl. Maj:t ville med stöd av förutnämnda avtal påfordra upplåtande från och med den 1 januari 1937 av 15 platser å Norrtulls sjukhus för barn, vilka icke ägde hemortsrätt i Stockholm. Jag uttalade i 1937 års åttonde huvudtitel min anslutning till *kanslerns* förslag under framhållande, att, enligt vad jag under hand inhämtat, det anslagsbehov, som betingades av den

ifrågasatta åtgärden, med utgångspunkt från en medelbeläggning av 10 vårdplatser kunde beräknas till mellan 5,000 och 6,000 kronor per år. I sakens natur låge emellertid, att denna beräkning vore mycket osäker. Då nämnda ersättning enligt avtalet skulle betalas i efterskott, syntes härför erforderliga medel böra äskas först för budgetåret 1938/1939.

Riksdagen gjorde i sin skrivelse nr 8/1937 ingen erinran mot vad jag sålunda anförde.

Genom beslut den 4 juni 1937 anbefalldes Kungl. Maj:t sedermera lärarkollegiet vid karolinska institutet att på Kungl. Maj:ts och kronans vägnar med stöd av bestämmelserna i punkten 9 av omförmälda avtal påfordra, att Stockholms stad tills vidare från och med den 1 juli 1937 skulle upplåta högst 15 av platserna å barnsjukhuset för barn, vilka icke ägde hemortsrätt i Stockholm.

Under framhållande, att staden från och med den 1 juli 1937 vore skyldig att upplåta nämnda antal platser och att anslag för ändamålet följaktligen borde äskas av 1938 års riksdag, har nu kanslern anförde bland annat:

Karolinska institutets lärarkollegium hade hos kanslern framhållit, att den genomsnittliga vårdkostnaden för plats och underhållsdag vid Norrtulls sjukhus under år 1936 uppgått till 10 kronor 48 öre men att den på grund av prisnivåns stegring och ökade utgifter för personal väntades komma att under år 1937 stiga ej oväsentligt. Med utgångspunkt från en medelbeläggning av 10 platser syntes ersättningsbeloppet för nu löpande budgetår kunna beräknas uppgå till omkring 25,000 kronor. Då detta belopp avsevärt överstege det tidigare beräknade, hade kollegiet igångsatt en utredning till uttrönande av om syftet med ifrågavarande anordning, nämligen tillgodoseende av undervisningens behov av kliniskt material, skulle kunna tillgodoses på annat och för statsverket i ekonomiskt avseende mera förmånligt sätt. Så snart denna utredning blivit slutförd, ärnade kollegiet inkomma till kanslern med yttrande i ämnet. Någon ändring syntes dock knappast komma till stånd under nu löpande budgetår.

I likhet med lärarkollegiet hölle kanslern före, att önskemålet om sammanförande på Norrtulls sjukhus av ett för den kliniska undervisningen lämpligt patientmaterial borde kunna tillgodoses med mindre kostnad för statsverket än den som vore förenad med den under innevarande budgetår tillämpade anordningen. Kanslern utginge därför ifrån att stadens avtalsenliga skyldighet att upplåta platser för här ifrågavarande ändamål icke borde tagas i anspråk för tid efter innevarande budgetårs utgång.

Vad beträffade storleken av det till nu löpande budgetår hänförliga ersättningsbeloppet, kunde för närvarande någon säker kalkyl däröver ej göras. Vissa av kanslern under hand införskaffade uppgifter rörande beläggningen av platserna i fråga under månaderna september—november samt angående den sannolika vårdkostnaden under år 1937 tydde emellertid snarast på att det av lärarkollegiet beräknade beloppet vore något för lågt. Därest anslagsposten erhöles naturen av förslagsanslag, syntes sagda belopp dock kunna läggas till grund för anslagsäskandet.

Enligt gällande avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Stockholms stad, å andra sidan, om uppehållande av karolinska mediko-kirurgiska institutets till fastigheterna nr 1 och 2 i kvarteret Mimer i Stockholm förlagda pediatrika klinik, skall Stockholms stad för tiden intill dess en sådan pediatrik klinik, som omförmåles i § 2 av de av Kungl. Maj:t den 21 november 1930 utfärdade bestämmelserna rörande förhållandet mellan allmänna barnhuset i Stockholm och Stockholms stad, kommer till stånd, dock högst intill den 1 juli 1941, inom förutnämnda fastigheter upprätthålla en stadens sjukvårdsanstalt för barn om 70 platser.

Den 23 maj 1935 uppdrog Kungl. Maj:t åt karolinska sjukhusets byggnadskommitté att inkomma med ritningar och kostnadsberäkningar för en dylik pediatrik klinik vid karolinska sjukhuset. I skrivelse av den 17 juni 1937 har *byggnadskommittén* anfört i huvudsak följande:

Innan ifrågavarande ritningsarbete kunde slutföras, måste från vederbörande klinikföreståndare föreligga fullständigt program till den blivande kliniken. Från professorn A. Lichtenstein hade kommittén emellertid inhämtat, att frågan om nämnda program vore intimt förbunden *dels* med spörsmålet om indragning av en av de två pediatrikprofessorerna vid karolinska institutet, *dels ock* frågan om förflyttning av kronprinsessan Lovisas vårdanstalt till karolinska sjukhuset. Beträffande det förstnämnda spörsmålet erinrade kommittén om att Kungl. Maj:t den 19 maj 1937 föreskrevit, att med åtgärder för återbesättande av den av nämnda professorer, som för närvarande vore vakant, skulle anstå tills vidare intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade. Beslutet hade föranletts av att universitetsberedningens förslag ansetts böra avvaktas, innan professuren återbesattes. Beträffande åter läget av frågan om en förflyttning av kronprinsessan Lovisas vårdanstalt vore denna fråga för närvarande föremål för utredning av en särskild kommitté, sammansatt av representanter för vårdanstaltens styrelse, Stockholms stad och karolinska sjukhusets direktion.

Byggnadskommittén hade velat bringa nu berörda förhållanden i erinran för ett eventuellt påskyndande av de nämnda frågornas lösning. Såvitt kommittén för det dåvarande kunde bedöma, måste nämligen förslag till ifrågavarande klinik föreläggas 1938 års riksdag, därest kliniken skulle kunna färdigställas inom den för karolinska sjukhusets första byggnadsetapp beräknade tiden. I sammanhang härmed hade kommittén velat fästa uppmärksamheten vid, att det mellan Kungl. Maj:t och Stockholms stad träffade avtalet angående Norrtulls barnsjukhus utginge den 1 juli 1941, enär åtgärder för prolongering av avtalet eventuellt bleve erforderliga med hänsyn till det läge, vari frågan om den pediatrika kliniken för närvarande befunno sig.

Med anledning av förevarande skrivelse har jag föranstaltat om åtgärder för införskaffande snarast möjligt av förklaring från Stockholms stads vederbörande myndigheter, huruvida staden är villig att på i övrigt oförändrade villkor utsträcka tiden för upprätthållande av nämnda sjukvårdsanstalt för barn till den 1 juli 1942.

I detta sammanhang vill jag även bringa i erinran, att universitetsbered-

ningen i sin numera avlämnade utredning i fråga om universitetens verksamhet och organisation även berört frågan om indragning av ena pediatrikprofessuren vid karolinska institutet och därmed sammanhängande spörsmål.

Departement-
schefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, torde även under nästkommande budgetår anslagsmedel böra utgå till bidrag till förevarande klinik och poliklinik med samma belopp som hittills, varför jag tillstyrker anvisande av medel för ändamålet. Därutöver har emellertid äskats ett förslagsvis beräknat belopp av 25,000 kronor till ersättning för vård å ifrågavarande barnsjukhus av barn, som ej äga hemortsrätt i Stockholm. Då detta anslagsbehov uppkommit såsom en följd därav, att Kungl. Maj:t begagnat sig av sin avtalsenliga rätt att påfordra upplåtande å förutnämnda barnsjukhus av ett visst antal platser för dylika barn, synes det ofrånkomligt att medel anvisas även för detta ändamål under nästkommande budgetår. Ehuru, såsom framgår av de av kanslern framlagda beräkningarna, mot vilka jag icke funnit anledning till erinran, det erforderliga beloppet på grund av förhållanden, som icke låtit sig på förhand överblicka, blivit högre än tidigare kunnat antagas, finner jag mig böra tillstyrka, att medel för ändamålet nu anvisas med det ifrågasatta beloppet. Anslagsposten i fråga torde, såsom kanslern föreslagit, böra anvisas förslagsvis. Jag förutsätter emellertid liksom kanslern, att stadens avtalsenliga skyldighet att upplåta platser för här ifrågavarande ändamål icke kommer att tagas i anspråk för tid efter innevarande budgetårs utgång.

Anslaget bör vid bifall till vad jag föreslagit betecknas såsom förslagsanslag och upptagas till ett belopp av 90,700 kronor, att disponeras på följande sätt:

1. Bidrag till en pediatrik klinik i Stockholm	kronor 60,000
2. Bidrag till en pediatrik poliklinik i Stockholm	» 5,700
3. Ersättning för vård av barn, som ej äga hemortsrätt i Stockholm, <i>förslagsvis</i>	» 25,000
Summa förslagsanslag kronor 90,700.	

I det föregående har framhållits, att tiden för nu gällande avtal mellan staten och Stockholms stad angående upprätthållande av ifrågavarande barnsjukhus utlöper den 1 juli 1941, därest icke dessförinnan den vid barnsjukhuset bedrivna pediatrikundervisningen överflyttats till annat sjukhus. Emellertid torde den lämnade redogörelsen för det läge, vari frågan om pediatrikundervisningen vid karolinska institutet och därmed sammanhängande spörsmål för närvarande befinner sig, visa att för frågans slutliga lösning oundgängliga och tidskrävande utredningar ännu återstå att fullborda. Det synes fördenskull sannolikt, att den tidpunkt, då en pediatrik klinik vid karolinska sjukhuset kan tagas i bruk för undervisningsändamål, kommer att uppskjutas till efter utgången av avtalets nuvarande giltighets-

tid. Det är för att kunna förebygga därmed förenade olägenheter som jag som nämnts vidtagit åtgärder för erhållande av förklaring från stadens sida, huruvida denna är villig att utsträcka tiden för upprätthållandet av barnsjukhuset till den 1 juli 1942. Då en sådan utsträckning av avtals-tiden kommer att medföra förpliktelse från statsverkets sida att även under budgetåret 1941/1942 lämna staden enahanda bidrag, som avtalats för ti-den intill sistnämnda budgetår, har jag velat i detta sammanhang beröra frågan om avtalets förlängning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till pediatrik klinisk och poliklinik i Stockholm* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 90,700.

[82.] 32. **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater.** Anslaget är uppfört med 10,900 kronor.

I skrivelse den 26 november 1937 har *kanslern för rikets universitet* an-hållit om utverkande av fortsatt anslag med oförändrat belopp.

Anslaget torde böra utgå med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-schefen.

att till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag av kronor 10,900.

[83.] 33. **Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar, reservationsanslag.** Till förevarande ändamål hava under nedannämnda budgetår anvisats medel på sätt följande samman-ställning utvisar:

	1923/1933	1933/1937	1937/1838
Universiteten och karolinska institutet	30,000	25,000	34,000
Stockholms och Göteborgs högskolor	6,000	5,000	6,000
Summa kronor	36,000	30,000	40,000.

Ifrågavarande bidrag utgår, såsom av kungörelserna nr 95 och 96/1934 närmare framgår, i form av ersättning eller understöd. *Ersättning* avser att täcka kostnaderna för det antal exemplar av disputationssavhandling, som jämlikt de för varje lärosäte gällande bestämmelserna skall utdelas eller avlämnas, och utgår med högst 300 kronor per avhandling. Av det an-

slagsbelopp, som återstår, sedan ersättning beviljats, kan utgå *understöd* till sökande, som med hänsyn till svårigheten för dem att själva bestrida kostnaderna för avhandlingens framställande i tryck anses böra erhålla understöd. Understöd utgår med vissa rörliga och fasta maximibelopp men måste även anpassas efter medelstillgången.

Styrelsen för Stockholms högskola samt *Göteborgs högskolas lärarråd* hava begärt ökning av den för högskolorna avsedda delen av anslaget till 10,000 kronor.

1920 och 1933 års riksdagar hade, erinra styrelsen och lärarrådet, uttalat sig för en principiell likställighet mellan å ena sidan universiteten och karolinska institutet och å andra sidan nämnda högskolor, då det gällde tillgodoseendet av nu förevarande anslagsbehov. Under det att vid de förra, enligt inhämtade upplysningar, under åren 1935 och 1936 *understöd* kunnat utdelas med respektive 29 och 38 procent av de tillstyrkta ansökningarnas belopp, så hade emellertid vad högskolorna beträffade understödet år 1935 utgjort allenast 16,5 procent av de tillstyrkta ansökningarnas slutsumma, medan under år 1936 intet som helst tryckningsbidrag i form av understöd kunnat lämnas; för Stockholms högskolas vidkommande hade sistnämnda år en reduktion måst vidtagas till och med beträffande tryckningsbidragen i form av *ersättning*. Förklaringen härtill vore, att förhållandet mellan de för statsuniversiteten å ena sidan och för högskolorna å andra sidan disponibla anslagen icke längre motsvarade förhållandet mellan antalet disputationer. År 1920 — då högskolorna första gången erhölet anslag för ifrågavarande ändamål — hade medeltalet doktorsavhandlingar för år beräknats uppgå till vid Uppsala och Lunds universitet 39 och vid högskolorna 7,6. År 1935 hade motsvarande siffror varit 57 och 14 samt år 1936 44 och 22. För att tillgodose behovet av bidrag vid de båda högskolorna efter i huvudsak samma grunder som för närvarande gällde vid universiteten syntes därför ett anslag av 10,000 kronor vara erforderligt.

Kanslern har i skrivelse den 26 november 1937 hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för nästkommande budgetår höjas med 2,000 kronor, vilken höjning skulle komma nämnda högskolor till godo.

Den i högskolornas framställningar åberopade förskjutningen i antalet doktorsdisputationer vid de statliga lärosätena å ena sidan och de fria högskolorna å andra motiverade även enligt kanslerns mening en höjning av det för högskolorna avsedda anslagsbeloppet. Enligt en i universitetsberedningens betänkande intagen tablå¹⁾ hade under läsåren 1932—1937 sammanlagda antalet bedömda disputationsavhandlingar vid högskolorna uppgått till ungefär $\frac{1}{4}$ av sammanlagda antalet bedömda avhandlingar vid statsuniversiteten och karolinska institutet. Med utgångspunkt från detta relationstal syntes det till högskolornas förfogande ställda beloppet lämpligen kunna sättas till 8,000 kronor.

¹⁾ Statens offentliga utredningar 1937: 36, sid. 206.

Med hänsyn till vad i ärendet anförts torde den del av förevarande anslag, som avser Stockholms och Göteborgs högskolor, böra höjas med 2,000 kronor. Jag förordar alltså, att anslaget för nästa budgetår bestämmes till 42,000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 42,000.

[84.] 34. **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, förslagsanslag.** 35. **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden, förslagsanslag.** 36. **Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, reservationsanslag.** Dessa anslag äro nu uppförda med respektive 1,700 kronor, 12,000 kronor och 35,000 kronor.

I skrivelse den 26 november 1937 har *kanslern* hemställt, att ifrågavarande anslag måtte upptagas med oförändrade belopp under nästkommande budgetår.

Jag biträder kanslerns förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att för budgetåret 1938/1939 anvisa
dels till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* ett *förslagsanslag*
av kronor 1,700;
dels till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden* ett *förslagsanslag*
av kronor 12,000;
dels ock till *Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* ett *reservationsanslag* av kronor 35,000.

[85.] 37. **Gemensamma universitetsändamål: Universitetsstatistik.** För detta ändamål är för närvarande å riksstatens ättonde huvudtitel uppfört ett obetecknat anslag av 12,000 kronor, varav 9,000 kronor förutsetts skola belöpa på den centrala och 3,000 kronor på den lokala organisationen.

Statistiska centralbyrån har i skrivelse den 14 december 1937 beräknat oförändrat belopp — 9,000 kronor — till den centrala organisationen för

nästa budgetår men ifrågasatt en höjning med 3,000 kronor av det på de lokala organen belöpande anslagsbeloppet.

Departement-
mentschefen.

Jag anser mig icke böra för nästa budgetår tillstyrka någon höjning av förevarande anslag. Till ett kommande år böra de kostnader, som belöpa på det centrala organet — statistiska centralbyrån — överföras till de för detta ämbetsverk i riksstaten uppförda anslagen. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Universitetsstatistik* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett
anslag av kronor 12,000.

[86.] 38. **Gemensamma universitetsändamål: Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, reservationsanslag.** Anslaget är uppfört med 20,000 kronor.

I skrivelse den 26 november 1937 har *kanslern* på hemställan av det större akademiska konsistoriet i Uppsala anhållit, att för nästkommande budgetår måtte för ifrågavarande ändamål beviljas ett anslag av 35,000 kronor, då det nuvarande anslagsbeloppet vore otillräckligt i förhållande till det stora behovet av resestipendier.

Departement-
mentschefen.

Jag finner mig icke kunna biträda kanslerns framställning om höjning av anslaget, vilket var indraget under budgetåren 1932/1936 och återuppfördes å riksstaten med sitt nuvarande belopp av 1936 års riksdag. Anslaget torde böra utgå med oförändrat belopp. Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 20,000.

[87.] 39. **Gemensamma universitetsändamål: Rese- och traktementsersättningar åt universitetsrektorerna för vissa resor i universitetsärenden, förslagsanslag.** 40. **Gemensamma universitetsändamål: Extra undervisning vid de praktisk-teologiska övningskurserna vid universiteten i Uppsala och Lund.** Till förevarande ändamål beviljade 1937 års riksdag respektive 1,100 kronor och 4,000 kronor.

Kanslern har nu i skrivelse den 26 november 1937 hemställt, att anslagen i fråga måtte för nästkommande budgetår upptagas med oförändrade belopp.

Jag biträder kanslerns förslag och förordar alltså, att förevarande anslag upptagas med oförändrade belopp under budgetåret 1938/1939. Liksom för innevarande budgetår skett, torde beträffande det förstnämnda av förevarande anslag böra föreskrivas, att det belopp, som kan komma att tilldelas vardera universitetet, icke får utan Kungl. Maj:ts tillstånd överskridas. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att för budgetåret 1938/1939 anvisa

dels till *Gemensamma universitetsändamål: Rese- och trakta-
mentsersättningar åt universitetsrektorerna för vissa resor i
universitetsärenden ett förslagsanslag*

av kronor 1,100;

dels ock till *Gemensamma universitetsändamål: Extra under-
visning vid de praktisk-teologiska övningskurserna vid universi-
teten i Uppsala och Lund ett anslag*

av kronor 4,000.

[88.] 41. **Rasbiologiska institutet: Avlöningar, förslagsanslag.** 42. **Rasbiologiska institutet: Omkostnader, förslagsanslag.** 43. **Rasbiologiska institutet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Under åttonde huvudtiteln äro nu för institutet uppförda tre anslag, nämligen till avlöningar å 53,300 kronor, till omkostnader å 20,000 kronor och till beredande av lokaler åt institutet å 68,000 kronor.

I fråga om organisationen av institutet och dess anslagsförhållanden föreligger ett den 29 oktober 1937 avgivet sakkunnigförslag, som torde kunna inom ecklesiastikdepartementet slutbehandlas i så god tid, att förslag i ämnet kan föreläggas 1938 års riksdag. I avbidan härpå torde de anslag, som för nästa budgetår kunna komma att anvisas för institutet, böra i rikstatsförslaget upptagas med beräknade belopp, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att, i avbidan på den proposition angående anslag till rasbiologiska institutet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/1939

dels till *Rasbiologiska institutet: Avlöningar ett förslags-
anslag* av kronor 39,000;

dels till *Rasbiologiska institutet: Omkostnader ett förslags-
anslag* av kronor 7,800;

dels ock till *Rasbiologiska institutet: Materiel m. m. ett
reservationsanslag* av kronor 37,200.

[89.] 44. **Farmaceutiska institutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Förevarande anslag är för budgetåret 1937/1938 uppfört med 76,200 kronor. Den

av riksdagen för institutet godkända avlöningsstaten upptager bland annat en anslagspost å 300 kronor till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

I skrivelse den 6 september 1937 har *styrelsen för institutet* hemställt om ett med 3,120 kronor till 79,320 kronor förhöjt anslag för nästkommande budgetår. Av anslagshöjningen belöper ett belopp av 1,920 kronor på en av styrelsen förordad lönereglering för professorerna vid institutet. I övrigt föreslås en höjning av den ovannämnda anslagsposten å 300 kronor till 1,500 kronor. Som skäl härför anföres, att posten hade använts till ersättning åt skrivhjälp men ingalunda varit tillräcklig för ändamålet. Institutets föreståndare hade nödgats av egna medel avlöna ett skrivbiträde. Även vid andra avdelningar inom institutet, särskilt biblioteket, föreläge behov av tillgång till skrivhjälp.

Statskontoret har i utlåtande den 2 oktober 1937 förklarat sig finna sistnämnda förslag förtjänt av tillmötesgående. Emellertid ville ämbetsverket ifrågasätta, att någon begränsning skedde, förslagsvis så, att anslagsposten i fråga upptoges till 1,200 kronor.

Departementschefen.

Jag anser mig icke böra nu ifrågasätta någon ändring i fråga om professorernas löneställning. Däremot vill jag i likhet med statskontoret tillstyrka, att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för nästa budgetår höjes med 900 kronor till 1,200 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels höja den i avlöningsstaten för farmaceutiska institutet uppförda anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, nu 300 kronor, med 900 kronor till 1,200 kronor ävensom i anledning härav höja avlöningsstatens slutsumma från 76,200 kronor till 77,100 kronor;

dels ock till *Farmaceutiska institutet*: *Avlöningar* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag*

avkronor 77,100.

[90.] 45. **Farmaceutiska institutet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är för budgetåret 1937/1938 uppfört med 13,600 kronor, varav disponeras till bränsle, lyse och vatten förslagsvis 7,000 kronor samt till övriga expenser 6,600 kronor.

I skrivelse den 6 september 1937 har *styrelsen för institutet* anhållit om utverkande av enahanda anslag för budgetåret 1938/1939 och jämväl ifrågasatt, att anslagsmedlen till övriga expenser måtte anvisas förslagsvis. *Statskontoret* har i utlåtande den 2 oktober 1937 avstyrkt sistnämnda förslag, men i övrigt icke funnit anledning till erinran mot styrelsens framställning.

Såsom jag tidigare haft anledning att uttala (se 1937 års åttonde huvudtitel sid. 301), strider det av styrelsen framställda förslaget, att anslagsmedlen till övriga expenser måtte anvisas förslagsvis, mot de grunder, som i allmänhet tillämpas i fråga om anvisande av anslag till omkostnader, och kan icke av mig tillstyrkas. I överensstämmelse i övrigt med styrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Farmaceutiska institutet: Omkostnader* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 13,600.

[91.] 46. **Farmaceutiska institutet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 3,700 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 maj 1935 må institutets styrelse för här ifrågavarande ändamål jämväl disponera bland annat ett belopp av högst 5,000 kronor av förefintligt överskott å kurs- och terminsavgifter.

I skrivelse den 6 september 1937 har *styrelsen för institutet* hemställt, att förevarande anslag måtte för nästkommande budgetår höjas till 8,700 kronor. Till stöd härför har anförts, att ovannämnda överskott å kurs- och terminsavgifter komme att förbrukas under innevarande budgetår. *Statskontoret* har i utlåtande den 2 oktober 1937 icke funnit anledning till erinran mot styrelsens förslag.

I likhet med statskontoret har jag icke något att erinra mot styrelsens framställning och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Farmaceutiska institutet: Materiel m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 8,700.

[92.] 47. **Ortnamnskommissionen. 48. Bidrag till sammanslutningar, som bedriva ortnamnsundersökningar.** Till ortnamnskommissionen (jfr 1931 års åttonde huvudtitel, punkt 290), har riksdagen för vart och ett av budgetåren 1930/1937 för bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader anvisat ett anslag av 6,500 kronor.

Beträffande ortnamnskommissionens tillkomst och verksamhet lämnas varje år en redogörelse i riksdagsberättelsen. Här må allenast erinras om följande.

De uppgifter såsom administrativt organ för namnregleringsärenden, vilka numera handhavas av ortnamnskommissionen, ombesörjdes tidigare av den år 1902 tillsatta ortnamnskommittén, som hade att låta verkställa undersökning av namn å byar och gårdar ävensom viktigare naturnamn. Med anledning av ett av 1930 års riksdag fattat beslut (riksdagens skrivelse nr 228), föreskrev Kungl. Maj:t, att ortnamnskommitténs uppdrag skulle upphöra med utgången av juni 1930 samt uppdrog åt en nämnd, benämnd

ortnamnskommissionen, att från och med den 1 juli 1930 tills vidare, så länge anslag för ändamålet anvisades av riksdagen, handhava ledningen av undersökningarna av svenska ortnamn i enlighet med samtidigt meddelad instruktion för kommissionen.

Från förevarande anslag å 6,500 kronor bestridas allenast arvoden åt två av kommissionens ledamöter med 4,000 kronor samt kostnader för avslutandet av redogörelserna för ortnamnen i Älvsborgs och Värmlands län, vissa ersättningar för resor m. m. Kostnaderna för kommissionens verksamhet i övrigt gäldas av lotterimedel.

Såsom redan under punkten 29 antytts, har fråga nu uppkommit om gäldande från anslag under åttonde huvudtiteln av *dels* samtliga de med ortnamnskommissionens verksamhet förenade kostnaderna, *dels ock* vissa hit-tills av lotterimedel anvisade bidrag till institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola, till sydsvenska ortnamnssällskapet och till professorn B. Collinder för undersökningar av finska och lapska ortnamn.

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande:

Ortnamnskommissionen. *Ortnamnskommissionen* hemställde i skrivelse den 31 augusti 1937, att oförändrat anslag — 6,500 kronor — måtte under åttonde huvudtiteln anvisas till kommissionen för nästa budgetår.

Sedermera har kommissionen i skrivelse den 8 november 1937 hemställt, att till kommissionen måtte för förra hälften av budgetåret 1938/1939 anvisas 3,250 kronor och för senare hälften av nämnda budgetår 38,025 kronor, att utgå enligt de närmare villkor, som kunde bli bestämda. Av denna skrivelse inhämtas:

För åren 1928—1931 anvisades till ortnamnskommittén varje år 40,000 kronor av lotterimedel. För vart och ett av åren 1931—1937 anvisades för samma ändamål 74,000 kronor.

Enligt den beräknade arbetsplanen skulle undersökningen av hela Sverige vara avslutad den 31 december 1937. Denna plan hade också i stort sett kunnat hållas. Sålunda vore nu följande nio län helt undersökta: Kronobergs, Jönköpings, Gotlands, Östergötlands, Skaraborgs, Södermanlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län. Inom Blekinge, Kalmar, Uppsala, Stockholms, Västmanlands och Västernorrlands län vore uppteckningsarbetet i det närmaste slutfört. Med utgången av år 1937 beräknade kommissionen, att hela Sverige i huvudsak skulle hava undersökts efter den ursprungliga planen för ortnamnsundersökningarnas fortsättning.

För de fem åren 1938—1942 hade kommissionen, under förutsättning att medel härför beviljades, planerat kompletterande och fördjupade undersökningar av vissa ur dialekt- och namnsynpunkt viktiga områden liksom ett fortsättande i övrigt av ortnamnsarkivets verksamhet. Av lotterimedel hade för detta ändamål beviljats ett för år 1938 avsett anslag å 50,000 kronor.

Genom skrivelse från handelsdepartementet den 23 oktober 1937 hade kommissionen fått meddelande, att lotterimedel ej längre vore att påräkna för dess verksamhet och att ansökan om statsbidrag i lotterimedlens ställe skulle inlämnas till ecklesiastikdepartementet.

Enligt den ursprungliga arbetsplanen för ortnamnsundersökningarnas fort-

sättande avsåges »i första rummet en genomgång av alla de delar av landet, vilka ännu ej genomgåtts eller som genomgåtts utan att för framtiden användbart material därigenom hopbragts». Den förestående genomgången angavs skola sätta som ett huvudmål, »att för varje del av landet bleve insamlat och i arkivaliskt tillfredsställande skick ordnat minst ett så stort namnförråd, som i huvudsak motsvarade vad som kunde erhållas på rekognosceringsresor, vid vilka som underlag användas kartor i skalan 1 : 50,000». Numera utgaves ekonomiska kartor i skalan 1 : 10,000. Ett område på dessa kartor upptog en yta, som vore 25 gånger så stort som motsvarande område på kartor i skalan 1 : 50,000. Behovet av namngranskning för kartornas del hade härigenom ökats i mycket hög grad. Arbetet med dessa kompletteringar tålde intet uppskov. Upplösningen av den gamla traditionen inom folkliv och språk fortginge allt hastigare. Sammanblandningen och nivelleringen inom såväl språket som folktraditionen hade därigenom ytterligare påskyndats. Ännu vore det emellertid möjligt att, innan de sista traditionsbärarna gått bort, få ett mångdubbelt värdefullare namnmaterial, än om arbetet skulle uppskjutas endast några år. Därtill komme att kommissionen *nu* förfogade över en under de gångna tio åren utbildad värdefull stab av upptecknare, lämpliga just för detta arbete. Ett uppskov skulle betyda ett betydligt sämre namnmaterial till mångdubbelt ökade kostnader.

Vid bearbetningen av materialet komme eventuella luckor i uppteckningarna i dagen. Även för ett rationellt bedrivande av de kompletterande uppteckningarna vore därför av vikt, att bearbetningen så snart som möjligt komme till stånd. Först i andra rummet komme angelägenheten att söka finna möjligheter till publicering och till den bearbetning, som betingades av publiceringssyftet. Publicering så snart som möjligt borde naturligtvis eftersträvas, varvid finge tagas i betraktande vikten av att de, som utfört huvudsakliga delar av arbetet i och för materialsamling, även bleve i tillfälle att deltaga i den direkta förberedelsen för publiceringen. För bibehållande av kontakten med upptecknarna och andra intresserade ute i landet vore det därför lämpligt att åtminstone något häfte för varje län kunde utarbetas och tryckas.

I planerna för bearbetningen inginge som ett förberedande moment excerpering av ortnamnsformer ur medeltida källor, ur jordeböcker och från äldre handritade kartor samt ur den ortnamnsetymologiska litteraturen. Excerpteringen av de tryckta medeltida källorna hade hittills utförts av ortnamnsarkivets personal vid sidan av expeditionsgöromålen. Denna excerpering vore till en del verkställd och hade hittills givit ett resultat av omkring 100,000 sedesblad. Stora samlingar av både tryckt och otryckt material återstode emellertid ännu att excerpera. För anknytningen av våra dagars namnformer till de medeltida behövdes utdrag ur jordeböckerna, vår för bebyggelsenamnens del utan tvekan viktigaste källa. Dessa jordeboksutdrag vore oundgängligen nödvändiga ej blott för en kommande vetenskaplig bearbetning av namnen utan även för namnregleringens praktiska behov. Den betydelse jordeboksutdragen hade för bebyggelsenamnen motsvarades för naturnamnens del av de äldre handritade kartorna. För praktiska ändamål, kartgranskning och dylikt, vore dessa former av mycket stort värde.

För att svenska ortnamnsarkivet skulle kunna fylla sin uppgift som central för rikets ortnamnsundersökningar fordrades dessutom, att snarast möjligt den ortnamnsetymologiska litteraturen excerpterades. Denna hade nu nått ett omfång, som gjorde det ytterst svårt för den enskilde bearbetaren

eller forskaren att hålla den i minnet, särskilt som uppsatser om ortnamn ofta inginge i mindre spridda publikationer. En excerptsamling av detta slag skulle också göra det möjligt för arkivet att stå till tjänst med upplysningar åt språkforskare samt alla de hembygdsforskare ute i bygderna, som önskade upplysningar om sin hembygds namn.

För alla dessa excerperingsarbeten finnes nu specialutbildade assistenter, vilka, i händelse arbetet komme att avbrytas, med säkerhet ej senare stode till förfogande.

Då arkivet grundats, hade det beräknats, att dess föreståndare till en början ensam skulle hinna att även vårda och för forskare tillhandahålla det insamlade namn- och kartmaterialet. Numera vore detta en orimlighet. Så som samlingarna svällt — enbart arkivets topografiskt ordnade namnsamlingar omfattade åtskilligt över en miljon sedesblad — måste särskild personal för övervakning finnas. Då samlingarna vore ordnade efter kortsystem, måste alltid arkivbesökarna övervakas. Arkivets dyrbara och till stor del oersättliga samlingar kunde lätt råka i oordning genom besökarnas bristande ordningssinne. Arkivpersonalen behövdes dessutom som hjälp åt föreståndaren till förande av journaler, kataloger, renskrivning m. m. Då arkivet i höst inflyttat i nya rymligare lokaler, som ställts till förfogande av Uppsala universitet, vore det lättare att stå till tjänst med svar på alla de förfrågningar, som riktades till arkivet från vetenskapsmän och hembygdsforskare i hela landet. Besvarandet av dessa förfrågningar hade hittills endast kunnat ske med största svårighet både på grund av lokalsvårighet och brist på personal. Antalet ärenden, vari kommissionen yttrat sig, syntes vara i stark tillväxt. Stundom vore ärendena synnerligen vidlyftiga. Så hade föregående år bland annat utretts ett ärende, som ensamt avsett över 2,000 olika namn.

Då ortnamnen i Sverige nu till största delen vore insamlade, komme kostnaderna för det återstående insamlingsarbetet att bli relativt mindre betydande. Å andra sidan hade samlingarna vuxit i en omfattning, som gjort ortnamnsarkivet till det inom sitt område största i Europa. Det vore under sådana förhållanden en given sak, att kostnaderna för vården och bearbetningen av samlingarna blivit högre.

För arbetsuppgifterna behövdes en fast arkivpersonal. Denna personal finnes i viss utsträckning redan nu, men dess anställnings- och avlöningsförhållanden vore ovissa. Det framstode därför som en nödvändighet att skapa en fast organisation och med denna organisation införliva de nu på området verksamma arbetskrafterna. De tjänster, som nödvändigt behövdes för en rationell skötsel av svenska ortnamnsarkivet, vore en förste arkivariefattning i lönegraden B 26, två andre arkivariefattningar i lönegraden B 21 samt två assistentbefattningar i lönegraden B 18. Befattningarna torde böra upptagas på extra stat och civila tjänstepensionsreglementet gälla för dem.

Kostnaderna för dessa tjänster och i övrigt hava beräknats på följande sätt:

Avlöningar åt tjänstemän på extra stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 33,400
Dyrtidstillägg till nämnda tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 4,650
Fortsatta ortnamnsuppteckningar, excerperingar, bearbetningar och publikationer	» 27,000
Expenser	» 6,000
Arvoden till två ledamöter i kommissionen	» 5,000

Summa kronor 76,050.

Ovan omnämnda år 1937 beviljade lotterimedel beräknades täcka kostnaderna för kommissionens därmed avsedda verksamhet till den 31 december 1938. Den nu föreslagna organisationen syntes därför böra träda i verksamhet från och med år 1939 och de föreslagna tjänsterna tillträdas den 1 januari 1939. Under förutsättning att sådant anslag beviljades, kunde det av kommissionen den 31 augusti 1937 för budgetåret 1938/1939 begärda anslaget på 6,500 kronor inskränkas att avse budgetårets första hälft och alltså nedsättas till 3,250 kronor. För senare hälften av budgetåret 1938/1939 erfordrades ett anslag av 38,025 kronor.

Kanslern för rikets universitet har i utlåtande den 30 november 1937 till en början anfört följande allmänna synpunkter rörande gjorda framställningar om anslag för nästa budgetår till undersökning av svenska ortnamn, landsmål och folkminnen (jfr nästföljande punkter):

Det hade icke varit kanslern möjligt att på den till buds stående tiden bilda sig en uppfattning angående befogenheten av de framförda kraven på höjning av de från det allmänna utgående bidragen till de inrättningar och sammanslutningar, som bedreve forskning på här ifrågavarande områden. Under sådana omständigheter och då för övrigt överflyttandet av de hittills från lotterimedel utgående anslagen till riksstaten icke i och för sig motiverade en höjning av anslagens belopp, hade kanslern ansett sig böra inskränka sig till att hemställa *dels* att de anslag, som för närvarande funnes upptagna i budgeten, måtte med oförändrade belopp få utgå även under budgetåret 1938/1939, *dels ock* att i stället för de anslag av lotterimedel, som beviljats för budgetåret 1937/1938 eller kalenderåret 1938 och vilka skulle tillgodose behov av mera permanent natur, måtte för nästkommande budgetår beviljas anslag å budgeten med motsvarande belopp.

I anslutning härtill har kanslern hemställt, att till bekostande av de ortnamnsundersökningar, vilka bedreves av ortnamnskommissionen, måtte för budgetåret 1938/1939 äskas *dels* ett anslag å enahanda belopp som det, vilket för närvarande vore upptaget i budgeten, eller 6,500 kronor, *dels ock* därutöver ett anslag å 25,000 kronor att under tiden den 1 januari—den 30 juni 1939 av ortnamnskommissionen användas för sådana ändamål, som förut tillgodosetts genom anslag av lotterimedel.

Inventering av lapska och finska ortnamn. Till detta ändamål har för kalenderåret 1938 utgått bidrag av lotterimedel med 1,500 kronor.

Professorn B. Collinder har i skrivelse den 8 november 1937 hemställt, att för ändamålet måtte för senare hälften av budgetåret 1938/1939 anvisas ett anslag å riksstaten av 500 kronor, att utgå enligt de närmare villkor, som kunde bli bestämda.

När Collinder år 1935 av kommissionen anmodades att leda undersökningen av finska och lapska ortnamn i riket, hade, yttrar Collinder, det befunnits, att det dessförinnan på detta område utförda arbetet till avsevärd del vore otillfredsställande såtillvida som inventeringen av finska ortnamn ej bedrivits efter de moderna principer och med den grundlighet, som kännetecknade kommissionens egna undersökningar. Under åren 1935—1937 hade Collinder i första hand vinnlagt sig om att få till stånd en inventering av de lapska ortnamnen i Norrbottens och Västerbottens län, och detta mål hade nu nåtts. För de lapska ortnamnens vidkommande återstode dock förutom ett vidlyftigt kompletteringsarbete inom de två nämnda länen en

inventering av namnbeståndet i Jämtlands län. För de finska ortnamnens vidkommande vore läget sådant, att Collinder måste avsäga sig allt ansvar för det fall, att de för arbetets utförande nödiga medlen icke beviljades. Av rikets elva finstalande socknar, vilkas sammanlagda ytvidd utgjorde vidpass en tiondel av rikets område, hade endast de två minsta, nämligen Karl Gustavs och Nedertorneå socknar, samt den till väsentlig del lapsktalande Karesuando socken, blivit ens på ett någorlunda tillfredsställande sätt undersökta.

Härtill komme att allt före år 1935 till svenska ortnamnsarkivet inlevererat finskt och lapskt ortnamnsmaterial för att bliva för forskningen tillgängligt borde i likhet med arkivets namnmaterial i övrigt utskrivas på ordlappar. Slutligen vore det av största vikt, att framlidne nomadskolinsepektören Erik Bergströms lapska ortnamnsuppteckningar inköptes för ortnamnsarkivets räkning samt att såväl dessa som ock framlidne professorn K. B. Wiklunds ortnamnsuppteckningar utskreves på ordlappar och sålunda införlivades med arkivet.

Då från och med budgetåret 1938/1939 inga anslag av lotterimedel kunde påräknas för de ändamål, varom här vore fråga, måste framhåvas vikten av att inventeringen av ortnamnen i riket fullföljdes. En inventering, som företedde gapande luckor, skulle icke svara vare sig mot statsmakternas berättigade förväntningar eller mot de nedlagda kostnaderna.

För det fall att det årliga anslag å 4,000 kronor för undersökning av lapska språket och lapsk kultur, om vilket Collinder i annat sammanhang gjort framställning, bleve beviljat, torde kostnaderna för fortsatt upptecknande av lapska ortnamn kunna nödtorftligen bestridas av detta anslag, varvid ju dock vore att märka, att fördelningen av detta anslag givetvis måste ske efter fri prövning av de olika anslagsbehov, som varje år gjorde sig gällande. För det fortsatta upptecknandet av finska ortnamn m. fl. ovannämnda åtgärder vore däremot ett särskilt anslag oundgängligen nödvändigt.

Kanslern har i förutnämnda utlåtande tillstyrkt denna framställning.

Sydsvenska ortnamnssällskapet. Såsom bidrag till de av detta sällskap bedrivna ortnamnsundersökningarna i Skåne under år 1938 utgår av lotterimedel ett belopp av 2,000 kronor.

Ortnamnssällskapet har i skrivelse den 2 november 1937 hemställt om ett anslag å 1,500 kronor för budgetåret 1938/1939, att utgå enligt de närmare villkor, Kungl. Maj:t kunde bestämma.

I skrivelse den 5 mars 1927 hade — erinrar sällskapet — ortnamnskommittén, ortnamnssällskapet och institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola begärt ett anslag av lotterimedel å sammanlagt 400,200 kronor. Av detta belopp skulle ortnamnssällskapet erhålla 28,200 kronor för att under de tio åren 1928—1937 uppteckna ortnamnen i Malmöhus och Kristianstads län. Av de anslag som Kungl. Maj:t årligen av lotterimedel tilldelat kommissionen (ortnamnskommittén), hade sydsvenska ortnamnssällskapet erhållit sin begärda andel.

Enligt den uppgjorda arbetsplanen skulle uppteckningarna inom de båda länen vara avslutade med utgången av år 1937. Denna plan hade i stort sett kunnat hållas. Nu återstode oundersökta endast Bjäre, Luggude och Södra Åsbo samt delar av Norra Åsbo och Onsjö härader. För vissa nödvändiga kompletteringar liksom för avslutande av uppteckningarna hade

sällskapet begärt anslag av lotterimedel för femårsperioden 1938—1942. För år 1938 hade beviljats ett anslag av 2,000 kronor. Då lotterimedel enligt meddelande från handelsdepartementet ej längre kunde komma i fråga för detta ändamål, såge sig sällskapet nödsakat att i stället anhålla om statsbidrag för arbetena i fråga.

De två skånska länen hade visat sig namnrikare än beräknat och därför mera svårundersökta. Under de närmaste åren planerade därför ortnamns-sällskapet vid sidan av nödiga arkivarbeten fortsatta uppteckningar inom ännu ej undersökta områden samt dessutom kompletterande och fördjupade undersökningar av vissa ur dialekt- och namnsynpunkt viktiga socknar. Det hade dessutom visat sig nödvändigt att kontrollera vissa nybörjares arbeten ute i fältet.

Ett uppskjutande av undersökningarna i dessa tätt bebyggda trakter skulle högst menligt inverka både på resultat och kostnader. Nya upptecknare skulle behöva utbildas. Upplösningen och sammanblandningen av dialekterna och folktraditionen i övrigt innebure dessutom en ständigt ökad försvåring och fördyring av insamlingsarbetet. Ett uppskov skulle därför betyda betydligt sämre namnmateriel till mångdubbelt ökade kostnader.

Två alfabetiska namnserier för de två Skåne-länen borde snarast utarbetas, den ena omfattande alla upptecknade bebyggelsenamn, den andra alla naturnamn. Av dessa två serier vore den som skulle omfatta naturnamnen viktigast. Över de svenska naturnamnen finnes ännu ej något register, en sak som i decennier vållat den topografiska och språkliga forskningen svårt avbräck. Dessa serier behövdes vid en kommande bearbetning av materialet. Ur säkerhetssynpunkt vore det också viktigt, att dessa dubblettsamlingar finnes. Originalen kunde skadas, en lapp kunde falla bort eller dylikt. I sådana fall hade man kopian att tillgå.

För alla dessa excerperingsarbeten behövdes en särskild specialutbildad assistent, som på landsmålsarkivet i Lund kunde sköta dessa nödvändiga arkivarbeten. En del av det begärda anslaget skulle därför gå till avlöande av en dylik. En mindre del av anslaget skulle dessutom tagas i anspråk för kartor, materiel, böcker, bindning och dylikt. För samtliga dessa ändamål krävdes oundgängligen ett årligt anslag av 3,000 kronor.

För verksamheten till den 31 december 1938 stode lotterimedel till förfogande. För tiden den 1 januari—den 30 juni 1939 behövde emellertid ortnamns-sällskapet för ovan angivna ändamål ett anslag av 1,500 kronor.

Kanslern har i utlåtande den 30 november 1937 — under åberopande av de av honom enligt det föregående anförda allmänna synpunkterna — hemställt, att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för de ortnamnsundersökningar, vilka under tiden den 1 januari—den 30 juni 1939 bedreves av sydsvenska ortnamns-sällskapet, måtte för budgetåret 1938/1939 äskas ett anslag å 1,000 kronor.

Institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola. Till institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola utgår för närvarande ett anslag av lotterimedel å 7,000 kronor, därav 6,000 kronor såsom bidrag under arbetsåret 1937—1938 till fortsättande av vissa arbeten inom svensk dialektforskning och 1,000 kronor för fortsatt undersökning av ortnamn inom Göteborgs och Bohus län under år 1938.

Institutet begär i skrivelse den 9 november 1937 för budgetåret 1938/1939

ett statsanslag å 11,800 kronor för uppehållande av institutets verksamhet under ett år.

Institutet hade, yttras i skrivelsen, sedan år 1926 åtnjutit bidrag av lotterimedel. Institutet hade emellertid genom skrivelse från handelsdepartementet fått meddelande om att sådant bidrag hädanefter icke kunde därifrån påräknas, jämte anvisning om att för ifrågavarande syfte eventuellt hos ecklesiastikdepartementet inlämna en ansökan om statsbidrag av budgetmedel.

För institutets verksamhet under åren 1917—1937 redogjordes i dess årsberättelser, som alla vore tryckta i tidskriften Svenska Landsmålen. Institutet hade publicerat 4 band av verket Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län, och 5 delar av sin tvångsfria skriftserie. Band 5 och 6 av det förra verket låge under tryckning.

Det geografiska området för institutets verksamhet vore begränsat till Göteborgs och Bohus län (i fråga om dialekterna inginge även Södra Dal). Därigenom kunde detta område bli grundligare utforskat än de flesta andra svenska landskap. Det torde vara den allmänna meningen bland språkforskarna, och det hade i hög grad besannat sig, att just Bohusläns ortnamn och dialekter vore värda en djupgående undersökning, därför att det här gällde en gränsbygd mellan svenskt, danskt och norskt.

Institutets egna penningmedel vore så gott som helt uttömda. Det beräknade saldoutgången vid 1937 års utgång i den s. k. Allmänna fonden vore 1,423 kronor. Av tvenne tidigare gåvor för speciella syften återstode restbelopp, som i intetdera fallet uppginge till 500 kronor.

Vissa av institutets, liksom systerinstitutionernas, viktigaste arbetsuppgifter krävde enligt sakens natur årliga anslag under en tid framåt. Vad institutet nu begärde, utgjorde minimibeloppet för att verksamheten under budgetåret 1938/1939 skulle kunna bedrivas utan ödesdiga inskränkningar. — Sätillvida befunne institutet sig i en gynnsam belägenhet, som det för assistenttjänstgöringen för närvarande förfogade över en forskare med utmärkt språkvetenskaplig kompetens och därtill framstående specialist på västsvenska ortnamn och dialekter. Men institutet hade hittills icke haft tillräckliga medel för att helt kunna förfoga över hans arbetskraft. Det reella ansvaret för arbetets planläggning och arkivets skötsel samt för värdet av institutets publikationer, borde dock framdeles som hittills, i enlighet med institutets stadgar, bäras av en särskild »undersökningsledare». I den skrivelsen bifogade kostnadsberäkningen upptoges dennes arvode med det belopp, han under de senare åren åtnjutit.

Lärarrådet vid Göteborgs högskola har i utlåtande den 24 november 1937 tillstyrkt framställningen.

Kanslern har i sin förutnämnda skrivelse under åberopande av vad kanslern enligt det föregående inledningsvis anført, hemställt, att såsom bidrag till bestridande av kostnaden för institutets undersökningar måtte för budgetåret 1938/1939 äskas ett anslag å 6,500 kronor, därav 500 kronor för fortsatt undersökning av ortnamn inom Göteborgs och Bohus län under tiden den 1 januari—den 30 juni 1939 och 6,000 kronor för dialektundersökningar under arbetsåret 1938—1939.

I nämnda skrivelse har *kanslern* tillika erinrat om att för tillgodonjutande av de anslag av lotterimedel, vilka utgått till de förut omförmälda institu-

tionerna och sammanslutningarna, uppställts vissa villkor. Även för åtnjutande av de anslag på budgeten, vilka skulle träda i stället för nämnda anslag av lotterimedel, torde böra uppställas villkor av i stort sett liknande innehåll, som de nu gällande. Vid behandlingen av anslagsäskandena för budgetåret 1939/1940 torde frågan om organisationen av de arbetskrafter, som sysslade med undersökningar av här ifrågavarande beskaffenhet, och om storleken av de för ändamålet utgående auslagen böra upptagas till närmare prövning.

Rörande dispositionen av de för omförmälda ändamål hittills beviljade penningmedlen hava lämnats uppgifter, beträffande vilka hänvisas till handlingarna.

I anslutning till vad under punkten 29 i det föregående yttrats, föreslår jag, att de kostnader för ortnamnsundersökningarna i riket, vilka hittills gäldats av lotterimedel, överföras till ättonde huvudtiteln. Av de i ärendet gjorda framställningarna synes framgå, att de bidrag, som för närvarande utgå till denna ej blott ur vetenskaplig utan också ur allmänskulturell synpunkt betydelsefulla forsknings- och undersökningsverksamhet, icke kunna anses vara för rikligt tillmätta. Å andra sidan är jag med kanslern ense, att en anslagshöjning icke lämpligen bör komma till stånd samtidigt med att berörda kostnader överflyttas till riksstaten. Till ett kommande budgetår torde böra från vederbörandes sida förebringas en mer i detalj gående plan rörande verksamhetens fortsatta bedrivande, upptagande jämväl uppgifter rörande den tid, som kan återstå, innan de pågående inventerings- eller kompletteringsarbetena kunna vara slutförda. I samband härmed bör för ortnamnskommissionens del upptagas frågan, om icke det till denna institution utgående statsanslaget bör enligt de numera tillämpade principerna för uppställning av anslag till statsmyndigheter fördelas på anslag till avlöningar — disponerat enligt personalförteckning och avlöningsstat, vilka av riksdagen godkännes — anslag till omkostnader och anslag till materiel m. m. En fastare reglering av kommissionens anslagsförhållanden på sätt nu antytts synes med hänsyn till kommissionens ställning av administrativt organ för namnregleringsärenden vara en naturlig och önskvärd åtgärd, vilken även kommer att möjliggöra en bättre överblick över kommissionens anslagsförhållanden än som nu kan erhållas.

Jag har ingenting att erinra mot kanslerns förslag om att till ortnamnskommissionen för nästa budgetår anvisas ett anslag av 31,500 kronor. Likaledes biträder jag förslaget, att för samma budgetår anvisas 500 kronor till fortsättande av den pågående inventeringen av de lapska och finska ortnamnen i riket. Jag vill här anmärka, att jag i det följande kommer att tillstyrka anslag för nästa budgetår till de i det föregående omnämnda forskningarna rörande lapskt språk och lapsk kultur. Eftersom berörda inventering av de lapska och finska ortnamnen utföres i ortnamnskommissio-

Departementschefen.

nens regi, torde det för ändamålet avsedda beloppet böra sammanföras med nyssnämnda för kommissionen tillstyrkta anslag till ett gemensamt anslag å 32,000 kronor. Närmare föreskrifter och villkor rörande dispositionen av detta belopp torde Kungl. Maj:t böra framdeles meddela.

Sydsvenska ortnamnssällskapet och institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola, vilka envar inom sitt område bedriva en verksamhet, som kan sägas komplettera den av ortnamnskommissionen utövade, torde även för nästa budgetår böra erhålla bidrag genom det allmännas försorg. Jag har ingenting att erinra mot kanslerns förslag, att för berörda båda ändamål för nästa budgetår anvisas till sydsvenska ortnamnssällskapet ett anslag å 1,000 kronor och till nämnda institut ett anslag av 500 kronor för ortnamnsundersökningar. Dessa båda belopp torde böra utgå från ett särskilt anslag å 1,500 kronor till bidrag till sammanlutningar, som bedriva ortnamnsundersökningar. Till frågan om anvisande av anslag till de dialektundersökningar, som bedrivs av omförmälda institut, återkommer jag i det följande. Närmare villkor för utgåendet av ifrågakvarande anslag torde få i sinom tid meddelas av Kungl. Maj:t.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1938/1939 anvisa

dels till *Ortnamnskommissionen* ett anslag

av kronor 32,000;

dels ock till *Bidrag till sammanslutningar, som bedriva ortnamnsundersökningar*, ett anslag av kronor 1,500.

[93.] 49. **Landsmålsundersökningarna i riket, förslagsanslag.** Ur detta anslag, som för närvarande är uppfört med 69,400 kronor, utgå på sätt framgår av sid. 426 i statsliggaren för budgetåret 1937/1938 50,250 kronor till landsmålsarkivet i Uppsala och 19,150 kronor till landsmålsundersökningarna i Lund.

I skrivelse den 31 augusti 1937 hemställde *landsmålsarkivet i Uppsala* om oförändrat anslag för nästa budgetår. I skrivelse den 28 augusti 1937 hemställde *centralstyrelsen för landsmålsföreningarna i Lund*, att till landsmålsundersökningarna därstädes måtte för nästa budgetår anvisas 19,078 kronor eller under viss förutsättning 17,638 kronor. Av sistnämnda skrivelse framgår, att centralstyrelsen ifrågasatt vissa modifikationerna i de nuvarande anslagsberäkningarna i syfte att bereda anställning i extra ordinarie befattningar åt två vid landsmålsundersökningarna anställda arvodesavlönade befattningshavare. *Statskontoret* har i utlåtande den 16 oktober 1937 tillstyrkt centralstyrelsens ifrågakvarande förslag.

Av *lotterimedel* har landsmålsarkivet i Uppsala under flera år åtnjutit ett årligt bidrag av 80,000 kronor, det senast anvisade beviljat för arbetsåret

1937—1938. Till landsmålsföreningarna i Lund hava likaledes under ett antal år utgått sådana bidrag, uppgående för arbetsåret 1932—1933 till 15,000 kronor, för arbetsåret 1933—1934 till 12,000 kronor, för arbetsåret 1934—1935 till 18,000 kronor och för ettbart av arbetsåren 1935—1938 till 15,000 kronor. För arbetsåret 1937—1938 hava nämnda landsmålsföreningar dessutom av lotterimedel erhållit 10,000 kronor för fortsatt utgivande av P. N. Petersons i Norbyvallda ordbok över Valldamålet.

Av skäl, som framgå av punkten 29 i det föregående, har *landsmålsarkivet i Uppsala* i skrivelse den 8 november 1937 begärt, att utöver det hittillsvarande riksstatsanslaget måtte under åttonde huvudtiteln anvisas ytterligare 95,300 kronor, eller tillhopa 145,550 kronor. Av samma skäl har *centralstyrelsen för landsmålsföreningarna i Lund* hemställt, att under åttonde huvudtiteln måtte anvisas 36,883 kronor för föreningarnas räkning, att användas för sådana ändamål, som förut tillgodosetts genom lotterimedel. Över dessa framställningar har *kanslern för rikets universitet* den 30 november 1937 avgivit utlåtande. *Statskontoret* har den 11 december 1937 yttrat sig rörande sistberörda, av centralstyrelsen för landsmålsundersökningarna i Lund gjorda framställning.

Av handlingarna inhämtas följande:

Landsmålsarkivet i Uppsala. *Landsmålsarkivet* yttrar bland annat följande:

I överensstämmelse med vad som uttalats i de utredningar och motive-ringar, som föregingo det vid 1930 års riksdag fattade beslut, varigenom det till landsmålsarkivet i Uppsala utgående statsanslaget höjdes och organisationen gjordes fastare, skulle med den nya ordningen förbindas å ena sidan en arkivförvaltning av permanent natur, å andra sidan en högst väsentligt utvidgad undersökningsverksamhet, som visserligen ställdes på rätt lång sikt, men till följd av sin natur ej helt och hållet vore av samma permanenta art som arkivförvaltningen, utan inriktad på en rad särskilda mål, däribland vissa landskapsundersökningar, efter hand resulterande i avslutade tryckta verk av olika slag. Arkivförvaltningen och vissa delar av undersökningsverksamheten beräknades skola bekostas av statsanslaget, men huvudparten av undersökningsverksamheten beräknades skola bekostas genom årliga tilldelningar av lotterimedel.

Dock hade mycket av det arbete, som planerades vid arkivets omorganisation år 1930 ej kunnat utföras av brist på tillräckliga medel. Det årligen beviljade beloppet å 80,000 kronor av lotterimedel hade väsentligen understigit vad arkivets styrelse beräknat vara erforderligt för de uppgifter, som ålegat institutionen. Ständigt hade begärts högre belopp, under vissa år mer än dubbelt så mycket som beviljats. Under de senaste fyra åren, då arkivet på grund av föregående års erfarenheter måst tills vidare uppgge hoppet om en tilldelning av lotterimedel i sådan omfattning, som ursprungligen ansetts nödig, hade begärts 100,000 kronor årligen, således 25 procent mer än de 80,000 kronor, som hela tiden sedan år 1930 utgjort den årliga tilldelningen.

De särskilda landskapsundersökningar, som nu bedreves med arkivet som centralhård, vore fyra, nämligen den som gällde Dalarne (med begränsning

till endast övre Dalarne), Västmanland (på senare år utvidgad till att omfatta systematiska undersökningar även i stora områden av kringliggande landskap), Västergötland (i viss mån utsträckt till specialundersökningar inom delar av några av de omgivande landskapen) och Estland (på senare år inskränkt till kompletteringar av materialet till vissa ordböcker m. m.) Av dessa landskapsundersökningar hade dalmålsundersökningen och västgötaundersökningen till största delen bekostats av statsanslaget. De övriga landskapsundersökningarna hade — bortsett från vissa smärre reseunderstöd, som bekostats av statsanslaget eller av donerade medel — under senare tid helt bekostats av lotterimedel. Begynnelse till andra särskilda landskapsundersökningar, som påbörjats i Uppsala, så en östgötaundersökning, hade måst nedläggas, då därmed sysselsatt personal övergått till annan verksamhet med bättre avlöning eller gynnsammare utsikter.

Vid sidan av de nämnda landskapsundersökningarna hade med tiden, ehuru i mycket blygsam omfattning, utvecklats »riksundersökningen». Denna hade tjänat ett tvåfaldigt ändamål, nämligen dels att sörja för vad som för hela det svenska språkområdets utforskande varit påkallat, bland annat vissa arbeten vid frågelistor och vid uppläggandet av realregister och »begreppsregister», vid utredningar av specialfrågor som gällt hela riket m. m., dels också att sörja för särskilda materialinsamlingar inom den stora mängd landskap, för vilka ingen särskild landskapsundersökning vore igångsatt, innefattande bland annat rikets centralaste landskap och rikets mest avsides belägna landskap. Givetvis hade vid arbeten, som räknats till »riksundersökningen», intet intrång gjorts i de undersökningsuppgifter, som handhades av särskilda institut i Lund och Göteborg. Upplysningar därifrån hade begärts och erhållits, liksom vice versa landsmålsarkivet i Uppsala lämnat de upplysningar, som begärts, till systerinstitutet.

Till kostnaderna för »riksundersökningen» hade statsanslaget i så måtto bidragit som föreståndaren för institutionen ägnat en mycket väsentlig del av sin arbetstid häråt, men för övrigt hade riksundersökningens behov måst täckas av lotterimedel. Det vore uppenbart, att riksundersökningens behov vore proportionellt sett minst tillgodosedda av alla behov och att framtidens krav härutinnan inneslöte ofrånkomliga problem, som hittills ej blivit lösta.

Vad ovan sagts om riksundersökning i förhållande till landskapsundersökningar hade närmast tagit sikte på de språkliga undersökningarna. I anknytning härtill påkallade även folkminnesundersökningarna särskild uppmärksamhet.

De folkloristiska undersökningar, förknippade med vissa undersökningar av språklig eller etnologisk art, som företagits i Uppsala, hade varit begränsade inom den knappa ramen av i medeltal 26,000 kronor lotterimedel årligen. Något stöd av statsanslaget hade ej kunnat givas annat än i så måtto, att den av statsanslaget bekostade allmänna arkivförvaltningen även kommit folkminnesundersökningarna tillgodo, samt att helt naturligt hela den av statsanslaget honorerade vetenskapliga personalen vid arkivet, ehuru dess huvudsakliga arbetsuppgifter ej varit förlagda inom det rent folkloristiska arbetsfältet, dock kommit folkminnesavdelningens arbete till hjälp på ett sätt, som varit av mycket väsentlig betydelse för resultatet, vilket i universitetsberedningens betänkande karakteriserades så, att folkminnessamlingarna i Uppsala torde vara de största i landet samt att studiematerialet på folkminnesforskningens område till övervägande grad funnes samlat i Uppsala. Några folkloristiska landskapsundersökningar hade emellertid ej inom

den givna kostnadsramen kunnat organiseras i Uppsala. Vad som gjorts hade varit av en karaktär, som närmast motsvarade vad som i fråga om de språkliga undersökningarna kallats »riksundersökning», ehuru mycket på båda hållen fattades i ett tillfredsställande, systematiskt helt.

Huru de 80,000 kronor av lotterimedel, som för budgetåret 1937/1938 stode till landsmålsarkivets förfogande, disponerades, framginge av följande tablå:

1. *De språkliga undersökningarna.*

Två vetenskapliga medarbetare à 6,000	kronor	12,000
Extra arbetshjälp för språkliga undersökningar:		
a. Riksundersökningen: timavlönad hjälp	»	3,500
b. Landskapsundersökningar:		
1. Dalarne, timavlöningar		3,000
2. Västmanland, »		2,500
3. Västergötland, »		3,000
4. Estland, »		500
Resor	»	4,000
Uppteckningshonorar och inlösen	»	7,000
Summa kronor		35,500.

2. *Folkminnesundersökningarna.*

En föreståndare för folkminnesundersökningarna	kronor	9,000
Extra arbetshjälp för folkminnesundersökningarna:		
a. Vetenskapliga medhjälpare		6,000
b. Billigare arbetskraft		3,000
Resor	»	5,000
Uppteckningshonorar och inlösen	»	5,000
Summa kronor		28,000.

3. *Gemensamma ändamål (arkivet).*

Ett arkivbiträde	kronor	3,300
Annan hjälp för registrerings- och ordningsarbeten	»	4,200
Materialier m. m.	»	9,000
Summa kronor		16,500.

Efter en ingående motivering framlägges förslag till disposition av det tilläggsanslag å 95,300 kronor, som landsmålsarkivet äskar — utöver det förut omförmälda beloppet å 50,250 kronor — som ersättning för de in-dragna lotterimedlen. I dessa hänseenden hänvisas till handlingarna.

Kanslern har — under hänvisning till de allmänna synpunkter, han enligt punkten 92 anført — hemställt, att till bekostande av de landsmålsundersökningar, som bedrivs av landsmålsarkivet i Uppsala, måtte för budgetåret 1938/1939 äskas *dels* ett anslag å enahanda belopp som det nu utgående, eller 50,250 kronor, *dels ock* därutöver ett anslag å 80,000 kronor, att användas för sådana ändamål, som förut tillgodosetts genom anslag å lotterimedel.

Landsmålsundersökningarna i Lund. *Centralstyrelsen för landsmålsföreningarna i Lund* har i sin skrivelse erinrat, att styrelsen erhållit upplysning om att för styrelsens verksamhet understöd av lotterimedel icke längre kunde påräknas. Med anledning härav finge centralstyrelsen, som för det genom landsmålsundersökningarna (»Landsmålsarkivet») i Lund bedrivna arbetet vore uteslutande hänvisad till understöd av allmänna medel, framställa åskanden om statsbidrag i lotterimedlens ställe.

I fråga om de åt centralstyrelsen beviljade årliga understöden av lotterimedel borde framhållas, att dessa icke motsvarat de belopp, varom ansökan gjorts, utan att de sökta beloppen städse varit föremål för en synnerligen kraftig nedskärning. Sålunda hade för arbetsåret 1937—1938 begärts inalles 45,000 kronor, därav 25,000 kronor för centralstyrelsens verksamhet och 20,000 kronor för fortsatt utgivande av ordboken över Valldamålet. En nödvändig följd av dessa nedskärningar hade varit, att de av landsmålsundersökningarna uppgjorda arbetsplanerna måst i motsvarande utsträckning beskäras. Sålunda hade inskränkningar i upppteckningsarbetet ute i bygderna nödvändiggjorts, ehuru detta arbete på grund av det mer eller mindre framskridna tillstånd av utdöende, vari folkmålen i södra Sverige befunne sig, i stället bort forceras, och upptagningen av dialektprov på grammofon, som måste anses vara en angelägen uppgift för landsmålsundersökningarna, hade hittills måst stanna vid relativt obetydliga ansatser. Vidare hade icke arvodet för redigeringen av Vallda-ordboken kunnat höjas till ett belopp, som måste anses skäligt för ett arbete, som ställde så höga krav i fråga om språkvetenskaplig utbildning och förtrogenhet med södra Sveriges dialekter och allmogekultur. Centralstyrelsen hade nämligen ansett sig skyldig att av det för Vallda-ordbokens fortsatta utgivning beviljade lotterimedelsanslaget i första hand reservera medel för täckande av tryckningskostnaderna för de närmast följande häftena.

De uppgifter, som landsmålsundersökningarna i Lund hade att inrikta sitt arbete på under de närmaste åren, vore följande:

- 1) att slutföra utgivningen av Vallda-ordboken;
- 2) att i möjligaste mån komplettera och, då så visade sig erforderligt, kontrollera redan insamlat dialektmaterial;
- 3) att iordningställa det insamlade dialektmaterialet för lexikalisk behandling;
- 4) att upptaga dialektprov medelst grammofon, så att en ur olika synpunkter belysande och representativ samling från landsmålsundersökningarnas område erhöles;
- 5) att liksom tidigare skett genom ekonomiskt understöd underlätta och möjliggöra sådana bearbetningar av det insamlade dialektmaterialet, som åsyftade en vetenskaplig utredning av på det sydsvenska området föreliggande dialektologiska förhållanden.

För utgivande av ordboken över Valldamålet, vilken utgjorde en framställning i lexikalisk form av det omfattande och från språkvetenskaplig, folkloristisk och kulturhistorisk synpunkt värdefulla dialektmaterial, som småbrukaren P. N. Peterson under sextio år hopsamlat i sin hemsocken Vallda i norra Halland, hade landsmålsundersökningarna i Lund åtnjutit understöd av Humanistiska fonden med 8,000 kronor och av Längmanska kulturfonden med 2,000 kronor. Kostnaderna för utredigering och tryckning av de tre första, under arbetsåren 1934—1937 utgivna häftena utgjorde emellertid 12,869 kronor 15 öre. Då hela ordboken torde komma att omfatta 9 häften av samma omfång som de hittills utgivna, vore det uppen-

bart, att det innevarande år för fortsatt utgivning beviljade lotterimedelsanslaget av 10,000 kronor icke på långt när räckte för täckande av de kostnader, som utgivningen av återstoden av verket komme att betinga, allra helst som ordboksredaktörens ställning måste förbättras och stabiliseras, särskilt av hänsyn till den arbetsuppgift som landsmålsundersökningarna efter slutförd utgivning av Vallda-ordboken hade i beredskap för honom. Att en så omfattande och mångsidig dialektordbok som Vallda-ordboken gjordes tillgänglig för forskningen, vore från vetenskaplig synpunkt av så stor betydelse, att det måste anses rimligt att kostnaderna för utgivningen till sin väsentliga del bestredes med statsmedel. Till täckande av tryckningskostnaderna för häftena 4—6 vore av lotterimedelsanslaget medel reserverade. För bekostande av tryckningen av den återstående tredjedelen av verket måste däremot möjligheten att erhålla nya lotterimedel eller nytt understöd från Humanistiska fonden ånyo prövas, för den händelse medel av statsanslag icke skulle beviljas därtill.

Vid det fortsatta utgivandet av Vallda-ordboken kunde man på grund av en tidsbesparande förändring i redigeringsmetoden räkna med kortare utgivningstid för varje häfte, så att ordboken åtminstone inom fem år borde föreligga färdig. Det inginge i institutionens arbetsplan att då med värdefulla erfarenheter från utgivningen av en regionalt mindre omfattande dialektordbok taga upp ett arbete, som ända sedan institutionens inrättande stått som en av dess huvuduppgifter, nämligen arbete på en ordbok över de skånska folkmålen, d. v. s. folkmålen i Skåne, södra Halland, sydvästligaste Småland och Listers härad i Blekinge. Utöver institutionens alltifrån dess inrättande fortgående insamlingsarbete och i samband därmed stående bearbetning av samlingarna hade under innevarande arbetsår samlingar av ordlappar (sedeslappar) från nyssnämnda landsdelar börjat iordningställas för kommande lexikalisk bearbetning, närmast för fotostatisk kopiering. Genom fotostatisk kopiering av ordlappssamlingarna erhöles en kopia med minsta möjliga tidsutdräkt och tillika ägande den värdefulla egenskapen att den för all framtid fritoge från allt tidsödande kontrollarbete. Fotostaterade kopior av ordlappar kunde enligt från universitetsbiblioteket i Lund begärd offert erhållas för ett pris av 6 $\frac{1}{4}$ öre per lapp (inklusive papper och skärning) under förutsättning att minst 160,000 lappar fotostaterades under en sammanhängande period av minst åtta månader. Med vederbörlig hänsyn tagen till värdet av den fördel, som låge däri att med fotostatiska kopior allt kontrollarbete bortföлле, komme en skriven kopia (inklusive papperskostnad) att ställa sig dyrare än en fotostaterad, även om man för kopisten räknade med en timlön av endast en krona och en så hög kapacitet som 20 kopior i timmen. Då det material, som i förevarande fall kunde komma i fråga för fotostatering, utgjordes av omkring 550,000 ordlappar, skulle denna draga en kostnad av omkring 34,375 kronor. För beredande av tid för kopiornas behöriga ordnande borde dock fotostateringen lämpligen fördelas på tre perioder under tre år. På så sätt skulle efter utgivningen av Vallda-ordboken själva huvudstommen av materialet för en ordbok över de skånska folkmålen ligga iordningställd för behandling.

Det torde utan närmare motivering kunna framhållas, att det ovannämnda iordningställandet av samlingarna krävde anlitande av extra arbetskraft vid institutionen i större utsträckning än hittills. Ej mindre nödvändigt vore med hänsyn till utredningen av Vallda-ordboken och den planerade ord-boken över de skånska folkmålen, att en särskild på personalförteckningen

uppförd extra ordinarie befattning i 26:e lönegraden inrättades för en vetenskaplig medarbetare med redigeringsarbete såsom huvudsaklig arbetsuppgift.

I den situation, som nu föreläge, syntes det riktigast att vid begärandet av statsanslag i lotterimedlens ställe indela äskandet i tre grupper, nämligen

1) ett förslagsvis beräknat belopp å 6,375 kronor till avlöning åt en extra ordinarie tjänsteman i 26:e lönegraden,

2) ett belopp å 19,000 kronor för bekostande av insamlingsarbete, bearbetning av samlingar och upptagning av språkprov med grammofon,

3) ett belopp å 11,458 kronor, utgörande tredjedelen av ett under åren 1938—1940 utgående anslag till bekostande av fotostatisk kopiering av ordlappssamlingar för utarbetande av en ordbok över de skånska målen.

Kanslern har — under åberopande av de enligt punkten 92 av honom anförda allmänna synpunkterna — hemställt, att till bekostande av de landsmålsundersökningar, vilka bedreves av centralstyrelsen för landsmålsundersökningarna i Lund (landsmålsarkivet i Lund), måtte för budgetåret 1938/1939 äskas — utöver det anslag, vilket för närvarande vore upptaget i budgeten — ytterligare 15,000 kronor, att användas för sådana ändamål, som förut tillgodosetts genom anslag av lotterimedel. Därest det nya anslaget å budgeten begränsades till 15,000 kronor, syntes särskilt anslag för fortsatt utgivande av ordboken över Valldamålet vara erforderligt även för instundande budgetår. Ehuru kostnaden för utgivandet av sagda ordbok fördelats på flera år, syntes de erforderliga anslagen dock hava karaktären av engångsanslag. Det torde därför icke föreligga hinder att även med de strängare regler för fördelning av lotterimedlen, som för framtiden skulle tillämpas, ifrågasätta anslag av lotterimedel för bestridande av nämnda kostnad. Med hänsyn till att medel till själva tryckningen av de närmast utkommande ordbokshäftena redan avsatts, torde anslagsbeloppet kunna minskas till 6,500 kronor. *Kanslern* hemställde därför, att för fortsatt utgivande av ifrågavarande ordbok måtte beviljas ytterligare anslag av lotterimedel å 6,500 kronor. Subsidiärt hemställdes om ett anslag på budgeten av 6,500 kronor för nu ifrågavarande ändamål.

Statskontoret har anfört följande: Därest insamlings- och undersökningsarbetet ansåges alltjämt böra uppehållas, torde det anslag, som i så fall borde anvisas, dock icke böra bestämmas till högre belopp än det, varmed lotterimedel tidigare för ändamålet utgått, eller 15,000 kronor. För fortsatt utgivande av ordboken över Valldamålet torde, enligt vad statskontoret inhämtat, för budgetåret 1938/1939 medel vara behövlige för redigeringsarbetet men däremot icke för tryckning. Därest medel för redigeringsarbetet icke kunde erhållas annorledes än genom anslag av statsmedel, syntes för budgetåret 1938/1939 böra anvisas vad som i sådant avseende kunde vara erforderligt eller enligt statskontorets uppskattning högst 5,000 kronor. Statskontoret förutsatte därvid, att ersättning för redigeringsarbetet komme att utgå efter samma grunder som hittills.

சென்னை, 1938. 10. 10.

Departementschefen.

Såsom anförts under punkten 29, böra de bidrag från det allmänna till landsmålsundersökningarna i riket, som hittills gäldats genom anvisande av lotterimedel, i fortsättningen bestridas genom anslag under åttonde huvudtiteln. Enligt redogörelsen i det föregående hava betydande höjningar av de genom det allmänna för ändamålet utgående bidragen ifrågasatts av de båda institutioner, varom här är fråga. Ehuru enligt min mening starka skäl kunna tala för en mer intensifierad bearbetning av de svenska dialek-

terna, vilka särskilt i våra dagar påverkas av åtskilliga språkutjämnande företeelser, kan jag å andra sidan icke på grundval av den nu föreliggande utredningen tillstyrka en utökad medelsanvisning. I likhet med kanslern utgår jag från att till förevarande ändamål böra för nästa budgetår anvisas i stort sett samma belopp, som för närvarande komma landsmålsarkiven i Uppsala och Lund tillgodo genom anslag å riksstaten och av lotterimedel.

Under sådana omständigheter böra till landsmålsarkivet i Uppsala för nästa budgetår anvisas $(50,250 + 80,000 =)$ 130,250 kronor och till landsmålsarkivet i Lund $(19,150 + 15,000 =)$ 34,150 kronor. Då det synes mig önskvärt, att något avsteg icke göres från principen, att kostnaderna för landsmålsundersökningarna i sin helhet bestridas genom anslag å riksstaten och alltså icke av lotterimedel, torde härutöver i anslutning till kanslerns alternativt framställda förslag böra å riksstaten för landsmålsarkivet i Lund beräknas medel för fortsatt utgivande av den av allt att döma i många hänseenden intressanta och värdefulla ordboken över Valldamålet. Jag förordar i enlighet med statskontorets förslag, att för ändamålet anvisas 5,000 kronor för budgetåret 1938/1939. Summan av anslagsmedel för nu förevarande ändamål skulle alltså för nästa budgetår bli $(130,250 + 34,150 + 5,000 =)$ 169,400 kronor.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa stat för sistnämnda anslagsbelopp. Jag vill — i anknytning till vad i motsvarande hänseende i det föregående anförts rörande anslag till ortnamnskommissionen — framhålla önskvärdheten av att frågan om en uppdelning av ifrågavarande anslagsmedel på avlöningar, omkostnader och materiel m. m. tages under övervägande. Den utredning i ämnet, om vilken Kungl. Maj:t torde böra framdeles föranstalta, torde böra hava till syfte att bland annat klarlägga frågan, om en sådan anslagsuppdelning kan ske utan avsteg från de hittills i detta hänseende tillämpade grundsatserna.

I avvidan på resultatet av nämnda utredning finner jag mig icke kunna tillstyrka det av landsmålsföreningarna i Lund framställda förslaget om inrättande av vissa extra ordinarie tjänster vid landsmålsarkivet därstädes.

Med hänsyn till saksammanhanget torde med förenämnda belopp å 169,400 kronor till ett gemensamt anslag under beteckningen: Landsmålsundersökningarna i riket böra för nästa budgetår sammanföras det bidrag å 6,000 kronor, som enligt vad under punkten 92 anförts, bör utgå till de dialektundersökningar, vilka bedrivs av institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola. Hela anslagssumman skulle alltså komma att utgöra $(169,400 + 6,000 =)$ 175,400 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Landsmålsundersökningarna i riket* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 175,400.

[94.] 50. **Understödjande av svensk folkminnesforskning.** Under åttonde huvudtiteln är nu uppfört ett anslag å 11,700 kronor till bidrag till utgifter för Hyltén-Cavallius' stiftelse för svensk folkminnesforskning. Detta anslag disponeras på sätt framgår av sid. 427 i statsliggaren för budgetåret 1937/1938.

Härförutom har stiftelsen under flera år åtnjutit bidrag av lotterimedel, uppgående till 12,000 kronor för arbetsåret 1932—1933 och 15,000 kronor för vart och ett av arbetsåren 1933—1936. Genom resolution den 20 december 1935 erhöll stiftelsen härutöver 8,800 kronor, varav skulle användas högst 2,000 kronor för inköp av inventarier, högst 200 kronor för flyttningkostnader samt återstoden för hyra, intill dess stiftelsen beretts andra lokaler av universitetet i Lund. För arbetsåret 1936—1937 erhöll stiftelsen av lotterimedel 15,000 kronor, och för arbetsåret 1937—1938 22,000 kronor, därav 7,000 kronor som ett engångsbidrag för kartering av visst material, anskaffande av en duplikator samt en projektor med tillbehör, inspelning av film över särskilt snabbt försvinnande företeelser inom folkkulturen i Sydsverige samt för rese- och arbetskostnader vid filmningen.

Kanslern för rikets universitet har i skrivelse den 30 november 1937 — med överlämnande av utav stiftelsens styrelse gjorda framställningar om anslag för nästa budgetår — hemställt om ett anslag med tillhopa 33,400 kronor till stiftelsen för nästa budgetår.

Stiftelsens styrelse hade, yttrar kanslern, för budgetåret 1938/1939 begärt följande anslag till stiftelsen och dess verksamhet:

- 1) Anslag på budgeten med ett från 11,700 kronor till 17,200 kronor förhöjt belopp.
- 2) Anslag av lotterimedel såsom bidrag till stiftelsens verksamhet med 29,700 kronor.
- 3) Anslag av lotterimedel till hyra m. m. å 6,700 kronor.

Rörande sistberörda anslag borde anmärkas, att styrelsen, för att trygga stiftelsens lokalbehov under en tid av 5 år, räknat från och med den 1 oktober 1938, samt till bestridande av de i samband med stiftelsens flyttning till nya lokaler uppkommande kostnaderna för nyanskaffning av inventarier och armatur m. m., begärt att av lotterimedel erhålla antingen ett engångsanslag å 23,100 kronor, att förbrukas under 5 år, eller ock för tiden den 1 oktober 1938 — den 30 september 1939 ett anslag å 6,700 kronor samt för vart och ett av de följande 4 hyresåren ett anslag å 4,100 kronor.

I samband med sina framställningar om anslagsäskanden till Lunds universitet för budgetåret 1938/1939 hade det större konsistoriet vid nämnda universitet hemställt om beviljande av statsanslag för sagda budgetår till Hyltén-Cavallius' stiftelse å 16,200 kronor, alternativt — därest en professor i folkminnesforskning och en assistentbefattning i samma ämne i enlighet med konsistoriets hemställan uppfördes å universitetets stat — å 3,500 kronor.

Under åberopande av de allmänna synpunkter, kanslern enligt punkten 92 anfört, ville kanslern hemställa, att till bekostnad av den Hyltén-Caval-

lius' stiftelse för svensk folkminnesforskning bedrivna verksamheten måtte för budgetåret 1938/1939 åskas *dels* det för närvarande utgående anslagsbeloppet 11,700 kronor, *dels* ytterligare 15,000 kronor att användas för sådana ändamål, som förut tillgodosetts genom anslag av lotterimedel, *dels* ock ett anslag å 6,700 kronor till hyra för tiden den 1 oktober 1938—den 30 september 1939 samt till bestridande av de i samband med stiftelsens flyttning till nya lokaler uppkommande kostnaderna för nyanskaffning av inventarier och armatur m. m.

I detta sammanhang har kanslern erinrat om att universitetsberedningen i sitt nyligen avgivna betänkande hemställt, att en professur i folkminnesforskning skulle inrättas i Uppsala och i samband därmed frågan om Hyltén-Cavalliusstiftelsens framtid och lämpligheten av att anknyta stiftelsen till landsmålsarkivet i Lund göras till föremål för utredning.

Av handlingarna i ämnet inhämtas, att *stiftelsens styrelse* beträffande omförmälda anslagsbelopp å 6,700 kronor yttrat följande:

Genom det den 20 december 1935 tilldelade bidraget av lotterimedel hade det blivit möjligt för Hyltén-Cavalliusstiftelsen att den 1 april 1936 inflytta i en förhyrd lokal om 3 rum i Sandgatan 12, Lund, med betydligt ökade utrymmen. Institutionens verksamhet hade härigenom avsevärt främjats. Landsmålsarkivet å sin sida fick ensamt disponera den tidigare gemensamma lokalen, varigenom det erhöles åtminstone för en tid framåt nödigt utrymme.

Vid styrelsernas ansökan om medel för lokals hyrande förutsattes, att Lunds universitet senast den 1 april 1939 skulle kunna ställa fria institutionslokaler till Hyltén-Cavalliusstiftelsens förfogande. Tyvärr syntes detta icke vara möjligt. Emellertid förelåge ett erbjudande från universitetet att mot viss årlig hyra ställa en villabyggnad, hittills använd som prefektbostad för fysiska institutionen till förfogande för stiftelsen. Detta skulle kunna ske från och med den 1 oktober 1938, enär nuvarande innehavaren av förmånsrätten till prefektbostaden, professorn i fysik, John Kock, förklarar sig icke längre önska utnyttja denna förmånsrätt för den tid han kvarstode som professor vid universitetet.

Då universitetet icke vore i tillfälle att fritt ställa nämnda prefektbostad till stiftelsens disposition berodde detta på att fastigheten utgjorde en särskild stiftelse och att underhållskostnader för densamma åstadkommit ett skuldbelopp, som måste förräntas och amorteras, vartill komme årligt fortsatt underhåll. Den årliga inkomst, som Lunds universitet tills vidare måste beräkna från fastigheten för dess förvaltning, utgjorde 3,200 kronor, varvid universitetet svarade för uppvärmning och övriga med fastigheten förenade kostnader med undantag av städning och ljus. Härför torde böra beräknas omkring 1,000 kronor. Sammanlagda årskostnaden bleve sålunda 4,200 kronor.

Med inflyttning i den av universitetet erbjudna villan skulle stiftelsen erhålla utrymmen tillräckliga i varje fall för den period av 5 år, övertagandet vore avsett att gälla. Villan vore inredd med 7 rum i nedre våningen och 5 i vindsvåningen, av vilka dock flera vore små. Därvid funnes också möjligheter att åtminstone under den första tiden inreda två amanuensrum och åtminstone ett arbetsrum för enskilda forskare, som kunde behöva arbeta mera ostört. I mån av behov skulle dessa utrymmen sedan kunna tagas i anspråk för de egentliga arkivbehoven. Möjlighet skulle även erbjudas att inreda en mindre fotoateljé, åtminstone för den nödvändigaste framkallning och möjligen även någon kopiering.

Med hänsyn till de betydande fördelar, stiftelsens överflyttning till nämnda fastighet sålunda innebure, hade styrelsen ansett sig böra acceptera universitetets erbjudande och anhölle därför om erforderliga medel för ändamålet ur lotterimedel. Det syntes nämligen styrelsen fullt klart, att stiftelsens övriga medel icke kunde disponeras för några lokalkostnader, då stiftelsen som universitetsinstitution tidigare städse haft helt fria lokaler och det föreliggande förhållandet måste betraktas som ett undantagstillstånd av övergående art.

Genom universitetets försorg iordningställdes byggnaden i vanlig ordning för inflyttning den 1 oktober 1938, varvid dock armatur, solgardiner m. m. samt för institutionen i samband med överflyttningen behövliga nya arkivinventarier måste bekostas av stiftelsen. Med utnyttjande av den inredning, som anskaffades av stiftelsen år 1936 i samband med då företagen omflyttning, torde emellertid kostnaderna för armatur, solgardiner m. m. kunna begränsas till sammanlagt 500 kronor.

I samband med institutionens överflyttning till nämnda villa erfordrades också vissa nya inventarier, för vilka medel icke kunde disponeras ur institutionens årliga anslag och för vilka kostnader sålunda särskilt belopp måste äskas ur lotterimedel. Kostnaderna för dessa nya inventarier beräknades som följer, varvid inginge nya bokhyllor för bibliotekets utvidgning. Behovet beräknades med anledning av att ett rum i villan, professorns nuvarande arbetsrum, hade fast inredning av bokhyllor, där en del av institutionens bibliotek kunde uppställas.

2 vertikalskåp för bildarkivet	kronor	300
2 vertikalskåp för negativ	»	500
4 nya arbetsbord	»	200
1 ritbord, avsett särskilt för karteringsarbeten	»	300
Inredning med skrivbord, bokhylla, bäddplats och stolar till 2 amanuensrum sammanlagt	»	600
Inredning av mörkrum med framkallnings- och sköljskålar, belysningsanordningar m. m.	»	300

Summa kronor 2,200.

För själva överflyttningen till den nya institutionen jämte där behövliga installationsarbeten m. m. beräknades 500 kronor.

I sammandrag beräknades kostnaderna på följande sätt:

Årshyra (3,200 kronor) jämte årliga kostnader för belysning och städning (1,000 kronor) under en tid av 5 år	kronor	21,000
Kostnader för armatur, solgardiner m. m.	»	500
Nyanskaffning av inventarier	»	2,200
Flyttningskostnader	»	500

Summa kronor 24,200.

Den 1 oktober 1938 återstode av stiftelsen tidigare beviljade medel för lokalhyra 1,100 kronor. Återstående för lokalbehov under fem år erforderligt belopp utgjorde sålunda 23,100 kronor.

Till institutet för folkminnesforskning vid Göteborgs högskola hava under åtskilliga år utgått bidrag av lotterimedel. Sålunda

utgick för arbetsåret 1932—1933 12,000 kronor, för arbetsåret 1933—1934 9,000 kronor och för ettvarit av arbetsåren 1934—1938 12,000 kronor.

I skrivelse den 8 november 1937 har nu *institutet* anhållit om ett statsbidrag å 16,600 kronor för fortsättande under budgetåret 1938/1939 av verksamheten. I skrivelsen har anförts:

Institutet, som bildades i februari 1926 i samverkan mellan lärarrådet vid högskolan och västsvenska folkminnesföreningen (V. F. F.), hade i samarbete med V. F. F. fortsatt den insamling av de västsvenska landskapens — Värmland, Dalsland, Västergötland, Bohuslän och Halland — folkminnen, som alltsedan 1919 bedrivits av V. F. F. Vad som under dessa år samlats, förvarades i västsvenska folkminnesarkivet på Göteborgs stadsbibliotek, där samlingarna hölles tillgängliga för forskningen. Arkivet omfattade för närvarande omkring 145,000 sidor, varav institutets samlingar utgjorde omkring 101,800, V. F. F:s 37,365 samt den s. k. Liungmanssamlingen omkring 5,500 sidor. Över samlingarna funnes en detaljerad och fullständig systematisk katalog och en geografisk katalog.

V. F. F. hade under de sex sista åren till följd av knapphet på penningmedel icke kunnat i nämnvärd omfattning bedriva insamlingsarbete och hade under samma tid icke kunnat lämna något som helst bidrag till det för folkminnesföreningen och institutet gemensamma arkivets kostnader.

Av lotterimedelsanslaget hade i medeltal 60 procent använts direkt till ökande av samlingarna, varigenom tillskottet uppgått till i medeltal omkring 9,000 sidor per år. Detta hade åstadkommit dels därigenom, att arkivets föreståndare årligen arbetat tre å fyra månader som upptecknare, dels genom utsända stipendiater — vilkas antal innevarande arbetsår vore åtta med tillsammans tretton arbetsmånader — samt genom bygdemeddelare.

Då institutets styrelse genom skrivelse från handelsdepartementet under rättats därom, att från och med utgången av innevarande arbetsår intet ytterligare anslag av lotterimedel kunde påräknas, finge styrelsen i stället ansöka om ett statsbidrag för fortsättande av institutets verksamhet under nästkommande budgetår å 16,600 kronor.

Detta belopp vore detsamma som i de senare årens lotteriansökningar begärts för institutet, med ett tillägg på 1,600 kronor för höjande av arkivföreståndarens och undersökningsledarens lön till 7,000 kronor från nuvarande 5,400 kronor, vilket syntes vara en alltför låg lön i förhållande till den studiekompetens och de kvalifikationer i övrigt, som erfordrades. Fördelningen av anslaget beräknades ställa sig sålunda:

Arvode till arkivföreståndare (extrabefattning)	kronor	7,000
Arvoden för utsända stipendiater (16 arbetsmånader à 300 kronor)	»	4,800
Inlösen av folkminnesuppteckningar från bygdemeddelare och andra	»	2,000
Reseanslag för arkivföreståndaren	»	400
Arbetshjälp på expeditionen, renskrivning och övriga expenser	»	2,400
Summa kronor		16,600.

Kanslern har i utlåtande den 30 november 1937, under åberopande av de förutnämnda, av honom anförda allmänna synpunkterna, tillstyrkt ett anslag till institutet å 12,000 kronor för nästa budgetår.

Departement-
schefen.

Jag förutsätter, att de bidrag till Hyltén-Cavallius' stiftelse för svensk folkminnesforskning och till institutet för folkminnesforskning vid Göteborgs högskola, som numera utgå av lotterimedel, i fortsättningen bestridas från anslag under åttonde huvudtiteln. I detta hänseende vill jag erinra om vad i ärendet anförts under punkten 29 i det föregående. Ifrågavarande institutioner hava under de senare åren sökt väsentligt högre bidrag av lotterimedel än som sedermera tilldelats dem. Även i de nu föreliggande framställningarna hava äskats relativt betydande höjningar av de genom det allmänna utgående understöden.

Vad först angår *Hyltén-Cavallius' stiftelse för svensk folkminnesforskning*, har — såsom kanslern antytt — frågan om denna stiftelses framtida ställning och verksamhet aktualiserats genom universitetsberedningens nyligen avlämnade betänkande (statens offentliga utredningar 1937 : 36). Innan ståndpunkt tagits i denna fråga, anser jag mig icke böra tillstyrka annan höjning av de till stiftelsen utgående anslagsmedlen än som nödvändig göres av institutets inflyttning i de lokaler, som universitetet i Lund förklarat sig vilja ställa till stiftelsens förfogande. För sistnämnda ändamål har kanslern äskat ett belopp av 6,700 kronor för nästa budgetår. Det bör enligt min mening vara möjligt att inom ramen av ett anslagsbelopp av 5,700 kronor för nästa budgetår bestrida de kostnader, som äro förenade med inflyttningen i de nya lokalerna. På grund härav föreslår jag, att till ifrågavarande stiftelse för nästa budgetår anvisas ett anslagsbelopp av $(11,700 + 15,000 + 5,700 =) 32,400$ kronor. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att jag icke ämnar för nästa budgetår tillstyrka konsistoriets av kanslern berörda förslag om inrättande av en professur i folkminnesforskning och en assistentbefattning i samma ämne vid universitetet i Lund.

Jag har ingenting att erinra mot kanslerns förslag om anvisande av 12,000 kronor såsom *bidrag till institutet för folkminnesforskning vid Göteborgs högskola* såsom ersättning för det bidrag av lotterimedel, vilket nu utgår men icke kommer att i fortsättningen beviljas.

Ifrågavarande båda anslagsbelopp — 32,400 kronor och 12,000 kronor — torde böra avföras från ett gemensamt anslag, benämnt understödande av svensk folkminnesforskning, vilket alltså bör för nästa budgetår bestämmas till $(32,400 + 12,000 =) 44,400$ kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att främdeles meddela erforderliga bestämmelser rörande anslagets disposition och villkoren för statsbidragens utgående.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understödande av svensk folkminnesforskning* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag

av kronor 44,400.

F. Tekniska högskolor m. m.

[95.] 1. **Tekniska högskolan: Avlöningar, förslagsanslag.** Förevarande anslag är nu uppfört med 843,200 kronor. Anslaget disponeras jämlikt en av 1937 års riksdag fastställd avlöningsstat, vilken jämte till densamma hörande bestämmelser finnes intagen i statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 431 f.

Med skrivelse den 24 september 1937 har *styrelsen för tekniska högskolan* med eget utlåtande överlämnat av *lärarkollegiet* framlagda förslag om beredande av ökade medel till avlöningar för nästa budgetår. Lärarkollegiets förslag utmynna i hemställan om beviljande av anslagsökningar till nedan angivna ändamål och med härefter upptagna belopp:

1. professur i industriell ekonomi och organisation i lönegraden B 30 i stället för nuvarande specialläraren i ämnet (nettokostnad)	kronor	8,940
2. kameralbiträde i lönegraden B 8 och kanslibiträde i lönegraden B 7	»	5,820
3. ökad och bättre avlönad personal i biblioteket	»	11,652
4. överförande av tre extra ordinarie laboratorievaktmästarbefattningar och en extra ordinarie vaktmästarbefattning å ordinarie stat (nettokostnad)	»	1,248
5. laboratorievaktmästare i lönegraden B 7 vid institutionen för organisk kemi (nettokostnad)	»	1,986
6. bestridande av vaktmästargöromål å institutionen för maskinelement I	»	1,500
7. nya speciallärare m. m.	»	18,400
8. 12 docentstipendier à 6,000 kronor	»	72,000

Summa anslagshöjning kronor 121,546.

Härförutom hava framlagts förslag om ändrade grunder för arvode åt professorsvikarie och om ersättning till tjänsteman å indragningsstat för förlängd tjänstetid.

Styrelsen för högskolan har avstyrkt ett förslag om inrättande av en speciallärarbefattning i vattenlednings- och avloppsteknik med ett arvode av 2,400 kronor samt förordat en begränsning av antalet docentstipendier till fyra. I övrigt har styrelsen tillstyrkt lärarkollegiets förslag.

I ärendet har *statskontoret* den 12 november 1937 avgivit utlåtande, varförutom *teknologföreningens avdelning för industriell ekonomi och organisation*

m. fl. representanter för den svenska industrien yttrat sig till förmån för förslaget om inrättande av en professur i industriell ekonomi och organisation.

Jag lämnar i det följande en redogörelse för motiven till högskolans anslagsaskanden endast i den mån, jag funnit mig böra upptaga desamma. I övrigt hänvisar jag till handlingarna i ärendet.

Kameralbiträde och kanslibiträde. *Lärarkollegiet* framhåller, att det under flera år visat sig, att anhopningen av arbete på kansli och kamrerarkontor varit så stor, att det varit nödvändigt att helt åsidosätta flera viktiga utredningsarbeten ävensom att till ett väl sent stadium uppskjuta ett flertal åligganden. En del befattningshavare hade blivit överansträngda. Högskolan hade upprepade gånger gjort framställningar om ökade arbetskrafter, dock utan att åtgärder blivit vidtagna. Förhållandena vore nu sådana, att åtgärder i nämnt syfte vore ofrånkomliga. I sina framställningar om anslag för budgetåret 1937/1938 hade lärarkollegiet framhållit behovet av att å högskolans kansli inrättades en registratorsbefattning i lönegraden B 15. Ehuru behovet av en sådan befattning fortfarande vore lika stort, hade kollegiet med hänsyn till att förslaget ej föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd icke nu velat upptaga detsamma utan inskränkt sig till förevarande framställning rörande kanslipersonalen.

I samband med lantmäteriundervisningens inordnande vid tekniska högskolan inrättades år 1932 å kansliet en kontorsbiträdesbefattning, men å kamrerarkontoret skedde ingen förändring. Det vore att märka, att göromålen å kansli och kamrerarkontor ökats i en alldeles särskilt hög grad från så pass sen tid som år 1926. En ganska god indikator å ökningen vore antalet studerande. Antalet var 793 höstterminen 1926 och 1355 höstterminen 1936. Antalet fackavdelningar hade ökat med två (teknisk fysik, respektive lantmäteri). Antalet lärarbefattningar och institutioner hade därmed också avsevärt vuxit. Mängden av protokoll, skrivelser, utredningar, avlöningslistor, fakturor m. m. hade stigit i ännu högre proportion. Nya byggnader, vilka närmast tillsågs och sköttes genom kamreraren, hade under den senaste tioårsperioden tillkommit, nämligen biblioteksbyggnad, laboratoriebyggnad för cellulosateknik och träkemi, laboratoriebyggnad för flygteknik, administrationsbyggnad jämte laboratorium för byggnadsstatik.

Lämpligen borde anställas ett kanslibiträde å kansliet i lönegraden B 7 samt ett kameralbiträde å kamrerarkontoret i lönegraden B 8.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att fränsett den förutberörda kontorsbiträdesbefattningen alltsedan år 1920 i stort sett ingen ökning av personalen å högskolans *kansli* beviljats av statsmakterna. Denna personal utgjordes nu av ett kansli- och två kontorsbiträden, ett extra ordinarie kontorsbiträde samt tillfälliga arbetskrafter. Det sammanlagda antalet diarieförda skrivelser hade år 1920 uppgått till omkring 1,850, under det att motsvarande siffra för år 1936 utgjorde omkring 4,500. Därvid vore dock att märka, att samtliga framställningar från de studerande om nedsättning i avgiften till högskolan, ansökningar om stipendier m. m., som vore föremål för kansliets *handläggning* men som sedan direkt behandlades av högskolans myndigheter, ej bleve särskilt diarieförda. De medel, som för budgetåret 1936/1937 stode till förfogande till arvode åt förvaltningspersonalen, hade varit i så hög grad otillräckliga, att den anställda personalen ej under detta

budgetår kunde fullständigt erhålla den densamma tillkommande övertidsersättningen och arvode för den sista månaden till den icke-ordinarie personalen. Ett belopp av omkring 1,000 kronor kunde utbetalas först av innevarande budgetårs anslag.

Vidare inhämtas, att *kamrerarkontoret* nu har till sitt förfogande ett belopp av 3,100 kronor till avlöningar till icke-ordinarie arbetshjälp. Förutom kamreraren är någon ordinarie befattningshavare icke anställd vid nämnda kontor. Förvaltningsnämnden vid högskolan har framhållit, att det icke allenast vore de rent kamerala göromålen, som ökats, utan även och i högre grad de kamreraren åvilande intendent- och sekreterargöromålen. Till kamrerarens åligganden hörde nämligen bland annat att uppgöra förslag till upphandlingar, granska inkomna anbud, biträda vid leveransavtals uppgörande samt kontrollera leveranserna, uppgöra förslag och utarbета arbetsbeskrivningar till erforderliga reparationer och ändringsarbeten å byggnader, inventarier, anläggningar för uppvärmning, belysning och elektrisk kraft, maskinella anordningar för högskolans gemensamma bruk såsom destillations-, hydrofor-, kompressor-, centralur-, evakuerings- m. fl. anläggningar samt övervaka dessa arbetens utförande, hava tillsyn över högskolans byggnader och parkanläggningar samt utöva förmanskapet över maskinpersonalen och de med parkskötseln sysselsatta arbetarna, upprätta förslag till skrivelser åt förvaltningsnämnden såväl beträffande remisser som övriga expeditioner, verkställa eller biträda vid erforderliga utredningar i ekonomiska ärenden, bereda de ärenden, som skulle behandlas vid nämndens sammanträden, föra nämndens protokoll samt ombesörja expeditionen av de vid nämndens sammanträden fattade besluten. Nämnden har framhållit, att på den nye befattningshavaren borde överflyttas vissa rent kamerala göromål. Med hänsyn till beskaffenheten av de med den nya befattningen förenade göromålen, bland annat arbetet med räkenskapernas upprättande och granskningen av anordningar, borde tjänsten icke lämpligen placeras i lägre lönegrad än B 8.

Statskontoret har rörande förvaltningspersonalen yttrat följande:

En jämförelse med exempelvis universiteten och karolinska institutet — med vilka läroanstalter högskolan dock icke torde vara i förevarande hänseende direkt jämförbar — gäve vid handen, att högskolan måste anses relativt väl tillgodosedd. Det förefölle ock statskontoret, som borde nuvarande förvaltningspersonal vara tillfyllest för fullgörandet av de uppgifter, som åvilade högskolans kansli och kamrerarkontor. I detta sammanhang borde jämväl beaktas, att Chalmers tekniska instituts ombildning till högskola kunde medföra en viss minskning av elevtillströmningen till tekniska högskolan i Stockholm och därmed — föreställde sig statskontoret — även en i vissa avseenden minskad arbetsbörda för kansli och kamrerarkontor. Med hänsyn härtill och då ifrågavarande arbete till stor del vore säsongbetonat, kunde statskontoret icke tillstyrka inrättandet av ytterligare ordinarie befattningar. För den händelse medel till förstärkning av arbetskrafterna å kansli eller kamrerarkontor skulle finnas böra beviljas, torde därför framställningen böra på det sättet bifallas, att delposten till grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal för ändamålet ökades med förslagsvis 2,500 kronor.

Överförande på ordinarie stat av vissa extra ordinarie laboratorievaktmästare och vaktmästare. *Lärarkollegiet* har erinrat, att vid högskolans institutioner funnes 16 ordinarie laboratorievaktmästarbe-

fattningar samt 3 extra ordinarie laboratorievaktmästare, de sistnämnda å följande institutioner:

- 1) hållfasthetslära, hydromekanik,
- 2) flygteknik samt
- 3) cellulosateknik och träkemi.

Professuren i hållfasthetslära hade tillkommit så sent som år 1922, professuren i flygteknik år 1928 och professuren i cellulosateknik och träkemi år 1927. Vaktmästarbefattningarna vid dessa institutioner hade inrättats såsom extra ordinarie för vinnande av viss tids erfarenhet rörande lämpligheten av dessa befattningar. Sådan erfarenhet hade nu vunnits, och ingen anledning syntes föreligga, att professurerna i hållfasthetslära, i flygteknik och i cellulosateknik och träkemi eller speciallärbefattningen i hydromekanik skulle komma att undergå förändring av den art, att laboratorier för deras vidkommande skulle slopas eller minskas. Det arbete, som måste krävas av innehavarna av de tre ifrågavarande laboratorievaktmästarbefattningarna, vore fullt ut lika kvalificerat som för dem på ordinarie stat. Det hade vidare visat sig, särskilt vid institutionen för cellulosateknik och träkemi, att den extra ordinarie befattningshavaren sökt sig till ledigbliven ordinariebefattning, till vilken han genom sin föregående extra tjänstgöring gjort sig så starkt meriterad, att han erhållit densamma. Härigenom hade två gånger inom kort tid inträffat ombyte av befattningshavare till stort förfång för arbetet å institutionen. Vidare hade innehavaren av extra ordinarie laboratorievaktmästarbefattningen å institutionerna för hållfasthetslära och hydromekanik nyligen sökt sig över till och erhållit den ordinarie laboratorievaktmästarbefattningen vid institutionerna för bergskemi, allmän metallurgi, järnets metallurgi och gjuteriteknik. Det måste anses som synnerligen olämpligt, att en laboratorievaktmästare, sedan han blivit väl insatt inom en institutions förhållanden och arbetssätt, strax därefter lämnade densamma. Det vore därför av största betydelse, att de tre extra ordinarie laboratorievaktmästarbefattningarna omvandlades till ordinarie befattningar.

För bestridandet av de allmänna göromålen vid högskolan funnes förutom förste vaktmästaren en ordinarie vaktmästare i lönegraden B 5 och en extra ordinarie vaktmästare i samma lönegrad för icke-ordinarie befattningshavare. Dessa befattningar hade alltsedan år 1917 varit inrättade vid högskolan. Sistnämnda vaktmästarbefattning vore direkt avsedd för högskolans kansli och kamrerarkontor och komme sålunda alltid att vara behöflig vid högskolan. Under sådana förhållanden syntes ifrågavarande befattning böra omvandlas till en ordinarie vaktmästarbefattning i lönegraden B 5.

Statskontoret har vid det förhållandet, att å högskolan för närvarande funnes 16 ordinarie laboratorievaktmästare, funnit tveksamt, om ytterligare laboratorievaktmästare borde anställas vid högskolan. Med hänsyn till vad i framställningen anförts ansåge sig statskontoret dock icke böra rikta erinran mot framställningen om överförande på ordinarie stat av de extra ordinarie laboratorievaktmästarna. De skäl, som kunde åberopas för att institutions- och laboratorievaktmästare borde vara ordinarie tjänstemän, föreläge icke i samma grad beträffande de vaktmästare, åt vilka anförtrotts bestridandet av mera allmänna göromål. I fråga om dessa borde fastmera finnas en lämplig avvägning mellan antalet ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Då i detta avseende någon ändring icke syntes böra komma till stånd, avstyrkte statskontoret framställningen om överförande till ordinarie stat av en extra ordinarie vaktmästare.

Bestridande av vaktmästargöromål å institutionen för maskinelement I. *Lärarkollegiet* har erinrat, att professorn i läran om maskinelement I vid flera tillfällen under de senare åren gjort framställning om inrättande av en laboratorievaktmästarbefattning vid ifrågavarande institution. Behovet av ifrågavarande laboratorievaktmästarbefattning hade under hela denna tid varit lika stort. Institutionen hade emellertid kunnat erhålla tillfällig vaktmästarhjälp av den vaktmästare, som haft sin huvudsakliga verksamhet inom institutionen för mekanisk teknologi. Sedan nu professuren i sistnämnda läroämne blivit besatt med ordinarie innehavare och arbetet å till professuren hörande laboratorium blivit av betydligt större omfattning, vore det nödvändigt att ifrågavarande laboratorievaktmästare helt ägnade sig åt på laboratoriet för mekanisk teknologi förekommande arbeten.

Lärarkollegiet finge på grund härav hemställa, att 1,500 kronor måtte tillsvidare anvisas för bestridandet av nödvändiga vaktmästargöromål för nämnda institution.

Statskontoret har icke velat motsätta sig förevarande förslag.

Nya speciallärare m. m. *Lärarkollegiet* har gjort framställning om dels inrättande av nya speciallärarbefattningar i stadsbyggnadshygien, textilteknik, socialkunskap samt vattenlednings- och avloppsteknik, dels inrättande av en sådan befattning i materialbehandling med formlära (arvode 5,000 kronor) i stället för den nuvarande befattningen i dekorativ konst (arvode 3,000 kronor) ävensom en befattning i teckning samt modell- och ritteknik (arvode 5,000 kronor) i stället för frihandsteckning och modellering (arvode 3,900 kronor). Vidare har kollegiet hemställt om höjning av arvodet för specialläraren i vattenkemi och livsmedelskemi med 300 kronor till 1,500 kronor och om inrättande av en befattning som laborator i kemi med ett arvode av 7,200 kronor. Därest förslaget om inrättande av en befattning i materialbehandling med formlära ej vunne bifall, borde namnet på den nuvarande befattningen i dekorativ konst ändras till materialbehandling med formlära, vilket riktigare uttryckte läroämnets innebörd.

Till stöd för förslaget om *ökning av speciallärararvodet i vattenkemi och livsmedelskemi* har anförts följande:

Undervisning i detta läroämne avsågs till en början omfatta 1 timmes föreläsning per vecka såväl höst- som vårtermin. Det hade emellertid visat sig, att det för undervisningens effektiva bedrivande vore nödvändigt att förutom föreläsningar även betjäna sig av laborationer. På grund av att ämnet under senare år blivit av allt större betydelse såväl med hänsyn till export av livsmedel som med hänsyn till självförsörjningen finge lärarkollegiet föreslå, att undervisningstiden ökades med 3 timmar i veckan under en hösttermin eller sammanlagt 42 timmar per läroår. Föreläsningarna skulle samtidigt helt överflyttas till höstterminen. Specialläraren i ämnet skulle då erhålla en tjänstgöring motsvarande 28 timmar föreläsningar och 42 timmar övningar, motsvarande ett arvode av 1,500 kronor per läroår.

Angående den ifrågasatta befattningen som *laborator i kemi* har yttrats följande:

Undervisningen i kemisk teknologi handhades nu av en professor, vars undervisning vore uppdelad på två läroämnena, nämligen kemisk teknologi och kvantitativ kemisk analys.

Den hastiga utveckling, som ägt rum under de senaste decennierna inom

den tillämpade kemiens område, hade medfört, att läroämnet kemisk teknologi blivit synnerligen omfattande, vilket medfört betydande svårigheter för undervisningen i ämnet. Det torde bli svårt att, då den nuvarande innehavaren på grund av inträde i pensionsåldern avginge år 1938, erhålla en efterträdare, som samtidigt behärskade såväl den kemiska teknologien som den kvantitativa kemiska analysen. Förslag hade förelegat att uppdelas den kemiska teknologien i två professurer, en i oorganisk kemisk teknologi och en i organisk kemisk teknologi, och man hade på en del högskolor löst frågan på detta sätt. Från och med budgetåret 1937/1938 hade emellertid högskolan erhållit en specialläraryrkebefattning i teknisk elektrokemi. Högskolan hade icke velat gå in för en begäran om uppdelning av professuren i kemisk teknologi på en oorganisk och en organisk del utan ville hålla före, att om professuren blott avlastades från den del, som omfattade den grundläggande delen av kvantitativ kemisk analys, så skulle frågan komma i ett betydligt förbättrat läge.

Den grundläggande delen av kvantitativa analysen skulle med fördel kunna överföras delvis till professuren i teoretisk kemi och delvis till professuren i organisk kemi. Läroämnet kvantitativ kemisk analys skulle därför böra utgå genom denna överföring. Föreläsningarna i kemisk teknologi skulle då bli 3 veckotimmar under höstterminen och 5 veckotimmar under vårterminen samt övningarna 10 veckotimmar under såväl höst- som vårtermin i tredje årskursen. Den grundläggande delen av den kvantitativa kemiska analysen skulle genom överföring till professuren för teoretisk kemi och till professuren för organisk kemi, med undervisning förlagd till andra årskursen, komma att ur undervisningssynpunkt ske i lämpligare tidsföljd än vad nu skedde. Det vore nämligen så, att de studerande, innan de började de speciella laborationerna i teoretisk kemi, borde vara förtrogna med kvantitativt kemiska arbetsmetoder av enklare slag, och detta vore likaledes av nöden, innan de i det följande för organisk kemi föreslagna laborationerna i organisk kemisk analys påbörjades. Kursen i organisk kemi borde vid högskoleundervisningen kompletteras med en kurs i organisk kemisk analys. Sådan ordning hade alltmåra införts vid teknisk högskoleundervisning.

Det nuvarande antalet föreläsningstimmar inom professurerna för teoretisk kemi och för organisk kemi skulle förbli oförändrat genom överförandet dit av kvantitativ kemisk analys, men övningstimmar skulle för teoretisk kemi ökas med 12 veckotimmar på höstterminen och 6 veckotimmar på vårterminen samt för organisk kemi med 5 veckotimmar på vårterminen.

För att bedriva övningarna för den sålunda till teoretisk kemi och organisk kemi överförda delen av den kvantitativa kemiska analysen erfordrades emellertid en laborator i kemi. Hans anställning torde böra ske på samma villkor som den tidigare vid högskolan anställde laboratorn i elektroteknik, d. v. s. med ett arvode av 7,200 kronor för år. Någon ändring i assistentbesättningen bleve då ej heller nödvändig.

Om laboratorbefattningen inrättades, erfordrades till samlingar och laborationer ett anslag av 3,000 kronor, av vilka 2,000 kronor för institutionen för teoretisk kemi och 1,000 kronor för institutionen för organisk kemi. Med hänsyn till den minskning i laborationsarbetet, som genom den föreslagna anordningen uppstode inom läroämnet kemisk teknologi, hade för denna institution föreslagits en minskning av 1,300 kronor anslaget till

samlingar och laborationer. Till nyanskaffning av apparater skulle erfordras 22,000 kronor, varav 18,000 kronor å institutionen för teoretisk kemi och 4,000 kronor å institutionen för organisk kemi.

Statskontoret har ifrågasatt, om icke den föreslagna ändrade omfattningen av professuren i kemisk teknologi och den i samband därmed stående frågan om inrättandet av en laboratorbefattning i kemi borde upptagas till prövning först om det verkligen skulle visa sig, att professuren med den omfattning, densamma nu hade, icke kunde på ett tillfredsställande sätt återbesättas efter nuvarande innehavarens avgång hösten 1938. Mot den begärda ökningen av undervisningstiden för specialläraren i vattenkemi och livsmedelskemi ville ämbetsverket ej göra erinran.

Ersättning åt tjänsteman på indragningsstat för förlängd tjänstetid. *Lärarkollegiet* erinrar, att professorn Rubin, som den 1 mars 1939 komme att inträda i pensionsåldern, vid högskolan vore anställd som tjänsteman på indragningsstat. Hans personliga professur, geodesi II, skulle efter hans avgång omläggas, sannolikt genom uppdelning på speciallärarbefattningar. Det vore för undervisningen vid högskolan av synnerligen stort värde för att icke säga nödvändigt, att Rubin kunde upprätthålla undervisningen icke blott till slutet av vårterminen 1939 utan även till utgången av höstterminens första tentamensperiod, d. v. s. till och med den 12 september 1939. Under förutsättning att Rubin beviljades rätt att kvarstå till och med den 12 september 1939 finge *lärarkollegiet* hemställa, att vederbörligt anslag måtte beredas till Rubins avlöning från och med den 1 mars till och med den 12 september 1939.

Statskontoret har yttrat, att — därest framställningen om förlängd tjänstgöring för Rubin prövades förtjänt av bifall och erinran mot densamma icke framställdes av riksdagen — Kungl. Maj:t torde böra medgiva Rubins rättighet att med oförändrad undervisnings- och tentamensskyldighet kvarstå i tjänst efter ingången av pensionsåldern till och med den 12 september 1939. Medel till Rubins avlöning torde emellertid för nästkommande budgetår allenast böra beräknas intill budgetårets utgång.

I avlöningsstaten för tekniska högskolan äro såsom särskilda upp-
bördsmedel uppförda avgifter från de studerande med 230,000 kronor. Från avlöningsstatens utgiftssida utgår ett belopp av 275,000 kronor till arvoden åt tillfälliga lärarbiträden och assistenter. Såsom framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/1938 skola enligt de av Kungl. Maj:t i ämnet meddelade bestämmelserna besparingar å nyssnämnda post liksom även överskott å elevavgifterna överföras till en särskild fond för besparade medel till arvoden till tillfälliga lärarbiträden och assistenter. Uppstår behov av sådana arvoden utöver förutnämnda belopp å 275,000 kronor, utgå för ändamålet medel av sagda fond. Uppgå å andra sidan de inflytande avgifterna något år icke till det i staten beräknade beloppet, skall bristen täckas av fonden.

Under punkten 109 i 1937 års åttonde huvudtitel framhöll jag angelägenheten av att högskolan i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1938/1939 inkomme med utredning och förslag rörande de ändringar i avlöningsstaten, som kunde böra vidtagas på grund av att avgifterna från de

studerande väsentligt överstege de för ändamålet i staten beräknade inkomsterna.

I sina nu föreliggande anslagsäskanden har lärarkollegiet behandlat denna fråga.

Lärarkollegiet lämnar följande redovisning rörande medelsdispositionen för ändamålet under *budgetåret 1936/1937*:

Inkomster:

Från besparingsfonden	kronor	38,553: 49
Inkomna avgifter från studerande	»	275,301: 50
Årsanslag (skillnaden mellan de särskilda uppbördsmedlen och det å avlöningsstatens utgiftssida för ändamålet upptagna beloppet)	»	40,000: —
Summa kronor		353,854: 99

Utgifter:

Arvoden till tillfälliga lärarbiträden	kronor	6,355: —
Arvoden till assistenter	»	315,972: 40
		kronor 322,327: 40
Rest kronor		31,527: 59

För budgetåren 1937/1939 beräknades inkomsterna och utgifterna på följande sätt:

1937/1938.

Inkomster:

Från besparingsfonden	kronor	31,000
Inkomna avgifter från de studerande	»	275,000
Årsanslag	»	45,000
Summa kronor		351,000

Utgifter:

Arvoden till tillfälliga lärarbiträden	kronor	7,000
Arvoden till assistenter	»	328,000
		kronor 335,000
Rest kronor		16,000

1938/1939.

Inkomster:

Från besparingsfonden	kronor	16,000
Avgifter från de studerande	»	275,000
Årsanslag	»	45,000
Summa kronor		336,000

Utgifter:

Arvoden till tillfälliga lärarbiträden	kronor	7,000
Arvoden till assistenter	»	328,000
		kronor 335,000
Rest kronor		1,000.

Med anledning av den avsevärda minskningen i besparingsfonden och med hänsyn till osäkerheten i de gjorda antagandena rörande såväl inkomster som utgifter ville lärarkollegiet framhålla, att det för budgetåret 1939/1940 torde bli nödvändigt inkomma med förslag om ökat anslag utöver nu begärda 45,000 kronor.

Med anledning av vad sålunda anförts om det till avlönande av tillfälliga lärarbiträden och assistenter erforderliga medelsbeloppet har *statskontoret* erinrat, att de s. k. Chalmerssakkunniga beräknat medelsbehovet för Chalmers tekniska högskola för sagda ändamål till beloppet av inflytande elevavgifter med 15 procent tillägg. Efter samma beräkningsgrunder borde för tekniska högskolan i Stockholm beräknas ett belopp av 316,250 kronor i stället för 335,000 kronor.

Det från högskolans sida vid flera tillfällen framförda önskemålet om förstärkning av *förvaltningspersonalen* torde nu böra vinna beaktande. Högskolans verksamhet har undergått en mycket stark tillväxt, och någon anledning att antaga, att personalbehovet framdeles skulle komma att minskas, synes mig icke föreligga. Chalmerska institutets förändring till teknisk högskola kan enligt min mening knappast förväntas komma att minska arbetsbelastningen å högskolans kansli och kamrerarkontor. En förstärkning av personalstaben synes mig särskilt nödvändig i fråga om de kamerala göromålen, och jag vill därför förorda, att i enlighet med högskolans begäran en ordinarie kameralbiträdestjänst inrättas med placering i lönegraden B 8. Men även för kansliarbetets del förefaller en utökning av personalen välbehövlig. För detta ändamål beräknar jag medel till ett extra ordinarie kanslibitråde i 7:e lönegraden.

Departementschefen.

Vad beträffar högskolans förslag rörande *vaktmästarpersonalen*, tillstyrker jag, att en av de tre förutnämnda extra ordinarie laboratorievaktmästarbefattningarna överföres på ordinarie stat i lönegraden B 7. Vidare förordar jag, att den för de allmänna vaktmästargöromålen vid högskolan avsedda extra ordinarie vaktmästartjänsten, vilken inrättades redan år 1917, överföres på ordinarie stat med placering i lönegraden B 5. Behovet av anslag till betridande av vaktmästargöromålen vid institutionen för läran om maskinelement I synes mig styrkt. Jag har ingenting att erinra mot storleken av det för detta ändamål äskade beloppet av 1,500 kronor.

Av de av högskolan ifrågasatta förändringarna i den nuvarande *speciallärarkadern* anser jag mig nu böra biträda allenast förslagen om utökning av undervisningstiden för specialläraren i vattenkemi och livsmedelskemi, medförande en merkostnad av 300 kronor, och om inrättande av en befattning som laborator i kemi med ett arvode av 7,200 kronor. Vad särskilt angår sistnämnda befattning, synes det mig ådagalagt, att teknikens utveckling nödvändiggör en avlastning av arbetsuppgifter från professuren i kemisk teknologi. En sådan avlastning sker enligt min mening lämpligast genom inrättandet av berörda laboratorstjänst. Tidpunkten härför är också väl vald, eftersom ledighet å professuren är förestående. Jag återkommer senare till frågan om de ändringar i högskolans materielanslag, som påkallas genom inrättandet av berörda laboratorstjänst. Mot den av högskolan

föreslagna ändrade beteckningen av speciallärtjänsten i dekorativ konst synes intet vara att invända.

I övrigt finner jag mig icke kunna för närvarande biträda de av högskolan föreslagna anslagshöjningarna. I anledning av vad högskolan anfört i avseende å *ersättning till professorn Rubin för förlängd tjänstetid* vill jag framhålla, att den omständigheten, att Rubin uppnår pensionsåldern den 1 mars 1939, icke läser böra föranleda någon ändring i avlöningsstaten för nästa budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles taga ståndpunkt till frågan om medgivande av rätt för Rubin att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder.

Den av lärarkollegiet verkställda utredningen rörande storleken och dispositionen av de *särskilda uppbördsmedlen* synes mig giva vid handen, att de under avlöningsstaten uppförda särskilda uppbördsmedlen böra höjas med 45,000 kronor till 275,000 kronor. Samtidigt böra emellertid de under avlöningsstaten beräknade anslagsmedlen till arvoden åt tillfälliga lärarbiträden och assistenter höjas med samma belopp till 320,000 kronor. Vad jag nu föreslagit medför alltså icke någon förändring av storleken av högskolans avlöningsanslag.

Vid bifall till de i det föregående framställda förslagen böra följande förändringar vidtagas i den för högskolan gällande avlöningsstaten.

Anslagsposten å 547,200 kronor till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat bör höjas med den med vederbörliga pensionsavdrag reducerade lönen i högsta förekommande löneklass för en befattningshavare i B 8, en i B 7 och en i B 5, d. v. s. med i runt tal 9,700 kronor till 556,900 kronor.

Anslagsposten å 164,300 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör höjas med förutnämnda belopp å 300 kronor och 7,200 kronor, d. v. s. med 7,500 kronor till 171,800 kronor.

Delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal å 321,450 kronor bör å ena sidan *höjas* med dels den med vederbörliga pensionsavdrag minskade grundlönen för en befattningshavare i 7:e lönegraden (kanslibiträde), dels ock förutnämnda belopp å 1,500 kronor och 45,000 kronor, men å andra sidan *minskas* med den med 60 procent av vederbörliga pensionsavdrag minskade grundlönen för en befattningshavare i 7:e (laboratorievaktmästare) och en i 5:e lönegraden (vaktmästare). Förevarande delpost bör på grund härav höjas med i runt tal 44,300 kronor till 365,750 kronor.

I övrigt ifrågasättes ingen annan förändring i anslagsdispositionen än förutnämnda uppräknig av de särskilda uppbördsmedlen med 45,000 kronor.

Förevarande anslag bör alltså höjas med $(9,700 + 7,500 + 44,300 - 45,000 =)$ 16,500 kronor till 859,700 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels å personalförteckningen för tekniska högskolan under rubriken tjänstemän å ordinarie stat uppföra 1 kameral-

biträde i lönegraden B 8, ytterligare 1 laboratorievaktmästare i lönegraden B 7 och ytterligare 1 vaktmästare i lönegraden B 5;

dels godkänna följande avlöningsstat för tekniska högskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 556,900
<i>Anm.: Från förestående anslagspost skall utgå jämväl ersättning till den eller de personer, som förordnas att uppehålla en del av rektors undervisningsskyldighet såsom professor.</i>	
2. Avlöning till tjänsteman å indragningsstat, <i>förslagsvis</i>	» 11,200
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 171,800
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar m.m. kronor 365,750	
b. Avlöningsförhöjningar	
m. m., <i>förslagsvis</i>	» 3,850
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 25,200
Summa förslagsanslag kronor 1,134,700	

Särskilda uppbördsmedel:

Avgifter från de studerande	kronor 275,000
Nettoutgift kronor 859,700;	

dels ock till Tekniska högskolan: Avlöningar för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 859,700.

[96.] 2. **Tekniska högskolan: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 232,200 kronor och disponeras enligt en av Kungl. Maj:t fastställd omkostnadsstat, vilken jämte till densamma hörande föreskrifter finnes intagen i statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 432 f.

Högskolans styrelse och lärarkollegiet hava i förutnämnda skrivelser gjort framställning om *dels* överförande till högskolans stipendieanslag av ett ur anslagsmedlen till *reseersättningar* utgående belopp å 5,000 kronor, *dels* höjning av anslagsmedlen till *bränsle, lyse och vatten* med 22,300 kronor till

120,300 kronor, dels höjning av anslagsmedlen till *övriga expenser* med 8,500 kronor till 116,700 kronor, dels sänkning av anslagsmedlen till *publikations-tryck* med 800 kronor till 8,700 kronor, dels ock höjning av de under omkostnadsanslaget beräknade *särskilda uppbördsmedlen* med 1,900 kronor till 6,400 kronor. Förevarande anslag skulle på grund härav höjas med 23,100 kronor till 255,300 kronor.

Statskontoret har den 12 november 1937 yttrat sig i ärendet.

Reseersättningar. Ur det för detta ändamål anvisade beloppet finge nu, yttrar lärarkollegiet, högst 5,000 kronor efter kollegienämndens bestämmande utgå som bidrag till obemedlade och mindre bemedlade studerande inom fackavdelningarna för väg- och vattenbyggnad, för bergsvetenskap och för lantmäteri, för deltagande i obligatoriska exkursioner och fältövningar. I övrigt vore anslagsmedlen avsedda att användas till reseersättningar till ledare för de studerande vid resor och övningar inom samtliga fackavdelningar. Då det syntes lärarkollegiet lämpligare att överföra ifrågavarande belopp å 5,000 kronor till stipendieanslaget, emedan det hade samma karaktär som stipendierna och icke lämpligen borde tillhöra samma anslagsrubrik som reseersättningar för färdledare, ville lärarkollegiet föreslå, att förevarande anslagspost sänktes till 16,000 kronor och betecknades »reseersättningar åt lärare».

Statskontoret har tillstyrkt förslaget.

Bränsle, lyse och vatten. På grund av stegrade bränslepriser erfordrades en anslagshöjning med omkring 20,700 kronor. För budgetåret 1938/1939 måste dessutom räknas med ökade lokaler för väginstitutets nya byggnad, vars uppvärmning högskolan åtagit sig. Vidare hade högskolan att taga hänsyn till uppvärmning av den av 1937 års riksdag beslutade nya laboratoriebyggnaden för gjuteriteknik m. m. Genom de båda nämnda byggnadernas tillkomst ökades bränslekostnaderna med omkring 6,400 kronor. En av lärarkollegiet föreslagen stokersanläggning beräknades medföra en besparing i bränslekostnaderna av 7,000 kronor per år. De utgifter, som från statens väginstitut komme att debiteras högskolan för gas, elektrisk ström och vatten, hade beräknats uppgå till förslagsvis 2,200 kronor. För bränsle, lyse och vatten erfordrades alltså ett merbelopp av $(20,700 + 6,400 + 2,200 - 7,000 =)$ 22,300 kronor.

Övriga expenser. Dessa anslagsmedel, som nu vore upptagna med 108,200 kronor, hade visat sig otillräckliga. Förvaltningsnämnden hade under budgetåret 1936/1937 varit nödsakad att avslå flera framställningar rörande nödvändiga förbättringar av högskolans elektriska ledningsnät och rörledningar, inköp av möbler och andra inventarier. Särskilt vore behovet av ritbord och stolar, förbättring av svarta tavlor, laboratoriebankar och dylikt synnerligen starkt. En ökning av anslaget med 5,000 kronor bleve erforderlig för att avhjälpa de huvudsakliga bristerna. För att möta kostnaderna för den ökade städning, som bleve nödvändig för högskolans inom statens väginstitut inrymda lokaler, hade ett merbelopp av 1,800 kronor beräknats vara erforderligt. Bibliotekets expenser, som numera överförts till ifrågavarande anslagspost, hade utgått med 1,300 kronor per år. Bibliotekarien hade gjort framställning om en höjning av detta belopp med 1,700 kronor, vilket lärarkollegiet funnit skäligt.

Anslagsmedlen till övriga expenser borde alltså höjas med (5,000 + 1,800 + 1,700 =) 8,500 kronor.

Statskontoret har tillstyrkt en höjning av anslagsmedlen till övriga expenser med 6,500 kronor.

Publikationstryck. I högskolans framställningar om anslag för budgetåret 1937/1938 hade begärts — förutom det ordinarie anslaget å 7,500 kronor till publikationstryck — dels ett anslag å 2,500 kronor för utgivandet av en årsredogörelse för tiden 1932—1937 och dels ett anslag å 900 kronor för utgivandet av ett supplement till det arbete »Statuter och förordningar rörande Kungl. Tekniska Högskolans donationsfonder», som högskolans sekreterare på högskolans uppdrag utgivit år 1929. 1937 års riksdag hade i anledning härav till publikationstryck beviljat ett förslagsanslag å 9,500 kronor.

Högskolan ansåge det vara synnerligen förmånligt, om årliga redogörelser för högskolans verksamhet kunde utgivas. Dessa redogörelser användes bland annat såsom bytesobjekt av högskolans bibliotek med ett stort antal in- och utländska institutioner.

Högskolan hemställde därför, att förslagsanslaget till publikationstryck måtte från och med budgetåret 1938/1939 fastställas till 8,700 kronor för att sätta högskolan i tillfälle att även i fortsättningen årligen utgiva redogörelse över högskolans verksamhet.

Särskilda uppbördsmedel. Dessa inkomster kunde för nästa budgetår beräknas komma att ökas med 1,900 kronor till 6,400 kronor på grund av att statens väginstitut skulle ersätta bränslekostnaderna för sina förutnämnda lokaler.

Mot förslaget att till stipendieanslaget från anslagsmedlen till *reseersättningar* överföra förutnämnda belopp å 5,000 kronor torde intet vara att erinra.

Departementschefen.

Då varken statens väginstitut eller laboratoriebyggnaden för gjuteriteknik m. m. torde kunna tagas i bruk under nästa budgetår, böra de av högskolan för *bränsle, lyse och vatten* beräknade anslagsmedlen minskas med (6,400 + 2,200 =) 8,600 kronor. I övrigt har jag ingenting att invända mot beräkningen av dessa anslagsmedel, vilka alltså för nästa budgetår böra bestämmas till förslagsvis 111,700 kronor. Anslagshöjningen utgör 13,700 kronor. Jag vill nämna, att jag i annat sammanhang kommer att tillstyrka högskolans förslag om anslag till en stokersanläggning.

Av vad nu anförts framgår, att de av högskolan för *övriga expenser* beräknade anslagsmedlen böra minskas med förutnämnda belopp å 1,800 kronor, belöpande å städning av högskolans inom det tillämnade väginstitutet belägna lokaler. En höjning av de för biblioteket avsedda expenserna anser jag mig av skäl, som framgår av punkten 109 i 1937 års attonde huvudtitel, icke böra tillstyrka. Med godtagande i övrigt av anslagsberäkningarna förordar jag, att anslagsmedlen till övriga expenser för nästa budgetår beräknas till 113,200 kronor, innebärande en anslagshöjning med 5,000 kronor.

Ehuru den för budgetåret 1937/1938 vidtagna höjningen av anslagsmedlen

till *publikationstryck* enligt nyssnämnda punkt i 1937 års åttonde huvudtitel avsågs vara tillfällig, anser jag mig, med hänsyn till vikten av att redogörelserna för högskolans verksamhet kunna utkomma regelbundet, icke böra motsätta mig högskolans förslag om att ett belopp av 1,200 kronor av nämnda tillfälliga förhöjning måtte få kvarstå jämväl för nästa budgetår. Förevarande anslagspost bör alltså bestämmas till förslagsvis 8,700 kronor. Anslagsminskningen utgör 800 kronor.

De *särskilda uppbördsmedlen* torde enligt det föregående icke kunna höjas på grund av det av lärarkollegiet angivna skälet. Däremot torde en höjning av dessa medel med 1,500 kronor till 6,000 kronor vara befogad med hänsyn till den faktiska uppbörden för budgetåret 1936/1937, utgörande omkring 6,000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, kommer omkostnadsstaten att erhålla följande utseende:

Utgifter:

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	16,000
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	224,900
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	8,700
		Summa kronor 249,600.

Särskilda uppbördsmedel:

Ersättning för kol, gas, elektrisk ström och vatten	kronor	6,000
		Nettoutgift kronor 243,600.

Ifrågavarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med 243,600 kronor, innebärande en anslagshöjning med (243,600 — 232,200 =) 11,400 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa omkostnadsstat för anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan: Omkostnader* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 243,600.

[97] 3. **Tekniska högskolan: Materiel m. m., reservationsanslag.**
 Detta anslag har under budgetåren 1935/1938 disponerats på följande sätt:

	1935/1936	1936/1937	1937/1938
Samlingar och laborationer	201,500	206,500	220,700
Nyanskaffning av apparater m. m.	25,000	40,000	95,000
Vissa tilläggsanordningar för bibliotekets reproduktionsapparat	—	—	2,000
Summa anslag kronor		226,500	317,700.

Högskolans styrelse och *lärarkollegiet* hava i förutnämnda skrivelser hemställt, att anslagsmedlen till samlingar och laborationer måtte för nästa budgetår höjas med 49,600 kronor till 270,300 kronor (vilket belopp vid bifall till det förutnämnda förslaget om inrättande av en speciallärarbefattning i textilteknik borde ökas med 800 kronor och vid bifall till förslaget om inrättande av en befattning som laborator i kemi med ytterligare 3,000 kronor), samt att anslagsmedlen till nyanskaffning av apparater måtte för samma budgetår höjas med 111,340 kronor till 206,340 kronor (vilket belopp under nyssnämnda båda förutsättningar borde höjas med 5,000 kronor, respektive 22,000 kronor). Vidare har hemställts, att härutöver ett belopp av 21,950 kronor måtte ställas till högskolans förfogande för anskaffande av instrument m. m. inom fackavdelningen för lantmäteri, på grund av att Kungl. Maj:t genom beslut den 10 september 1937 medgivit, att under åren 1937 och 1938 finge vid nämnda fackavdelning antagas sex ordinarie studerande utöver det eljest bestämda antalet.

Samlingar och laborationer. De av avdelningskollegierna tillstyrkta anslagen uppginge till 324,155 kronor. Kollegienämnden och lärarkollegiet hade minskat detta belopp till 270,300 kronor, vilket borde fördelas på följande sätt:

fackavdelningen för teknisk fysik	kronor	26,850
» » maskinbyggnad och mekanisk teknologi »		38,900
» » skeppsbyggnad	»	18,700
» » elektroteknik	»	34,000
» » väg- och vattenbyggnad	»	30,200
» » kemi och kemisk teknologi	»	46,700
» » bergsvetenskap	»	36,150
» » arkitektur	»	18,000
» » lantmäteri	»	19,800
verkstaden	»	1,000
Summa kronor		270,300,

var till som nämnts i händelse av bifall till begäran om laboratorsbefattning i kemi skulle komma 3,000 kronor och vid bifall till förslaget om speciallärarbefattning i textilteknik 800 kronor.

I det för fackavdelningen för kemi och kemisk teknologi upptagna beloppet av 46,700 kronor inginge för institutionen för kemisk teknologi ett belopp av 10,200 kronor, utgörande en minskning med 1,300 kronor jämfört med äskande för budgetåret 1937/1938. Denna minskning vore föranledd av förslaget om att viss del av den kvantitativa kemiska analysen skulle överföras till en laborator i kemi.

Anslaget till samlingar och laborationer vore, yttrar lärarkollegiet, av den allra största betydelse för högskolans verksamhet. Alltför knappa anslag torde som regel hava till följd, att forskningsarbetet bleve mera eftersatt än laborationerna i samband med undervisningen. Den skadliga inverkan härav låge i öppen dag. För de rena undervisningsändamålen vore det i regel omöjligt att erhålla bidrag från industrien, som däremot ofta gärna

bidroge till forskningsarbeten. Det kunde därför kanske synas, som om högskolan från industriens sida skulle kunna erhålla erforderlig kompensation i vad rörde vissa forskningsarbeten, men det vore härvid att märka, att industrien i regel uppställde vissa begränsande villkor och mestadels lämnade bidrag endast till sådana forskningsarbeten, som kunde på kort tid giva påtagliga resultat. För sådana undersökningar, som arbetade på längre sikt, och kanske vore av ännu större allmän betydelse för teknikens utveckling, ställde det sig däremot svårt att erhålla bidrag. Dessutom torde det vara så, att bidrag endast erhöles från sådana industrier, som redan vore i hög grad utvecklade och vilkas forskningsområden måhända icke vore i samma behov av bearbetning.

Av en i handlingarna intagen utredning framgår, att högskolan utöver för ändamålet anslagna medel under budgetåren 1931/1936 anskaffat i medeltal 18,370 kronor per år, att antalet studerande under samma tid vuxit med 40 procent, att antalet professorer ökats från 36 till 39 och antalet specialläraryrbesättningar från 37 till 54. En viktig omständighet, som tydligt vittorade behovet av ökade anslag, vore även, att antalet fackavdelningar ökat från 7 till 9 genom tillkomsten år 1932 av fackavdelningen för teknisk fysik och fackavdelningen för lantmäteri.

I statsverkspropositionen till 1937 års riksdag hade departementschefen framhållit, att det på grund av bristande utredning icke varit honom möjligt att för budgetåret 1936/1937 föreslå större ökning av anslaget än 5,000 kronor samt att anslagsäskandena för budgetåret 1937/1938 hade bort åtföljas av en *specificerad redogörelse över medelsåtgången under de senaste budgetåren* för ifrågavarande ändamål vid högskolans olika avdelningar. Departementschefen framhöll även, att högskolan skulle låta sig angeläget vara att till kommande år verkställa den av honom äskade klarläggande utredningen i ärendet.

En utredning i ämnet hade nu verkställts. Å de olika institutionerna hade sålunda beräkningar utförts rörande fördelningen av anslaget till samlingar och laborationer för vart och ett av åren 1933/1936 på nedanstående sju huvudrubriker, nämligen

- 1) Instrument och apparater,
- 2) Arbetshjälp för ändrings- och underhållsarbeten samt för tillverkning av apparater, modeller o. d. samt biträde vid forskningsarbeten ävensom vid mätningar o. d. vid undervisningen,
- 3) Materialier, verktyg, förbrukningsartiklar, skioptikonbilder o. d.,
- 4) Skriv- och ritarbete,
- 5) Böcker och tidskrifter,
- 6) Samlingar (inköp och ordnande),
- 7) Hyllor, förvaringsskåp o. d.

Av den omfattande utredningen torde böra här återgivas allenast följande sammanfattande tablå:

Fackavdelning	Anslag, medeltal för åren 1933—1936	Förbrukning i kronor i medeltal per år under åren 1933—1936							
		på rubriker 1—7							totalt
		1	2	3	4	5	6	7	
Teknisk fysik	16,600	2,775	4,655	7,965	745	1,070	275	195	17,680
Maskinbyggnad och mekanisk teknologi	29,500	9,185	9,000	9,680	950	3,595	610	305	33,325
Skeppsbyggnad	14,500	980	5,235	5,235	1,235	1,490	40	235	14,450
Elektroteknik	21,700	6,055	5,215	8,325	975	2,180	90	585	23,425
Väg- och vattenbyggnad	20,600	1,645	7,460	8,390	2,970	1,800	640	1,385	24,290
Kemi och kemisk teknologi	41,000	9,750	2,585	23,010	1,300	4,925	660	140	42,370
Bergsvetenskap	27,700	13,820	6,730	12,565	980	1,260	615	485	36,455
Arkitektur	13,000	1,540	3,735	4,780	1,280	1,005	860	110	13,310
Lantmäteri	15,400	4,115	3,265	4,585	650	1,160	175	665	14,615
Summa kronor	200,000	49,865	47,880	84,535	11,085	18,485	3,965	4,105	219,920

Verkstaden, som erhållit ett genomsnittligt anslag per år av 800 kronor under åren 1933—1936, vore ej medräknad.

Av utredningen framginge, att mer än 60 procent av förbrukningen fölle på inköp av instrument samt anskaffande av materialier och förbrukningsartiklar. Då mycket stor del härav anskaffades från utlandet, gällde för tekniska högskolan likaväl som för andra med henne jämförliga anstalter, att olägenheter uppstode genom den svenska kronans minskade köpkraft och att på grund härav en ökning av anslaget till samlingar och laborationer vore nödvändig.

För budgetåret 1931/1932 hade för ändamålet beviljats 193,000 kronor och för budgetåret 1937/1938 220,700 kronor, svarande mot en ökning med omkring 11,5 procent. Det vore visserligen fullt tydligt, att anslagen icke behöfve ökas i *direkt* proportion till antalet studerande, men då härtill komme, att antalet institutioner avsevärt ökats, borde en ökning med omkring 40 procent från år 1931 anses fullt rimlig. Då till förut anförda skäl även komme, att anslaget till samlingar och laborationer redan budgetåret 1931/1932 varit att betrakta såsom alltför knappt, kunde detta anslagsbelopp ej heller ensamt läggas till grund för bedömandet av behovet i nuvarande stund.

Anslaget till samlingar och laborationer borde räcka icke blott till nödortfittigt vidmakthållande av undervisningen utan även till en verkligt kvalificerad undervisning och till forskningsarbeten för följandet av teknikens utveckling, och helst även för möjliggörande för högskolan att gå i spetsen för utvecklingen.

Till stöd för förslaget om en höjning av förevarande anslagsmedel till 270,300 kronor har lärarkollegiet härförutom förebragt en detaljutredning rörande förhållandena vid de särskilda institutionerna, beträffande vilka hänvisas till handlingarna.

Nyanskaffning av apparater.

Institution	Avd. k. beg. 36-37	L. K. beg. 36-37	Bev. 36-37	Avd. k. beg. 37-38	L. K. beg. 37-38	Bev. 37-38	Avd. k. beg. 38-39	L. K. försl. 38-39
Beskrivande geometri	9,800	2,000	1,000	8,800	2,000	1,900	17,100	7,600
Fysik	4,500	3,000	3,000	1,500	1,500	1,500	7,500	4,000
Mekanik I	—	—	—	—	—	—	370	370
Hållfasthetslära	—	—	—	—	—	—	33,900	26,800
Maskinelement I	33,500	3,000	1,000	32,500	3,000	2,400	30,100	15,600
Fotografi	6,000	1,600	1,600	7,400	2,000	2,000	5,400	4,000
Mekanisk teknologi	19,000	19,000	—	19,000	19,000	18,900	54,700	21,100
Vattenmotorer och pumpar	—	—	—	—	—	—	9,500	3,500
Forbränningsmotorer	20,000	20,000	—	20,000	20,000	—	—	—
Kylteknik	—	—	—	—	—	—	500	500
Svetsningsteknik	—	—	—	—	—	—	19,600	5,600
Hydromekanik	—	—	—	—	—	—	2,800	2,800
Elektroteknik	1,000	1,000	1,000	—	—	—	—	—
Skeppsbyggnadslära	—	—	—	1,600	1,600	1,600	450	450
Teoretisk elektroteknik med mätteknik	¹⁾ 4,600	¹⁾ 3,000	¹⁾ 3,000	¹⁾ 12,600	¹⁾ 5,000	¹⁾ 4,400	35,165	22,700
Elektrisk anläggningsteknik	1,500	1,500	1,500	8,500	4,500	3,900	22,070	15,000
Elektromaskinlära	34,560	18,000	2,500	32,000	15,500	14,800	10,000	5,000
Telegrafi och telefoni	9,495	4,000	2,000	12,800	5,000	4,400	—	—
Radioteknik	—	—	—	8,300	8,300	8,300	—	—
Byggnadsstatik	—	—	—	23,500	23,500	1,350	22,150	11,650
Allmän geologi	—	—	—	655	650	650	220	220
Oorganisk kemi	—	—	—	14,400	6,000	5,000	9,400	6,400
Teoretisk kemi	—	—	—	—	—	—	14,000	9,200
Pappersteknik	3,500	3,500	2,500	1,000	1,000	1,000	—	—
Jäsningslära	6,000	3,000	3,000	3,000	3,000	1,900	7,100	4,500
Vattenkemi och livsmedelskemi	500	500	500	—	—	—	4,000	2,800
Teknisk elektrokemi	—	—	—	3,000	3,000	3,000	7,000	4,000
Järnets metallurgi	—	—	—	—	—	—	1,500	1,500
Gruvmätning	4,350	4,350	4,200	—	—	—	—	—
Gruvmekanik	—	—	—	—	—	—	9,000	9,000
Metallografi	2,000	1,000	1,000	1,750	1,750	1,700	2,000	2,000
Järnets bearbetning och behandling	2,700	2,700	2,700	—	—	—	8,250	4,700
Dekorativ konst	500	500	500	—	—	—	—	—
Byggnadsteknik	—	—	—	6,100	6,100	5,400	6,560	3,600
Arkitektur	—	—	—	—	—	—	6,000	6,000
Arkitekturens historia	—	—	—	300	300	300	300	300
Tillämpad stadsbyggnadsrätt	—	—	—	—	—	—	450	450
Geodesi I	8,000	6,000	2,000	6,000	4,000	3,400	—	—
Jordbrukslära m. m.	11,100	6,000	3,000	5,700	5,700	5,200	8,500	5,000
Skifteslära	6,000	6,000	4,000	2,000	2,000	2,000	—	—
Summa kronor	188,605	109,650	40,000	232,405	144,400	95,000	355,585	206,340

¹⁾ Avser elektrisk mätteknik, som efter den 1 juli 1937 uppgått i teoretisk elektroteknik med mätteknik.

Nyanskaffning av apparater. Till stöd för förslaget om en höjning av dessa anslagsmedel har lärarkollegiet åberopat en mycket omfattande utredning, ur vilken hämtas bland annat vidstående uppställning rörande fördelningen av utav avdelningskollegierna, respektive lärarkollegiet begärda och av Kungl. Maj:t och riksdagen sedermera beviljade medel till nyanskaffning av apparater för vart och ett av budgetåren 1936/1938 ävensom avdelningskollegiernas och lärarkollegiets motsvarande förslag för budgetåret 1938/1939.

Av denna tablå framginge, att de olika fackavdelningarna inkommit med förslag till nyanskaffningsanslag på 355,585 kronor. Lärarkollegiet hade ansett sig böra minska detta belopp till ungefär den storleksordning, som högskolans styrelse år 1936 framhållit såsom minimum. Kollegiets förslag slutade därför på 206,340 kronor.

Lärarkollegiet erinrar, att departementschefen i 1937 års åttonde huvudtitel efterlyst ett *detaljerat nyanskaffningsprogram* med sådan utformning, att programmet kunde realiseras på ett för staten ur kostnadssynpunkt så tillfredsställande sätt som möjligt samt att den erforderliga nyanskaffningen någorlunda jämnt fördelades på flera budgetår. För att i enlighet härmed söka bedöma behovet av nyanskaffningar hade samtliga institutionsföreståndare anmodats lämna uppgifter i ämnet och från dessa hade inkommit svar i den mån det varit möjligt att nu bedöma dylika behov. I en del svar uppgaves, att medel till utrustning för budgetåren 1939/1941 ej erfordrades, om nu begärda anslag beviljades. De lämnade uppgifterna sammanställdes i efterföljande tablå, avseende budgetåren 1939/1941:

Institution	Erforderligt anslag	
	1939/1940	1940/1941
Mekanisk teknologi	60,500	68,500
Hydromekanik	7,000	—
Elektromaskinlära	2,000	2,000
Teoretisk elektroteknik med mätteknik	5,000	5,000
Elektrisk anläggningsteknik	2,500	2,500
Byggnadsstatik	24,700	4,000
Jäsningslära	12,500	12,500
Byggnadsteknik	7,000	7,000
Geodesi I	35,000	35,000
Summa kronor	156,200	136,500

Dessutom tillkomme en del behov, som upptoges i samband med begäran om nybyggnader.

Enligt den i det föregående gjorda utredningen föreläge redan för budgetåret 1938/1939 ett behov av 355,585 kronor, som under förutsättning av bifall till laboratorsbefattning i kemi och till speciallärarymbesättning i textilt teknik borde ökas med 27,000 kronor till 382,585 kronor. För budgetåret 1938/1939 hade emellertid lärarkollegiet av sparsamhetsskäl endast hemställt om 206,340 kronor jämte det nyssnämnda beloppet av 27,000 kronor eller tillsammans 233,340 kronor. Skillnaden utgjorde 149,245 kronor, vilket belopp lärarkollegiet ansett böra anstå något. Om denna skillnad förslagsvis

delades ungefär lika på två år, exempelvis 74,645 kronor för budgetåret 1939/1940 och 74,600 kronor för budgetåret 1940/1941, skulle för *budgetåret 1939/1940* erfordras sammanlagt 230,845 kronor och för *budgetåret 1940/1941* sammanlagt 211,100 kronor.

Lärarkollegiet ville framhålla, att det vore synnerligen svårt att med den snabba utveckling, som försigginge inom tekniken, på förhand fastställa det framtida behovet. De anförda beloppen återgäves därför med reservation för ändringar och omständigheter, som ej kunde nu bedömas.

Departement-
schefen.

I det föregående har jag tillstyrkt, att medel ställas till förfogande för arvode åt en laborator i kemi. Däremot har jag avstyrkt förslaget om anställande av en speciallärare i textilt teknik. Under sådana omständigheter innebära högskolans äskanden om anslag till materiel m. m. en höjning av anslagsmedlen till samlingar och laborationer med $(49,600 + 3,000 =) 52,600$ kronor till 273,300 kronor och en höjning av anslagsmedlen till nyanskaffning av apparater m. m. med $(111,340 + 22,000 =) 133,340$ kronor till 228,340 kronor. Härförutom har högskolan som nämnts hemställt om 21,950 kronor för anskaffande av instrument m. m. på grund av en av Kungl. Maj:t beslutad ökning av antalet studerande inom fackavdelningen för lantmäteri.

Den av högskolan verkställda ingående och klarläggande utredningen rörande utgifterna under de senare budgetåren för samlingar och laborationer samt rörande det framtida behovet av anslag till nyanskaffning av apparater synes bereda ganska säkra utgångspunkter för ett bedömande av behovet av anslagsmedel till ifrågavarande ändamål. Det torde vara ställt utom varje tvivel, att de anslagshöjningar, som under de senare åren vidtagits, icke motsvarat högskolans på grund av teknikens utveckling och tillströmningen av studerande avsevärt vidgade verksamhet och ej heller berett tillräcklig compensation för de inträdda prisfördyringarna. Jag finner det emellertid icke möjligt att nu på en gång helt tillmötesgå högskolans äskande. För nästkommande budgetår tillstyrker jag, att anslagsmedlen till samlingar och laborationer ökas med 22,000 kronor och anslagsmedlen till nyanskaffning av apparater m. m. med 80,000 kronor. De av mig sålunda förordade höjningarna av ifrågavarande anslagsmedel få anses innesluta jämväl sådana merkostnader på grund av den förutnämnda utökningen av antalet elever inom fackavdelningen för lantmäteri, som äro oundgängligen erforderliga.

Då det för innevarande budgetår ur nämnda anslag utgående beloppet å 2,000 kronor till vissa tilläggsanordningar för bibliotekets reproduktionsapparat icke erfordras för nästa budgetår, bör anslaget för nästa budgetår höjas med $(22,000 + 80,000 - 2,000 =) 100,000$ kronor till 417,700 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan: Materiel m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag*

av kronor 417,700.

[98.] 4. **Tekniska högskolan: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek, reservationsanslag.** 5. **Tekniska högskolan: Stipendier, reservationsanslag.** 6. **Tekniska högskolan: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, förslagsanslag.** 7. **Tekniska högskolan: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar, reservationsanslag.** Dessa anslag äro nu uppförda med 35,000 kronor, 15,000 kronor, 300 kronor och 2,000 kronor. Stipendieanslaget disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 434.

Högskolans styrelse och *lärarkollegium* hava i förutnämnda skrivelser hemställt, att förstnämnda anslag måtte för nästa budgetår höjas med 4,000 kronor till 39,000 kronor och anslaget till stipendier med 5,000 kronor till 20,000 kronor på grund av den under punkten 96 i det föregående berörda överflyttningen av vissa medel från omkostnadsanslaget samt att de övriga anslagen måtte uppföras med oförändrade belopp. *Statskontoret*, som i utlåtande den 12 november 1937 tillstyrkt den föreslagna höjningen av stipendieanslaget, har framhållit, att det till nämnda anslag överflyttade beloppet borde under stipendieanslaget upptagas som en självständig post av reservationsanslags natur.

En ytterligare höjning av anslaget till bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek, vilket av 1937 års riksdag höjdes med 1,500 kronor, anser jag mig icke böra nu tillstyrka. Jag fäster i detta sammanhang uppmärksamheten på att, såsom av punkten 97 framgår, under budgetåren 1933/1936 ur högskolans materielanslag utgått i medeltal omkring 18,500 kronor varje år till böcker och tidskrifter för de olika institutionernas bibliotek.

Departement-
schefen.

I övrigt biträder jag högskolans förslag. I enlighet med statskontorets uttalande bör stipendieanslaget för nästa budgetår disponeras på följande sätt:

1. Stipendier för utrikes studieresor åt lärare vid högskolan	kronor	4,000
2. Stipendier åt studerande vid högskolan	»	11,000
3. Resebidrag till studerande, som deltaga i exkursioner och fältövningar i anslutning till undervisningen i vissa ämnen	»	5,000
		Summa kronor 20,000.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1938/1939 anvisa

dels till *Tekniska högskolan: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek ett reservationsanslag*

av kronor 35,000;

dels till *Tekniska högskolan: Stipendier ett reservationsanslag* av kronor 20,000;

dels till Tekniska högskolan: Ersättning åt vissa opponenter
vid disputationer ett förslagsanslag av kronor 300;
dels ock till Tekniska högskolan: Bidrag till tryckning av
doktorsavhandlingar ett reservationsanslag
av kronor 2,000.

[99] 8. **Tekniska högskolan: Inredningsarbeten m. m., reservationsanslag.** Högskolans styrelse och lärarkollegium hava i förutnämnda skrivelser hemställt om följande anslag för budgetåret 1938/1939:

1. Hyllinredning m. m. för högskolans bibliotek	kronor 2,000
2. Kraftkontakter för växelström i högskolans kemibyggnad m. m.	» 27,810
3. Stokersanläggning m. m. i högskolans värmecentral.	» 56,000
•	
Summa kronor 85,810.	

Härförutom hava gjorts framställningar om anslag till utrustning m. m. av vissa byggnader, för vilkas uppförande eller omändring äskats anslag för nästa budgetår.

Hyllinredning m. m. för högskolans bibliotek. För detta ändamål äskade högskolan för budgetåret 1936/1937 ett anslag av 11,000 kronor, varav endast 6,000 kronor anvisades. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1937/1938 hemställde högskolan, att återstoden av det äskade beloppet måtte beviljas. Härav anvisades allenast 3,000 kronor. I skrivelse nr 8 anförde 1937 års riksdag, att riksdagen, som icke kunde för det dåvarande bedöma, om och i vad mån härutöver erfordrades ytterligare anslagsmedel för ändamålet, utginge från att denna fråga bleve föremål för prövning i samband med behandlingen av högskolans anslagsäskanden för budgetåret 1938/1939. Därest högskolan skulle finna behov föreligga av anslag jämväl för sistberörda budgetår, torde högskolan böra — anförde riksdagen — till ledning för de myndigheter, som skulle behandla högskolans anslagsäskanden, verkställa en undersökning, som direkt toge sikte på möjligheterna att nedbringa de för ändamålet dittills beräknade kostnaderna.

Lärarkollegiet har i sina föreliggande anslagsäskanden anført, att bibliotekarien efter en i ämnet verkställd undersökning framhållit, att man genom att använda linoleummattor med mindre tjocklek skulle ernå en kostnadsminskning med omkring 200 kronor, men att härigenom en kvalitetsförsämring inträdde. Priserna å hyllor hade stigit, så att det endast genom beskärning av antalet löpmeter hyllor vore möjligt att hålla kostnaderna nere vid tidigare erforderligt fyllnadsanslag å 2,000 kronor. Genom minskning av beläggningssytan för korkmattorna och genom sänkning av kvalitén, genom minskning av antalet löpmeter hyllor och utdragbara hyllbräden samt genom användning av maskinglas i stället för spegelglas i glasdörrarna hade det varit möjligt att hålla kostnaderna nere vid ett belopp av 11,529 kronor 8 öre, vilket dock överstege den tidigare beräknade kostnaden 11,000 kronor. För realiserandet av förslaget skulle på grund av prisstegringen således erfordras ett belopp av 2,529 kronor 8 öre i stället för tidigare beräknade 2,000 kronor.

Med hänsyn till att bibliotekarien meddelat, att möjligheter kunde föreligga att från fångvårdsstyrelsen erhålla ett fördelaktigare inköp, hade lärarkollegiet ansett sig icke böra hemställa om ett högre anslag än 2,000 kronor.

Kraftkontakter för växelström i högskolans kemibyggnad. Föreståndaren för institutionerna för oorganisk kemi, professorn Collenberg och för teoretisk kemi, professorn Olander, hade hemställt om anläggande av kraftkontakter för växelström i kemibyggnaden i högskolekomplexet vid Valhallavägen och i samband därmed omläggning av fläktar, hydrofor och belysning till växelström. I förslaget inginge kraftkontakter i laboratorierna för kemisk teknologi, organisk kemi, oorganisk kemi, teoretisk kemi och jäsninglära samt i föreläsningssalarna och deras preparationsrum. En detaljerad kostnadsberäkning hade utförts av laboratorn i elektroteknik, civilingenjören Möller. Kostnaderna skulle enligt densamma belöpa sig till 27,810 kronor. Genom den föreslagna omläggningen vunnes stora fördelar med hänsyn till försöksanordningars anställande, driftssäkerhet och ekonomi. Den årliga besparingen i driftkostnader genom den lägre taxan på växelström beräknades enbart för fläktar och belysning till åtminstone 1,370 kronor. Vidare framhöles, att Stockholms elektricitetsverk icke medgäve nyinkopplandet på likströmsnätet av apparater, som förbrukade någon avsevärdare effekt, enär detta nät befunde sig under avveckling. Leveransen av likström till högskolan kunde därför förväntas att i framtiden upphöra. Det vore naturligt, att då likström ej längre erhöles, innehavet av likströmsapparater borde vara så litet som möjligt. Det vore därför av största betydelse, icke blott med hänsyn till den framtida årliga besparingen utan även med hänsyn till lämpliga försöksanordningar, frihet från driftstörningar m. m. och med hänsyn till att nyanskaffade motorer kunde utgöras av växelströmsmotorer, växelström snarast inleddes i kemibyggnaden.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 30 november 1937 förklarat sig icke hava något att erinra mot omförmälda förslag.

Jag tillstyrker, att 2,000 kronor anvisas för slutförande av de år 1936 påbörjade hyllinredningsarbetena m. m. vid högskolans bibliotek.

Departementschefen.

Genom den ifrågasatta övergången till växelström i kemibyggnaden, kostnadsberäknad till 27,810 kronor, ernås enligt utredningen en årlig besparing av minst 1,370 kronor jämte åtskilliga andra fördelar. På grund härav finner jag mig böra tillstyrka bifall jämväl till högskolans framställning i denna del.

Till frågan om anvisande av anslag till omförmälda stokersanläggning m. m. i högskolans värmecentral återkommer jag i annat sammanhang. Jag saknar anledning att nu ifrågasätta anslag till utrustning av nya lokaler vid högskolan.

De förutnämnda anslagsbeloppen böra avföras från ett särskilt anslag, vilket torde böra bestämmas till ett till 29,800 kronor avrundat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan: Inredningsarbeten m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag*

av kronor 29,800.

[100.] 9. **Chalmers tekniska högskola m. m.: Avlöningar, förslagsanslag.** Genom beslut av 1937 års riksdag har på förslag av Kungl. Maj:t från och med den 1 juli 1937 Chalmers tekniska instituts högre avdelning ombildats till en teknisk högskola, benämnd Chalmers tekniska högskola, samt institutets lägre avdelning ombildats till ett tekniskt gymnasium, benämnt tekniska gymnasiet i Göteborg (jfr propositionen nr 268/1937 och riksdagens skrivelse nr 471/1937). Under den övergångstid, som kräves för gymnasiets utbyggande, har det av praktiska skäl befunnits nödvändigt, att utgifterna för gymnasiet bestridas från samma anslag som utgifterna för högskolan. Högskolans styrelse fungerar tills vidare såsom styrelse för gymnasiet.

För innevarande budgetår är anslaget till avlöningar till Chalmers tekniska högskola och tekniska gymnasiet i Göteborg uppfört med ett belopp av 286,300 kronor. Anslaget disponeras jämlikt tre av 1937 års riksdag fastställda avlöningsstater, en för högskolan och två för gymnasiet, upptagande nettoutgifter å respektive 217,500 kronor, 30,300 kronor och 38,500 kronor (jfr statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 436 ff). På grund av den av nämnda års riksdag beslutade löneregleringen för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter, vilken trätt i kraft den 1 januari 1938, har nämligen för gymnasiets vidkommande två särskilda avlöningsstater befunnits erforderliga, avseende den ena tiden den 1 juli — den 31 december 1937 och den andra tiden den 1 januari — den 30 juni 1938.

Styrelsen för Chalmers tekniska högskola, tillika styrelse för tekniska gymnasiet i Göteborg, har i skrivelser den 31 augusti 1937 framlagt äskanden om ökade medel till avlöningar för budgetåret 1938/1939, avseende dels högskolan, dels ock gymnasiet.

Statskontoret har den 18 oktober och den 24 november 1937 avgivit utlåtanden i ärendet, varjämte *skolöverstyrelsen* den 13 oktober 1937 yttrat sig i fråga om anslagsbehovet för gymnasiets vidkommande. I sistnämnda ärende har jämväl *undervisningsväsendets lönenämnd* den 11 december 1937 avgivit yttrande.

Chalmers tekniska högskola. Styrelsen har hemställt om följande anslagsökningar till nedan angivna belopp:

1) inrättande av en professur i mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer, en professur i elektrisk anläggningsteknik samt en professur i elasticitets- och hållfasthetslära	kronor	31,806
2) inrättande av en sekreterar- och kamrerarbefattning i lönegraden B 24 och indragande av nu utgående arvoden till sekreterare och kamrerare (8,781 — 1,800 — 2,500=)	»	4,481

3) inrättande av en kassörs- och kansliskrivarbefattning i lönegraden B 11 samt en kanslibiträdesbefattning i lönegraden B 7 och indragande av nu utgående arvode åt skrivbiträde (4,266 + 3,429 — 3,600=)	kronor	4,095
4) inrättande av en laboratorievaktmästartjänst i lönegraden B 7.	»	3,429
5) inrättande av vissa specialläraryrkesbefattningar m. m. (netto)	»	650
6) ökat arvode till rektor.	»	700
7) arvode åt sekreteraren i styrelsen	»	500
8) assistenter och lärarbiträden	»	51,700
Summa kronor		97,361.

Avgå på grund av:

1) ökad terminsuppbörd	kronor	4,000
2) bortfallande av gottgörelse åt arbetsbiträden i verkstaden	»	5,800 kronor
Nettoökning kronor		87,561,

vilket avrundats till 88,400 kronor. Anslagsmedlen till avlöningar skulle alltså för högskolans del för nästa budgetår uppföras med 305,900 kronor.

Härutöver har styrelsen framställt förslag angående ändrad ämnesomfattning för två ledigblivna professurer.

Styrelsen har motiverat sina ifrågavarande förslag på sätt framgår av här nedan intagna redogörelse:

Inrättande av tre nya professurer samt ändrad ämnesomfattning för två professurer. Styrelsen har erinrat, att 1934 års Chalmerssakkunniga i sitt förslag till Chalmers tekniska instituts omorganisation till teknisk högskola, för vilket förslag närmare redogörelser finnas intagna i propositionerna nr 135/1936 och nr 268/1937, föreslagit inrättande av följande nya professurer, nämligen: i byggnadsteknik samt i mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer från och med den 1 juli 1936, i elektrisk anläggningsteknik samt i elasticitets- och hållfasthetslära från och med den 1 juli 1938 samt i skeppsbyggeri från och med den 1 juli 1942. Dessutom hade de sakkunniga förutsatt ombildning av dels professuren i elektroteknik till en professur i teoretisk elektricitetslära med undervisning i elektroteknik och elektrisk mätteknik, dels ock professuren i maskinlära med undervisningskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer till en professur i maskinelement och verktygsmaskiner.

Genom beslut av 1937 års riksdag hade professuren i byggnadsteknik inrättats från och med den 1 juli 1937. Styrelsen hemställde nu, att professurer måtte från och med den 1 juli 1938 inrättas i *mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer*, i *elektrisk anläggningsteknik* samt i *elasticitets- och hållfasthetslära*. Därest den första av dessa professurer beviljades, kunde nuvarande specialläraryrkesbefattningarna i tillämpad värmelära och i förbränningsmotorer indragas. Vid inrättande av professuren i elasticitets- och hållfasthetslära bortföle vidare nuvarande speciallärtjänsten i mekanik och hållfasthetslära.

Beträffande frågan om ändrad ämnesomfattning för förutnämnda ledigblivna professurer ville styrelsen framhålla, att tidpunkten enligt styrelsens

mening nu vore inne för fattande av beslut härom. Vad först anginge den nuvarande professuren i elektroteknik, vilken de sakkunniga ansett böra ändras till en professur i teoretisk elektricitetslära och mätteknik, erinrade styrelsen, att lärarkollegiet för sin del föreslagit, att ifrågavarande professur måtte i stället avse *teoretisk elektricitetslära med undervisning jämväl i elektroteknikens principer och elektrisk mätteknik*. Då styrelsen ansåge den av kollegiet föreslagna beteckningen av professurens ämnesomfattning riktigare än den av de sakkunniga föreslagna, förordade styrelsen, att professuren i elektroteknik från och med den 1 juli 1938 förändrades till en professur med den av kollegiet angivna benämningen. Att märka vore emellertid, att därest alltså professurens i elektroteknik område ändrades på nu ifrågasatt sätt, åtgärder måste vidtagas för upprätthållande av undervisningen i elektrisk anläggningsteknik, vilken undervisning för närvarande ävilade innehavaren av sistnämnda professur. Styrelsen hade med hänsyn härtill också, såsom av det föregående framginge, ansett sig böra förordad inrättande i enlighet med de sakkunnigas förslag av en särskild professur i elektrisk anläggningsteknik. Skulle detta förslag icke vinna bifall, men däremot ämnesomfattningen för den nuvarande professuren i elektroteknik ändras på föreslaget sätt, erfordrades från och med den 1 juli 1938 tillsvidare en speciallärare i elektrisk anläggningsteknik med en undervisning av i medeltal tio timmar per vecka, motsvarande en avlönning enligt hittills gällande grunder av 5,000 kronor för år.

Vidkommande härefter omändringen av professuren i maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer innebure 1934 års Chalmerssakkunnigas förslag ej blott att professuren i stället skulle avse maskinelement och verktygsmaskiner, utan även att för ämnet vattenmotorer och angränsande ämnen skulle inrättas två specialläraryrkebefattningar, den ena i pumpar, fläktar och vattenturbiner, den andra i kompressorer och kolvpumpar. De sakkunniga hade vidare föreslagit en specialläraryrketjänst i hiss- och transportanordningar. Lärarkollegiet hade däremot i sitt yttrande över sakkunnigförslaget ansett betänkligt att kombinera ämnena maskinelement och verktygsmaskiner i en professur. Kollegiet hade därför för sin del tillstyrkt, att professurens kombination skulle bli *maskinelement jämte hiss- och transportanordningar*, i vilket fall i stället för den av de sakkunniga föreslagna specialläraryrkebefattningen i hiss- och transportanordningar skulle inrättas en specialläraryrketjänst i verktygsmaskiner. Styrelsen ville nu ansluta sig till den uppfattning, varåt kollegiet givit uttryck.

Den nuvarande professuren i maskinlära vore visserligen ledig, men styrelsen ansåge likväl densamma icke böra erhålla sin ändrade ämnesomfattning förrän från och med den 1 juli 1939. Förhållandet vore nämligen det, att enligt den för tekniska gymnasiet i Göteborg uppgjorda planen för undervisningens fördelning för lärarna under läsåret 1938/1939 den nuvarande andre läraren i maskinelement skulle liksom hitills undervisa i detta ämne vid högskolan under ifrågavarande läsår. Med anledning härav funnes knappast anledning att låta en av de befintliga professorerna omfatta ämnet maskinelement förrän nämnda läsår gått till ända. Emellertid kunde enligt styrelsens mening beslut om ändrad omfattning av berörda professur ej uppskjutas till 1939 års riksdag av den anledning, att tillsättningsproceduren toge avsevärd tid i anspråk och professurens nya innehavare borde tillträda densamma redan den 1 juli 1939. Ämnesområdet vore nytt, och det vore icke lätt att finna en kompetent vikarie. Åtgärder

för professurens besättande borde därför inledas redan under budgetåret 1938/1939. Frågan om anslag till de specialläraryrkebefattningar, som erfordrades i samband med ifrågavarande professurs omläggning, behövde däremot ej upptagas till behandling förrän vid 1939 års riksdag. Emellertid ville styrelsen meddela, att den av styrelsen och kollegiet föreslagna ämnesfördelningen, ehuru det totala timantalet för de olika ämnena ej ändrades, genom en mindre stark belastning å professuren överförde mera undervisning på speciallärare än enligt de sakkunnigas förslag, varigenom kostnaderna för undervisningen i någon mån komme att ökas, enligt vad kollegiet beräknat med 2,000 å 3,000 kronor för år utöver de sakkunnigas förslag. Styrelsen ville ytterligare framhålla, att de sakkunniga syntes hava funnit undervisningsbördan för omförmälda professor vid den av dem föreslagna ämnesfördelningen väl betungande, då de angivit, att en del av undervisningen skulle ske genom assistent.

Inrättande av en sekreterar- och kamrerarbefattning, en kassörs- och kansli-skrivarbefattning samt en kanslibiträdesbefattning. 1934 års sakkunniga hade föreslagit inrättande från och med den 1 juli 1936 av en sekreterar- och kamrerartjänst i lönegraden B 24 samt en kassör och kansliskrivartjänst i lönegraden B 11 ävensom från och med den 1 juli 1938 av en kanslibiträdesbefattning i lönegraden B 7. Då styrelsen vid avgivande av sina medelsäskanden att föreläggas 1937 års riksdag ansett frågan om bibliotekspersonalen i första hand böra upptagas till avgörande, hade styrelsen icke för det dåvarande avgivit något förslag med avseende å högskolans kanslipersonal. Genom beslut av 1937 års riksdag hade medel beviljats till anställande av viss personal för bibliotekets räkning. Styrelsen finge nu hemställa, att ovannämnda, av de sakkunniga föreslagna tjänster bleve från och med den 1 juli 1938 inrättade vid högskolan. Vid bifall till denna framställning erfordrades icke vidare de nu utgående arvoden till sekreterare, kamrerare och skrivbiträde å respektive 1,800 kronor, 2,500 kronor och 3,600 kronor.

Inrättande av en laboratorievaktmästartjänst. Under läsåret 1938—1939 beräknades byggnader för skeppsbyggeriinstitutionen och skeppsprovvningsanstalten kunna tagas i bruk. Byggnaden kunde visserligen ej antagas bliva fullt färdig förrän under läsårets senare del, men inmontering av maskiner beräknades börja under hösten 1938. Vid skeppsbyggeriinstitutionen erfordrades då en laboratorievaktmästare. 1934 års sakkunniga upptogo också en dylik vaktmästarbefattning i sitt förslag. Styrelsen hemställde förty, att en ny ordinarie laboratorievaktmästartjänst i lönegraden B 7 måtte inrättas vid högskolan från och med den 1 juli 1938.

Inrättande av vissa specialläraryrkebefattningar m. m. Andre läraren i skeppsbyggeri och linearritning komme enligt den för det tekniska gymnasiet uppgjorda undervisningsfördelningen för läsåret 1938—1939 icke längre att bestrida någon undervisning vid högskolan. Hans undervisning hade omfattat dels 2 timmar skeppsbyggeri i andra årskursen, dels ämnet linearritning i första årskursen. För att ersätta den förra undervisningen syntes en ökning av den år 1937 inrättade specialläraryrkebefattningens i *skeppsbyggeri* undervisning med 2 veckotimmar erforderlig, vilket motsvarade en ökning av arvodet med 1,000 kronor, eller från 2,000 kronor till 3,000 kronor. Undervisningen i linearritning i första årskursen skulle enligt 1934 års sakkunnigas förslag i någon mån modifieras; ämnet linearritning skulle sammanslås med ämnet ritteknik till ett ämne med benämningen

ritteknik och maskinritning. Då hittillsvarande undervisning i ritteknik skötts av en assistent mötte intet hinder att nu sammanslå dessa ämnen. Den sålunda föreslagna sammanslagningen funne styrelsen lämplig. För denna undervisning hade de sakkunniga föreslagit en speciallärarbefattning. Styrelsen hemställde om inrättande av en dylik befattning med en undervisning av 8 veckotimmar, varvid arvudet med hänsyn till den lägre avlöning, som borde beräknas, då huvudsakligen endast övningstimmar förekomme, borde utgå efter 400 kronor per veckotimme och läsår eller alltså med 3,200 kronor.

I ämnet kemi för icke-kemister i första årskursen förekomme nu undervisning genom assistent. I anslutning till 1934 års sakkunnigas förslag hemställde styrelsen, att en speciallärartjänst i stället måtte inrättas och ämnet benämnas *tillämpad kemi*. För 2 veckotimmars undervisning beräknades ett arvode av 1,000 kronor.

En av de starkast belastade professurerna vid högskolan vore professuren i byggnadsstatik och brobyggnad. Undervisningen omfattade $11\frac{1}{2}$ föreläsnings- och 6 övningstimmar, varvid dubbelundervisning med två på en gång närvarande årskurser förekomme under cirka en tredjedel av övningstimmarna. 1934 års sakkunniga hade föreslagit, att ifrågavarande dubbelundervisning skulle slopas och att professurens undervisning framdeles skulle omfatta i medeltal $6\frac{1}{2}$ föreläsnings- och $6\frac{1}{2}$ övningstimmar i veckan. Den förberedande undervisningen i dessa ämnen skulle uppdragas åt en speciallärare i *byggnadsstatik och brobyggnad* med en undervisning av i medeltal $2\frac{1}{2}$ föreläsnings- och $2\frac{1}{2}$ övningstimmar per vecka. Styrelsen hemställde om inrättande av denna speciallärartjänst och beräknade arvudet enligt hittills gällande grunder till 2,500 kronor för år.

Arvoden till rektor och till sekreterare i högskolans styrelse. Rektors arvode utginge nu med 1,800 kronor för år. 1934 års sakkunniga hade föreslagit ett arvode av 2,000 kronor för år, vilket styrelsen också funne lämpligt avvägt. Emellertid hade högskolans rektor att tills vidare tjänstgöra jämväl såsom rektor för det tekniska gymnasiet. Med hänsyn till dessa ökade göromål ville styrelsen föreslå, att så länge gymnasiet hade gemensam rektor med högskolan, ifrågavarande arvode bestämdes till 2,500 kronor för år.

Då det syntes mindre lämpligt, att högskolans sekreterare jämväl fungerade såsom sekreterare hos styrelsen, hade de sakkunniga föreslagit uppförande i högskolans stat av ett arvode å 500 kronor per år såsom ersättning åt en särskild sekreterare hos styrelsen. Då styrelsen delade de sakkunnigas uppfattning i denna fråga, hemställde styrelsen om beviljande av angivna arvodesbelopp.

Assistenter och lärarbiträden. Från och med läsåret 1938—1939 bleve samtliga fackavdelningar fyraåriga, varvid sista terminen i huvudsak av eleverna skulle användas för utarbetande av examensarbeten. Inom fackavdelningarna för maskinbyggnad, elektroteknik och skeppsbyggeri, vilka hittills haft tre och ett halvt års undervisning, tillkomme sålunda en åttonde termin. Inom avdelningen för väg- och vattenbyggnad, där åttonde terminen hittills utnyttjats till föreläsningar och övningar på samma sätt som övriga terminer, skulle en omläggning av studierna äga rum, så att åttonde terminen i erforderlig grad frigjordes från löpande undervisning för att möjliggöra examensarbeten. Beträffande avdelningen för husbyggnad, där fjärde läsåret varit frivilligt, tillkomme likaledes viss ökad undervisning, så länge denna avdelning funnes. Den omfattande ökning av undervisnings-

tiden, som sålunda under läsåret 1938—1939 komme att inträda, motsvarades i huvudsak av ett ökat behov av assistenter. För beräkning av detta behov kunde styrelsen icke utgå från nuvarande medel för ändamålet och specificera erforderlig ökning, utan styrelsen utginge från den av 1934 års sakkunniga gjorda beräkningen av totalbehovet av assistentmedel med de jämkningar, som betingades därav, att utom de fyra av de sakkunniga föreslagna fackavdelningarna — i maskinbyggnad, skeppsbyggeri, elektroteknik samt väg- och vattenbyggnad — fackavdelningen för kemi och kemisk teknologi skulle upprätthållas, varjämte tillsvidare erforderligt anslag måste beräknas även för avdelningen för husbyggnad. De sakkunniga hade för de fyra förutnämnda fackavdelningarna uppskattat erforderliga assistentmedel till 115,000 kronor. Härtill borde, enligt vad lärarkollegiet beräknat, för de två övriga fackavdelningarna tillkomma respektive 15,200 kronor och 7,000 kronor. Assistentmedlen borde alltså beräknas till sammanlagt $(115,000 + 15,200 + 7,000) = 137,200$ kronor. Till grund för denna beräkning låge en av rektor uppgjord specifikation angående fördelning av kostnaderna på de olika fackavdelningarna.

Enligt specifikationen, kompletterad med vissa av rektor lämnade uppgifter, skulle erfordras dels månadsavlönade assistenter med full daglig tjänstgöring, dels ock timavlönade assistenter. Av de förstnämnda skulle finnas såväl andre som förste assistenter. Avlöningen till andre assistent skulle utgå med 3,300 kronor för år, efter två år förhöjas till 3,600 kronor och efter fyra år till 3,900 kronor. Dessa assistenter skulle anställas efter avlagd examen eller endast kort praktik i industrien. Andre assistent skulle enligt rektors mening ej få fortsätta sin anställning längre än sex år, såvida han ej därefter bleve anställd som förste assistent. På de laboratorier, där större och dyrbarare maskinerier funnes eller där på grund av arbetets omfattning flera än en assistent erfordrades, skulle förste assistenter anställas. Avlöningen till dessa skulle utgå med 4,200 kronor, efter två år förhöjas till 4,500 kronor och efter fyra år till 4,800 kronor. Till dessa befattningar skulle antagas dels ingenjörer med erfarenhet från några års praktik, dels ock sådana andre assistenter, som lämpade sig för fortsatt anställning. Med hänsyn till rekryteringssvårigheter på grund av rådande goda konjunkturer hade rektor ansett sig för de timavlönade assistenterna böra räkna med en avlöning av 200 kronor per veckotimme och läsår mot nu 175 kronor.

Vad anginge behovet av assistentmedel för nästa budgetår, ansåge styrelsen sig icke behöva räkna med hela det förut angivna beloppet av 137,200 kronor. Inom en del fackavdelningar vore nämligen elevantalet något mindre än vad 1934 års sakkunniga förutsatt, vartill komme, att en del av de ämnen, som de sakkunniga upptagit å timplanerna, ännu ej blivit införda. Vidare kunde på grund därav, att en del laboratorier ännu ej blivit färdigställda eller ej fått den storlek, som avsåges, med anställandet av vissa heltidstjänstgörande assistenter anstå ännu något år. Sedan de reduktioner vidtagits, som med hänsyn till angivna omständigheter varit möjliga att genomföra, beräknade styrelsen för budgetåret 1938/1939 ett anslag till assistentavlöningar å 103,000 kronor erforderligt. Emellertid visade fonden för avlöning av assistenter och lärarbiträden den 30 juni 1937 en behållning av 15,739 kronor. Då styrelsen ansåge, att en marginal av 10,000 kronor borde finnas med hänsyn till oförutsedda omläggningar av undervisningen, funne styrelsen, att cirka 6,000 kronor av det erforderliga anslaget kunde

täckas med medel ur denna fond och anslaget förty för nästa budgetår uppföras med ett belopp av 97,000 kronor.

Gottgörelse åt arbetsbiträden i verkstaden. Till ifrågavarande ändamål utginge nu ett belopp av 5,800 kronor. Såsom närmare framgår av propositionen nr 268/1937, sid. 73, skulle verkstaden komma att under det tekniska gymnasiets första verksamhetsår avvecklas. Verkstadslokalerna voro avsedda att ombyggas för annat ändamål. Biträdena å verkstaden hade erfordrats under budgetåret 1937/1938 för arbeten för verkstadens ifrågavarande avveckling. För nästa budgetår räknade styrelsen icke vidare med något belopp för angivna ändamål.

Särskilda uppbördsmedel (elevavgifter). Med hänsyn till införandet av en åttonde termin inom tre fackavdelningar funne styrelsen, att terminsavgifterna för nästa budgetår kunde beräknas ökade med 4,000 kronor eller från 68,000 kronor till 72,000 kronor.

Statskontoret har anfört bland annat följande:

Vad anginge professurerna vid högskolan, ville statskontoret, som i utlåtande den 21 oktober 1936 över anslagsäskandena för budgetåret 1937/1938 funnit behov föreligga av en *professur i mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer*, ej motsätta sig inrättandet av sagda professur. Däremot ansåge sig statskontoret böra ifrågasätta, om icke med inrättandet av *professurerna i elektrisk anläggningsteknik* och i *elasticitets- och hållfasthetslära* kunde anstå under ytterligare något år. Undervisningen i ifrågavarande ämnen skulle vid bifall härtill bestridas av speciallärare, vilket — under förutsättning av omändring av ämnesområdet för den lediga professuren i elektroteknik — skulle medföra inrättandet av en speciallärarbefattning i elektrisk anläggningsteknik med 10 veckotimmars undervisningsskyldighet.

Vidare hade styrelsen för högskolan hemställt om en från sakkunnigförslaget avvikande ändring av den nuvarande *professuren i maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer*. Då denna ändring skulle innebära en ökad årlig kostnad på 2,000 å 3,000 kronor utöver den av de sakkunniga uppdragna kostnadsramen, ansåge sig statskontoret ej böra tillstyrka förslaget.

Vad anginge kanslipersonalen funne statskontoret icke anledning till erinran mot inrättandet av föreslagna befattningar såsom *sekreterare och kamrerare* i lönegraden B 24 samt såsom *kanslibiträde* i lönegraden B 7. Däremot ansåge sig statskontoret icke kunna tillstyrka den ifrågasatta befattningen såsom *kassör och kansliskrivare*. Å kansliet i övrigt erforderligt arbete torde kunna utföras med hjälp av tillfälligt skrivbiträde. Det under delposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: grundavlöningar till arvoden åt skrivbiträden beräknade beloppet, 3,600 kronor, syntes vid bifall härtill böra minskas med förslagsvis 1,800 kronor.

Den av styrelsen gjorda framställningen om uppförande i personalförteckningen av ytterligare en *laboratorievaktmästare* i lönegraden B 7, avsedd för skeppsbyggeriinstitutionen, ville statskontoret icke motsätta sig.

Icke heller ville ämbetsverket rikta erinran mot bifall till framställningen om utökad undervisningsskyldighet för *specialläraren i skeppsbyggeri* samt om *nya speciallärarbefattningar* i ritteknik och maskinritning, tillämpad kemi samt byggnadsstatik och brobyggnad.

Arvodet åt högskolans *rektor* syntes statskontoret lämpligen böra bestämmas till 1,800 kronor. I anledning av framställningen om särskild ersätt-

ning åt rektorn för fullgörandet av rektorsgöromålen vid tekniska gymnasiet ville statskontoret erinra, hurusom vid 1937 års riksdag (propositionen nr 268/1937, sid. 72, 88 och 99) chefen för ecklesiastikdepartementet — som ansåge, att utgående arvoden till, bland andra, institutets rektor i hela sin utsträckning borde belasta högskolans stat — härvid förutsatte, att det skulle ankomma å dessa tjänstemän att fullgöra de uppgifter, som för gymnasiets räkning kunde åvila dem. Med hänsyn härtill finge statskontoret avstyrka bifall till framställningen i denna del.

Slutligen hade hemställts om ett anslag på 97,000 kronor för avlöning av *assistenter och lärarbiträden*, innebärande en anslagsökning med ej mindre än 51,700 kronor. Ökningen sammanhängde huvudsakligen med tillkomsten av en åttonde lästermin. I detta sammanhang hade verkställt en på de sakkunnigas förslag grundad beräkning av det behöfliga antalet assistenttimmar i varje ämne, varvid hänsyn tagits till de reduktioner, som för budgetåret 1938/1939 vore möjliga. Den för ifrågakarande ändamål begärda anslagshöjningen funne statskontoret vara av den storlek, att ämbetsverket — som saknade förutsättningar att ingå på en närmare prövning av behovet av assistenter — likväl måste ifrågasätta om icke undervisningens upprätthållande utan inskränkning kunde vinnas med ett mindre anslag för assistentarvoden än ifrågasätta 97,000 kronor. Statskontoret ville i detta sammanhang erinra, att — därest hänsyn toges till den av de sakkunniga beräknade relationen mellan arvoden till assistenter och inflytande elevavgifter — för förevarande ändamål borde anvisas $(72,000 + 15,000 =)$ 87,000 kronor.

Tekniska gymnasiet i Göteborg. De av styrelsen framlagda förslagen om ökade medel till avlöningar innebära:

1) omändring av tre andrelärartjänster i lönegraden B 22 till lektorsbefattningar i lönegraden L 27	kronor	6,768
2) inrättande av en laboratorievaktmästartjänst i lönegraden B 7	»	3,330
3) överflyttande av den å övergångsstat uppförda verkstadsingenjörsbefattningen till en befattning å övergångsstat i lönegraden L 23	»	1,825
4) ökad avlöning åt timlärare	»	2,300
5) ökad kostnad för skolläkare	»	100
6) ökning i övrigt på grund av beslutad lönereglering och omorganisation	»	9,102
Summa kronor		23,425

eller i avrundat tal 23,400 kronor. Med hänsyn till beräknad minskning av elevavgifter borde nämnda belopp emellertid ökas med 6,500 kronor till 29,900 kronor. Anslagsmedlen till avlöningar skulle alltså för gymnasiets del för nästa budgetår uppföras med ett belopp av 98,700 kronor.

Styrelsen har motiverat sina ifrågakarande äskanden på sätt framgår av följande redogörelse:

Omändring av tre andrelärartjänster till lektorsbefattningar. Av de fem andrelärbefattningarna vid gymnasiet komme två att bliva ersatta med lektorat från och med den 1 januari 1938, varjämte från samma tidpunkt komme att inrättas två nya lektorstjänster. Skolöverstyrelsen hade i sin

den 7 november 1934 avgivna utredning angående Chalmers tekniska instituts lägre avdelnings ombildning till tekniskt gymnasium (jfr propositionen nr 268/1937) föreslagit, att från och med gymnasiets andra verksamhetsår två av de återstående andreläraryrbesbefattningarna skulle ersättas med lektorat och den sista andreläraryrbesbefattningen ombildas till en lektorstjänst från och med det tredje verksamhetsåret. Då gymnasiet trätt i verksamhet från och med den 1 juli 1937, skulle angivna tidpunkter alltså utgöra den 1 juli 1938, respektive den 1 juli 1939. Vid övervägande av dessa frågor hade styrelsen kommit till den uppfattningen, att det vore svårt att rättvist avgöra, vilka av de tre återstående andrelärarna, som med hänsyn tagen till meriter och undervisningens fördelning på olika klasser, borde komma i fråga vid inrättande av de lektorat, som skulle inrättas från och med den 1 juli 1938. Styrelsen hade därför funnit det riktigast, att samtliga återstående andreläraryrbesbefattningar ersattes med lektorat från och med nyss angivna tidpunkt.

Inrättande av en laboratorievaktmästartjänst. I fråga om betjäning vid det tekniska gymnasiet hade skolöverstyrelsen i förut nämnda utredning räknat med tre befattningar, nämligen en vaktmästare, en maskinist och eldare samt en laboratorievaktmästare. En vaktmästarbefattning hade från och med den 1 juli 1937 överförts från högskolans till gymnasiets stat. Överstyrelsen hade räknat med att även de två övriga befattningarna skulle överföras från högskolan till gymnasiet, maskinist- och eldarbefattningen dock först vid början av gymnasiets tredje verksamhetsår. I fråga om laboratorievaktmästaren gällde emellertid, att hans arbetsuppgifter vore nya och icke motsvarades av någon minskning i arbetsuppgifter vid högskolan. Vid gymnasiet skulle elevlaborationer äga rum i ämnena fysik, kemi, maskinteknik, mekanisk teknologi och elektroteknik. I de fyra första av dessa ämnen hade inga elevlaborationer funnits vid den förutvarande lägre avdelningen. I ämnet elektroteknik hade däremot tidigare laborationer ägt rum, varvid erforderlig handräkning erhållits genom laboratorievaktmästaren vid högskolans elektriska institution. Under läsåret 1938/1939 komme examensarbeten att införas inom högskolans elektriska avdelning, varför arbetsbördan även för vaktmästaren vid denna avdelning komme att ökas och någon hjälp från hans sida i fortsättningen icke kunde påräknas för gymnasiets elektrotekniska laborationer. Det syntes styrelsen uppenbart, att arbetsuppgifterna i fråga om handräkning och förarbeten vid elevlaborationerna vid gymnasiet vore så omfattande, att för deras bestridande fordrades en laboratorievaktmästare med heltidstjänstgöring. Då arbetsuppgiften vore av bestående art, hemställde styrelsen, att från och med den 1 juli 1938 måtte vid gymnasiet inrättas en ordinarie laboratorievaktmästartjänst i lönegraden B 7.

Verkstadsingenjörsbefattningen. Enligt beslut av 1937 års riksdag överfördes verkstadsingenjören såsom tjänsteman å övergångsstat på gymnasiets stat. Genom brev den 30 juni 1937 anbefallde Kungl. Maj:t styrelsen att i samband med avgivande av anslagsäskanden till 1938 års riksdag inkomma med utredning och förslag angående verkstadsingenjörens framtida ställning. Ifrågavarande befattning hade under tiden före år 1914 varit uppförd bland Chalmerska institutets s. k. övriga lärare. Vid den omorganisation, som genomfördes vid institutet år 1914 uppdelades dessa lärare i grupperna andrelärare, verkstadsingenjör och lärare i frihandsteckning, vilka blevo lärarbefattningar på ordinarie stat, samt speciallärare,

vilka blevo arvodesbefattningar. Under åren 1914—1926 hade verkstadsingenjören uppburit samma avlöning som andrelärarna. I samband med tillämpningen av det nya avlöningsreglementet från och med den 1 juli 1926 på Chalmerska institutet överfördes verkstadsingenjörsbefattningen på övergångsstat, medan de med denna befattning i lönehänseende tidigare likställda andrelärartjänsterna placerades i lönegraden B 22.

Såsom framginge av propositionen nr 268/1937, sid. 71, hade rektor upp-lyst, att varken vid högskolan eller vid gymnasiet för framtiden komme att erfordras någon verkstadsingenjör. Styrelsen instämde i den av rektor an-förda synpunkten, att det för statsverket vore förmånligare att bereda verk-stadsingenjören lämplig anställning vid gymnasiet och tillgodogöra sig hans arbete för undervisningen än att ställa honom utanför organisationen och låta honom uppbära lön utan tjänstgöringsskyldighet. Verkstadsingenjören, som vore utexaminerad från Chalmerska institutets högre avdelning, hade sedan den 1 juli 1910 innehaft sin nuvarande befattning. Styrelsen ansåge honom vara kompetent att vid gymnasiet bestrida undervisning i linearrit-ning (projektionsritning) ävensom att handleda laborationerna i maskintek-nik och mekanisk teknologi, vartill han förklarar sig villig. Beträffande verkstadsingenjörens placering ur lönesynpunkt funne styrelsen, att numera, sedan lektorerna vid de högre allmänna läroverken och de tekniska gymna-sierna placerats i lönegraden L 27, verkstadsingenjören icke skäligen borde placeras lägre än adjunkterna vid de högre allmänna läroverken, vilka vore placerade i lönegraden L 23. Styrelsen föresloge därför, att verkstadsingen-jören — fortfarande på övergångsstat — skulle placeras i sistnämnda löne-grad, med skyldighet för honom att undervisa minst 25 och högst 28 tim-mar i veckan. Vid bifall till ifrågavarande förslag skulle i staten för gymna-siet i stället för det under anslagsposten till avlöning till tjänsteman å över-gångsstat upptagna beloppet å sammanlagt 4,600 kronor under samma ru-brik uppföras 7,400 kronor. Ur staten borde samtidigt uteslutas de däri upp-förda medlen å 1,900 kronor till avlöningsförbättring åt verkstadsingenjören.

Ökad avlöning åt timlärare. Antalet erforderliga timlärartimmar hade för läsåret 1938—1939 beräknats till 80, vilket efter en ersättning med i medel-tal 220 kronor för veckotimme och läsår komme att utgöra ett belopp av 17,600 kronor. Styrelsen ansåge denna ersättning för låg. Styrelsen hade tidigare sedan åtskilliga år tillämpat ett arvode av 250 kronor per vecko-timme beträffande alla vanliga undervisningsämnen och 200 kronor per veckotimme för rena övningsämnen (frihandsteckning etc.). Då bland de äm-nen, vari för läsåret 1938—1939 timlärare erfordrades, icke inginge något övningsämne, hemställde styrelsen, att medel för detta ändamål måtte be-räknas efter 250 kronor för veckotimme och alltså upptagas till $80 \times 250 = 20,000$ kronor.

Ökad kostnad för skolläkare. För innevarande budgetår utginge för skol-läkare ett belopp av 200 kronor. Vid fullt utbyggd organisation av gymna-siet, då läkaren hade att svara för tre klasser, hade räknats med ett läkar-arvode av 400 kronor. För gymnasiets andra verksamhetsår, eller budget-året 1938/1939, då två klasser funnes upprättade, borde arvodet upptagas till 300 kronor.

Särskilda uppbördsmedel (elevavgifter). För budgetåret 1937/1938 hade elev-avgifterna beräknats till 13,000 kronor, varvid räknats med samma avgifter som de för Chalmers lägre avdelning gällande eller per termin 40 kronor och i kompletteringskursen 60 kronor. I enlighet med av Kungl. Maj:t

den 30 juni 1937 meddelad föreskrift skulle emellertid terminsavgiften i de enligt stadgan för tekniska gymnasier ordnade klasserna utgöra 15 kronor eller samma avgift som vid övriga tekniska gymnasier. Med anledning härav och med hänsyn tagen till ifrågakommande nedsättningar i terminsavgifterna kunde elevavgifterna för nästa budgetår icke uppskattas högre än till 6,500 kronor. Härigenom komme nettoutgifterna å avlöningsstaten för gymnasiet att ökas med (13,000—6,500 =) 6,500 kronor.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande i ärendet i huvudsak tillstyrkt vad gymnasiets styrelse föreslagit. Överstyrelsen har dock ifrågasatt, huruvida det icke vore mera rationellt att ersätta verkstadsingenjörsbefattningen med en adjunktstjänst på övergångsstat i lönegraden L 23 för att på denna tjänst placera den nuvarande verkstadsingenjören. Med avseende å styrelsens förslag om ökat arvode åt timlärare anförde överstyrelsen bland annat följande:

Styrelsen hade beräknat antalet erforderliga timlärartimmar under läsåret 1938—1939 till 80. Medelarvode för veckotimme och år vore i staten för andra hälften av innevarande budgetår beräknat till 220 kronor. Styrelsen föresloge nu, att medelarvode för veckotimme skulle upptagas till 250 kronor.

Överstyrelsen hade i sin skrivelse den 30 augusti 1937 rörande anslagsbehovet beträffande yrkesundervisningen under budgetåret 1938/1939 räknat med ett högre arvode till timlärare vid tekniska läroverk i sådana läroämnen, som icke vore att betrakta som vanliga skolämnena, än vad som enligt de nya avlöningsbestämmelserna skulle komma att utgå till timlärare i dylika allmänna läroämnen. Då tekniska gymnasiet i Göteborg i förevarande avseende borde likställas med övriga tekniska läroverk, ansåge sig överstyrelsen böra tillämpa enahanda beräkningsgrunder, då det gällde att beräkna anslagsbehovet till timlärare vid sagda gymnasium. Överstyrelsen hade i sin framställning den 30 augusti 1937 icke förutsatt någon differentiering av det beräknade särskilda arvodet för tekniska läroämnen med hänsyn till ortsgruppindelningen utan tänkt sig samma arvodesbelopp för läroverket i Eskilstuna, som vore E-ort, som för de övriga tekniska läroverken, vilka vore förlagda till F-orter. Särskilt med tanke på att vid läroanstalten i Göteborg avlöning till timlärare tidigare utgått med något lägre belopp för veckotimme räknat än vid de förut befintliga tekniska läroverken, torde det icke vara erforderligt att nu sätta arvodet till timlärare i tekniska och därmed närmast jämförliga ämnen vid gymnasiet i Göteborg till högre belopp än vid de övriga tekniska läroverken, ehuru Göteborg vore G-ort. Berörda arvode skulle sålunda även i förevarande fall böra beräknas uppgå till 255 kronor för veckotimme och år. Överstyrelsen hade under hand från rektor införskaffat en specifikation över de 80 timlärartimmar i veckan, som enligt styrelsens förevarande framställning skulle bli erforderliga under budgetåret 1938/1939, och beräknade med ledning härav, att 6 timmar komme att upptagas av gymnastik, 59,5 timmar av vanliga skolämnena samt 14,5 timmar av specialämnena. Anslagsbehovet för arvoden åt timlärare skulle följaktligen bli $6 \times 153 + 59,5 \times 212 + 14,5 \times 255 = 17,230$ kronor. Då emellertid denna förhandsberäkning vore grundad på uppgifter angående timantalerna, som måste betraktas såsom approximativa, torde sagda belopp böra avrundas uppåt till 18,000 kronor.

Statskontoret har anfört bland annat följande:

Vad först anginge framställningen om inrättande redan från och med budgetåret 1938/1939 av samtliga de tre lektorstjänster, som skulle ersätta de nuvarande andreläraryrkebefattningarna, ansågo sig statskontoret böra ifrågasätta, huruvida tillräckliga skäl för en dylik åtgärd blivit förebragta. Som motivering härför hade nämligen styrelsen för gymnasiet allenast åberopat, att det vore svårt att rättvist avgöra, vilka av de tre nuvarande andrelärarna, som med hänsyn tagen till meriter och undervisningens fördelning på olika klasser borde komma ifråga vid inrättande — såsom avsett varit — av endast tvenne lektorstjänster från och med sagda budgetår, medan den tredje tjänsten skulle tillkomma först från och med budgetåret 1939/1940. Statskontoret ansågo sig fördensskull icke kunna tillstyrka ombildande från och med budgetåret 1938/1939 till lektorsbefattningar av mer än två andreläraryrketjänster.

Ej heller kunde ämbetsverket finna övertygande skäl hava framlagts för inrättande från och med sistnämnda budgetår av en ordinarie befattning som laboratorievaktmästare i lönegraden B 7. De arbetsuppgifter, det här gällde torde i varje fall under övergångstiden kunna ombestyras genom icke-ordinarie personal. I anslutning härtill finge statskontoret av denna anledning förorda en höjning av anslagsposten till grundavlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, förslagsvis med 2,000 kronor.

Styrelsen hade vidare föreslagit, att den på övergångsstat uppförda befattningen som verkstadsingenjör skulle ombildas till en nyreglerad befattning — fortfarande på övergångsstat — i lönegraden L 23. Statskontoret finge med avseende härå erinra, att frågan om denna befattning hade varit under övervägande i propositionen nr 268/1937 angående omorganisation av Chalmers tekniska institut m. m. Föredragande departementschefen hade därvid erinrat (sid. 71), att den på övergångsstat uppförde verkstadsingenjören åtnjöte, förutom sin övergångsstatsavlöning å 4,600 kronor, avlöningsförbättring med 1,850 kronor, vilken vore uppförd såsom en särskild anslagspost i avlöningssaten under rubriken särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Vid bestämmandet av vederbörandes pensionsunderlag kunde emellertid hänsyn icke tagas till ifrågavarande avlöningsförbättring. Pensionsunderlaget utgjorde i detta fall summan av lön jämte ålderstillägg eller 3,400 kronor. Rektor vid institutet hade under hand upplyst, att varken vid högskolan eller vid gymnasiet för framtiden komme att erfordras någon verkstadsingenjör. Rektor hade emellertid ifrågasatt, att verkstadsingenjören skulle avses för handledande av laborationerna i maskinteknik och mekanisk teknologi vid gymnasiet ävensom för undervisning därstädes i linearritning i första klassens ena avdelning, vartill verkstadsingenjören, under förutsättning att han finge sin pensionsfråga ordnad på tillfredsställande sätt, förklarat sig villig. Rektor hade ansett det för statsverket förmanligt att sålunda utnyttja ingenjörens arbetskraft för uppgifter, som i annat fall måste bestridas av extra lärare, för vilka arvudet kunde beräknas till omkring 3,750 kronor. Rektor hade samtidigt föreslagit, att verkstadsingenjören skulle — fortfarande å övergångsstat — överföras till gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, och placeras i lönegraden B 20. Härigenom skulle han även i pensionshänseende komma att såsom tjänsteman bliva underkastad civila tjänstepensionsreglementets bestämmelser, vilket vore till avsevärd fördel för befattningshavaren i fråga.

Utan att för det dåvarande kunna taga ställning till rektors ifrågavarande förslag förklarade departementschefen, att han ansåge lämpligt, att berörde verkstadsingenjör såsom tjänsteman å övergångsstat överfördes på gymnasiet stat. Förevarande anslagspost å 4,600 kronor borde alltså avföras från högskolans stat. Vidkommande rektors förslag beträffande verkstadsingenjörens framtida löneplacering och pensionsförhållanden syntes det nya gymnasiet styrelse, i samband med anslagsäskanden till 1938 års riksdag, böra verkställa närmare utredning i ämnet och framlägga härav betingat förslag till frågans ordnande.

Enligt statskontorets mening mötte vissa betänkligheter mot att nu nyreglera en befattning, som vid den år 1926 vidtagna löneregleringen sattes på övergångsstat med bibehållande av dessförrinnan gällande avlöningsbestämmelser. Ämbetsverket ville dock icke motsätta sig, att tjänsten nyreglerades, för att befattningshavaren därigenom skulle kunna erhålla en i detta fall såsom önskvärd avsedd förbättring i pensionshänseende. Ämbetsverket kunde emellertid därvid icke förorda inplacering i högre lönegrad än den av skolans rektor tidigare föreslagna eller sålunda lönegraden L 20.

Vad styrelsen i föreliggande framställning anfört därom, att den till timlärare utgående ersättningen per veckotimme vore för låg, föranledde statskontoret allenast att hänvisa till vad föredragande departementschefen utan erinran från riksdagens sida härutinnan anförde (sid. 102) i förenämnda proposition nr 268/1937. Departementschefen hade nämligen framhållit, att han i enlighet med de principer, som angivits i den till samma års riksdag avlämnade propositionen angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, ansåge sig böra beräkna arvoden för timlärare under vårterminen 1938 efter i medeltal 220 kronor per veckotimme.

I övrigt hade förevarande framställning icke givit statskontoret anledning till uttalande.

Undervisningsnämndens lönenämnd har i förenämnda utlåtande anfört följande:

Vad anginge den i handlingarna omförmälde verkstadsingenjören, ansåge sig lönenämnden kunna biträda förslaget, att han erhöles nyreglerad lön och därvid uppfördes å övergångsstat. I fråga om den ifrågavarande befattningshavarens lönetillställning hade av styrelsen för tekniska gymnasiet i Göteborg och skolöverstyrelsen föreslagits hans inplacering i 23:e lönegraden, medan statskontoret icke kunnat förorda inplacering i högre lönegrad än den av gymnasiet rektor tidigare föreslagna, eller 20:e lönegraden. Enligt vad lönenämnden från gymnasiet rektor under hand inhämtat, åtnjöte verkstadsingenjören för närvarande lön med 4,000 kronor, två ålderstillägg å 500 kronor samt avlöningsförbättring med 1,850 kronor, eller tillhopa 6,850 kronor, varå dyrtidstillägg utginge efter de för nyreglerade verk gällande grunderna. Lönenämnden hade vid övervägande av denna fråga funnit, att en inplacering av verkstadsingenjören i 20:e lönegraden skulle med slutlön enligt 23:e löneklassen — vilken med hänsyn till nu föreliggande ålderstillägg kunde beräknas bliva för honom omedelbart gällande — medföra någon löneförbättring. Emellertid kunde lönenämnden icke bortse från det förhållandet, att verkstadsingenjören tidigare varit i lönehänseende jämställd med andre-lärarna vid Chalmers tekniska institut. Dessa bleve nu efter hand lektorer i 27:e lönegraden. Verkstadsingenjören, som enligt vad av skolöverstyrelsen anförts hädanefter skulle erhålla tjänstgöring av samma

art som den för ämneslärare förefintliga, varvid undervisningsskyldigheten skulle i omfattning närmast motsvara den som ålåg adjunkt, syntes under hänvisning till övriga statsanställda adjunkters löneställning, 23:e lönegraden, icke rimligen kunna placeras så lågt som i 20:e lönegraden. Lönenämnden funne sig böra föreslå en placering i 22:a lönegraden i förevarande fall, varvid lönenämnden ville erinra om att denna lönegrad av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämts för adjunkt på övergångsstat vid allmänt läroverk, vilken icke innehade behörighet till adjunktsbefattning. En inplacering i denna lönegrad medförde för verkstadsingenjören samma löneställning som hittills tillkommit andre-lärarna. Då verkstadsingenjörens arbetsuppgifter enligt vad skolöverstyrelsen anført hädanefter skulle bliva av väsentligt annan art än hittills, torde tillgodoräkning av hela hans föregående tjänstgöring icke kunna ske. För att han icke skulle lida minskning i avlöningsförmånerna i samband med övergången, syntes han emellertid böra omedelbart placeras i 23:e löneklassen.

Slutligen ansåge sig lönenämnden böra framhålla, att verkstadsingenjören syntes böra inordnas under allmänna civilförvaltningens avlöningsreglemente, varför hans lönegrad borde betecknas såsom B 22 i stället för L 22.

Beträffande avlöning till timlärare anslöte sig lönenämnden till skolöverstyrelsens förslag, vilket innebure att tekniska gymnasiet i Göteborg i detta hänseende likställdes med övriga tekniska läroverk. I enlighet härmed borde för timlärare i vanliga skolämnen samt i övningsämnena bestämmas avlöning enligt 35 § kungörelsen med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie lärare m. fl. vid statens undervisningsväsende, d. v. s. respektive 212 och 153 kronor för veckotimme. För timlärare i tekniska specialämnena åter borde av Kungl. Maj:t bestämmas samma avlöning som för sådana lärare vid andra tekniska läroverk. Lönenämnden hade härvid intet att erinra mot att anslagsberäkningen i sistnämnda fall utginge från en genomsnittlig avlöning av 255 kronor för veckotimme.

Vad slutligen anginge laboratorievaktmästaren, hade skolöverstyrelsen i den remitterade skrivelsen lämnat utan erinran styrelsens förslag att placera honom i lönegraden B 7, varvid överstyrelsen tillika hänvisat till att överstyrelsen framdeles skulle komma att avgiva förslag till lönereglering för vaktmästarpersonalen vid det statliga undervisningsväsendet. Enligt vad lönenämnden inhämtat, hade skolöverstyrelsen numera tagit slutlig ståndpunkt till denna fråga och därvid stannat för att förorda laboratorievaktmästarens inplacering i lönegrad B 7. Lönenämnden funne sig med hänsyn härtill i nu förevarande sammanhang icke böra framställa någon erinran mot skolöverstyrelsens förevarande förslag.

Vad angår Chalmers tekniska högskola, anser jag mig i första hand böra till behandling upptaga frågan angående *ändrad ämnesomfattning för de nuvarande professurerna* i elektroteknik och i maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer. Den förstnämnda professuren skulle enligt föreliggande förslag från och med den 1 juli 1938 ändras till en professur i teoretisk elektricitetslära med undervisning jämväl i elektroteknikens principer och elektrisk mätteknik och den senare professuren från och med den 1 juli 1939 till en professur i maskinelement jämte hiss- och transportanordningar. Med hänsyn till den avsevärda tid,

Departementschefen.

som proceduren med tillsättningen av sistnämnda professur komme att taga i anspråk, anser styrelsen nödvändigt, att beslut angående professurens omändring fattas redan vid 1938 års riksdag. Statskontoret har rest betänkligheter mot förslaget om ändring av professuren i maskinlära på föreslaget sätt, enär härigenom kostnaderna för undervisningen komme att något ökas utöver den ram, 1934 års sakkunniga uppdragit. Då högskolans styrelse enligt mitt förmenande anført fullgoda skäl för att ämnesomfattningen för omförmälda två professurer ändras på sätt styrelsen förordat och den framtiden ökade kostnaden, i vad avser den nuvarande professuren i maskinlära, är tämligen obetydlig, tillstyrker jag styrelsens ifrågavarande förslag. Ehuru professuren i maskinlära är avsedd att omändras först från och med den 1 juli 1939 torde, med hänsyn till vad styrelsen i ärendet anført, principbeslut härom böra fattas redan vid innevarande års riksdag.

Styrelsen har vidare föreslagit, att tre *nya professurer*, nämligen i mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer, i elektrisk anläggnings teknik samt i elasticitets- och hållfasthetslära, skulle inrättas från och med den 1 juli 1938. Jag anser mig i likhet med statskontoret endast i så måtto kunna tillmötesgå denna framställning, att jag tillstyrker inrättande från och med nämnda tidpunkt av en professur i mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer, vilken lär vara den av de föreslagna nya professurerna, som det är angelägnast, att högskolan får till sitt förfogande.

Vid bifall härtill kan speciallärtjänsterna i tillämpad värmelära och i förbränningsmotorer indragas, varigenom en anslagsminskning av 4,050 kronor kommer att uppstå. Jag återkommer härtill i det följande.

Beträffande styrelsens framställning i fråga om högskolans *kanslipersonal* är jag icke beredd att nu förorda inrättandet av de föreslagna tjänsterna såsom sekreterare och kamrerare i lönegraden B 24, kassör och kansliskrivare i lönegraden B 11 samt kanslibitråde i lönegraden B 7. Först sedan den nya högskolans organisation fått en fastare utformning än för närvarande är fallet torde det vara möjligt att klart överblicka behovet av de föreslagna tjänsterna. Då emellertid viss förstärkning av kanslipersonalen måste anses påkallad redan under nästa budgetår, tillstyrker jag, att högskolan erhåller ett extra ordinarie kanslibitråde i 7:e lönegraden. Grundavlöningen för ett sådant biträde utgör efter minskning med vederbörliga tjänste- och familjepensionsavdrag i runt tal 2,400 kronor. Jag ifrågasätter icke indragning av det hittills till skrivbiträde utgående beloppet av 3,600 kronor.

Förslaget om inrättande av en ny *laboratorievaktmästartjänst* i lönegraden B 7 anser jag mig icke kunna tillmötesgå, enär det icke torde vara att räkna med att skeppsbyggeriinstitutionen kommer att bli färdigställd inom sådan tid, att ifrågavarande befattningshavare ovillkorligen erfordras redan under nästa budgetår.

Beträffande de av styrelsen framställda förslagen om *speciallärtjänsterna* har jag ansett skäl föreligga för inrättandet av speciallärbefattningar i ritteknik och maskinritning samt i byggnadsstatik och brobyggnad med

årliga arvoden av respektive 3,200 kronor och 2,500 kronor. Ävenledes vill jag tillstyrka såsom en behövlig åtgärd utvidgning av speciallärarens i skeppsbyggeri undervisning, vilket medför en ökning av årsarvodet med 1,000 kronor till 3,000 kronor. Såsom förut anförts, har jag icke ansett mig böra tillstyrka styrelsens förslag om inrättande från nästa budgetår av en professur i elektrisk anläggningsteknik. Däremot vill jag såsom en nödvändig följd av den av mig förut tillstyrkta omändringen av professuren i elektroteknik förorda det av styrelsen alternativt framställda förslaget om inrättandet av en speciallärare i elektrisk anläggningsteknik. Årsarvodet bör fastställas till 5,000 kronor. De av mig sålunda föreslagna nya speciallärartjänsterna, respektive ökningen av arvodet till specialläraren i skeppsbyggeri medföra en merutgift av $(3,200 + 2,500 + 1,000 + 5,000 =)$ 11,700 kronor. Å andra sidan bortfalla som nämnts vid inrättandet av professuren i mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer speciallärarbefattningarna i tillämplad värmelära och i förbränningsmotorer, varigenom en anslagsminskning av 4,050 kronor uppkommer. Anslagsökningen kan alltså reduceras till $(11,700 - 4,050 =)$ i runt tal 7,700 kronor.

Under erinran att rektor vid tekniska högskolan åtnjuter ett arvode av 2,400 kronor, vill jag förorda styrelsens förslag, att *arvodet till rektor* bestämmas till 2,000 kronor, men anser på av statskontoret anförda skäl något tilläggsarvode med hänsyn till gymnasiets tillfälliga sammankoppling med högskolan icke böra ifrågakomma. Såsom ersättning åt en *sekreterare i högskolans styrelse* torde böra enligt styrelsens förslag uppföras ett årligt arvode av 500 kronor.

För innevarande budgetår äro anslagsmedlen till *assistenter och lärarbiträden* uppförda med 45,300 kronor. Styrelsen har nu hemställt om dessa medels ökande med icke mindre än 51,700 kronor till 97,000 kronor. En ökning av anslagsmedlen till assistenter och lärarbiträden torde med hänsyn till den genomförda omorganisationen av institutet till högskola vara nödvändig. Emellertid anser jag mig icke kunna tillstyrka, att hela det för nästa budgetår äskade beloppet ställes till högskolans förfogande. I anslutning till vad statskontoret anfört anser jag en höjning av ifrågavarande medel med 40,000 kronor vara tillfyllest, varigenom ett belopp av 85,300 kronor skulle avses för assistenter och lärarbiträden.

I enlighet med styrelsens förslag böra några medel för *gottgörelse åt arbetsbiträden i verkstaden* — för innevarande budgetår 5,800 kronor — icke beräknas för nästa budgetår.

Med hänsyn till beräknad ökning av inflytande elevavgifter torde de *särskilda uppbördsmedlen* för budgetåret 1938/1939 böra höjas från 68,000 kronor med 4,000 kronor till 72,000 kronor.

1938 års riksdag torde komma att föreläggas förslag om allmänna familjepensionsreglementets tillämpning å bland andra de befattningshavare vid

Chalmers tekniska högskola och tekniska gymnasiet i Göteborg, vilka nu i familjepensionsavseende äro anslutna till statens pensionsanstalt. Med hänsyn härtill bör för högskolans del vid i övrigt oförändrade förhållanden anslagsposten till tjänstemän å ordinarie stat sänkas från 174,800 kronor med summan av familjepensionsavdragen för professorerna vid högskolan eller med i runt tal 5,100 kronor. I anledning av förslaget om inrättande av en professur i mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer bör å andra sidan anslagsposten höjas med 10,300 kronor och alltså för nästa budgetår uppföras med 180,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 5,200 kronor.

På grund av förslagen rörande arvoden till speciallärare samt åt rektor och sekreterare i högskolans styrelse bör anslagsposten å 43,800 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, ökas med $(7,700 + 200 + 500 =)$ 8,400 kronor till 52,200 kronor.

Med hänsyn till vad som föreslagits rörande inrättande av en extra ordinarie kanslibiträdesbefattning samt ökade medel till assistenter och lärarbiträden ävensom angående indragning av nu utgående belopp till gottgörelse åt arbetsbiträden i verkstaden bör den i anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal ingående delposten till grundavlöningar m. m. å 59,650 kronor å ena sidan höjas med $(2,400 + 40,000 =)$ 42,400 kronor och å andra sidan minskas med 5,800 kronor och alltså för nästa budgetår höjas med $(42,400 - 5,800 =)$ 36,600 kronor till 96,250 kronor. Då någon ändring av den i anslagsposten ingående delposten till avlöningsförhöjningar m. m. å 350 kronor icke torde böra nu ske, bör anslagsposten i sin helhet uppföras med $(96,250 + 350 =)$ 96,600 kronor.

Anslagsposten till särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänsteman — nu 100 kronor — bör tillföras ett belopp av likaledes 100 kronor, motsvarande i runt tal familjepensionsavdraget för det extra ordinarie kanslibiträdet. Rubriken bör ändras till särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän.

De särskilda uppbördsmedlen torde för nästa budgetår, enligt vad ovan beräknats, böra höjas med 4,000 kronor till 72,000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 4,000 kronor.

Avlöningsanslaget för högskolan bör alltså höjas med $(5,200 + 8,400 + 36,600 + 100 - 4,000 =)$ 46,300 kronor från 217,500 kronor till 263,800 kronor.

Beträffande tekniska gymnasiet i Göteborg har bland anslagsäskandena i första hand upptagits önskemålet om att de återstående tre *andreläraryrkebefattningarna* skulle från och med den 1 juli 1938 omändras till lektorstjänster. Ehuru, såsom statskontoret påpekat, detta innebär en avvikelse från den ursprungligen skisserade planen, enligt vilken endast två av dessa tjänster skulle förändras till lektorat under andra övergångsåret, vill jag likväl, med hänsyn till vad styrelsen anfört, förorda dess förslag. Jag tillåter mig framhålla, att kostnadsökningen för ytterligare en andre-

lärartjänsts förändring till lektorstjänst belöper sig till ett jämförelsevis obetydligt belopp. Jag tillstyrker alltså, att de tre återstående andreläraryr-befattningarna från och med den 1 juli 1938 uteslutas ur gymnasiets personalförteckning, å vilken i stället bör uppföras tre lektorstjänster i lönegraden L 27.

Vidkommande styrelsens förslag angående inrättandet vid gymnasiet av en *laboratorievaktmästartjänst* anser jag behovet av en dylik befattning vara ådagalagt. Emellertid torde, i avvaktan på genomförandet av den löne-reglering för vaktmästarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter, som av 1937 års riksdag förutsatts skola vidtagas, för ifrå-gavarande ändamål böra upptagas ett belopp, ungefärligen motsvarande lönen för en extra vaktmästare i 5:e lönegraden eller i runt tal 2,000 kronor.

Enligt mitt förmenande hava bärande skäl blivit anförda för nyreglerande av *verkstadsingenjörsbefattningen*, dock med bibehållande av densamma å övergångsstat. I likhet med undervisningsväsendets lönenämnd anser jag mig böra förorda, att ifrågavarande tjänst placeras i 22:a lönegraden och inordnas under allmänna civilförvaltningens avlöningsreglemente. Jag tillstyrker alltså, att verkstadsingenjörsbefattningen med placering å övergångsstat från och med den 1 juli 1938 uppföres å gymnasiets personalförteckning i lönegraden B 22. På av lönenämnden anförda skäl torde verkstadsingenjören för att han icke i samband med övergången skall lida minskning i sina avlöningsförmåner omedelbart böra placeras i 23:e löneklassen. Beträffande övergången till den nya löneställningen torde böra i övrigt i tillämpliga delar gälla samma bestämmelser som tillämpats vid genomförandet av de av 1937 års riksdag beslutade löne-regleringarna. Skulle befattningshavaren icke önska övergå å den nya staten, torde han böra bibehållas vid de nu utgående löneförmånerna, alltså jämväl vid avlöningsförbättringen. Att befattningshavaren får bibehållas också vid sistnämnda löneförmån, finner jag motiverat med hänsyn till att han kom i åtnjutande av densamma vid 1926 års löne-reglering, för att han icke skulle lida minskning i de tidigare utgående löneförmånerna (jfr 1926 års åttonde huvudtitel, sid. 412 f.).

Vad beträffar *timlärararvoden*, finner jag icke tillräckliga skäl anförda för att för dessa arvoden beräkna medel enligt förmånligare grunder än för första halvåret 1938 eller efter en ersättning av i medeltal 220 kronor för veckotimme och läsår. Antalet erforderliga timlärartimmar har av styrelsen angivits till 80, varför för ändamålet bör avses ett belopp av ($80 \times 220 =$) 17,600 kronor, vilket i stort sett motsvarar, vad som för ifrågavarande ändamål står till förfogande under innevarande budgetår.

För *skolläkare* bör i enlighet med styrelsens förslag ett med 100 kronor till 300 kronor förhöjt arvode upptagas å avlöningsstaten.

De *särskilda uppboordsmedlen* (elevavgifterna) böra beräknas på sätt styrelsen föreslagit till 6,500 kronor, vilket i förhållande till uppboordsmedlen för innevarande budgetår innebär en minskning av desamma med enahanda belopp, 6,500 kronor.

Enligt vad jag i det föregående förordat, bör ur personalförteckningen för gymnasiet uteslutas de nu upptagna 3 andrelärartjänsterna, och i stället däri under rubriken tjänstemän å ordinarie stat uppföras 7 lektorstjänster i lönegraden L 27. Den nu uppförda vaktmästarebefattningen i lönegraden B 5 bör bibehållas å förteckningen. Under rubrik tjänstemän å övergångsstat bör vidare å personalförteckningen upptagas en verkstadsingenjör i lönegraden B 22.

Anslagsposten till tjänstemän å ordinarie stat bör alltså för nästa budgetår upptaga ett belopp, motsvarande avlöning i högsta löneklassen för 7 lektorer samt för en vaktmästare, sagda belopp likväl minskat med vederbörliga tjänste- och familjepensionsavdrag, eller alltså i avrundat tal 71,600 kronor.

Under anslagsposten till avlöning till tjänsteman å övergångsstat bör uppföras lön för verkstadsingenjören med ett belopp, efter verkställd minskning med vederbörliga tjänste- och familjepensionsavdrag, av i avrundat tal 7,600 kronor.

I en post till avlöningar till icke-ordinarie personal böra upptagas dels förenämnda belopp å 2,000 kronor till en extra laboratorievaktmästare, dels avlöning till timlärare med 17,600 kronor, dels ock arvudet till skolläkare å 300 kronor eller $(2,000 + 17,600 + 300 =)$ i avrundat tal 20,000 kronor.

De särskilda uppbördsmedlen böra för nästa budgetår, enligt vad förut angivits, upptagas till 6,500 kronor.

Avlöningsanslaget för gymnasiet bör alltså uppföras med $(71,600 + 7,600 + 20,000 - 6,500 =)$ 92,700 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels å personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola under rubriken tjänstemän å ordinarie stat uppföra ytterligare en professorsbefattning i lönegraden B 28;

dels besluta, att den vid personalförteckningen fogade anmärkningen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Anm: Professorsbefattningarna, vilka äro 15, omfatta vardera ett av följande ämnesområden: 1) fysik; 2) matematik; 3) mekanik och matematik; 4) skeppsbyggeri; 5) byggnadslära och ornamentsritning; 6) teoretisk elektricitetslära med undervisningsskyldighet jämväl i elektroteknikens principer och elektrisk mätteknik; 7) organisk kemi; 8) oorganisk kemi jämte mineralogi och geologi; 9) maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer; 10) maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om värmemotorer; 11) väg- och vattenbyggnadslära; 12) elektroteknik med undervisningsskyldighet företrädesvis i elektrotekniska maskinkonstruktioner; 13) kemisk teknologi; 14) byggnadsteknik samt 15) mekanisk värmeteori och förbränningsmotorer;

dels besluta, att professuren i maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer vid Chalmers tekniska högskola skall från och med den 1 juli 1939 omändras till en professur i maskinelement jämte hiss- och transportanordningar;

dels godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 180,000
<i>Anm.: Från förestående anslagspost skall utgå jämväl ersättning till den eller de personer, som förordnas att uppehålla någon del av rektors undervisningsskyldighet som professor.</i>	
2. Avlöning till tjänsteman å extra stat, <i>förslagsvis</i>	» 6,800
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 52,200
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar m. m. kronor 96,250	
b. Avlöningsförhöjningar	
m. m., <i>förslagsvis</i>	» 350
	» 96,600
5. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 200
Summa kronor 335,800	

Särskilda uppbördsmedel:

Elevavgifter	kronor 72,000
Nettoutgift kronor 263,800;	

dels godkänna följande personalförteckning för tekniska gymnasiet i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Befattning.	Personalförteckning.	Lönegrad.
	<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
7 lektorer		L 27
1 vaktmästare		B 5

Tjänsteman å övergångsstat.

- 1 verkstadsingenjör B 22;
dels godkänna följande avlöningsstat för tekniska gymnasiet i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 71,600
2. Avlöning till tjänsteman å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	» 7,600
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal.	» 20,000
Summa	kronor 99,200

Särskilda uppbördsmedel:

Elevavgifter	kronor 6,500
Nettoutgift	kronor 92,700;

dels ock till Chalmers tekniska högskola m. m.: Avlöningar för budgetåret 1938/1939 anvisa ett förslagsanslag av kronor 356,500.

[101.] 10. **Chalmers tekniska högskola m. m.: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 60,500 kronor, varav 51,700 kronor belöpa å Chalmers tekniska högskola och 8,800 kronor å tekniska gymnasiet i Göteborg. Anslaget disponeras enligt två av Kungl. Maj:t fastställda omkostnadsstater, avseende den ena högskolan och den andra gymnasiet, vilka omkostnadsstater jämte till desamma hörande föreskrifter finnas intagna i statsliggaren för budgetåret 1937/1938 å sid. 438 f.

Styrelsen för högskolan, tillika styrelse för gymnasiet, har i skrivelse den 31 augusti 1937 gjort framställning om höjning av anslagsmedlen till högskolan till bränsle, lyse och vatten med 13,050 kronor till 39,000 kronor och till övriga expenser med 5,000 kronor till 28,500 kronor. Vidare har styrelsen hemställt om uppförande under detta anslag av ett belopp av 1,500 kronor till reseersättningar åt sakkunniga i befordringsärenden och om utslutande ur anslaget av ett tillfälligt anslagsbelopp å 2,000 kronor. Ett bifall till ifrågavarande förslag skulle innebära en sammanlagd anslagsökning av 17,550 kronor. I särskild skrivelse den 31 augusti 1937 har styrelsen föreslagit, att de för gymnasiets del avsedda medlen måtte utgå med oförändrat belopp. Över sistnämnda framställning hava *skolöverstyrel-*

sen den 13 oktober 1937 och statskontoret den 24 november 1937 yttrat sig. Av handlingarna inhämtas:

Bränsle, lyse och vatten. För detta ändamål hade under det gångna budgetåret förbrukats 29,864 kronor. Med hänsyn till de stegrade kokspriserna syntes posten böra undergå en förhöjning med 10,000 kronor och kostnaderna för såväl högskolan som gymnasiet beräknades därför till sammanlagt omkring 40,000 kronor. Av detta belopp borde liksom innevarande budgetår 4,500 kronor upptagas å gymnasiets stat, medan på högskolans skulle komma 35,500 kronor. Emellertid komme den nya skeppsbyggeriavdelningen sannolikt att fordra uppvärmning och belysning under större delen av uppvärmningssäsongen. För detta ändamål borde beräknas en ytterligare ökning av ifrågavarande post med omkring 3,500 kronor, varför posten för högskolans del för nästa budgetår syntes böra uppföras med 39,000 kronor.

Övriga expenser. För innevarande budgetår utgjorde denna post för högskolans del 23,500 kronor. Det hade visat sig, att posten vore alltför knappt tillmätt. Sålunda hade anslagsmedlen icke kunnat lämna tillgång t. ex. för anskaffande av telefoner i flertalet professorers tjänsterum. Vidare vore det nödvändigt att giva professorerna ökad tillgång till skrivmaskiner. Härjämte erfordrades komplettering av möbler inom flera tjänsterum. Genom tillkomsten av den nya skeppsbyggeriinstitutionen komme även kostnaderna för renhållning och städning att ökas. Styrelsen hemställde därför om höjning av tillgängliga medel för ifrågakommande ändamål med 5,000 kronor.

Förslaget om ökning av posten till bränsle, lyse och vatten för *högskolans* del finner jag med hänsyn till de stegrade bränslepriserna befogat. Jag anser mig emellertid icke för nästa budgetår hava anledning räkna med att de av styrelsen för den nya skeppsbyggeriinstitutionen angivna kostnaderna för bränsle och lyse bliva erforderliga, varför anslagshöjningen synes kunna begränsas till ett belopp av 9,500 kronor. Av denna höjning böra emellertid förslagsvis 500 kronor belöpa å de för gymnasiet avsedda anslagsmedlen till bränsle, lyse och vatten. För högskolan skulle alltså ifrågavarande post för budgetåret 1938/1939 böra uppföras med $(25,950 + 9,000 =)$ 34,950 kronor.

Även högskolans post till övriga expenser synes på av styrelsen anförda grunder böra förstärkas. Jag tillstyrker en höjning av denna post med 3,000 kronor, eller således från 23,500 kronor till 26,500 kronor.

I nu gällande omkostnadsstat för högskolan ingår en anslagspost å 2,000 kronor till anskaffande av värmeledningspanna. Denna anslagspost, vilken är av tillfällig natur, bör uteslutas ur staten för nästa budgetår.

Styrelsens framställning om anvisande av medel till reseersättningar åt sakkunniga i befodringsärenden upptager jag i det följande under punkten 105 till närmare behandling.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, kommer omkostnadsstaten för Chalmers tekniska högskola att erhålla följande utseende:

Departement-
schefen.

Omkostnadsstat.

Utgifter:

1. <i>Expenser:</i>	
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor 34,950
Övriga <i>expenser</i>	» 26,500 kronor 61,450
2. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	» 600
3. Övriga <i>utgifter:</i> gymnastikföreningen	» 650
	Summa kronor 62,700.

Särskilda uppbördsmedel:

1. Ersättning för bränsle, lyse och vatten	kronor 500
2. Hyror	» 500 kronor 1,000
	Nettoutgift kronor 61,700.

Högskolan synes till ett kommande budgetår böra taga under omprövning, huruvida icke de särskilda uppbördsmedlen med hänsyn till de faktiska inkomsterna böra omräknas.

Beträffande omkostnadsstaten för *gymnasiet* ifrågasätter jag icke annan ändring än att anslagsmedlen till bränsle, lyse och vatten enligt det föregående böra höjas med 500 kronor till förslagsvis 5,000 kronor, varvid omkostnadsstaten för denna läroanstalt kommer att sluta å 9,300 kronor.

Ifrågavarande anslag bör alltså för budgetåret 1938/1939 uppföras med $(61,700 + 9,300 =) 71,000$ kronor, innebärande en anslagshöjning med 10,500 kronor. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa omkostnadsstater för anslaget.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola m. m.*: Omkostnader för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 71,000.

[102.] 11. **Chalmers tekniska högskola m. m.: Materiel m. m., reservationsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 56,000 kronor och disponeras *dels* av Chalmers tekniska högskola med 43,000 kronor till samlingar och laborationer samt 5,000 kronor till anskaffande av effektvåg, *dels* ock av tekniska gymnasiet i Göteborg med 1,500 kronor till böcker, samlingar och undervisningsmateriel, med 2,500 kronor till materiel m. m. till laborationer samt med 4,000 kronor till utrustning för laborationer i fysik och kemi.

Styrelsen för högskolan och gymnasiet har i skrivelse den 31 augusti 1937 hemställt, att högskolans anslagsmedel under förevarande anslag måtte för nästa budgetår upptagas till 107,000 kronor samt gymnasiets till 10,000

kronor, vilket innebär en anslagsökning med respektive 59,000 kronor och 2,000 kronor. *Skolöverstyrelsen* och *statskontoret* hava yttrat sig i fråga om anslagsäskandena för gymnasiets del. Av handlingarna inhämtas följande:

I fråga om erforderliga medel för laborationer m. m. vid *högskolan* komme från och med budgetåret 1938/1939 en genomgripande förändring att inträda därigenom, att examensarbeten, som förut funnits endast inom den kemiska fackavdelningen, skulle införas inom samtliga fackavdelningar. 1934 års Chalmerssakkunniga hade beräknat erforderliga medel för högskolans olika avdelningar och discipliner till följande belopp:

allmänna vetenskaper	kronor	4,000
fysik	»	8,000
maskinbyggnad	»	23,000
skeppsbyggeri	»	10,000
elektroteknik	»	15,000
väg- och vattenbyggnad	»	20,000

Summa kronor 80,000.

De sakkunnigas ordförande, kommerserådet A. F. Enström, hade reserverat sig mot denna beräkning och ansett ett anslag av 120,000 kronor erforderligt. Styrelsen ansåge i likhet med reservanten, att för det vetenskapliga arbetet inom institutionerna det högre anslaget vore nödvändigt, detta så mycket mer som priserna på instrument och material under den tid, som förflutit sedan avgivandet av de sakkunnigas förslag, avsevärt stigit. Å andra sidan vore de sakkunnigas beräkning baserad på ett elevantal, motsvarande 150 nyintagna elever per år. Då för närvarande 120 nya elever mottoges per år, kunde en viss mindre reduktion äga rum intill den tid, då högskolan bleve i tillfälle att mottaga större elevantal. Styrelsen funne sig med hänsyn härtill för budgetåret 1938/1939 kunna reducera anslagskravet för de fyra fackavdelningar (i maskinbyggnad, skeppsbyggeri, elektroteknik samt väg- och vattenbyggnad), de sakkunnigas förslag avsåge, till 80,000 kronor. För de två fackavdelningar — i kemi och husbyggnad — som icke inginge i 1934 års sakkunnigas förslag, borde i enlighet med av lärarkollegiet verkställd beräkning avses respektive 20,000 kronor och 7,000 kronor. Hela erforderliga anslaget till materiel för högskolan beräknades sålunda till $(80,000 + 20,000 + 7,000 =)$ 107,000 kronor. Den ifrågasatta anslagsökningen vore visserligen betydande men enligt styrelsens mening ofrånkomlig, om högskolans laboratoriearbeten skulle giva landet full valuta.

Vad anginge *gymnasiet*, finge styrelsen erinra, att skolöverstyrelsen i sin den 7 november 1934 avgivna utredning angående omorganisation av den lägre avdelningen vid Chalmers tekniska institut till ett tekniskt gymnasium beräknat ett anslag å 10,000 kronor erforderligt för anskaffande av instrument för laborationer i fysik och kemi. För innevarande budgetår hade 4,000 kronor anvisats för ifrågavarande ändamål. Styrelsen hemställde, att återstoden eller 6,000 kronor måtte beviljas för nästa budgetår. I övrigt ifrågasatte styrelsen icke någon ändring beträffande nu utgående medel till gymnasiet under förevarande anslag.

Att högskolans anslagsmedel till samlingar och laborationer genom införande från och med nästa budgetår av examensarbeten vid samtliga fackavdelningar måste betydligt förstärkas är själfvallet. Jag kan emellertid icke

Departementschefen.

förorda större anslagshöjning än med 45,000 kronor, varigenom anslagsbeloppet för högskolans del för nästa budgetår skulle komma att uppgå till 88,000 kronor.

För gymnasiet tillstyrker jag, att återstående medel, 6,000 kronor, beviljas för anskaffande av utrustning för laborationer i fysik och kemi. Övriga under gymnasiets materielanslag utgående belopp torde böra bibehållas vid sin nuvarande storlek. Detta innebär, att ett belopp av sammanlagt 10,000 kronor upptages för nästa budgetår för gymnasiets vidkommande.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, bör ifrågavarande anslag för budgetåret 1938/1939 uppföras med $(88,000 + 10,000 =)$ 98,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 42,000 kronor. Eftersom förutnämnda tillfälliga anslagsbelopp å 5,000 kronor till anskaffande av effektivvåg bortfaller, utgör medelförstärkningen i realiteten 47,000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola m. m.: Materiel m. m.*
för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 98,000.

[103.] 12. Chalmers tekniska högskola m. m.: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek, reservationsanslag. Ifrågavarande anslag är nu uppfört med 15,000 kronor.

I sin förenämnda skrivelse den 31 augusti 1937 har *högskolans styrelse* gjort framställning om att anslaget måtte för nästa budgetår höjas till 35,000 kronor. Till stöd härför har styrelsen anfört huvudsakligen följande:

Chalmerssakkunniga hade beräknat, att för en högskola med fyra fackavdelningar skulle erfordras ett belopp av 17,000 kronor. De sakkunnigas ordförande hade reserverat sig mot denna beräkning och ansett ett belopp av 20,000 kronor erforderligt. Med hänsyn till kemiavdelningen, som ej inginge i de sakkunnigas förslag, vore en höjning av anslaget med ytterligare 4,000 kronor nödvändig. Så länge arkitekturavdelningen bibehölles, borde med hänsyn till densamma dessutom beräknas 1,000 kronor.

Styrelsen finge i fråga om bibliotekets behov framhålla, att högskolans bibliotek länge varit försummat. Dess bokbestånd hade i stort sett varit omodernt, då nödig förnyelse hindrats av för knappa anslag. Först under de senaste åren, då anslaget höjts till nuvarande nivå, hade en viss förbättring inträtt. Sedan genom beslut av 1937 års riksdag från och med innevarande budgetår anstälts en bibliotekarie och ett biblioteksbiträde med full tjänstgöring, vore biblioteket ur personalsynpunkt rustat att stå de studerande och industrien till tjänst på bättre sätt än förut.

I och med införande av examensarbeten inom samtliga fackavdelningar vid högskolan komme helt andra anspråk än tidigare att ställas på bibliotekets bokbestånd. Alla examensarbeten, även de experimentella, fordrade ett omfattande litteraturstudium som förberedelse till uppgiften. Styrelsen

vore av den uppfattningen, att för den löpande kompletteringen av bibliotekets bokbestånd det av de sakkunnigas ordförande beräknade högre anslaget jämte ovan anförda tillägg erfordrades, och styrelsen räknade därför med ett årsanslag av 25,000 kronor. För att snabbt bringa upp bibliotekets bokbestånd i fråga om den modernare litteraturen till behövlig standard ansåge styrelsen dessutom ett engångsanslag av 20,000 kronor erforderligt, och hemställde styrelsen, att detta fördelades å två budgetår med hälften å vardera av budgetåren 1938/1940.

Det nuvarande anslaget för ifrågavarande ändamål synes alltför knappt tillmätt, för att därmed skulle kunna fyllas de anspråk, som måste ställas på en teknisk högskolas bibliotek. Med anledning härav tillstyrker jag, att anslaget för nästa budgetår ökas med 10,000 kronor till ett belopp av 25,000 kronor. Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att till *Chalmers tekniska högskola m. m.: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 25,000.

[104.] 13. **Chalmers tekniska högskola m. m.: Stipendier vid högskolan, reservationsanslag.** Detta anslag, som nu benämnes Stipendier m. m. och är uppfört med 2,400 kronor, är fördelat med 1,500 kronor till stipendier för utrikes studieresor åt lärare vid högskolan samt 900 kronor till stipendier åt studerande vid högskolan.

Högskolans styrelse har i skrivelse den 31 augusti 1937 hemställt, att det till resestipendier åt lärare avsedda beloppet måtte, med hänsyn till den ökning av professorernas antal, som styrelsen enligt i det föregående föreslagit, ökas med 500 kronor till 2,000 kronor, och anslaget förty för nästa budgetår bestämmas till 2,900 kronor.

Då enligt vad jag under punkten 100 föreslagit, allenast en ny professorsbefattning skulle tillkomma under nästa budgetår, saknar jag anledning tillstyrka styrelsens förslag om höjning av ifrågavarande anslagsmedel. Anslaget bör upptagas med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att till *Chalmers tekniska högskola m. m.: Stipendier vid högskolan* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 2,400.

[105.] 14. **Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid de tekniska högskolorna, förslagsanslag.** Under åttonde huvudtiteln är nu uppfört ett förslagsanslag å 3,000 kronor till Tekniska högskolan: Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden. Såsom framgår av sid. 435 i statsliggaren för budgetåret 1937/1938 disponeras anslaget till arvoden och ersätt-

ning för mistade avlöningsförmåner för nämnda sakkunniga samt till resekostnads- och traktamentsersättning för vissa resor för fullgörande av sakkunniguppdrag.

Styrelsen för tekniska högskolan och högskolans lärarkollegium hava hemställt om oförändrat anslag för nästa budgetår.

1934 års *Chalmerssakkunniga* föreslogo i sitt den 12 november 1935 avgivna betänkande, att förslagsvis 3,000 kronor skulle anvisas till den av de sakkunniga ifrågasatta nya tekniska högskolan i Göteborg för bestridande av ersättningar åt sakkunniga i befordringsärenden för resor i och för åhörande av lärarprov. Detta förslag har upptagits av *styrelsen för Chalmers tekniska högskola*, som i skrivelse den 31 augusti 1937 hemställt, att för ändamålet måtte beräknas förslagsvis 1,500 kronor under högskolans omkostnadsanslag.

Departementschefen.

Enligt min mening bör ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden utgå jämväl till sakkunniga, som anlitas av Chalmers tekniska högskola, enligt samma grunder, som i sådant avseende gälla för tekniska högskolan i Stockholm. Lämpligen böra de på de båda högskolorna belöpande ersättningarna bestridas från ett särskilt för ändamålet uppfört anslag. Anledning torde icke föreligga att vid bifall till detta förslag höja det under åttonde huvudtiteln för tekniska högskolan i Stockholm nu för ändamålet beräknade beloppet av förslagsvis 3,000 kronor. Påpekas må, att enligt budgetredovisningen några utgifter icke bestredos från detta anslag under budgetåret 1936/1937. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid de tekniska högskolorna* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3,000.

G. Skolöverstyrelsen.

[106.] 1. **Skolöverstyrelsen: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag, som disponeras jämlikt en av 1937 års riksdag fastställd avlöningsstat (jfr statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 440), är nu uppfört med 537,500 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om höjning av anslaget på sätt framgår av efterföljande redogörelse. I ärendet hava utlåtanden avgivits den 21 september 1937 av *statskontoret* och den 1 oktober 1937 av de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande av den 29 maj 1936 tillkallade *sakkunniga för utredning av frågan om skolöverstyrelsens organisation*.

Kontorsbiträde i lönegraden B 4. *Skolöverstyrelsen* har hemställt, att en extra ordinarie befattningshavare i 4:e lönegraden, sysselsatt i telefonväxeln, måtte överflyttas på ordinarie stat såsom kontorsbiträde i lönegraden B 4. Merkostnaden skulle utgöra omkring 800 kronor.

Statskontoret har erinrat, att, såvitt ämbetsverket hade sig bekant, de hos olika verk och inrättningar tjänstgörande telefonisterna i regel innehade icke-ordinarie tjänst. Då den allt mer aktuella frågan om anställningsformen för de telefonister, vilka tjänstgjorde vid verk och inrättningar i huvudstaden, syntes böra upptagas till avgörande i ett sammanhang, ansåge sig *statskontoret* — som jämväl ville bringa i erinran, att telegrafverkets lokaltelefonister, med vilka ifrågavarande befattningshavare syntes jämförbara, vore placerade i lönegraden B 2 — böra avstyrka bifall till överstyrelsens förslag i denna del. *De sakkunniga* hava med hänsyn till de av *statskontoret* åberopade skälen funnit sig icke kunna förorda överstyrelsens förslag. Reservation har avgivits av ledamoten av de sakkunniga, generaldirektören O. Holmdahl, som ansett, att de sakkunniga bort tillstyrka överstyrelsens förslag.

Arbetskrafterna å statistiska avdelningen. I fråga om personalen å denna avdelning finge överstyrelsen jämlikt gällande bestämmelser (jfr statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 440) anmäla, *dels* att på grund av dödsfall en kanslibiträdeshufvudbefattning den 15 mars 1937 blivit ledig, *dels* att en kontorsbiträdeshufvudbefattning blivit vakant från och med den 1 augusti 1937, enär dess innehavare på egen begäran av överstyrelsen beviljats avsked. Ifrågavarande båda befattningar skulle enligt nämnda bestämmelser indragas. Jämlikt samma bestämmelser skulle vid första skeende indragning av utav kvinnlig tjänsteman innehavd tjänst för statistiska avdelningen uppföras en skrivbiträdeshufvudbefattning i lönegraden B 2. Överstyrelsen finge

med anledning härav hemställa, att en dylik befattning från och med budgetåret 1938/1939 måtte uppföras å överstyrelsens stat.

Enligt berörda bestämmelser skulle vid förfall för någon av de tjänstemän å avdelningen, vilkas befattningar skulle indragas, förordnande å tjänsten icke meddelas. På grund av dessa bestämmelser kunde å nämnda avdelning samtidigt en kansliskrivare och ett kontorsbiträde vara lediga (kontorsbiträdet även, vid förfall för kanslibiträde, på grund av förordnande å högre befattning), utan att överstyrelsen ägde att förordna vikarie för dessamma. Personalen i lönegraderna B 2—B 11 (bortsett från expeditivakten) kunde sålunda under längre eller kortare tid efter den 1 juli 1938, även under förutsättning att skrivbiträdestjänsten besattes med ordinarie innehavare, nedgå till 7 (1 kansliskrivare, 2 kanslibiträden, 3 kontorsbiträden och 1 skrivbiträde). Emellertid hade chefen för ecklesiastikdepartementet vid sin anmälan under punkten 118 i 1935 års attonde huvudtitel av frågan om omorganisation av skolöverstyrelsens statistiska avdelning uttalat sin anslutning till ett av överstyrelsen i skrivelse den 14 november 1934 framlagt förslag till ny organisation av överstyrelsens statistiska avdelning, upptagande (bortsett från expeditivakten) förutom 7 ordinarie tjänstemän i lönegraderna B 2—B 11 i mån av behov 2 extra ordinarie skrivbiträden i 2:a lönegraden under 6 månader av året, d. v. s. sammanlagt 8 arbetskrafter för år räknat i nämnda lönegrader. Departementschefens uttalande lämnades av riksdagen utan erinran. Efter avslutad omorganisation skulle, enligt vad sålunda avsetts, överstyrelsens statistiska avdelning vid behov kunna varaktigt disponera över, förutom expeditivakten, 8 arbetskrafter i nämnda lönegrader. Det syntes överstyrelsen med hänsyn härtill vara en väsentlig olägenhet, att med nu gällande vikariatsbestämmelser personalen i nämnda lönegrader från och med budgetåret 1938/1939 och måhända ett flertal år framåt temporärt kunde nedgå till 7. Det vore givetvis för planläggningen och utförandet av arbetet å statistiska avdelningen mycket hinderligt, att personalens storlek ej kunde i förväg för någon längre tid framåt med säkerhet beräknas, utan att tvärtom möjligheter till ganska avsevärda växlingar i densamma förefunnes. Under det senast tilländalupna budgetåret hade här berörda personal, som enligt då gällande personalförteckning skulle uppgått till 10, i själva verket under större delen av budgetåret varierat mellan 7 och 8, enär vikarier å till indragning avsedda befattningar icke kunnat förordnas.

Då den framtida organisationen av sagda avdelning endast förutsatte (förutom expeditivakten) ett antal av 8 tjänstemän i lönegraderna B 2—B 11 mot 9 enligt överstyrelsens ovan gjorda förslag till organisation från och med budgetåret 1938/1939 och tills vidare, ville överstyrelsen inskränka sig till en hemställan om ändring av gällande vikariatsbestämmelser på så sätt, att vid samtidig ledighet för en kansliskrivare och ett kontorsbiträde vikarie måtte få förordnas å kontorsbiträdesbefattningen. Med ledighet syntes härvid böra jämsställas uppkommen vakans under tiden mellan vakansens inträdande och ingången av det budgetår, för vilket ny personalförteckning, efter av överstyrelsen vederbörligen gjord anmälan om den uppkomna vakansen, kunde komma att bliva av Kungl. Maj:t fastställd.

För närvarande funnes å statistiska avdelningen två aktuariefattningar i lönegraden B 21, båda besatta med ordinarie innehavare. Jämlikt de ovan nämnda bestämmelserna skulle vid första uppkommande ledighet å en av dessa befattningar densamma indragas. Enligt överstyrelsens ovanberörda,

den 14 november 1934 avgivna förslag till omorganisation av statistiska avdelningen, till vilket förslag vederbörande departementschef som nämnts anslutit sig och gentemot vilket riksdagen ej haft något att erinra, skulle vid indragning av den ena aktuariiefattningen å avdelningen anställas en extra ordinarie amanuens i 15:e lönegraden under 6 månader av varje budgetår. Enligt gällande bestämmelser angående vikariat finge vid förfall för innehavare av befattning, som vore avsedd att indragas, vikarie icke förordnas. Vid förfall för en av aktuarierna komme därför antalet arbetskrafter i lönegraden B 15 och högre att vara mindre än enligt den för framtiden avsedda organisationen, nämligen (inräknat förste aktuarien) 2 i stället för $2\frac{1}{2}$. Skulle sådant förfall bliva av längre varaktighet, kunde därav avsevärda olägenheter befaras uppkomma med hänsyn särskilt till det tidsödande arbetet att utfärda anmärkningsskrivelser rörande folkskolestatistiken. Överstyrelsen finge därför ytterligare hemställa om rätt att, i mån av behov, vid förfall för en av aktuarierna förordna vikarie å dennes befattning till en utsträckning motsvarande hälften av den tid, varunder aktuarien voro förhindrad tjänstgöra. Även vid första vakans å en av aktuariiefattningarna syntes motsvarande böra gälla, intill dess överstyrelsen efter vederbörlig hemställan blivit i tillfälle att erhålla anslag för anställande såsom avsett av en halvtidsamanuens å statistiska avdelningen.

Statskontoret, som tillstyrkt förslaget om indragning av de två ovan nämnda ordinarie tjänsterna och inrättande i stället av en skrivbiträdes-tjänst, har erinrat, att anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat i så fall borde *dels* minskas med — efter pensionsavdrag — i runt tal (3,100 + 2,700 =) 5,800 kronor, *dels ock* ökas med — efter pensionsavdrag — i runt tal 2,400 kronor. Vad angår förslaget i övrigt, har statskontoret anført, att enligt statskontorets mening torde, därest behov av arbetskraft å avdelningen skulle visa sig erforderligt utöver de nio ordinarie befattningshavare, som inginge i 1935 års plan för avdelningens organisation, överstyrelsen vara oförhindrad att till bestridandet av kostnaderna här för anlita anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal i den mån organisationsförslaget medgäve. Med hänsyn till vad sålunda anförts, syntes framställningen böra på så sätt bifallas att å sagda anslagspost för avdelningens behov av extra arbetskraft upptoges ett belopp av förslagsvis 1,200 kronor. Föreskrift torde emellertid för sådan händelse böra lämnas, att beloppet finge anlitas allenast för bestridande av kostnaderna — vid samtidig ledighet för en kansliskrivare och ett kontorsbiträde — för ett extra ordinarie kontorsbiträde samt — vid förfall för en av aktuarierna — för en extra ordinarie befattningshavare i 15:e lönegraden med halvtidstjänstgöring.

De sakkunniga, som uppmärksammat det av departementschefen under 1937 års åttonde huvudtitel uttalade önskemålet om ett återupptagande i större utsträckning av utgivning av trycket av överstyrelsens statistiska publikationer, hade vid sin prövning av personalbehovet ansett, att därest detta enligt de sakkunnigas mening befogade önskemål skulle kunna realiserast, ett konstant behov föreläge för statistiska avdelningens del av tre högre tjänstemän och nio kvinnliga biträden. De sakkunniga hade med hänsyn härtill för avsikt att föreslå, att de ovannämnda särskilda bestämmelserna, i vad de avsåge förordnanden å till indragning avsedda tjänster, skulle upphävas, och hade följaktligen intet att erinra mot ett bifall till överstyrelsens ifrågavarande framställning.

Ökat arvode åt konsulenten och särskilda föredraganden i

ärenden angående husligt arbete. Ifrågavarande arvode utgjorde nu 6,000 kronor. Å detta belopp utginge för närvarande dyrtidstillägg med 780 kronor för år. Å tjänsten i fråga hade förordnats lärarinnan i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola Gunhild Drake.

Såsom lärarinna vid seminariet skulle Drake på grund av den beslutade löneregleringen för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter från och med den 1 januari 1938 hava — jämlikt övergångsbestämmelserna — kommit i åtnjutande av en sammanlagd avlöning, som med det för närvarande gällande indextalet för beräkning av dyrtidstillägg skulle hava uppgått till 7,290 kronor, vilken avlöning alltså med 510 kronor överstege den Drake för närvarande såsom konsulent åtnjöt. När Drake av Kungl. Maj:t förordnades å konsulentbefattningen, översteg den sammanlagda avlöning, hon erhöll å befattningen, med omkring 800 kronor den sammanlagda avlöning, hon förut åtnjöt å sin lärarinnebefattning. Enär överstyrelsen ansåge, att i stort sett sagda avlöningsproportion alljämt borde bibehållas, ville överstyrelsen efter gjorda beräkningar föreslå, att arvodet å 6,000 kronor ökades med 1,200 kronor till 7,200 kronor, vilket belopp tillsammans med därå utgående dyrtidstillägg, tillhoppa 8,136 kronor, med 846 kronor överstege hennes förenämnda avlöning som lärarinna.

Då den tidigare omförmälda löneregleringen trädde i kraft redan från och med den 1 januari 1938, syntes ersättning böra beredas Drake för de avlöningsförmåner, hon gått miste om under senare hälften av budgetåret 1937/1938. Denna ersättning, eller hälften av den här ovan beräknade anslagsförhöjningen, alltså 600 kronor, syntes böra utgå som en engångskostnad och bestridas från delposten till vikariatersättningar m. m. Överstyrelsen förutsatte, att dyrtidstillägg å förenämnda belopp å 600 kronor komme att i vanlig ordning utgå, enär den sålunda föreslagna förhöjningen hade karaktären av *arvode*, ej ersättning i vanlig bemärkelse.

Statskontoret, som ansåge omförmälda fråga böra i första hand prövas av de sakkunniga, har allenast framhållit, att den omständigheten, att nuvarande innehavaren av ifrågavarande arvodesbefattning — därest hon den 1 januari 1938 alljämt varit lärarinna vid statens skolköksseminarium — skulle hava erhållit högre avlöning än hon för närvarande uppbure, icke kunde anses motivera ökat arvode å befattningen ifråga.

De sakkunniga hava erinrat om att den nuvarande innehavaren av denna tjänst vore ordinarie lärarinna i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola, från vilken befattning hon åtnjöt tjänstledighet. Därest hon skulle återinträda i sin ordinarie lärarinnebefattning, skulle hon — såsom överstyrelsen framhållit — med anledning av den från och med den 1 januari 1938 beslutade löneregleringen för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter komma att erhålla en avlöning, som överstege den till henne såsom konsulent hos överstyrelsen nu utgående. Vid sådant förhållande ansåge de sakkunniga i motsats till statskontoret goda skäl hava av överstyrelsen blivit anförda för ökning av arvodet till ifrågavarande befattningshavare. Då de sakkunniga hade för avsikt att föreslå inrättandet hos överstyrelsen av en ordinarie tjänst med arbetsuppgifter, i huvudsak motsvarande den nuvarande konsulentens och särskilda föredragandens i ärenden angående husligt arbete, vilken tjänst skulle givas en avsevärt högre löneställning än vad för närvarande vore

fallet, ansåge de sakkunniga hinder icke möta, att bifalla överstyrelsens framställning om ökning av det vid konsulentbefattningen utgående arvodet. Det ifrågasatta arvodet av 7,200 kronor för år hade synts de sakkunniga väl avvägt. I anslutning till den av de sakkunniga sålunda hävdade uppfattningen tillstyrkte de sakkunniga jämväl överstyrelsens förslag om ökning av ifrågavarande konsulentarvode med 600 kronor för första halvåret 1938.

Ersättning åt vikarie för byggnadssakkunniga biträdet. *Överstyrelsen* har ånyo framfört ett i överstyrelsens anslagsäskande för budgetåret 1937/1938 framlagt förslag om ersättning åt vikarie för byggnadssakkunniga biträdet. Detta förslag avstyrkes av *statskontoret* och de *sakkunniga*.

Ökade medel till grundavlöningar till icke-ordinarie personal. *Överstyrelsen* begär en höjning av denna anslagspost med 10,500 kronor till 94,700 kronor.

Överstyrelsen återupprepar sålunda en tidigare gjord framställning om beredande av heltidstjänstgöring åt den hos överstyrelsens gymnastikkonsulenter anställde halvtidsamanuensen och framhåller i detta hänseende, att 1937 års riksdag förklarat sig finna vissa skäl tala för att denna fråga behandlades fristående från den utredning rörande slutgiltigt ordnande av gymnastikinspektionen, varom 1936 års riksdag uttalat sig och som överstyrelsen anbefallts att verkställa.

Överstyrelsen framhåller, att det arbete, som åvilade ifrågavarande amanuens, under de senaste två åren till följd av gymnastikkonsulenternas allttjämt ökade arbetsuppgifter varit av den omfattning, att han under en stor del av året måst tagas i anspråk för heltidstjänstgöring utan att överstyrelsen varit i stånd att utbetala den ersättning, som härfor rimligen bort utgå. En anslagsökning borde ske med ett belopp, som motsvarade det hittills för ändamålet utgående arvodet, 1,900 kronor.

Den 19 mars 1937 hade Kungl. Maj:t efter särskild framställning av överstyrelsen för den del av budgetåret 1936/1937, som då återstod, anvisat 1,200 kronor för beredande av arbetshjälp åt det byggnadssakkunniga biträdet. I skrivelse den 22 juni 1937, däri överstyrelsen framhöll, att, såvitt erfarenheten dittills givit vid handen, någon minskning i överstyrelsens arbete i fråga om skolbyggnadsärenden icke vore att påräkna under budgetåret 1937/1938, hade överstyrelsen ånyo hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för ändamålet ställa till överstyrelsens förfogande ett belopp av högst 2,500 kronor att i mån av behov disponeras för beredande av dylik arbetshjälp.

Enär man med största visshet torde kunna utgå ifrån, att skolbyggnadsverksamheten under budgetåret 1938/1939 komme att fortgå i samma omfattning som under det senast gångna och någon minskning i det byggnadssakkunniga bitrådets åliggande sålunda icke torde vara att förvänta under förstnämnda år, erfordrades här en förstärkning av ifrågavarande post med ett belopp, beräknat efter 300 kronor för månad, eller 3,600 kronor.

Överstyrelsens arbete med ärenden rörande förordnande av icke-ordinarie lärare vid de allmänna läroverken hade icke vidkänts någon minskning trots inrättandet av ett stort antal nya ordinarie lärartjänster. Väsentliga orsaken härtill torde vara dels den allttjämt fortgående ökningen i läroverkens lärjungeantal och följaktligen även i lärarantalet, dels den stegrade användningen av timlärare. Om arbetsbelastningen inom överstyrelsen särskilt i detta avseende redan nu vore betänkligt stor i förhållande till de

arbetskrafter, som stode till buds, torde denna belastning helt visst komma att ytterligare ökas genom den nya löneregleringen för de icke-ordinarie lärarna, som komme att nödvändiggöra en ökad centralisering av hithörande ärendens behandling, i det att en del av det arbete, som hittills utförts av vederbörande rektorer eller av extraläraryrån, måste överflyttas på överstyrelsen. Detta förhållande gjorde en ökning av överstyrelsens arbetskrafter ofrånkomlig. De helt nya arbetsuppgifter, som under de senaste åren tilldelats folkskolavdelningen hade så väsentligt ökat arbetsbördan å denna avdelning, att en utökning av arbetskrafterna även av dessa skäl icke kunde undvikas. Vidare krävde den pågående utvecklingen av yrkesskolorna, att ledamöterna å överstyrelsens yrkesskolavdelning ägnade avsevärd tid åt arbete utanför tjänsterummet, i regel genom tjänsteresor. På grund härav måste inkomna ärenden i allt större utsträckning beredas genom avdelningens kansli, inom vilket arbetsbelastningen alltjämt ökades särskilt till följd av handläggningen av ärenden rörande verkstadsskolor för arbetslös ungdom.

En ökning av arbetskrafterna å överstyrelsens kansli vore således nödvändig. Ehuru denna ökning bort vara av vida större omfattning, ansågo sig dock överstyrelsen under nuvarande förhållanden böra begränsa sin begäran i detta avseende till att omfatta anställande av allenast en ytterligare befattningshavare, vilken med hänsyn till arten av hans arbetsuppgifter icke rimligen torde i löneavseende placeras lägre än i 18:de lönegraden. För ändamålet erfordrades därför en ökning av vederbörande post med omkring 4,400 kronor.

Å överstyrelsens stat funnes bland annat upptagna en förste expeditions-vakt i lönegraden B 7 samt fyra expeditionsvakter i lönegraden B 5. Då emellertid denna vaktpersonal icke varit till fyllest för överstyrelsens behov, hade till dess förstärkande alltsedan år 1922 varit upptaget ett särskilt belopp av 1,800 kronor till expeditionsvaktsgöromål, vilket av överstyrelsen disponerats till arvode åt en extra expeditionsvakt. Dennes åligganden vore såväl till art som omfattning fullt jämställda med de ordinarie expeditionsvakternas, varför överstyrelsen tidigare vid flera tillfällen gjort framställningar, vilka dock icke vunnit bifall, om att han måtte erhålla en förbättrad, med de ordinaries jämförbar löneställning. Den person, som nu tjänstgjorde å ifrågavarande arvodesbefattning, hade under en följd av år innehaft denna anställning, en omständighet som syntes göra en förnyad framställning om löneförbättring ännu mera befogad. Överstyrelsen funne allt tala för att befattningshavaren i fråga bereddes icke-ordinarie anställning med avlöning i tredje löneklassen av femte lönegraden.

Vakttjänstgöringen hos bibliotekskonsulenterna hade hittills varit synnerligen ogynnsamt ordnad. Bibliotekskonsulenternas lokaler vore, liksom statistiska avdelningens, belägna i bottenvåningen under skolöverstyrelsens övriga lokaler. Bibliotekskonsulenterna disponerade de lokaler, till vilka allmänheten först hade tillträde. I hela bottenvåningen funnes endast en vaktmästare, anställd hos statistiska avdelningen och placerad i ett vaktrum innanför bibliotekskonsulenternas lokaler. I viss utsträckning hade denne expeditionsvakt disponerats även av bibliotekskonsulenterna. Denna anordning hade för bibliotekskonsulenternas vidkommande varit synnerligen ogynnsam. Framför allt hade vakttjänstgöringen varit otillräcklig, och biträde från annan avdelning hade endast undantagsvis kunnat erhållas. Följden hade blivit, att en mycket stor del av det arbete, som bort utföras av vaktmästare, måst överflyttas på den hos bibliotekskonsulenterna för annat ända-

mål anställda personalen, en överflyttning, som måst leda till en försening av de denna personal i första hand åliggande arbetsuppgifterna. De uppgifter, för vilka ifrågavarande vaktmästarhjälp vore behövlig, vore — utom sedvanliga, i alla verk förekommande vaktmästargöromål — bland annat sådana som adressutskrivning, det dagliga mottagandet av bokpaket med nyutkomna böcker från förlagen, det ständigt återkommande utsändandet av bokpaket till olika sakkunniga o. s. v. Vid de regelbundet återkommande bibliotekskurserna krävdes också vakttjänstgöring i mycket stor utsträckning.

Erfarenheterna från de gångna åren gävo vid handen, att för här angivna arbetsuppgifter för bibliotekskonsulenternas räkning behövdes en hel arbetskraft. Statistiska avdelningens vaktmästargöromål hade numera nått den omfattning, att dessa göromål krävde en för ändamålet tillgänglig, odelad arbetskraft. Överstyrelsen ansåge sig på grund härav nödsakad hemställa, att medel anvisades för anställande hos överstyrelsen av ytterligare en expeditionsvakt, tills vidare såsom icke-ordinarie tjänsteman i 5:e lönegraden. På grund av de sålunda framlagda, expeditionsvaktspersonalen berörande förslagen erfordrades en höjning av förevarande anslagsmedel med i runt tal 2,500 kronor.

Enligt det föregående hade överstyrelsen hemställt, att en extra ordinarie befattningshavare i 4:de lönegraden måtte överflyttas å ordinarie stat. Härigenom skulle å ifrågavarande post komma att uppstå en besparing å, efter avrundning, 1,900 kronor. Den verkliga ökningen under anslaget skulle komma att utgöra 10,500 kronor.

Statskontoret har med hänsyn till ovanberörda uttalande av 1937 års riksdag och då skäl för bifall syntes föreligga icke velat motsätta sig en anslagsökning å 1,900 kronor för beredande av heltidstjänstgöring åt gymnastikonsulenternas halvtidsamanuens. — Statskontoret, som funne behov av arbetshjälp åt byggnadssakkunniga biträdet föreligga, ville tillstyrka, att medel för ändamålet ställdes till överstyrelsens förfogande, förslagsvis dock högst med det för innevarande budgetår begärda beloppet av 2,500 kronor. — De av överstyrelsen gjorda framställningarna om medel till en extra ordinarie befattningshavare i vardera av 18 och 5 lönegraderna syntes statskontoret motiverade, varför ämbetsverket icke hade något att erinra mot bifall till desamma. — Enligt statskontorets mening borde behovet av vaktmästarhjälp för bibliotekskonsulenterna tillsvidare kunna tillgodoses genom anställande av ett tillfälligt expeditionsvaktsbiträde. För sådant ändamål finge statskontoret tillstyrka ett belopp å förslagsvis 1,500 kronor.

De sakkunniga hava kommit till den uppfattningen, att en förstärkning av gymnastikinspektionen måste anses erforderlig men att denna förstärkning borde ske utan att amanuentjänsten omändrades till en heltidsbefattning. Med hänsyn härtill hade de sakkunniga i frågans nuvarande läge icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till överstyrelsens förslag på denna punkt. Däremot tillstyrka de sakkunniga överstyrelsens här berörda förslag i övrigt. Reservation har avgivits av herr Holmdahl, som ansett att de sakkunniga bort tillstyrka förslaget om en utökning av tjänstetiden för den ovannämnde halvtidsamanuensen.

Inledningsvis vill jag framhålla, att den under utredning varande frågan om skolöverstyrelsens omorganisation icke torde kunna föreläggas 1938 års riksdag. De ändringar, som för nästa budgetår böra vidtagas i avseende

å dispositionen av de till överstyrelsen utgående anslagen, måste alltså bygga på de nuvarande organisatoriska förhållandena men ske under aktgivande på önskvärdheten av att den omorganisation av ämbetsverket, som framdeles kan komma att ske, icke härigenom föregripes.

Vad först angår den i avlöningsstaten för överstyrelsen uppförda anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* och vad därmed sammanhänger, kan jag i likhet med statskontoret och de sakkunniga icke för närvarande tillstyrka förslaget om inrättande av en för överstyrelsens telefonväxel avsedd ordinarie kontorsbiträdestjänst. Däremot böra i överensstämmelse med den organisationsplan, som förutsattes av 1935 års riksdag, å statistiska avdelningen indragas en kanslibiträdes- och en kontorsbiträdesbefattning samt i stället inrättas en skrivbiträdesbefattning i lönegraden B 2. Härav föranledda ändringar böra vidtagas i den av riksdagen för överstyrelsen fastställda personalförteckningen, och den i avlöningsstaten uppförda anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat bör minskas med netto 3,400 kronor till 362,800 kronor.

Enligt det föregående har överstyrelsen framlagt förslag om vissa uppmjukningar i de vikariatsbestämmelser, som år 1935 meddelades i syfte att förmedla övergången till den nya organisationsplanen för statistiska avdelningen. I korthet går förslaget ut på följande ändringar i nämnda bestämmelser, nämligen att överstyrelsen måtte medgivas rätt att *dels* vid samtidig ledighet för en kansliskrivare och ett kontorsbiträde förordna vikarie å kontorsbiträdesbefattningen (för närvarande får förordnande i nämnda fall icke meddelas å någon av berörda befattningar), *dels ock* vid förfall för den ene av aktuarierna i mån av behov förordna vikarie å dennes befattning till en utsträckning, motsvarande hälften av den tid, varunder aktuarien är förhindrad att tjänstgöra (för närvarande får sådant förordnande icke meddelas). Jag finner mig böra i likhet med statskontoret tillmötesgå överstyrelsens framställning så till vida, att jag förordar en höjning av den i avlöningsstaten uppförda delposten till grundavlöningar m. m. till icke-ordinarie personal med ett belopp av 1,200 kronor, avsett att tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för *dels* ett extra ordinarie kontorsbiträde vid samtidig ledighet för en kansliskrivare och ett kontorsbiträde, *dels ock* en extra ordinarie befattningshavare i 15:e lönegraden med halvtidstjänstgöring vid förfall för den ene av de båda ifrågakommande aktuarierna. Denna anordning förefaller vara att ur principiell synpunkt föredraga framför den av överstyrelsen föreslagna.

I fråga om anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, vill jag med hänsyn till de av överstyrelsen och de sakkunniga anförda skälen tillstyrka en höjning av den ersättning, som utgår till konsulenten och särskilda föredraganden i ärenden angående husligt arbete. Jag har intet att erinra mot att denna arvodeshöjning fixeras till 1,200 kronor. Lämpligast synes emellertid vara, att arvodeshöjningen till-

kommer den nuvarande innehavaren av befattningen som ett personligt arvodestillägg, å vilket dyrtidstillägg givetvis bör utgå. Det personliga arvodestillägget bör utgå till ifrågavarande befattningshavare redan från och med den 1 januari 1938. Det på senare delen av innevarande budgetår belöpande arvodestillägget synes icke böra bestridas ur delposten till vikariatsersättningar m. m. utan, förhöjt med ett mot dyrtidstillägg svarande belopp, avföras å åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter. I detta sammanhang vill jag anföra, att jag i likhet med statskontoret och de sakkunniga icke kan biträda överstyrelsens förslag om medgivande av särskild ersättning åt vikarie för byggnadssakkunniga biträdet, vars befattning får betraktas som en bisyssla.

Delposten till *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal* bör först och främst höjas med det ovannämnda för statistiska avdelningen avsedda anslagsbeloppet å 1,200 kronor. Vad beträffar frågan om beredande av heltidstjänstgöring åt halvtidsamanuenserna hos gymnastikkonsulenterna, har jag, efter tagen närmare kännedom om arbetsförhållandena på detta avsnitt av ämbetsverket, kommit till den uppfattningen, att det är nödvändigt att tillmötesgå överstyrelsens äskande i förevarande del, så länge nuvarande organisation är rådande. Skulle framdeles den planerade omorganisationen påkalla en annan anordning, utgör givetvis heltidstjänstgöringen för bemälda amanuens lika litet hinder för en ändring som den nuvarande halvtidsanställningen. Jag tillstyrker därför överstyrelsens förslag om en höjning av delposten för nämnda ändamål med 1,900 kronor. Det synes mig vidare motiverat, att medel beräknas under ifrågavarande delpost för beredande av arbetshjälp åt det byggnadssakkunniga biträdet. Byggnadsärenden hava inströmmat i en icke väntad omfattning, de äro ofta svårbehandlade och tidsödande, och om skoldistriktet icke skola nödgas vänta på besked alltför länge, är det erforderligt att giva biträdet den avsedda hjälpkraften. I överensstämmelse med statskontorets förslag lär den för ändamålet erforderliga höjningen av förenämnda delpost böra begränsas till 2,500 kronor. Överstyrelsens växande arbetsbörda påkallar utan tvekan en förstärkning av den administrativa personalen. Jag har intet att erinra mot att förevarande anslagsmedel höjas för att möjliggöra anställandet av en icke-ordinarie befattningshavare i 18:e lönegraden. Anslagshöjningen torde emellertid efter sedvanlig reduktion med tjänste- och familjepensionsavdrag kunna begränsas till 4,200 kronor. Överstyrelsens förslag i vad det avser expeditionsvaktspersonalen anser jag mig böra tillstyrka i den omfattning, i vilken det av statskontoret biträts. Jag förordar i anknytning härtill en höjning av förevarande delpost med *dels* i runt tal 300 kronor i syfte att bereda fastare anställning åt en extra expeditionsvakt, för vilken anslag utgått sedan år 1922, *dels ock* 1,500 kronor för att möjliggöra anställandet av vaktmästarhjälp för bibliotekskonsulenterna.

Förevarande delpost bör således höjas med $(1,200 + 1,900 + 2,500 + 4,200 + 300 + 1,500 =)$ 11,600 kronor till 95,800 kronor.

I övrigt ifrågasätter jag inga ändringar i fråga om dispositionen för nästa budgetår av förevarande anslag, som alltså bör höjas med inalles (— 3,400 + 1,200 + 11,600 =) 9,400 kronor till 546,900 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/1939 godkänna följande ändrade lydelse av den i personalförteckningen för skolöverstyrelsen ingående avdelningen Skolöverstyrelsens statistiska avdelning:

Befattning.

Lönegrad.

Skolöverstyrelsens statistiska avdelning.

1 förste aktuarie, tillika chef	B 26
2 aktuarier	B 21
2 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
1 expeditivsvakt	B 5
4 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2;

dels godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 362,800
2. Avlöning till tjänsteman å indragningsstat, <i>förslagsvis</i>	» 6,300
3. Avlöningar till tjänstemän å extra stat, <i>förslagsvis</i>	» 22,200
4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t:	
a. Grundbelopp	kronor 27,400
b. Vikariatsersättningar	
m. m., <i>förslagsvis</i>	800
	» 28,200
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar m. m. kronor 95,800	
b. Avlöningsförhöjningar	
m. m., <i>förslagsvis</i>	7,500
	» 103,300
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 24,100

Summa förslagsanslag kronor 546,900;

dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 546,900.

[107.] **2. Skolöverstyrelsen: Omkostnader, förslagsanslag.** Enligt gällande omkostnadsstat utgå ur förevarande anslag, som nu är uppfört med 109,500 kronor, till bränsle, lyse och vatten förslagsvis 9,050 kronor, till övriga expenser 57,950 kronor och till publikationstryck förslagsvis 6,500 kronor. Sistnämnda post får icke utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse av den 30 augusti 1937 för nästa budgetår hemställt om en höjning av delposten till övriga expenser med 8,600 kronor och en sänkning av delposten till publikationstryck med 1,300 kronor.

Övriga expenser. Den allmänna prisstegringen komme med säkerhet att hava till följd, att expensanslaget icke utan förhöjning kunde bli tillräckligt för nästkommande budgetår. Härtill komme, att likvider för obetalda räkningar å tillhopa 5,860 kronor, som av brist på expensmedel för budgetåret 1936/1937 kunnat av överstyrelsen erläggas först efter ingången av innevarande budgetår, komme att belasta sistnämnda års anslag, varå något överskott under alla förhållanden alltså icke vore att påräkna. Den stegring av expenskostnaderna, som redan nu inträtt, torde i genomsnitt kunna beräknas till minst 15 procent. Den höjning av delposten till övriga expenser, som till följd härav skulle bli erforderlig, skulle alltså uppgå till i avrundat tal 8,600 kronor.

Publikationstryck. Det nu för ändamålet utgående anslagsbeloppet vore avsett att användas för en redogörelse rörande det högre skolväsendet, vilken torde kunna utkomma av trycket under senare delen av innevarande budgetår. Jämlikt uppgjord plan borde under budgetåret 1938/1939 publiceras en statistisk redogörelse för yrkesundervisningen. Föregående tryckta redogörelse för yrkesundervisningen publicerades år 1931 och avsåg i huvudsak läsåret 1928—1929 men innehöll även vissa uppgifter för läsåren 1922—1928, beträffande vilka läsår särskilda berättelser ej utgivits av trycket. Den redogörelse, som syntes böra publiceras under budgetåret 1938/1939, torde lämpligen i främsta rummet böra behandla läsåret 1936—1937 men jämväl meddela de viktigaste siffrorna för läsåren 1929—1936, varigenom en anslutning till närmast föregående tryckta berättelse erhöles. Tryckningskostnaderna för denna redogörelse beräknades till 5,200 kronor.

Mot överstyrelsens ifrågavarande förslag har jag ingen annan erinran att framställa än att anslagsmedlen till bränsle, lyse och vatten med hänsyn till belastningen för budgetåret 1936/1937 — i runt tal 11,000 kronor — och de inträdda prisstegringarna å bränsle böra höjas med 2,450 kronor till 11,500 kronor, medan däremot höjningen av anslagsbeloppet till övriga expenser torde kunna begränsas till 7,550 kronor. Nämnda anslagsbelopp bör alltså bestämmas till 65,500 kronor. Förevarande anslag, i vars disposition i övrigt jag icke ifrågasätter någon ändring, bör således för nästa budgetår fördelas sålunda:

Departementschefen.

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor 36,000
2. Expenser:	
a. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> . .	kronor 11,500
b. Övriga expenser	» <u>65,500</u> » 77,000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	» <u>5,200</u>
	Summa kronor 118,200.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa stat för anslaget, som alltså bör för nästa budgetår uppföras med ett belopp av 118,200 kronor, motsvarande en anslagshöjning med 8,700 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1938/
1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 118,200.

H. Allmänna läroverken m. m.

[108.] 1. **Högre lärarinneseminariet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 324,000 kronor. På grund av den av 1937 års riksdag beslutade lönerregleringen för lärarna vid högre lärarinneseminariet, vilken trädde i kraft den 1 januari 1938, disponeras anslaget jämlikt två avlöningsstater, den ena gällande för förra och den andra för senare delen av budgetåret 1937/1938 (jfr statsliggaren för sistnämnda budgetår, sid. 444 ff.).

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att anslaget måtte höjas till 383,800 kronor. Detta belopp har erhållits på följande sätt:

Anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* beräknades till 284,300 kronor. Av skrivelsen framgår, att härvid räknats med de med tjänstepensionsavdrag reducerade lönerna i högsta förekommande löneklass för de tjänstemän, vilkas löner skulle bestridas ur posten. Hänsyn hade tagits till att de kvinnliga lärarna för närvarande skulle uppbära lön enligt en löneplan, som för varje ifrågakommande lönegrad låge två löneklasser lägre än motsvarande lönegrad i den vanliga löneplanen.

Rektor vid högre lärarinneseminariet hade i sina anslagsäskanden framhållit, att i avlöningsstaten under anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, och delposten till *grundbelopp* borde upptagas följande poster:

3 arvoden à 960 kronor åt 3 biträdande föreståndarinnor . .	kronor 2,880
1 biträde å rektorsexpeditionen	» 1,000
1 bibliotekarie	» 900
1 läkare	» 1,200
1 vaktmästare tillika portvakt	» 800
1 eldare	» 750

Summa kronor 7,530.

Rektor hade därvid förutsatt, att å de tjänster, till vilka hittills gällande dyrtidstillägg utgått, dyrtidstillägg även i fortsättningen skulle utgå enligt enahanda grunder. Då emellertid dyrtidstilläggen på lärarlönerna från och med den 1 januari 1938 skulle utgå efter den lägre procent, som gällde nyreglerade verk, syntes det överstyrelsen lämpligast att för budgetåret 1938/1939 omräkna arvoden till ovannämnda befattningshavare på sådant sätt, att dyrtidstilläggen beräknades som vid reglerade verk, utan att härigenom någon minskning i totalersättningen uppstode. Arvoden till biträdande föreståndarinnor och läkare borde dock kvarstå med oförändrade be-

lopp, då dyrtidstillägg icke skulle utgå å desamma. Vidare torde till arvoden å vaktmästare och eldare lämpligen böra läggas den löneökning, som utginge i form av tillfällig löneförbättring och som upptagits i den nuvarande avlöningsstaten under delposten till särskilda löneförmåner för ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän med 650 kronor, nämligen 400 kronor å vaktmästaren och 250 kronor å eldaren, vilka belopp även borde uppräknas med hänsyn till det lägre dyrtidstilläggsprocenttalet. Överstyrelsen hade vid sina beräkningar gjort en lämplig avrundning av arvoden upptåt. De ifrågavarande posterna borde sålunda utgå:

3 arvoden å 960 kronor å 3 biträdande föreståndarinnor . .	kronor 2,880
1 biträde å rektorsexpeditionen	» 1,200
1 bibliotekarie	» 1,100
1 läkare	» 1,200
1 vaktmästare tillika portvakt	» 1,400
1 eldare	» 1,200

Summa kronor 8,980.

Vikariatersättning m. m. under ifrågavarande rubrik torde alltjämt lämpligen böra upptagas med 100 kronor. Det under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, erforderliga beloppet skulle sålunda uppgå till 9,080 kronor.

I den av riksdagen för tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 godkända avlöningsstaten hade under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagits till grundavlöningar m. m. förslagsvis 25,000 kronor och till avlöningsförhöjningar m. m. förslagsvis 1,500 kronor. För helt budgetår skulle sålunda erfordras 50,000 kronor, respektive 3,000 kronor.

Rektor ansåge emellertid, att det förra beloppet vore för lågt. Enligt vad överstyrelsen inhämtat, hade rektor efter en noggrann undersökning funnit, att nämnda belopp lämpligen torde böra höjas till 60,000 kronor för att motsvara det erforderliga behovet under rubriken i fråga. Överstyrelsen, som på denna punkt ej i detalj kunde överblicka anslagsbehovet, finge på grundval av rektors upplysningar föreslå, att till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal finge utgå förslagsvis 63,000 kronor.

Med hänsyn till vad ovan anförts, torde anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän endast komma att omfatta provisoriskt dyrtidstillägg med förslagsvis 27,420 kronor.

Överstyrelsen ansåge, att de i avlöningsstaten nu uppförda särskilda upp-
bördsmedlen, avseende termins- och inskrivningsavgifter, borde överflyttas till omkostnadsanslaget, varigenom detta komme att minskas. I fråga om terminsavgifterna å realskol- och flickskollinjen hade rektor påpekat, att dessa dels utginge efter olika grunder å respektive linjer, dels å förstnämnda linje vore betydligt lägre än de, som utginge vid flickskollinjen. Då överstyrelsen ansåge de av rektor anförda skälen för såväl en sänkning av terminsavgifterna vid flickskollinjen som ett genomförande av lika grunder för befrielse från och nedsättning i terminsavgifterna vid de båda linjerna övertygande, ville överstyrelsen i likhet med rektor föreslå, att terminsavgifterna vid statens normalskolas flickskollinje från och med budgetåret 1938/1939

nedsattes till samma belopp som vid realskollinjen, eller till 50 kronor per lärjunge, samt att befrielse från eller nedsättning i dessa avgifter medgäves i samma omfattning som vid realskollinjen, d. v. s. i den utsträckning, som lärjungarnas ekonomiska förhållanden påkallade. Ett bifall till rektors framställning rörande terminsavgifterna vid flickskollinjen komme att minska terminsavgiftsuppbörden med omkring 14,200 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 1 november 1937 framställt följande erinringar mot överstyrelsens förslag:

Om posten till avlöningar till tjänstemän & ordinarie stat upptoges till summan av till befattningshavarna utgående lön enligt högsta förekommande löneklass, minskad med summan av tjänstepensionsavdragen, borde den bestämmas till i avrundat tal 287,000 kronor.

Statskontoret funne icke anledning till erinran mot den av skolöverstyrelsen föreslagna justeringen av vissa arvodesbelopp i annat hänseende än att den föreslagna avrundningen av beloppen syntes vara väl rikligt tilltagen i vissa fall. Statskontoret finge därför föreslå, att de ifrågavarande arvoden bestämdes till följande belopp, nämligen till biträde å rektorsexpeditionen 1,160 kronor, till bibliotekarie 1,050 kronor, till vaktmästare, tillika portvakt, 1,400 kronor och till eldare 1,160 kronor. I enlighet härmed syntes posten till grundbelopp av arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, böra vid medräknande av jämväl arvoden till tre biträdande föreståndarinnor samt läkare bestämmas till 8,850 kronor. I anslutning till vad statskontoret anfört i utlåtande den 9 oktober 1937 i ärende angående anslag till arvoden åt bibliotekarier vid de allmänna läroverken under budgetåret 1938/1939 ville ämbetsverket emellertid ifrågasätta, huruvida icke föreskrift borde meddelas, att å arvoden för de av ifrågavarande uppdrag, som kunde anses utgöra bisysslor, icke skulle utgå dyrtidstillägg samt en skälighöjning av dessa arvoden i stället vidtagas.

Posten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal hade som en övergångsanordning för senare delen av budgetåret 1937/1938 betecknats förslagsvis. För budgetåret 1938/1939 syntes emellertid posten icke längre böra betecknas på sådant sätt utan i likhet med motsvarande post för de flesta andra verk och institutioner lämnas obetecknad. Svårighet att beräkna posten mötte visserligen dels därigenom, att de till timlärarna utgående arvoden ännu icke blivit av Kungl. Maj:t fastställda, dels ock därigenom, att antalet timlärartimmar knappast kunde så långt i förväg exakt bestämmas. Statskontoret hade emellertid med ledning av vissa utav rektor lämnade uppgifter ansett sig kunna beräkna anslagsbehovet å posten till 52,126 kronor. Med hänsyn till den osäkerhet, som likväl vidlådde beräkningen, syntes postens slutsumma böra avrundas uppåt till 53,000 kronor.

Såväl rektorn som skolöverstyrelsen hade föreslagit, att posten till avlöningsförhöjningar till övrig icke-ordinarie personal skulle upptagas till 3,000 kronor. Med hänsyn därtill, att vissa avlöningsförhöjningar, som av rektorn och skolöverstyrelsen inräknats i delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal, av statskontoret icke medtagits vid ovanstående beräkning av samma post, syntes posten till avlöningsförhöjningar böra upptagas till 5,000 kronor.

Med hänsyn till vad av statskontoret sålunda föreslagits, borde anslaget bestämmas till 381,370 kronor.

De skäl, som av rektorn anförts till stöd för det av honom framförda förslaget om sänkning av terminsavgifterna vid normalskolan till 50 kronor för termin samt om ändrade regler för befrielse från och nedsättning av terminsavgifter, syntes statskontoret bärande. Ämbetsverket funne förden skull icke anledning till erinran mot vad i sådant hänseende föreslagits. Vid bifall härtill skulle enligt av rektorn verkställd beräkning beloppet av inflytande terminsavgifter komma att nedgå med tillhoppa 14,200 kronor. Därest terminsavgifterna vid skolköksseminariet och hushållsskolan beräknades till samma belopp som för innevarande budgetår, skulle sålunda i enlighet med skolöverstyrelsens förslag kunna såsom särskilda uppbördsmedel tillgodoföras seminariets omkostnadsanslag ett sammanlagt belopp av 34,800 kronor. Ämbetsverket ville emellertid ifrågasätta, huruvida inskrivnings- och terminsavgifterna vid normalskolan, skolköksseminariet och hushållsskolan alltjämt borde uppdebiteras å omkostnadsanslaget eller om de icke hellre borde överflyttas till riksstatens inkomstsida samt där upptagas bland egentliga statsinkomster jämte terminsavgifter vid läroverken under titeln »Terminsavgifter från läroverken m. m.».

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 13 november 1937 förordat, att redovisningen av inskrivnings- och terminsavgifterna överflyttades till riksstatens inkomstsida under den av statskontoret angivna titeln. Då den ifrågasatta omläggningen borde ske redan från och med nästa budgetår, hade ämbetsverket för avsikt att vid avgivandet av inkomstberäkningar för budgetåret 1938/1939 föreslå åtgärder i detta syfte.

Departementschefen.

Skolöverstyrelsens förslag innebär i tre hänseenden sakliga ändringar, nämligen i fråga om beräkningen av vissa arvoden, storleken och redovisningen av de särskilda uppbördsmedlen samt beräkningen av anslagsmedlen till grundavlönningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal. De återstående förslagen kunna karakteriseras såsom omräkningar av förevarande anslag på grund av den från och med den 1 januari 1938 genomförda lärarlöneregleringen.

Frågan om beräkningen av omförmälda *arvodesförmåner* var — låt vara i ett annat sammanhang — föremål för 1937 års riksdags uppmärksamhet. I enskilda motioner hade yrkats *dels* att det särskilda arvodet å 300 kronor för år till vissa lärare vid provårsanstalt måtte med hänsyn till den av löneregleringen betingade övergången från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg bestämmas till 350 kronor, *dels ock* att anslagen till arvoden åt bibliotekariéer och åt biträden vid rektorsexpeditionerna vid folkskoleseminarierna måtte höjas med det belopp, som erfordrades för att icke dessa befattningshavare skulle lida löneminskning genom övergången från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg. I anledning av det förstnämnda yrkandet framhöll statsutskottet (utlåtande nr 189, sid. 31), att frågan om dyrtidstilläggets ändrade beräkning saknade betydelse för ett stort antal av de lärare, som skulle åtnjuta det särskilda provårsarvodet, enär den till dem utgående lönen komme att överstiga det belopp, på vilket nyreglerat dyrtidstillägg finge beräknas. Bland annat på grund härav avstyrktes detta yrkande. Beträffande det motionsvis

framställda förslaget i övrigt yttrade statsutskottet (samma utlåtande, sid. 133), att förslaget återverkade på ett flertal arvoden vid de läroanstalter, som berördes av löneregleringen. Vad särskilt anginge de av motionären angivna arvodena, utginge dessa som regel till befattningshavare, vilka komme i åtnjutande av den av utskottet tillstyrkta löneregleringen. Även om med hänsyn härtill en viss tvekan kunde föreligga rörande behovet av en uppräknings av arvodena på grund av minskningen i dyrtidstilläggen, ansåge utskottet, som hade svårt att överblicka hela området och bedöma vilka arvoden, som i detta sammanhang borde komma ifråga, att förevarande spörsmål borde komma under närmare omprövning genom Kungl. Maj:ts försorg. Vid denna omprövning torde böra särskilt beaktas sådana arvoden, vilka utginge till befattningshavare, som visserligen ej komme i åtnjutande av löneregleringen men som vore anställda vid en läroanstalt, som berördes av densamma; dessa befattningshavare kunde nämligen genom övergången från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg komma att få vidkännas en reell löneminskning. Den översyn av ifrågavarande nu utgående arvodesförmåner, som utskottet alltså förutsatte skola ske, syntes kunna verkställas i så god tid, att eventuellt förslag i ämnet kunde föreläggas 1938 års riksdag. Riksdagen fattade beslut i enlighet med statsutskottets ståndpunkt.

Skolöverstyrelsen har nu enligt det föregående framlagt förslag om beredande av lönekomensation på grund av minskade dyrtidstillägg ej blott åt biträde å rektorsexpeditionen och bibliotekarie vid högre lärarinneseminarier utan också åt en vaktmästare och en eldare vid samma läroanstalt, vilka åtnjuta arvode jämte tillfällig löneförbättring. Såsom av det efterföljande framgår, har överstyrelsen framlagt i princip likartade men till utformningen i vissa hänseenden avvikande förslag beträffande arvoden åt bibliotekarier och rektorsbiträden vid vissa andra läroanstalter, exempelvis de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna. Statskontoret har som synes i huvudsak godtagit överstyrelsens berörda förslag, i vad det avser högre lärarinneseminarier, men samtidigt ifrågasatt, om icke föreskrift borde meddelas, att å arvodena för de av ifrågavarande uppdrag, som kunde anses utgöra bisysslor, icke skulle utgå dyrtidstillägg, utan i stället en skälig höjning av dessa arvoden vidtagas. Såsom av punkten 110 i det följande framgår, har undervisningsväsendets lönenämnd yttrat sig rörande motsvarande spörsmål i fråga om bibliotekarierna vid de allmänna läroverken och härvid icke ansett sig kunna biträda överstyrelsens förslag om arvodeskomensation på grund av minskade dyrtidstillägg. En dylik allmän uppräknings har lönenämnden icke ansett böra ifrågakomma med hänsyn till att åtskilliga bibliotekarier på grund av bestämmelserna om dyrtidstilläggens maximering icke komme i åtnjutande av något dyrtidstillägg å sina arvoden. Härtill komme även, yttrar nämnden, att nämnden för sin del vore synnerligen tveksam, huruvida det överhuvudtaget kunde anses befogat att i komensationssyfte vidtaga uppräknings av bisysselarvoden i samband

med löneregleringar. Spörsmålet, huruvida dyrtidstillägg borde utgå å ifråga-
varande slag av arvoden, gällde bisyssle-arvoden i allmänhet såväl inom
undervisningsväsendet som inom andra grenar av statsförvaltningen. Ehuru
jämväl enligt nämndens mening starka skäl talade för uppfattningen, att
dyrtidstillägg icke borde utgå å arvoden för bisysslor, hade nämnden likväl
icke ansett någon förändring i förevarande avseende nu böra vidtagas be-
träffande ifrågavarande bibliotekarie-arvoden, detta närmast med hänsyn till
att frågan icke lämpligen kunde lösas annat än i samband med en allsidig
utredning rörande förhållandena inom olika förvaltningsområden.

För egen del har jag funnit mig böra intaga samma ståndpunkt, som låg
till grund för anslagsberäkningarna i propositionen nr 271/1937 angående
lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervis-
ningsanstalter m. m., nämligen att compensation i form av förhöjda arvo-
den för minskade dyrtidstillägg icke bör medgivas vare sig lärare vid prov-
årsanstalter för de av dem åtnjutna särskilda arvoden eller bibliotekarier
och biträden å rektorsexpeditioner vid de läroanstalter, som här komma i
fråga. Jag ansluter mig alltså till den uppfattning, som beträffande biblio-
tekarie-arvodena företrätts av lönenämnden. Eftersom det ej så sällan in-
träffar, att som rektorsbiträden eller bibliotekarier anställas personer, som
icke äro lärare vid vederbörande läroanstalt och som alltså icke i allmänhet
kommit i åtnjutande av lärarlöneregleringen, föreslår jag i det följande i
de fall, då så kan befinnas motiverat, en mindre höjning av vederbörande
anslagsmedel i syfte att möjliggöra arvodesförbättring för sådana personer.
Jag delar statskontorets och lönenämndens mening, att det vore lämpligast,
om dyrtidstillägg överhuvudtaget icke utginge å arvoden av denna art, som
ju oftast uppbäras av lärare vid vederbörande läroanstalter. Frågan om en
avveckling av dessa dyrtidstillägg bör emellertid, såsom nämnden anført,
prövas i ett vidare sammanhang.

Vad särskilt angår högre lärarinneseminariet, biträder jag överstyrelsens
förslag om en omräkning av arvoden till bibliotekarien och rektorsbiträdet
allenast så till vida, att jag tillstyrker, att arvodet till bibliotekarien, vilken
enligt uppgift ej är lärare, höjes med 150 kronor till 1,050 kronor. Förslaget
om en omräkning av löneförmånerna för vaktmästaren och eldaren kan jag
icke biträda, därför att dessa befattningshavare även för budgetåret 1938/1939
torde komma i åtnjutande av oreglerat dyrtidstillägg.

I likhet med statskontoret biträder jag förslaget om en sänkning av ter-
minsavgifterna vid den med högre lärarinneseminariet förenade flickskolan
samt om ändrade regler för befrielse från och nedsättning av terminsav-
gifter. Kungl. Maj:t torde böra framdeles meddela i ämnet erforderliga be-
stämmelser. Vid beräkningen tidigare denna dag av riksstatens inkomst-
sida har chefen för finansdepartementet räknat med att de *inskrivnings- och
terminsavgifter*, som nu äro uppförda såsom särskilda uppbördsmedel under
anslagen till avlöningar och omkostnader vid högre lärarinneseminariet,

skola — reducerade på sätt det föregående ger vid handen — överförs till riksstatens inkomstsida.

Vad slutligen angår beräkningen för nästa budgetår av anslagsmedlen till *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal*, ansluter jag mig i huvudsak till statskontorets uppfattning. Med hänsyn till svårigheterna att säkert uppskatta dessa anslagsmedel, utgår jag emellertid vid anslagsberäkningen i det följande från att de beräknas till ett belopp, som med 1,000 kronor överstiger det av statskontoret föreslagna, alltså till 54,000 kronor.

Avlöningsstaten för högre lärarinneseminariet bör för nästa budgetår beräknas på följande sätt.

Eftersom 1938 års riksdag torde komma att föreläggas förslag om allmänna familjepensionsreglementets tillämpning å läroverkslärare m. fl., bör anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, som i övrigt kan uppskattas i enlighet med statskontorets utlåtande, minskas med ifrågakommande familjepensionsavdrag, d. v. s. med i runt tal 10,000 kronor till $(287,000 - 10,000 =) 277,000$ kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör med hänsyn till vad jag i det föregående anført beräknas enligt samma grunder, som gälla för senare delen av budgetåret 1937/1938, dock med den ändringen att bibliotekariearvodet höjes med 150 kronor. Delposten till grundbelopp bör på grund härav uppföras med 7,680 kronor, och delposten till vikariatsersättningar m. m. med förslagsvis 100 kronor.

Vad angår anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, beräknar jag delposten till grundavlöningar m. m. till förutnämnda belopp av 54,000 kronor, minskat med ifrågakommande familjepensionsavdrag, d. v. s. med i runt tal 1,000 kronor till 53,000 kronor. Delposten till avlöningsförhöjningar torde kunna beräknas till 4,000 kronor.

Under anslagsposten till särskilda löneförmåner böra, i anslutning till vad i det föregående anförts, beräknas medel ej blott för provisoriskt dyrortstillägg utan också för tillfällig löneförbättring enligt oförändrade grunder åt vaktmästare och eldare. Från posten torde jämväl komma att avföras det provisoriska lönetillägg till vissa icke-ordinarie lärare, som kan komma att utgå vid tillämpning å sådan personal av allmänna familjepensionsreglementet. Posten kan enligt mina beräkningar uppskattas till sammanlagt omkring 15,000 kronor, eller, för avrundning av statens slutsumma, till 14,920 kronor.

De särskilda uppbördsmedlen böra som nämnts icke längre uppföras under avlöningsstaten, vars slutsumma i så fall kommer att lyda å $(277,000 + 7,680 + 100 + 53,000 + 4,000 + 14,920 =) 356,700$ kronor. Anslagshöjningen uppgår till $(356,700 - 324,000 =) 32,700$ kronor. Denna anslagshöjning belöper i huvudsak å den förutnämnda löneregleringen och å förslaget om överförande av de särskilda uppbördsmedlen till riksstatens inkomstsida.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att
dels godkänna följande avlöningsstat för högre lärarinne-
seminariet, att tillämpas tills vidare från och med budget-
året 1938/1939:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* kronor 277,000
2. Arvoden och särskilda ersättnin-
gar, bestämda av Kungl. Maj:t:
 - a. Grundbelopp kronor 7,680
 - b. Vikariatsersättningar m. m.,
förslagsvis » 100 7,780
3. Avlöningar till övrig icke-ordina-
rie personal:
 - a. Grundavlöningar m. m. kronor 53,000
 - b. Avlöningsförhöjningar m. m.,
förslagsvis » 4,000 57,000
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och
icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* . . . kronor 14,920

Summa kronor 356,700;

*dels ock till Högre lärarinnesseminariet: Avlöningar för bud-
getåret 1938/1939 anvisa ett förslagsanslag
av kronor 356,700.*

[109.] 2. **Högre lärarinnesseminariet: Omkostnader, förslagsanslag.**

3. **Högre lärarinnesseminariet: Stipendier, reservationsanslag.** Dessa båda
anslag äro nu uppförda med 19,400 kronor, respektive 1,700 kronor. Be-
träffande dispositionen av omkostnadsanslaget hänvisas till statsliggaren för
budgetåret 1937/1938, sid. 447.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att om-
kostnadsanslaget med hänsyn till överstyrelsens förslag rörande ändrad redo-
visning av inskrivnings- och terminsavgifterna (jfr nästföregående punkt)
måtte för nästa budgetår sänkas med 9,100 kronor till 10,300 kronor. Sti-
pendieanslaget skulle enligt överstyrelsens förslag uppföras med oförändrat
belopp.

Departe-
mentschefen.

Under nästföregående punkt har jag föreslagit, att ifrågavarande avgifter,
vilka nu tagas till uppbörd både å avlönings- och å omkostnadsanslaget till
ett sammanlagt belopp av 49,000 kronor, skulle med ett med omkring 14,200
kronor minskat belopp överflyttas till riksstatsens inkomstsida, och jag har
därför under avlöningsanslaget icke räknat med några uppbördsmedel. Ej

heller under omkostnadsanslaget böra alltså några uppbördsmedel beräknas, vilket medför en höjning av anslaget till det belopp, vartill omkostnadsstatens utgiftssida för närvarande uppgår, d. v. s. med 25,700 kronor till 45,100 kronor. Stat för anslaget torde Kungl. Maj:t framdeles få fastställa. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1938/1939 anvisa

dels till *Högre lärarinneseminariet: Omkostnader ett förslagsanslag* av kronor 45,100;

dels och till *Högre lärarinneseminariet: Stipendier ett reservationsanslag* av kronor 1,700.

[110.] 4. **Allmänna läroverken: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 19,946,700 kronor. Såsom framgår av sid. 452 ff. i statsliggaren för budgetåret 1937/1938, disponeras anslaget enligt två av riksdagen fastställda avlöningsstater, den ena avseende tiden den 1 juli—den 31 december 1937 och den andra tiden den 1 januari—den 30 juni 1938. Denna anordning har vidtagits på grund av den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken, vilken genomförts från och med den 1 januari 1938.

Skolöverstyrelsen har i skrivelser den 30 augusti och den 30 september 1937 gjort framställningar rörande anslag för ändamålet för budgetåret 1938/1939. Härförutom har överstyrelsen i särskilda skrivelser framlagt vissa förslag, som hava inverkan på beräkningen av anslaget för nästa budgetår. Utlåtanden rörande vissa delar av överstyrelsens framställningar hava avgivits av *statskontoret* och *undervisningsväsendets lönenämnd*.

I det följande behandlar jag till en början två spörsmål, som hava inverkan på beräkningen av ett flertal poster i den avlöningsstat för de allmänna läroverken, som bör äga tillämpning från och med budgetåret 1938/1939, och behandlar därefter var för sig de olika, i avlöningsstaten ingående posterna.

Aftonundervisning för real- och studentexamen vid allmänt läroverk i Stockholm. *Skolöverstyrelsen* har föreslagit, att en linje med aftonundervisning för real- och studentexamen måtte från och med budgetåret 1938/1939 försöksvis anordnas vid allmänt läroverk i Stockholm.

Av överstyrelsens redogörelse för de nuvarande förhållandena inhämtas, att sedan några år tillbaka vid Malmö aftonskola och vid Stockholms samgymnasium varit anordnad aftonundervisning för unga män och kvinnor, vilka önskade bereda sig till realexamen eller studentexamen. Denna undervisning hade närmast varit avsedd för sådana personer, vilka sysselsattes i förvärvsarbete och därför eller av andra skäl icke kunnat begagna sig av de allmänna läroverken eller de därmed jämförliga läroanstalterna.

Malmö aftonskola upprättades år 1922 och blev år 1924 för första gången ställd under överstyrelsens inseende. För närvarande hade skolan dels en fyraårig realskola med realexamen som mål, vartill dock komme en preparandkurs, omfattande den hösttermin, under vilken realexamen avlades, dels ett treårigt latin- och realgymnasium jämte en termins preparandkurs. Gymnasiets mål vore studentexamen.

Realskolan byggde omedelbart på genomgången folkskola. För inträde i gymnasiet fordrades avlagd realexamen eller motsvarande kunskaper. Samtliga avdelningar, med undantag av preparandkurserna, undervisades 3 dagar i veckan med 4 lektioner varje dag. Undervisningen hade under senaste läsår pågått måndagar, onsdagar och fredagar med början kl. 6.45 e. m. Läsåret började den 20 augusti och slutade den 19 juni. Koncentrationsläsning förekomme på så sätt, att undervisningen meddelades samtidigt i tre till fyra ämnen med huvudvikten lagd på ett av dessa. I huvudsak användes samma läroböcker och undervisningsmateriel som vid de allmänna läroverken.

De ordinarie avgifterna utgjorde per månad i realskolan 20 kronor och i gymnasiet 22 kronor 50 öre. Malmö stadsfullmäktige hade beviljat skolan ett årligt anslag å 14,000 kronor till understöd åt i Malmö mantalsskrivna och bosatta, sådant understöd behövande, studiebegåvade personer. Därigenom hade ett antal elever erhållit befrielse från eller nedsättning i avgiften.

Läsåret 1936—1937 hade realskolan 129 och gymnasiet 56 elever. Skolans elever representerade olika yrken och stånd, såsom folkskollärare, handelsbiträden och kontorister, hembiträden, bankmän, fabriksarbetare, tjänstemän vid järnväg, post, tull och telegraf. Elevernas ålder växlade mellan 14 och 40 år.

Skolan ägdes av Föreningen Malmö aftonskola u. p. a.

Stockholms samgymnasium hade sedan vårterminen 1908 stått under överstyrelsens inseende och sedan år 1913 åtnjutit statsbidrag. Från och med läsåret 1931—1932 hade vid skolan varit anordnad även aftonundervisning med särskild timplan, närmast avsedd för äldre elever, och med arbetet i hög grad grundat på lärjungarnas självverksamhet. Sedan vårterminen 1934 hade skolan rätt att anställa studentexamen även med lärjungar i aftonundervisningen. Sådan lärjunge skulle dock undergå prövning i samtliga de ämnen, i vilka han anmält sig skola undergå studentexamen, och tiden för sådan lärjunges examen skulle så beräknas, att han i varje läroämne kunde förhöras under en halv intill en timme.

Skolans aftonundervisning omfattade treårigt latin- och realgymnasium men ingen realskolundervisning. För inträde i gymnasiet erfordrades i allmänhet sådana kunskaper, som inhämtades i realskolan. Undervisningen hade under läsåret 1936—1937 varit förlagd till kl. 6.15—9.30 e. m. alla dagar utom lördagar. Läsåret började den 3 september och avslutades den 1 juni.

För den vid skolan anordnade aftonundervisningen åtnjöt skolan ej statsbidrag. Terminsavgifterna hade under sagda läsår utgått med 200 kronor, vartill kommit en inskrivningsavgift av 10 kronor.

Under höstterminen 1936 hade 78 lärjungar, därav 62 manliga och 16 kvinnliga, deltagit i aftonundervisningen. Vårterminen 1937 var antalet lärjungar 60, därav 13 kvinnliga.

I samband härmed ansåge sig överstyrelsen böra erinra om att vid *tek-*

niska läroverket i Eskilstuna (maskinfackskola) undervisningen i de två första årsklasserna, vilka motsvarade övriga tekniska fackskolors första klass, vore anordnad som aftonundervisning, avsedd att begagnas jämsides med förvärvsarbete.

Beträffande behovet av en statlig anstalt för aftonundervisning yttrar överstyrelsen följande:

Det funnes en stor grupp av ungdom, för vilken varken de statliga eller de kommunala läroanstalter, som förde fram till realexamen och studentexamen, vore lämpliga eller tillgängliga. En del unga män och kvinnor funne först vid mera mogen ålder, att de hade en stark håg och begåvning för teoretiska studier, andra åter finge först vid inträdet i förvärvsarbete och vid sidan av detta ekonomisk möjlighet att studera. Sådana personer vore, om de ville avlägga realexamen eller studentexamen, i regel hänvisade till att gå den s. k. privatistvägen. Då det endast i något enstaka undantagsfall vore möjligt för dessa att nå sitt mål utan någon hjälp med studierna, hade de att anlita antingen undervisning per korrespondens eller att vända sig till någon av de förutnämnda skolorna med aftonundervisning eller att taga privatlektioner eller att anlita två eller flera av nämnda möjligheter. Enligt vad erfarenheten visat hade privatisterna i studentexamen — detsamma gällde i viss grad även om privatisterna i realexamen — under de senare åren ändrat karaktär. Under det att förr det stora flertalet privatister utgjordes av f. d. lärjungar vid de allmänna läroverken, som icke blivit flyttade till högre klass eller som av någon annan anledning lyckats mindre väl därstädes, bestode nu privatisterna till mycket stor del av män och kvinnor, vilka först vid jämförelsevis hög ålder fått anledning eller tillfälle att ägna sig åt studier av ifrågavarande art. Särskilt vore det ej så ovanligt, att tjänstemän av lägre grad inom kommunikationsverken önskade avlägga real- eller studentexamen för att kunna vinna befordran. Det funnes också många exempel på att dylika genom anlitande av någon av de ovan nämnda utvägarna lyckats avlägga mycket vackra examina.

De ovan nämnda läroanstalternas aftonundervisning hade alltså en uppgift att fylla. Överstyrelsen hade emellertid haft anledning att närmare överväga, huruvida dessa anstalter kunde sägas på ett fullt tillfredsställande sätt fylla denna uppgift och därvid kommit till den uppfattningen, att det både vore lämpligt och av behovet påkallat, att staten på ett mera påtagligt sätt toge sig an här ifrågavarande undervisning. De vid enskilda skolor förekommande jämförelsevis höga terminsavgifterna verkade givetvis i många fall avskräckande och försvårande för dem, som önskade arbeta sig fram på den vägen. Ej heller torde det kunna undvikas, att privata läroanstalter, som helt naturligt måste tänka på sin ekonomi, sökte kvarhålla även sådana elever, som ej hade tillräckliga förutsättningar att avlägga den avsedda examen. Vidare torde en privatskola ej alltid hava samma möjlighet att anlita fullt kompetenta lärare eller anskaffa lika god instrumental utrustning som ett större högre allmänt läroverk.

På ett annat område, det militära, hade staten på flera sätt vidtagit anordningar för militär personals utbildning för avläggande av viss examen. Så avsåge undervisningen i de allmänbildande ämnena vid arméns underofficersskola bland annat att bibringa lämpliga elever de kunskaper, som erfordrades för att avlägga realexamen eller begränsad studentexamen. Liknande utbildning meddelades vid flygvapnets underofficersskola, under det

att här ifrågavarande utbildning vid kustartilleriets underofficersskola avsåge att bibringa eleverna kunskaper i vissa allmänbildande ämnen till en omfattning motsvarande realexamen.

Med anledning av vad sålunda anförts ville överstyrelsen föreslå, att en särskild linje med aftonundervisning och med uppgift att bereda äldre elever med utpräglad studiebegåvning och studiehåg till realexamen eller studentexamen på försök upprättades vid något allmänt läroverk i Stockholm. Överstyrelsen ville härvid dock bestämt framhålla, att det ingalunda vore överstyrelsens avsikt att genom en sådan anordning öka det enligt överstyrelsens mening alltför stora antalet realskollexaminander och studenter. I stället borde man hava sin uppmärksamhet riktad på att de många lärjungar vid våra allmänna läroverk och därmed jämförliga läroanstalter, som ej hade tillräckliga förutsättningar för teoretiska studier, i tid länkades in på andra banor. Den ifrågasatta linjen borde vara avsedd för ett litet fåtal verkligt studieintresserade, vilka nu hade orimligt stora svårigheter att kämpa med för att nå sitt mål. Intagningen borde därför ske med stor omsorg, och så fort lämpligen ske kunde borde sådana elever, vilka ej visade sig äga tillräckliga förutsättningar att på denna väg och inom rimlig tid kunna nå fram till examen, avrådas från att fortsätta eller utgallras.

Vad linjens organisation beträffar, yttrar överstyrelsen följande:

Då undervisningen skulle hava till mål realexamen eller studentexamen, låge det i sakens natur, att lärokurserna för de olika ämnena i stort sett borde vara desamma som allmänna läroverkens kurser. Vad däremot timplanen beträffade, måste givetvis antalet timmar för de olika ämnena avsevärt minskas. Detta kunde tydligen ske endast därigenom, att arbetet i hög grad grundades på lärjungarnas självverksamhet samt att man vid aftonundervisningen hade att räkna med elever av högre ålder, större mogenhet och alldeles särskilt studieintresse i jämförelse med lärjungarna vid våra vanliga skolor. Överstyrelsen utginge också ifrån, att antalet elever i de olika klasserna och ringarna begränsades, så att undervisningen kunde bli i möjligaste mån individuell. De föreslagna timplanerna, beträffande vilka hänvisas till handlingarna i ärendet, hade uppgjorts med tanke på att realskolkursen skulle kunna begränsas till 4 år och studentexamenskursen till 4 år efter avlagd realexamen samt att antalet lektionstimmar i veckan lämpligen ej borde överstiga 16 och med stöd av den erfarenhet, man hade från de ovannämnda skolorna med aftonundervisning och från arméns underofficersskola.

I timplanerna, i vilka vissa jämkningar efter vunnen erfarenhet under arbetets gång kunde befinnas erforderliga, hade av helt naturliga skäl de främmande språken, särskilt i de klasser och ringar, där de infördes, och de ämnen, som krävde laborationer, blivit jämförelsevis väl tillgodosedda. Vidare anmärktes, att grekiska och kemi å latingymnasiet ej införts å timplanen, för att det ej skulle bliva alltför stor splittring i fråga om tillvalsämnena. Ej heller hade franska införts å realskolans timplan. Med hänsyn till det ringa antalet veckotimmar i flertalet ämnen borde naturligtvis koncentrationsläsning i viss omfattning anordnas. Överstyrelsen hade ansett sig böra medtaga gymnastik med lek och idrott med en veckotimme i var och en av realskolans fyra klasser, enär flertalet elever där torde komma att befinna sig under 20-års åldern. För teckning hade ej kunnat beredas plats för mer än 2 veckotimmar i realskolan. Det torde vara önskvärt,

att medel ställdes till förfogande för en timme frivillig teckning i gymnasiet.

Man kunde givetvis tänka sig, att försök först gjordes antingen med en realskollinje eller också med en gymnasielinje. Då emellertid lika starka skäl kunde anföras för att den ena eller andra av dessa linjer upprättades, ville överstyrelsen föreslå, att båda linjerna upprättades samtidigt, dock så att endast första klassen av realskolan och första ringen av gymnasiet upprättades första året.

Som förut antytts, borde realskollinjen bygga på genomgången folkskola. Inträdesprövningar borde anställas i modersmålet och räkning. Därjämte borde så vitt möjligt tillses, att inträdessökande kunde antagas äga den studiebegåvning och de fysiska förutsättningar, som erfordrades för att kunna följa undervisningen å nämnda linje. På vad sätt och i vad mån en prövning av dessa förhållanden skulle kunna ske, finge erfarenheten utvisa. En viss ledning torde man härvid kunna få genom en mera ingående och på lämpligt sätt anordnad inträdesprövning i modersmålet. Då folkskolan och fortsättningsskolan i regel torde vara genomgångna vid 15 års ålder, syntes ingen böra intagas i realskolans första klass förrän efter fyllda 16 år.

För inträde i gymnasiets första ring borde fordras avlagd realexamen eller inträdesprövning i alla de ämnen, som förekomme i realexamen. I varje fall borde tillses, att inträdessökande kunde antagas äga för gymnasiestudier erforderlig studiebegåvning. För inträde i gymnasiet borde fordras att hava fyllt 18 år.

I var och en av klasserna och ringarna torde böra intagas högst 25 elever. Till linjen borde såväl manliga som kvinnliga elever äga tillträde. Intagning borde bestämmas av rektor efter samråd med de lärare, som deltagit i inträdesprövningen, och de lärare, som under läsåret skulle bestrida undervisningen å linjen. I övrigt borde läroverksstadgans bestämmelser i tillämpliga delar äga tillämpning. Terminsavgifter borde bestämmas och erläggas enligt samma grunder som för läroverkets övriga lärjungar.

I fråga om ersättning till lärarna vid den ifrågasatta linjen m. m. anföres:

Det syntes överstyrelsen lämpligast, att undervisningen bestredes av lärare vid det läroverk, där linjen anordnades, eventuellt utökade med timlärare i den mån så erfordrades. Då undervisningen å den nya linjen i sin helhet bleve förlagd till kvällstimmarna och därigenom mera ansträngande, vartill komme, att en lärare, som undervisade såväl vid den vanliga dagundervisningen som vid aftonundervisningen, åtminstone vissa dagar kunde få sina lektioner förlagda dels före, dels efter frukostrasten och dels på aftonen, syntes det vara erforderligt, att någon särskild ersättning bereddessa lärare. Överstyrelsen ville föreslå, att särskilt tilläggsarvode finge utgå med 30 kronor för veckotimme i aftonkursen.

Med hänsyn till det ökade arbete, som komme att påvila rektor vid det läroverk, till vilket linjen bleve förlagd, syntes ett särskilt arvode böra utgå till honom. Enligt överstyrelsens mening torde detta kunna bestämmas till 200 kronor under första året och ökas med 200 kronor för varje följande år, så att arvodet för fjärde och därpå följande år komme att uppgå till 800 kronor. Vidare borde en viss ökning av arvoden till rektors skrivbiträde, bibliotekarien och skolläkaren följa med det ökade antalet lärjungar.

Kostnaderna för den utökning av lärarpersonalen m. m., som betingades av den ifrågasatta linjens upprättande, hava av överstyrelsen beräknats på följande sätt:

Under *första året*, då antalet veckotimmar utgjorde i realskolan 14 och å gymnasiet 18, beräknades kostnaderna sålunda:

1 extra ordinarie adjunkt (21:a lönegraden, 21:a löneklassen)	kronor	6,420
10 timlärartimmar	»	2,120
Härtill komme		
Teckning 1 timme	»	153
Gymnastik 1 »	»	153
Tilläggsarvoden 34 × 30	»	1,020
Rektors särskilda arvode	»	200

Summa kronor 10,066.

Andra året komme kostnaderna att uppgå till 20,616 kronor, *tredje året* till 35,551 kronor samt *fjärde och följande år* till 51,941 kronor.

I dessa belopp vore dyrtidstillägg ej medräknade.

Något särskilt nytt anslag för här ifrågavarande ändamål bleve ej erforderligt, om man toge hänsyn till detta behov vid beräkningen av posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal vid de allmänna läroverken.

Överstyrelsen hade räknat med att det ökade behovet av lärarkrafter vid det läroverk, dit den ifrågasatta linjen bleve förlagd, skulle tillgodoses med extra ordinarie lärare. Detta innebure icke, att undervisningen å linjen skulle bestridas uteslutande av extra ordinarie lärare. Tvärtom syntes det vara av vikt, att den ordinarie lärarkåren vid läroverket, lektorer och adjunkter, toges i anspråk jämväl för denna undervisning. Förslaget innebure endast, att de ökade kostnaderna skulle beräknas efter kostnaderna för avlöning av ett mot undervisningen å linjen svarande ökat antal extra ordinarie lärare. Om linjen efter en viss försökstid komme att fortsätta, borde åtminstone en del av de erforderliga lärarna göras till ordinarie.

Som överstyrelsen förut antytt, borde den föreslagna linjen förläggas till något allmänt läroverk i Stockholm.

Härvid borde något provårsläroverk eller läroverket i Bromma icke komma i fråga. Återstående högre allmänna läroverk i Stockholm vore nya elementarskolan samt högre allmänna läroverken å Östermalm och Kungsholmen. Vilket av dessa, som närmast borde komma i fråga, torde böra göras till föremål för närmare övervägande. För att det läroverk, till vilket linjen komme att förläggas, ej skulle bli för stort, kunde man också förlägga den nya realskollinjen till ett läroverk och gymnasielinjen till ett annat. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, vid vilket eller vilka läroverk linjen skulle anordnas, och att utfärda de närmare bestämmelser, som kunde visa sig erforderliga.

Statskontoret har i utlåtande den 2 november 1937 anfört:

Statskontoret funne uppslaget värt allt beaktande. Konsekvenserna av förslagets genomförande torde emellertid knappast kunna utan mera djupgående undersökningar helt överblickas. Med hänsyn härtill måste statskontoret ställa sig tveksamt gentemot förslaget. Ifrågasättas kunde för öv-

rigt, huruvida försök med nya skolformer borde företagas, innan den senaste skolorganisationen hunnit stadga sig.

I fråga om sättet för lärarnas avlöande finge statskontoret framhålla, att det ur principiell synpunkt torde vara mindre lämpligt att på föreslaget sätt skapa en anordning, varigenom lärare vid vissa allmänna läroverk skulle genom statsverkets försorg erhålla konstanta bisysslor. Därest det föreslagna avlöningssättet överhuvudtaget skulle godtagas, torde i varje fall böra stadgas skyldighet för vederbörande lärare att tjänstgöra så många veckotimmar, som föreskrivits såsom maximum för dylik lärare, innan särskild ersättning för aftonundervisning kunde till honom utgå.

Skolöverstyrelsens föreliggande framställning berör en uppenbar brist i den nuvarande statliga läroverksorganisationen. Såsom denna organisation för närvarande är lagd — jag bortser här från de bildningsvägar, som av staten i annan ordning understödjas — inrymmer den icke några möjligheter för personer, som äro för sin existens beroende av förvärvsarbete, att vid läroverken bedriva studier för real- eller studentexamen. Att ett stort behov av en sådan utbildningsväg föreligger, utvisar det jämförelsevis betydande elevantalet vid de två enskilda skolor, som enligt överstyrelsens framställning för närvarande i viss utsträckning tagit denna utbildningsuppgift om hand. Den omfattning, i vilken undervisning för ändamålet per korrespondens nu meddelas av de på området verksamma enskilda korrespondensinstituten, ger också en föreställning om det i breda folklager rådande intresset för självstudier, ledande till real- eller studentexamen.

De personer, som önska genom självstudier vid sidan av sitt förvärvsarbete kvalificera sig för real- eller studentexamen, äro sålunda under nuvarande förhållanden hänvisade till att för ändamålet anlita enskilda undervisningsföretag. Även om dessa företag uträtta ett mycket gott arbete, kan det icke förbises, att med deras verksamhet äro förenade vissa olägenheter, som av överstyrelsen antytts. Staten har enligt min tanke fullgod anledning att direkt engagera sig för denna utbildningsuppgift, varigenom begåvade och ambitiösa personer, som icke längre befinna sig i skolåldern, kunna beredas tillfälle att för relativt låga kostnader avlägga real- eller studentexamen. Jag är icke blind för att ett beträdande av denna väg, som innebär en visserligen till en början kvantitativt oväsentlig men principiellt betydelsefull påbyggnad av den nuvarande skolorganisationen, kan tänkas kunna i en framtid leda till för statsverket ganska kännbara ekonomiska konsekvenser. Det ligger emellertid i statens hand att reglera omfattningen av den nya utbildningsanordningen. Jag förutsätter liksom skolöverstyrelsen, att utbildningsbanan bör reserveras endast för verkligt studieintresserade och studiebegåvade, och utgår alltså från att urvalet av elever kommer att ske med strängt aktgivande på vederbörandes personliga förutsättningar härutinnan.

Departementsschefen.

Jag tillstyrker av nu angivna skäl, att en linje med aftonundervisning av ifrågavarande slag kommer till stånd vid något statligt läroverk i Stockholm från och med höstterminen 1938. Denna linje bör inrättas successivt och torde i enlighet med överstyrelsens förslag böra omfatta både en realskol-linje och en gymnasielinje. Detaljerna i linjens organisation, undervisnings- och timplaner samt spörsmålet om till vilket eller vilka läroverk i Stockholm linjen bör förläggas, torde Kungl. Maj:t böra framdeles taga under prövning. Jag förutsätter, att därvid de avvikelser från eljest för realskolan och gymnasiet gällande bestämmelser må kunna ske, som Kungl. Maj:t finner påkallade och för linjen särskilt lämpliga. I övrigt torde gällande läro-verksstadga i tillämpliga delar böra lända till efterrättelse.

Vad kostnaderna för linjen beträffar, har jag ingenting att erinra mot att rektor vid det eller de läroverk, till vilka linjen förlägges, erhåller ett särskilt arvode såsom ersättning för det ökade arbetet. Detta arvode bör lämpligen bestämmas till 100 kronor för år räknat för varje klassavdelning å linjen. Å detta arvode bör dyrtidstillägg icke utgå. Likaledes biträder jag förslaget om tillerkännande av särskilt tilläggsarvode med 30 kronor per veckotimme i aftonkursen för de lärare, som komma att handhava undervisningen därstädes, utan rätt för dessa lärare att å berörda arvode åtnjuta dyrtidstillägg. Att ett sådant arvode tillerkännes nämnda lärare synes skäligt med hänsyn till att det här är fråga om regelbunden kvällstjänstgöring eller — om man så vill — regelbundet övertidsarbete, som för de lärare, vilka samtidigt hava normal tjänstgöring, kan vara mycket ansträngande. Därför anser jag mig icke heller kunna biträda statskontorets uppfattning om att skyldighet skulle stadgas för vederbörande lärare att tjänstgöra så många veckotimmar, som föreskrivits såsom maximum för dylika lärare, innan särskild ersättning för aftonundervisning finge till honom utgå. Statskontorets invändning om det ur principiell synpunkt olämpliga i att skapa en ordning, varigenom lärare vid vissa allmänna läroverk skulle genom statsverkets försorg erhålla konstanta bisysslor, förtjänade enligt min mening beaktande, om likartade bisysslor icke redan nu existerade. Som exempel på lärare med sådana bisysslor må nämnas lärarna vid provårsanstalter och lärarna vid den förberedande kursen för småskollärarinnor vid folkskoleseminariet i Falun.

Överstyrelsens kostnadsberäkningar i övrigt finner jag mig kunna i huvudsak biträda. Jag förutsätter, att parallellavdelningar icke för närvarande komma till stånd. Jag saknar anledning att nu ingå på frågan vilka anordningar, som böra vidtagas, därest den nya linjen skulle finnas böra efter någon tid definitivt inordnas i skolorganisationen.

Ombildning av kommunala mellanskolan i Ljusdal till samrealskola. Vid flera tillfällen, senast i skrivelse den 20 oktober 1937, har *styrelsen för kommunala mellanskolan i Ljusdal* anhöllit, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen

avlåta proposition om skolans förstатligande. I sistnämnda skrivelse har styrelsen — under hänvisning i övrigt till det vid skrivelsen fogade utredningsmaterialet — sammanfattat de skäl, som anförts för skolans förstатligande, på följande sätt:

1. Skolan vore en av de allra äldsta kommunala mellanskolorna.

2. Ljusdal utgjorde centrum för ett vidsträckt område, som saknade statsläroverk. Om mellanskolan förstатligades, torde behovet av statsläroverk få anses fyllt i Hälsingland och skulle statsläroverken bliva likformigt fördelade inom landskapet.

3. Vid tiden för 1927 års riksdagsbeslut om förstатligande av ett antal kommunala mellanskolor hade skolan en nedgångsperiod; dess elevantal var åren 1926—1928 endast respektive 57, 55 och 56. Sedan dess hade skolan haft en stark och konstant utveckling. Den vore nu större än ungefär två tredjedelar av de enligt nämnda riksdagsbeslut statsövertagna skolorna. Den vore också en av de största kommunala mellanskolorna. Större elevantal hade endast de kommunala mellanskolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping samt den i Solna.

4. Antalet elever från kommuner utanför det egentliga skolområdet hade ökat i ännu större utsträckning än elevantalet i dess helhet. De »främmande» elevernas andel i hela lärjungeantalet, som vid tiden för styrelsens senaste framställning år 1935 om skolans förstатligande utgjort en fjärdedel, uppginge nu till en tredjedel.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 28 oktober 1937 anført, att ett statsövertagande av Ljusdals kommunala mellanskola vore väl motiverat och att i själva verket ingen annan av de nuvarande kommunala mellanskolorna syntes böra i detta avseende tillerkännas företräde.

Kommunala mellanskolan i Ljusdal vore, anför överstyrelsen, en av de äldsta av de nuvarande skolorna av denna typ. Dess reglemente såsom kommunal mellanskola fastställdes redan år 1913; endast de jämförelsevis små skolorna i Hjo och Nybro vore av ett ännu något äldre datum (1912). Även i storleksavseende stode Ljusdals kommunala mellanskola bland de främsta, om man bortsåge från de stora skolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping. Lärjungeantalet vore innevarande läsår 189, och skolan hade dubbla avdelningar av samtliga klasser; innevarande läsår vore nära en tredjedel (33 procent) av skolans lärjungebestånd från andra orter än det egentliga skolområdet. Enligt vad rektor uppgivit, hade under åren 1933—1937, med anledning av tillströmningen till skolan av »främmande» lärjungar, måst inrättas 1, respektive 1, 3, 3 och 2 parallellavdelningar vid skolan. Själva Ljusdal (köpingen och landskommunen) hade omkring 11,000 invånare och vore sålunda i storleksavseende jämförligt med en av våra medelstora städer.

Redan de här berörda förhållandena gäve tydligt vid handen, att en skola med realskoleutbildning som mål vore behöfelig å orten och att lokala förutsättningar för dess bestånd och utveckling måste anses vara förhanden. Sådant läget för närvarande vore, syntes minst lika starka skäl föreligga för ett statsövertagande av förevarande skola som av åtskilliga bland dem, vilka enligt 1927 års riksdags beslut övertogos av statsverket. Vid tidpunkten för detta beslut hade emellertid skolan en nedgångsperiod, vilket torde ha varit en bidragande orsak till att den icke inneslöttes i den förstатligade

gruppen av kommunala mellanskolor. Sedan dess hade emellertid skolan haft en stark och konstant utveckling och vore för närvarande större än omkring två tredjedelar av de enligt nämnda riksdagsbeslut förstatligade skolorna.

Emellertid hade överstyrelsen i utlåtande den 9 mars 1936 föreslagit Kungl. Maj:t att låta verkställa utredning av frågan om en ytterligare utsträckning av den statliga skolverksamheten till orter, där för närvarande kommunala mellanskolor vore upprättade. Överstyrelsen hade vid detta tillfälle icke funnit sig böra tillstyrka bifall till några av de då föreliggande ansökningarna om förstatligande av kommunala mellanskolor — bland dem också Ljusdal — eftersom de olika skolornas ställning i detta avseende borde prövas i ett sammanhang och efter enhetliga grunder.

Med hänsyn härtill funne sig överstyrelsen icke böra redan nu föreslå en ombildning av kommunala mellanskolan i Ljusdal.

Därest en kommunal mellanskola övertoges av statsverket, torde man nämligen få räkna med liknande framställningar från andra skolor, särskilt som en tämligen allmän önskan veterligen förefunnes inom de kommunala mellanskolorna själva och inom de kommuner, där dessa funnes, att ett förstatligande av skolorna skulle komma till stånd. Det syntes under sådana förhållanden principiellt riktigast, att, innan några åtgärder vidtoges beträffande en särskild skola, en utredning verkställdes, som gjorde det möjligt att säkrare överblicka konsekvenserna av bifall till en framställning av här förevarande art.

Om Kungl. Maj:t emellertid skulle anse tillräckliga skäl föreligga för att hos 1938 års riksdag hemställa om ett statsövertagande av kommunala mellanskolan i Ljusdal, torde detta statsövertagande böra ske i följande ordning.

Under första året av ombildningen övertoges de två avdelningarna av klass 1 av staten och därefter successivt en klass varje läsår, så att skolan, när ombildningen från och med fjärde året vore fullt genomförd, vore organiserad såsom en samrealskola med fyraårig linje samt med två parallellavdelningar i varje klass. Samtidigt torde man böra utgå ifrån att samtliga ämneslärare, som för närvarande vore ordinarie vid den kommunala mellanskolan, under tiden för genomförandet av skolans förstatligande successivt överflyttades såsom ordinarie lärare vid den statliga samrealskolan. Skolan hade för närvarande tre ordinarie ämneslärartjänster, varav en vore vakant, samt två ordinarie ämneslärarinnetjänster. Överflyttningen av dessa torde lämpligen böra tillgå på följande sätt: under första året av ombildningen överflyttades nuvarande rektor såsom ordinarie adjunkt och förordnades samtidigt såsom rektor vid samrealskolan för tre läsår framåt; samtidigt överflyttades nuvarande biträdande föreståndarinnan såsom ordinarie ämneslärarinna vid samrealskolan och förordnades till tillsynslärarinna för tre läsår framåt; under andra året av ombildningen överflyttades ytterligare en ordinarie ämneslärare och en ordinarie ämneslärarinna till ordinarie adjunkt, respektive ordinarie ämneslärarinna, vid samrealskolan; tredje året överflyttades den tredje och siste av de ordinarie ämneslärarna vid kommunala mellanskolan till ordinarie adjunkt vid samrealskolan.

Då det gällde att beräkna kostnaderna för ett förstatligande av denna

skola, måste man emellertid beakta en del omständigheter, som i hög grad försvårade beräkningarna och i vissa fall avsevärt minskade dessas värde. Visserligen hade genom kungörelserna nr 496/1927 och nr 200/1929 föreskrifter utfärdats rörande läroanstalter, som stode under ombildning från kommunala mellanskolor till samrealskolor, men vissa av dessa föreskrifter kunde numera icke iakttagas särskilt med hänsyn till de för de statliga läroverken gällande nya avlöningsbestämmelserna; frågan om lönereglering för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor låge också under omprövning. Därest exempelvis 1938 års riksdag skulle besluta ett förstatligande av kommunala mellanskolan i Ljusdal, att genomföras från och med höstterminen 1938, torde det därför bliva nödvändigt att i anslutning därtill utfärda vissa nya bestämmelser i stället för de enligt ovannämnda kungörelser gällande.

Vad rektorslönen anginge, hade den här nedan beräknats skola utgå enligt följande grunder: utöver adjunktslön i högsta löneklass å E-ort, vilken lön rektor från början av skolans ombildning beräknades åtnjuta, erhöles han ett tillägg, som under första året utgjordes av en fjärdedel av skillnaden mellan rektorslön i grupp III å E-ort och nämnda adjunktslön, andra året av hälften samt tredje året av tre fjärdedelar av samma skillnad, för att från och med fjärde året, då ombildningen vore fullt genomförd, åtnjuta full lön som rektor i grupp III å E-ort.

I fråga om övriga överflyttade lärares löner förutsattes här nedan, att dessa lärare omedelbart efter överflyttningen skulle åtnjuta lön i högsta möjliga löneklass. Till samtliga löner här nedan komme vederbörliga dyrtidstillägg.

Kostnadsberäkningarna för *första läsåret* te sig som följer:

Antal lärartimmar.

Läroämnena:	enligt timplanen	56 timmar
	Summa	56 timmar
Övningsämnen:	teckning	4 »
	musik	2 »
	gymnastik med lek och idrott	8 »
	kvinnlig slöjd	4 »
	Summa	18 timmar.

Lärare.

1 rektor (adjunkt vid läroverket)	20 timmar
1 ämneslärarinna (tillsynslärarinna) omkring	27 »
Timlärare	9 »
	Summa 56 timmar.

Avlöningsstat.

Rektor ($8,100 + 600 =$)	kronor	8,700
1 ämneslärarinna (tillsynslärarinna) ($6,000 + 75 =$)	»	6,075
9 timlärartimmar à 198 kronor	»	1,782
14 övningslärartimmar à 143 kronor	»	2,002
4 » à 121 »	»	484
Arvode till skolläkare ($75 + 70 =$)	»	145
» » bibliotekarie	»	100
	Summa kronor	19,288.

Från denna slutsumma torde böra dragas omkring 10,000 kronor, utgörande omkring en fjärdedel av det statsbidrag, som utginge till kommunala mellanskolan. Den totala kostnadsökningen för statsverket skulle alltså under första året bliva omkring 9,300 kronor.

Från och med fjärde året, då ombildningen vore slutförd, skulle statskostnaderna uppgå till i runt tal 76,500 kronor, varifrån kunde dragas omkring 40,000 kronor, utgörande statsbidrag till kommunala mellanskolan. Den totala årliga kostnadsökningen för statsverket skulle alltså från och med fjärde året bliva omkring 36,500 kronor.

Kyrkofullmäktige i Färila församling hava i skrivelse den 28 december 1937 hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för förstatligande av ifrågavarande läroanstalt.

Departementschefen.

För ett förstatligande av den kommunala mellanskolan i Ljusdal hava anförts många och enligt min mening tungt vägande skäl. Att denna läroanstalt icke förstatligades i samband med genomförandet av 1927 års skolreform har, såsom av den föregående redogörelsen framgår, sin grund i omständigheter, som nu icke längre föreligga. Skolans storlek och ålder, den omständigheten, att den är belägen i ett samhälle, som kan betraktas som medelpunkt för de kringliggande delarna av Hälsingland, och den omständigheten tillika, att skolan i så stor och stigande utsträckning anlitas av lärjungar, som icke äro hemmahörande i Ljusdals församling, sätta enligt min mening skolan i en särklass i jämförelse med de övriga kommunala mellanskolor, som kunna tänkas komma i fråga för förstatligande. Med hänsyn härtill kan jag icke finna, att en ombildning av skolan till samrealskola föregriper en eventuell utredning rörande förstatligande av kommunala mellanskolor, som av överstyrelsen tidigare och vid detta tillfälle ifrågasatts. Jag anser mig därför böra förorda, att kommunala mellanskolan i Ljusdal från och med budgetåret 1938/1939 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, successivt ombildas till en fyrklassig samrealskola. Som villkor härför bör gälla, att kommunen åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning samt bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning. Jag har övervägt, huruvida icke kommunen jämväl borde tillförbindas att bevilja ett engångsanslag till bestridande av kostnaderna för komplettering av undervisningsmaterielen och utvidgning av biblioteket. Då emellertid — enligt vad jag under hand från överstyrelsen inhämtat — kommunala mellanskolan i Ljusdal vid överstyrelsens senaste inspektion för något år sedan befanns vara ganska väl rustad i sistberörda avseenden och det får förutsättas, att ifrågavarande utrustning övergår till det nya läroverket därstädes, har jag icke ansett mig böra föreslå ett sådant ytterligare villkor.

Överstyrelsens förslag rörande de med förstatligandet sammanhängande detaljfrågorna synes kunna i huvudsak biträdas. Under nästa budgetår bör alltså dels nuvarande rektor vid ifrågavarande kommunala mellanskola överflyttas till den nyupprättade samrealskolan såsom adjunkt och tillika för-

ordnas att vara rektor vid samrealskolan, dels ock nuvarande biträdande föreståndarinnan vid kommunala mellanskolan överflyttas till samrealskolan såsom ordinarie ämneslärarinna och tillika förordnas att vara tillsynslärarinna vid densamma. Detta innebär, att vid de allmänna läroverken böra från och med nästa budgetår inrättas *dels* en rektorstjänst — vilken i enlighet med överstyrelsens förslag bör avlönas enligt grupp III i avlöningsreglementet för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende — *dels* en adjunktstjänst, *dels ock* en ämneslärarinnetjänst. Adjunktstjänsten bör dock icke uppehållas, så länge innehavaren tjänstgör såsom rektor vid samrealskolan. Jag har ingenting att erinra mot de av överstyrelsen föreslagna grunderna för avlönande av rektor under övergångstiden. De bestämmelser i övrigt, som kunna erfordras för ett genomförande av mitt förslag — exempelvis rörande statsbidrag under övergångstiden till den nuvarande kommunala mellanskolan — torde kunna i det väsentliga utformas i anslutning till vad i sådant hänseende tillämpats vid tidigare åtgärder av denna art. Vissa jämkningar kunna dock vara påkallade med hänsyn till den av 1937 års riksdag beslutade läroverkslöneregleringen och det beslut, som 1938 års riksdag eventuellt kan komma att fatta rörande lönereglering för lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolorna och statsbidrag till sådana skolor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser i ämnet.

Mot de av överstyrelsen för första budgetåret beräknade kostnaderna — innebärande en merkostnad för statsverket av omkring 9,300 kronor — har jag ingenting väsentligt att erinra. Jag saknar anledning att nu ingå på frågan om kostnaderna under de följande budgetåren.

Vid beräkningen i det följande av de olika i avlöningsstaten för de allmänna läroverken ingående posterna kommer jag att taga hänsyn till det nu framlagda förslaget. Vid bestämmandet av förslagsanslaget till bidrag till kommunala mellanskolor för nästa budgetår bör tagas i betraktande den minskade belastning å detta anslag, som inträder vid bifall till berörda förslag.

Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. Beträffande den av 1937 års riksdag fastställda personalförteckningen för de allmänna läroverken hänvisas till statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 504. 1937 års riksdag be- myndigade Kungl. Maj:t att — utan hinder av sagda personalförteckning — tills vidare under budgetåret 1937/1938, då för realskolestadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skulle tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämneslärarinnebefattning.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 framlagt följande förslag beträffande ombildning av rektorstjänst och inrättande av nya ordinarie ämneslärar- och övningslärartjänster:

Rektorstjänst. Någon ny rektorstjänst erfordrades icke, men däremot föresloge överstyrelsen ombildning av den nuvarande rektorstjänsten vid

västra realskolan i Göteborg till rektorstjänst vid högre allmänt läroverk (jfr propositionen nr 267/1937 och riksdagens skrivelse nr 210/1937).

Lektorstjänster. Vid de nya statliga gymnasierna borde tillkomma vissa lektorstjänster. Högre allmänna läroverket i *Haparanda* hade sålunda hittills endast erhållit 3 dylika befattningar och borde nu erhålla de båda beräknade återstående. Med hänsyn till svårigheten att i detta fall få tjänsterna besatta föresloge överstyrelsen emellertid för tillfället endast en ny sådan tjänst vid detta läroverk. *Lidingö* läroverk hade fått 6 av sina beräknade 7 lektorstjänster och borde i samband med gymnasiets färdigbildande budgetåret 1938/1939 erhålla den återstående tjänsten. De nya högre allmänna läroverken i *Eslöv* och *Skellefteå* borde erhålla vardera 2 lektorstjänster och läroverket i *Motala*, där samläsning i viss utsträckning förekomme mellan latin- och reallinjen, 1 sådan tjänst.

Vid det högre allmänna läroverk, vartill *Göteborgs västra realskola* komme att ombildas från och med nästa budgetår, erfordrades 2 nya lektorstjänster i samband med upprättandet av första ringen av det nya latin- och realgymnasiet. Då överstyrelsen i sitt yttrande den 4 mars 1937 angående ifrågavarande ombildning berörde frågan om själva ordningen för ombildningen, hade överstyrelsen varit något tveksam, huruvida vederbörande myndigheter i Göteborg avsåge ett omedelbart färdigbildande av det nya läroverket eller en successiv ombildning, men överstyrelsen hade närmast fått den uppfattningen, att man avsåge ett omedelbart färdigbildande. Enligt vad överstyrelsen nu inhämtat, vore detta emellertid icke fallet, och man behövde följaktligen endast räkna med tillkomsten av två nya gymnasieavdelningar för nästa budgetår. I nämnda yttrande den 4 mars 1937 föreslog överstyrelsen, att en av lektorstjänsterna vid det nya läroverket *tills vidare* måtte upprättas genom överflyttning från högre realläroverket i Göteborg eller, rättare sagt, genom att den i fjolårets petita till nyinrättande föreslagna lektorstjänsten vid högre realläroverket i Göteborg i stället tills vidare förlades till västra realskolan, medan övriga 5 skulle nyinrättas. Vid fördelningen av de för året nya lektorstjänsterna beslöt Kungl. Maj:t på förslag av skolöverstyrelsen att icke nu förlägga någon ny sådan tjänst till något av Göteborgsläroverken utan tilldelade i stället högre allmänna läroverket i *Strängnäs* ifrågavarande tjänst; detta läroverk skulle annars i samband med sin nya reallinje hava fått en ny lektorstjänst från och med budgetåret 1938/1939. Läget vore alltså, att någon ny lektorstjänst nu icke behövde upptagas för högre allmänna läroverket i Strängnäs utan i stället beräknas för Göteborgs västra realskola, vilket innebure, att båda de för detta läroverk nu erforderliga lektorstjänsterna skulle nyinrättas.

Till överstyrelsen hade ingivits en framställning från läroverkskollegiet vid högre allmänna läroverket å *Kungsholmen* i Stockholm angående upprättande av en ny lektorstjänst därstädes. Detta läroverk hade ett proportionsvis mycket litet antal lektorer (6). Det treåriga realgymnasiet vore nämligen numera i sin helhet dubblerat, och sammanlagda antalet avdelningar å gymnasiet vore 9 mot de 6, som beräknades vid 1927 års riksdag. Överstyrelsen hade verkställt en jämförelse mellan förhållandena vid de läroverk, som år 1927 erhöles 6 lektorstjänster. Dessa läroverk beräknades i allmänhet skola omfatta 7 avdelningar, i några fall — Nyköping, Visby, Umeå och Östersund — 8, i två fall — Kungsholmen och Uddevalla — 6. Det då beräknade antalet avdelningar hade i allmänhet bibehållits, och endast 4 läroverk visade en stegring, nämligen Kungsholmen (från 6 till 9),

Södertälje (från 7 till 8), Umeå (se nedan) och Östersund (från 8 till 9). Bortsett från högre allmänna läroverket i Umeå, som redan erhållit en ny lektorstjänst och nedan föresloges till erhållande av ytterligare en, hade intet av gymnasierna visat en så stark stegring som det vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen. Överstyrelsen ville därför föreslå, att en ny lektorstjänst jämväl upprättades vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen från och med nästkommande budgetår.

Vid högre allmänna läroverket i Umeå hade från och med budgetåret 1937/1938 inrättats en ny lektorstjänst, varigenom läroverket erhållit 7 sådana tjänster. Överstyrelsen ville hemställa om upprättande av ytterligare en lektorstjänst från och med budgetåret 1938/1939. Gymnasiet hade utvecklat sig till ett av de största i riket med ett antal avdelningar av 13 under läsåret 1936—1937 och sannolikt 15 under innevarande läsår, varvid visserligen i några fall samläsning i viss utsträckning förekomme. Först med 8 lektorstjänster komme läroverket att i fråga om tjänster av detta slag vara åtminstone någorlunda likställt med andra läroverk av motsvarande storlek. Till jämförelse kunde sålunda nämnas, att högre allmänna läroverken i Kalmar, Karlskrona och Norrköping, med vart och ett 10, 11 och 11 avdelningar under budgetåret 1936/1937 hade vart och ett 8 lektorstjänster. Antalet lärjungar i gymnasiet vid högre allmänna läroverken i Kalmar, Karlskrona, Norrköping och Umeå utgjorde under läsåret 1936—1937 respektive 229, 255, 253 och 241. Med hänsyn jämväl till realskolans mycket stora ansvällning syntes man icke kunna räkna med minskad omfattning av gymnasiet i fortsättningen.

Sammanlagt skulle alltså från och med nästa budgetår erfordras 11 nya lektorstjänster, nämligen 2 vid den ombildade västra realskolan i Göteborg, 2 vid vardera av högre allmänna läroverken i Eslöv och Skellefteå, samt 1 vid vart och ett av högre allmänna läroverken i Haparanda, Lidingö, Motala och Umeå samt å Kungsholmen i Stockholm.

Adjunktstjänster. På grund av särskilda riksdagsbeslut bleve vissa ytterligare adjunktstjänster erforderliga vid de nya läroverken. Sålunda återstode upprättande av 2 adjunktstjänster vid högre allmänna läroverket i Lidingö, vilka båda borde inrättas med nästa budgetår. Vidare borde samtidigt tillkomma 1 ny adjunktstjänst vid vart och ett av högre allmänna läroverken i Eslöv och Skellefteå.

Högre allmänna läroverket i Haparanda hade däremot redan erhållit de nya adjunktstjänster, som av överstyrelsen i samband med läroverkets upprättande beräknats vara behövliga. Det hade emellertid visat sig, att gymnasiet vid detta läroverk fått en icke obetydligt större tillströmning än överstyrelsen då ansåg sig kunna räkna med, och för realskolans vidkommande hade sedan flera år tillbaka visat sig behov av dubblering av flertalet klasser (läsåret 1936—1937 samtliga utom avgångsklassen). Antalet extra lärare syntes innevarande läsår bliva icke mindre än 6. Visserligen tillkomme under de båda närmaste åren sammanlagt 2 nya lektorstjänster, men nästa år tillkomme också en differentierad ring (L IV), varför någon minskning i antalet extralärare knappast kunde beräknas. Särskilt med hänsyn till svårigheterna att i landets nordligaste bygder förvärva och behålla lärarkrafter, syntes det önskvärt, att antalet extralärare här begränsades så starkt som möjligt, och överstyrelsen ville därför föreslå inrättande av 1 ny adjunktstjänst vid högre allmänna läroverket i Haparanda från och med här avsedda budgetår.

Ett läroverk, som redan erhållit det beräknade antalet tjänster och till och med en adjunktstjänst därutöver men som också alltjämt vore i starkt behov av nya ordinarie lärarkrafter, vore högre allmänna läroverket i *Bromma*. Detta läroverk vore redan nu ett av rikets allra största och torde innevarande läsår få en lärjungenumerär av över 900. Först med nästa läsår bleve läroverket färdigbildat. För närvarande vore det särskilt realskolan, som hade att uppvisa ett mycket stort antal klassavdelningar — 3 avdelningar av klass 4⁵, 4 avdelningar av klass 3⁵ och 5 avdelningar av vardera av klasserna 2⁵ och 1⁵ — men efter realskolans färdigbildande läsåret 1938 — 1939 torde man nödgas räkna med en motsvarande ansvällning av gymnasiet. Hur förhållandet mellan realskolans och gymnasiets storlek mera varaktigt skulle regleras, torde då få bli föremål för övervägande. I avvaktan härpå och den därmed sammanhängande förnyade avvägningen av antalet lektors- och adjunktstjänster vid läroverket torde det icke vara lämpligt att nu inrätta något större antal nya adjunktstjänster, men med hänsyn därtill, att läroverket redan detta läsår, alltså innan det blivit färdigbildat, måst tilldelas 10 extralärare, funne överstyrelsen det ofrånkomligt, att åtminstone några nya adjunktstjänster omedelbart upprättades. Överstyrelsen ville föreslå, att läroverket från och med nästa budgetår tilldelades 4 nya adjunktstjänster, vilket under inga förhållanden kunde föregripa den senare förnyade avvägningen.

Vad beträffade *västra realskolan i Göteborg*, innebure dess ombildning icke blott tillkomsten av gymnasium utan jämväl överflyttning dit av en femårig realskollinje från högre realläroverket i Göteborg. Från och med höstterminen 1938 tillkomme alltså även en avdelning av klass 1⁵. Tillsammans med de båda nytillkommande gymnasieavdelningarna innebure detta en ökning i antalet undervisningstimmar vid läroverket med 82¹/₂, frånsett uppdelning av klass under vissa timmar. Då överstyrelsen ovan föreslagit upprättande av 2 nya lektorstjänster, skulle alltså jämväl behöva upprättas 1 ny adjunktstjänst vid läroverket. I sitt utlåtande den 4 mars 1937 föreslog överstyrelsen, att samtliga vid den ombildade västra realskolan erforderliga 10 adjunktstjänster skulle tillkomma genom överflyttning från real- och latinläroverket i Göteborg, eventuellt endast från realläroverket, därest samtliga klassavdelningar skulle komma att i sista hand tagas från detta läroverk. Emellertid räknade överstyrelsen då, i enlighet med förslag i sina petita av år 1936 och i 1937 års statsverksproposition, med tillkomsten av en ny adjunktstjänst vid högre realläroverket i Göteborg från och med höstterminen 1937. Vid den slutliga fördelningen av de för innevarande budgetår beviljade nya tjänsterna ansåg överstyrelsen emellertid olämpligt att inför den förestående omorganisationen av läroverken i Göteborg nu förlägga någon ny tjänst till något av läroverken därstädes utan föreslog i stället, att den för högre realläroverket avsedda adjunktstjänsten tilldelades högre allmänna läroverket i *Bromma*. Detta blev också Kungl. Maj:ts beslut. Då överstyrelsen sålunda nu kunde föreslå en adjunktstjänst mindre vid högre allmänna läroverket i *Bromma*, än överstyrelsen annars skulle ha gjort, ville överstyrelsen föreslå, att i stället en ny adjunktstjänst upptoges för västra realskolan i Göteborg från och med budgetåret 1938/1939. För en sådan anordning talade också starkt den omständigheten, att antalet extra lärare vid högre realläroverket i Göteborg stigit från 8 i fjol till 10 innevarande läsår.

Överstyrelsen har till sist framhållit, att trots det betydande antal nya

ordinarie lärartjänster, som under de senare åren inrättats, antalet icke-ordinarie lärare vid åtskilliga läroverk vore alltför stort i förhållande till de ordinarie lärarnas antal, varför överstyrelsen skulle finna det mycket befogat, att en del av dessa läroanstalter erhöles en förstärkning av den ordinarie lärarstaben. Överstyrelsen ansåge sig dock *icke för närvarande* böra väcka förslag härom, då ett så stort antal nya tjänster nyligen inrättats och då det ur beföringssynpunkt icke kunde för närvarande anses vara samma trängande behov därav som tidigare och som det måhända ånyo bleve om ett eller annat år. Det bleve måhända nödvändigt att redan ett följande år ånyo taga upp frågan om inrättande av nya adjunktstjänster vid några läroverk, där behovet vore särskilt starkt framträdande.

Överstyrelsen inskränkte sig alltså vid detta tillfälle att begära åtgärders vidtagande för att kunna upprätta de nya adjunktstjänster, som ovan omförmäls, eller sammanlagt *10 adjunktstjänster*.

Ämneslärarinnetjänster. Överstyrelsen hade icke anledning att för närvarande begära medel till upprättande av någon ny tjänst av detta slag. Däremot ville överstyrelsen föreslå, att Kungl. Maj:t i avvaktan på lösningen av ämneslärarinnefrågan fortfarande hemställde om bemyndigande att besluta, huruvida ledig, för realskolestadiet avsedd, ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skulle kungöras ledig såsom adjunktstjänst eller ämneslärarinnebefattning.

Övningslärartjänster. Frågan om inrättande av sådana syntes i fortsättningen böra bedömas från i viss mån andra utgångspunkter än tidigare. Hittills hade det varit nödvändigt att utgå från den minimitjänstgöring, som enligt gällande löneförfattning ålegat varje slag av övningslärare vid realskola, respektive högre allmänt läroverk, och tillse, att ordinarie tjänster av detta slag endast inrättades vid sådana läroverk, där åtminstone minimitjänstgöring för vederbörande lärare kunde anses säkerställd. Någon sådan minimitjänstgöring syntes icke komma att bli direkt föreskriven i det nya avlöningsreglementet. Riksdagens beslut innebure däremot en bestämmelse, att ordinarie övningslärare — sådan lärare komme i fortsättningen att erhålla visst procentavdrag, från den för 30 timmars tjänstgöring beräknade »normallönen», för varje timme, varmed tjänstgöringen understeg 30 timmar — vore garanterad en viss minimilön, nämligen den för 9 veckotimmars tjänstgöring utgående lönesumman (för lärarinna i kvinnlig slöjd den för 6 timmar utgående lönen). Denna bestämmelse torde få anses innebära, att, så snart en tjänstgöring av minst 9 (respektive 6) veckotimmar i ifrågavarande ämnen kunde anses permanent säkerställd vid en skola, formellt hinder icke mötte för upprättande av ordinarie övningslärartjänst vid skolan i fråga. För att kunna anse denna siffra permanent säkerställd, torde det emellertid i flertalet fall vara nödvändigt att hålla sig mer eller mindre ovanför den ifrågavarande timsiffran. Ordinarie övningslärartjänster borde icke inrättas med mindre tjänstgöringstiden vid skolan väsentligt överstege 9 (6) veckotimmar.

För *teckningslärartjänster* hade överstyrelsen hittills ansett sig oförhindrad föreslå upprättande av ordinarie tjänster, om antalet avdelningar vid en skola kunde med all sannolikhet beräknas icke komma att understiga 6. Därigenom vore en minimitjänstgöring av 12 veckotimmar garanterad läraren, fränsett undervisning i välskrivning och frivillig teckning. Denna princip ansåge sig överstyrelsen böra tillämpa även i fortsättningen, där icke särskilda omständigheter föranledde annan ordning. 12 samrealskolor syntes

kunna ifrågakomma till erhållande av ordinarie teckningslärartjänst. I fråga om några av dessa funne överstyrelsen dock viss tvekan kunna råda. För att något fördela inrättandet av nya tjänster av detta slag, ville överstyrelsen för närvarande endast hemställa om medel till *4 nya teckningslärartjänster*, vilka överstyrelsen preliminärt skulle vilja föreslå för samrealskolorna i Gudmundrå, Nederkalix, Tomelilla och Åstorp.

Överstyrelsen ville föreslå, att en *musiklärartjänst* från och med nästa budgetår upprättades vid högre allmänna läroverket för flickor i Örebro. Antalet musiktimmar innevarande år utgjorde 12.

Likaså ville överstyrelsen föreslå upprättande av en ny *gymnastiklärartjänst* vid högre allmänna läroverket för flickor i Örebro, vilket år 1937 fått sig tilldelat 16 veckotimmar gymnastik; en ordinarie gymnastiklärare där torde sålunda, med hänsyn till bestämmelserna i § 8, mom. 2 av det föreslagna av riksdagen godkända lönereglementet, få räkna lön för 18 tjänstgöringstimmar.

I detta övningsämne vore det åtskilliga samrealskolor, som icke hade ordinarie lärare trots ett ganska högt timtal. 16 skolor komme upp till 15 timmar i veckan. För det stora flertalet av dessa gällde, att de med all sannolikhet komme att bibehålla sig vid en avsevärd storlek. I intet annat övningsämne torde det för en skola vara av större betydelse att så långt möjligt ha ordinarie lärare anställd, bland annat emedan gymnastikläraren av naturliga skäl i de flesta fall komme att mer än övriga lärare få ansvar för friluftsdagarnas anordning. Överstyrelsen föresloge, att vid detta tillfälle 5 nya ordinarie gymnastiklärartjänster vid de nämnda skolorna inrättades, varvid överstyrelsen preliminärt i första hand tänkte på samrealskolorna i Bollnäs, Gudmundrå, Höganäs, Sollefteå och Tomelilla. Tillsammans med den ovan nämnda gymnastiklärartjänsten vid högre allmänna läroverket för flickor i Örebro skulle alltså sammanlagt *6 nya gymnastiklärartjänster* inrättas.

Vad slutligen beträffade ordinarie lärarinnebefattningar i *kvinnlig slöjd*, ville överstyrelsen erinra om att överstyrelsen tills vidare föreslagit upprättande av sådana vid ett timtal i ämnet av genomsnittligt minst 14. 7 läroverk, vilka saknade ordinarie lärarkraft i kvinnlig slöjd, uppvisade nu detta eller högre timtal i ämnet. Överstyrelsen föresloge, att till nästa budgetår upprättades *5 nya handarbetslärarinnetjänster*, vilka överstyrelsen preliminärt tänkte sig förlagda till högre allmänna läroverken i Falun, Halmstad, Hudiksvall och Skövde samt samrealskolan i Karlshamn.

Sammanlagt skulle alltså tillkomma följande antal ordinarie övningslärarbefattningar:

- 4 tjänster i teckning
- 1 tjänst i musik
- 6 tjänster i gymnastik med lek och idrott
- 5 tjänster i kvinnlig slöjd.

Kostnadsberäkningar. *Rektorstjänsterna* komme under budgetåret 1938/1939 att utgöra vid högre allmänna läroverk 58 och vid realskolor 79.

Kostnaderna för avlöning åt dessa rektorer komme enligt 30:e lönegraden, 33:e löneklassen, respektive 27:e lönegraden 30:e löneklassen, att uppgå till sammanlagt i runt tal 1,438,700 kronor. I dessa belopp vore alltså icke inräknade de tillägg till 33:e, respektive 30:e löneklassen, som skulle utgå för rektorerna med respektive 480, 960 och 1,440 kronor alltefter läroverkens storlek. Överstyrelsen komme att längre fram avgiva förslag till fördelning av de olika läroverken på de tre grupperna och därvid även behandla frågan om eventuell behövlighet i ändring i det av 1937 års riksdag bestämda an-

talet läroverk inom varje grupp. För närvarande räknade överstyrelsen med det av riksdagen bestämda antalet, varvid överstyrelsen dock tänkte sig högsta gruppen vid de högre allmänna läroverken ökad med 1 och högsta gruppen vid realskolorna minskad med 1. Då tilläggen utginge med samma belopp för rektor vid högre allmänt läroverk grupp 1 som för rektor vid realskola grupp 1, spelade detta dock ingen roll för anslagsberäkningen. Kostnaderna för dessa tillägg utgjorde 111,840 kronor.

Lades detta belopp till den ovannämnda summan av 1,438,700 kronor, erhöles en totalsumma av kronor 1,550,540.

Å andra sidan skulle rektor enligt de nya avlöningsbestämmelserna, därest han bebodde kommunen tillhörig bostad, erlagga hyra för denna till statsverket efter verkställd värdering av bostaden, eller också, därest rektor uppbure kontant hyresersättning av kommunen, skulle denna hyresersättning inlevereras till statsverket. De inflytande medlen borde redovisas såsom uppbördsmedel på avlöningsanslaget, och från den nyss angivna totalsumman 1,550,540 kronor borde följaktligen avdragas summan av de sålunda till statsverket inflytande hyrorna, respektive hyresersättningarna. Den värdering av rektorsbostäderna, som härvidlag bleve nödvändig, vore emellertid icke ännu verkställd, och innan hyresbeloppen sålunda blivit fastställda, saknade överstyrelsen möjlighet att lämna en exakt värdering av de belopp, varmed nämnda uppbördsmedel borde upptagas. Preliminärt ville överstyrelsen emellertid utgå från ett antaget medelvärde av 2,000 kronor för varje rektorsbostad. Sammanlagt skulle dessa efter denna beräkningsgrund uppskattas till ett värde av $(137 \times 2,000 =)$ 274,000 kronor.

Ett annat avdrag, som likaledes torde böra göras, vore pensionsavdraget i vad det gällde tjänstepensionen. Däremot syntes icke pensionsavgifterna för familjepensionen kunna för närvarande tagas i betraktande vid beräkningen av förevarande anslagsbehov, alldenstund denna fråga först torde komma att regleras vid 1938 års riksdag. Tjänstepensionsavdragen komme att uppgå till 52,326 kronor.

Ovannämnda belopp å 1,550,540 kronor skulle alltså minskas med $(274,000 + 52,326 =)$ 326,326 kronor till 1,224,214 kronor.

Det nuvarande antalet *lektorstjänster* vore 402. Överstyrelsen hade ovan föreslagit 11 nya befattningar. Sammanlagda antalet tjänster bleve alltså 413. Avlöningen, beräknad efter högsta löneklassen, utgjorde 4,197,780 kronor. Efter frånräkning av tjänstepensionsavdrag med 146,202 kronor komme totalbeloppet av lektorernas avlöning att utgöra 4,051,578 kronor.

Innevarande budgetår utgjorde *adjunktstjänsterna* 1,257 till antalet (enligt personalförteckningen utgör antalet 1,258; en adjunktstjänst har emellertid under budgetåret 1936/1937 ombildats till ämneslärarinnetjänst¹⁾). Då överstyrelsen föreslagit upprättande av 10 nya adjunktstjänster, skulle antalet under budgetåret 1938/1939 komma att utgöra 1,267. Räknat efter 26:e löneklassen, komme summan av adjunkternas avlöning att utgöra 10,361,340 kronor. Tjänstepensionsavdragen komme att uppgå till 323,085 kronor. Alltså återstode 10,038,255 kronor.

Vid de samrealskolor, som uppstått genom statsövertagande av 54 förutvarande kommunala mellanskolor, funnes vissa adjunkter anställda, vilka saknade adjunksbehörighet och vilka hittills avlönats enligt särskilda bestämmelser. I den mån dessa adjunkter överginge på den nya lönestaten,

¹⁾ På grund av att en ämneslärarinnetjänst genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 september 1937 ombildats till adjunktstjänst från och med den 1 januari 1938 utgör antalet adjunktstjänster fortfarande 1,258.

hade för dessa beräknats en avlöning på övergångsstat efter 22:a lönegraden. Sammanlagt vore dessa befattningshavare 44 till antalet, men av dessa vore 15 förordnade såsom rektorer. Detta antal kunde emellertid av olika anledningar komma att minskas under loppet av ett år. Överstyrelsen hade ovan beräknat avlöning för samtliga adjunkter vid de allmänna läroverken, alltså med inräknande jämväl av här förevarande grupp, efter enhetliga grunder. I den av riksdagen godkända avlöningsstaten för tiden 1 januari—30 juni 1938 hade upptagits ett förslagsanslag å 135,000 kronor till avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, varvid emellertid 25,000 kronor beräknats såsom övergångslön vid ingången av januari 1938. För ett halvår hade följaktligen i propositionen och av riksdagen räknats med ett belopp av 110,000 kronor. Överstyrelsen hade icke anledning att på denna punkt företaga någon ny beräkning utan ansåge sig kunna beräkna det förslagsanslag, som här borde upptagas för avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, till dubbla det nämnda beloppet eller 220,000 kronor.

Därest detta upptoges såsom ett särskilt anslag under övergångsstat, torde det emellertid vara riktigast att nedskriva det nyss beräknade beloppet till adjunktsavlöningar med motsvarande belopp och alltså beräkna dessa avlöningar med $(10,038,255 - 220,000 =) 9,818,255$ kronor å *ordinarie stat och 220,000 kronor å övergångsstat*.

Antalet *ämneslärarinnebefattningar* komme under budgetåret 1938/1939 liksom för närvarande att utgöra 258 (jfr ovan beträffande antalet adjunkts-tjänster¹⁾). Summan av ämneslärarinnornas avlöning, beräknad efter 21:a löneklassen, komme att efter minskning med tjänstepensionsavdrag (54,954 kronor) utgöra 1,453,776 kronor.

Antalet *ordinarie övningslärartjänster* vore nu 297, varav 103 i teckning, 83 i musik, 88 i gymnastik med lek och idrott samt 23 i kvinnlig slöjd. Med hänsynstagande till de av överstyrelsen för nästa budgetår enligt det föregående föreslagna nya övningslärartjänsterna beräknade överstyrelsen för avlöning av övningslärare ett belopp av 1,463,810 kronor för nästa budgetår.

Sammanfattningsvis anför överstyrelsen, att vid bifall till överstyrelsens förslag skulle för budgetåret 1938/1939 vid de allmänna läroverken komma att finnas upprättade sammanlagt 2,075 ordinarie ämneslärartjänster, därav 137 rektorstjänster, av vilka 58 vid högre allmänna läroverk och 79 vid realskolor, 413 lektorstjänster, 1,267 adjunktstjänster, 258 ämneslärarinnebefattningar samt 313 ordinarie befattningar i övningsämnen, nämligen i teckning 107, i musik 84, i gymnastik med lek och idrott 94 samt i kvinnlig slöjd 28.

De till förevarande anslag hörande kostnaderna skulle — fränsett kostnaderna för adjunkter på övergångsstat — komma att fördela sig på följande sätt:

avlöningar till rektorer	kronor	1,224,214
» » lektorer	»	4,051,578
» » adjunkter	»	9,818,255
» » ämneslärarinnor	»	1,453,776
» » övningslärare	»	1,463,810

Summa kronor 18,011,633.

I skrivelse den 14 oktober 1937 har *skolöverstyrelsen* på grund av vissa omständigheter, som framkommit vid fullgörandet av den överstyrelsen

¹⁾ På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 30 september 1937 rörande ombildning av en ämneslärarinnetjänst till adjunktstjänst utgör antalet ämneslärarinnetjänster för närvarande 257.

ålagda utredningen för fördelning å avlöningsgrupper av rektorsbefattningarna vid de allmänna läroverken — närmast ökningen av antalet lärjungar och klassavdelningar från höstterminen 1936 till höstterminen 1937 — hemställt, att Kungl. Maj:t ville *dels* föreslå riksdagen viss ändring av antalet rektorsbefattningar inom de olika avlöningsgrupperna, *dels ock* av riksdagen äska härför erforderliga medel. Stöd för den begärda ändringen — vilken överstyrelsen förklarat sig anse mycket litet tilltalande att föreslå, innan ännu riksdagens beslut i förevarande hänseende trätt i kraft — hade överstyrelsen funnit i riksdagens uttalande, att om erfarenheten skulle visa, att de av riksdagen godkända grunderna för poängberäkningen behövde i något avseende justeras, detta skulle framdeles kunna ske utan svårighet.

Statskontoret har i utlåtande den 6 november 1937 yttrat, att avfattningen av riksdagens sagda uttalande ävensom det sammanhang, i vilket detta förekommit, tydde — såvitt statskontoret kunde finna — icke på att riksdagen tänkt sig vare sig en så snar ändring eller en ändring på grund av förskjutningar, som inom skolväsendet måste anses höra till det normala. Med hänsyn bland annat till vad sålunda anförts ansåge sig statskontoret icke böra tillstyrka bifall till den nu gjorda framställningen.

Undervisningsväsendets lönenämnd har i utlåtande den 3 december 1937 avstyrkt överstyrelsens förslag och därvid anført följande:

Av vad som förekommit vid den av 1937 års riksdag beslutade löne-regleringen måste lönenämnden för sin del draga den slutsatsen, att 1937 års riksdag för fem och ett halvt år framåt, räknat från den 1 januari 1938, i detalj godkänt grunderna för rektorsbefattningarnas fördelning på de olika avlöningsgrupperna, vilken fördelning utgått ifrån förhållandena vid de allmänna läroverken under höstterminen 1936. Att lärjungeantalet och antalet klassavdelningar under höstterminen 1937 något ändrats i jämförelse med förhållandena under höstterminen 1936, borde enligt nämndens förmenande icke föranleda ett framläggande för 1938 års riksdag av förslag till ändrade grunder för fördelningen.

Skolöverstyrelsen åberopade såsom stöd för en tilltänkt mindre justering av det ifrågavarande riksdagsbeslutet ett uttalande av 1937 års riksdag av innehåll, att — om erfarenheten skulle visa, att de nu godkända grunderna för poängberäkningen behövde i något avseende justeras — en sådan justering syntes framdeles utan svårighet kunna ske. Lönenämnden ansåge sig böra ifrågasätta, huruvida detta uttalande av 1937 års riksdag kunde tagas till intäkt för frågans framförande redan vid nästföljande års riksdag.

Av de av överstyrelsen föreslagna nya lärartjänsterna kunna 9 lektors- och 5 adjunktstjänster sägas vara betingade av utav riksdagen redan beslutade ändringar i skolorganisationen. Av samma anledning föreslår överstyrelsen, att en rektorstjänst i lönegrupp I vid realskola ombildas till rektorstjänst i samma lönegrupp vid högre allmänt läroverk. Mot överstyrelsens förslag i dessa delar torde intet vara att erinra.

Härutöver har överstyrelsen föreslagit inrättandet av 2 nya lektorstjänster,

Departement-
schefen.

5 nya adjunktstjänster, 4 teckningslärartjänster, 1 musiklärartjänst, 6 gymnastiklärartjänster och 5 lärartjänster i kvinnlig slöjd. Behovet av dessa tjänster synes vara väl styrkt, och överstyrelsens förslag ger mig därför icke anledning till erinran. Framhållas må, att, om dessa tjänster inrättas, ernås en motsvarande minskning av antalet icke-ordinarie lärare.

Enligt mitt i det föregående framställda förslag rörande ombildning av kommunala mellanskolan i Ljusdal till samrealskola böra härutöver inrättas 1 rektorstjänst, tillhörande avlöningsgruppen III men avlönad enligt vissa särskilda grunder, 1 adjunktstjänst, vilken dock icke bör uppehållas, så länge nuvarande rektor vid ifrågavarande kommunala mellanskola uppehåller rektoratet vid den nya samrealskolan, och 1 ämneslärarinnetjänst.

Sammanlagt böra alltså vid de allmänna läroverken från och med nästa budgetår inrättas följande nya tjänster, nämligen 1 rektor vid högre allmänt läroverk i grupp I i stället för 1 rektor vid realskola i grupp I, 1 rektor vid realskola i grupp III, 11 lektorer, 11 adjunkter, 1 ämneslärarinna, 4 teckningslärare, 1 musiklärare, 6 gymnastiklärare och 5 lärarinnor i kvinnlig slöjd. Såsom hittills skett, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande rörande fördelningen av ifrågavarande tjänster mellan de allmänna läroverken. I huvudsak torde överstyrelsens i detta hänseende framlagda förslag kunna följas.

I likhet med statskontoret och undervisningsväsendets lönenämnd anser jag mig icke böra redan för nästa budgetår ifrågasätta någon ändring i övrigt av antalet rektorsbefattningar inom de olika avlöningsgrupperna. I detta sammanhang vill jag emellertid framhålla, att samrealskolan i Ludvika vid den av läroverkslönesakkunniga på sin tid verkställda preliminära fördelningen av rektorstjänsterna mellan de olika avlöningsgrupperna kommit att hänföras till gruppen III i stället för rättvisligen till gruppen II. Eftersom 1937 års riksdag maximerat antalet rektorstjänster inom de olika grupperna och någon rektorstjänst icke kunde flyttas från gruppen II till gruppen III, har ifrågavarande rektorstjänst i den av Kungl. Maj:t den 23 december 1937 fastställda fördelningen av rektorstjänsterna mellan de olika avlöningsgrupperna hänförts till gruppen III. Från och med nästa budgetår bör tjänsten i fråga placeras i gruppen II. Jag utgår från att rektor vid nämnda samrealskola bör retroaktivt från förevarande delpost i avlöningsstaten erhålla ersättning för vad han på grund av berörda omständigheter gått i mistning.

Då frågan om ämneslärarinneinstitutionens framtida ställning ännu icke är avgjord, bör Kungl. Maj:t inhämta riksdagens bemyndigande att jämväl tills vidare under budgetåret 1938/1939, då för realskolestadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämneslärarinnebefattning.

Överstyrelsens kostnadsberäkningar giva mig anledning till följande huvudsakligare erinringar.

Under förevarande post bör beräknas lön för rektor vid samrealskolan i Ljusdal, vilken lön enligt de i det föregående tillstyrkta grunderna och efter minskning med tjänstepensionsavdrag kan beräknas till i runt tal 8,300 kronor, ävensom lön för en ämneslärarinna vid samma läroanstalt med i runt tal 5,800 kronor. Däremot böra medel icke beräknas för den förutnämnda adjunktstjänsten vid samrealskolan i Ljusdal, eftersom denna tjänst är avsedd att tills vidare icke uppehållas. Å anslagsposten böra avdrag icke göras för de av överstyrelsen angivna hyrorna och hyresersättningarna. Posten bör — fränsett ifrågakommande pensionsavdrag — upptagas med sitt bruttobelopp, och ifrågavarande inkomster i sin helhet uppföras under avlöningsstaten såsom särskilda uppbördsmedel. Detta medför en höjning av posten utöver överstyrelsens kalkyler med 274,000 kronor. Vidare bör av skäl, som angivits under punkten 108 i det föregående, minskning ske med ifrågakommande familjepensionsavdrag, vilka torde kunna uppskattas till sammanlagt i runt tal 660,000 kronor. Med hänsyn till den förbättrade gymnastikundervisning, som i det följande föreslås, bör posten höjas med 21,700 kronor. Förevarande anslagspost bör sålunda i förhållande till det av överstyrelsen i dess skrivelse av den 30 augusti 1937 beräknade beloppet, 18,011,633 kronor, minskas med $(8,300 + 5,800 + 274,000 - 660,000 + 21,700 =)$ 350,200 kronor till i runt tal förslagsvis 17,660,000 kronor.

Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat. I enlighet med överstyrelsens förutberörda förslag bör denna anslagspost i avlöningsstaten uppföras med förslagsvis 220,000 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Arvoden åt kvinnliga sakkunniga. Arvoden åt tillsynslärare. Personliga tilläggsarvoden åt 5 första lärarinnor. I den avlöningsstat, som gäller för senare delen av budgetåret 1937/1938, äro dessa delposter uppförda med respektive 525 kronor, 15,000 kronor och 1,250 kronor.

Skolöverstyrelsen har i sin förutnämnda skrivelse av den 30 augusti 1937 icke ifrågasatt någon ändring, för år räknat, i de nu utgående anslagsbeloppen.

Ifrågavarande delposter böra i enlighet med överstyrelsens förslag uppföras med 1,050 kronor, 30,000 kronor, respektive 2,500 kronor. Det tillsynsarvode, som kan finnas böra utgå till den förutnämnda ämneslärarinnan vid den av mig föreslagna samrealskolan i Ljusdal, torde icke böra föranleda någon höjning av nyssnämnda belopp av 30,000 kronor.

Departementschefen.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Arvoden åt skolläkare. För detta ändamål utgår under innevarande budgetår sammanlagt förslagsvis 101,000 kronor, varav 52,000 kronor till fasta arvoden och 49,000 kronor till rörliga. Enligt gällande bestämmelser utgör fast arvode som regel 500 kronor vid högre allmänt läroverk och 300 kronor vid realskola och samrealskola. Rörligt arvode utgår med 1 krona för varje

under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge. På skolläkares arvode utgår intet dyrtidstillägg.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 september 1937 beräknat förevarande delpost vid oförändrade arvodesgrunder till 102,250 kronor. Anslagshöjningen — varav 250 kronor skulle falla på de fasta arvoden och 1,000 kronor på de rörliga — betingas *dels* av de av riksdagen beslutade ändringarna i skolorganisationen, *dels ock* av stegringen i lärjungeantalet. Överstyrelsen har emellertid tillika föreslagit en höjning av de rörliga arvoden från 1 krona till 2 kronor per lärjunge, vilket skulle medföra en merutgift för nästa budgetår av 50,000 kronor.

De fasta arvoden hade, erinrar överstyrelsen, från år 1920 utgått med sina nuvarande belopp. De rörliga arvoden ökades år 1909 till 2 kronor för varje lärjunge och år 1920 till 4 kronor men minskades år 1922 till 3 kronor; år 1923 minskades de åter, under åberopande av den finansiella ställningen, till 2 kronor; år 1932, under åberopande av de rådande ekonomiska förhållandena, till 1 krona 50 öre; och år 1933, än en gång med åberopande av samma förhållanden, till 1 krona.

Skolläkarens arbete vore, fortsätter överstyrelsen, förhållandevis sämre honorerat nu än förr i tiden. Samtidigt hade samhällsförhållandena förändrats. Kommunikationerna hade undergått en storartad utveckling. De ynglingar, som ville gå den lärda vägen, måste förr inackordera sig i läroverksstaden. De voro lätta att nå, vid behov kunde skolläkaren utan stor tidsspillan enligt sina instruktioner giva dem tillsyn och vård. Skolläkarens skyldighet att giva vissa grupper av lärjungar kostnadsfri sjukvård kvarstode alltjämt. I läroverksstadgan stadgades skyldighet för skolläkaren att vid inträffande sjukdomsfall kostnadsfritt vårda de lärjungar, som helt eller delvis vore befriade från terminsavgift till statsverket, och det vore numera 47,9 procent av lärjungarna. Men en stor del av dessa bodde numera kanske på någon mils avstånd från skolan och reste dagligen fram och åter mellan hemmet och skolan. Det bleve tidsödande och ofta även kostsamt för skolläkaren att enligt stadgans bestämmelse giva dessa lärjungar den vård, de vore berättigade till. I vissa fall ersatte väl målsmännen läkarens resekostnader, i andra fall ansåge de sig icke äga någon skyldighet därtill.

Vidare hade läkarvetenskapens framsteg successivt tagit i anspråk en alltmera invecklad och dyrbar teknik. En del läkare hade numera egna röntgenanläggningar. Men det vore förenat med kostnader att använda ett laboratoriums resurser. Vissa skolläkare toge betalt för sådana kostnader, andra hänvisade lärjungarna till specialistundersökningar, måhända å annan ort. Men somliga skolläkare begagnade för tids vinnande sina egna laboratorieresurser och stode själva för de kostnader, detta medförde.

De nu gällande bestämmelserna om skolläkares skyldigheter hade i huvudsak varit oförändrade sedan år 1892 och krävde nu översyn. För sin del ansåge överstyrelsen det uppenbart, att en skolläkare i varje fall vore berättigad att av alla lärjungar — även obemedlade — fordra ersättning för direkta utlägg, såsom för rena materialkostnader och dylikt. Huru långt skolläkaren hade skyldighet att företaga resor för att giva obemedlade lärjungar sjukvård, vore däremot oklart, likaså vilka skyldigheter han ägde gentemot lärjungarna under ferierna. Ville man giva läroverksstadgans bestämmelser om skolläkarnas skyldigheter den vidsträckt tolkning, som ur vissa synpunkter vore mest önskvärd, måste man säkerligen skrida till

att för skolläkarnas bruk upplägga ett expens- eller reseanslag av erforderlig storlek.

Då överstyrelsen ägde anledning att antaga, att skolläkarinstitutionens ställning och uppgifter inom de närmaste åren i annat sammanhang skulle bli föremål för särskilda överväganden, ansåge sig överstyrelsen icke nu böra framställa något yrkande i denna riktning. Däremot funne överstyrelsen det uppenbart, att de nuvarande alltför låga arvoden under alla omständigheter borde skäligen förhöjas. I frågans nuvarande läge ansåge sig överstyrelsen böra stanna vid en höjning till 2 kronor för varje under höstterminen närvarande lärjunge.

Med hänsyn till de av överstyrelsen anförda omständigheterna torde en höjning av de rörliga skolläkararvoden nu böra vidtagas. Jag har mig bekant, att det under nuvarande förhållanden ofta nog kan vara svårt att för denna viktiga uppgift förvärva de lämpligaste personerna. En arvodeshöjning ligger enligt min mening i linje med de pågående strävandena att stärka skolläkarinstitutionen. Även om jag i likhet med överstyrelsen finner mycket tala för behovet av en kraftigare arvodesförhöjning, vill jag för närvarande begränsa mig till att föreslå, att det rörliga arvodet höjes till samma belopp, som utgick under budgetåret 1932/1933, d. v. s. med 50 öre per lärjunge till 1 krona 50 öre. En viss försiktighet synes mig motiverad också av den anledningen, att — såsom överstyrelsen påpekat — oklarhet råder beträffande skolläkarnas skyldigheter att meddela kostnadsfri sjukvård. Jag delar överstyrelsens uppfattning om behovet av en översyn av de i ämnet gällande bestämmelserna.

I övrigt har jag ingenting annat att erinra mot överstyrelsens beräkningar, än att anslagsmedlen till fasta arvoden med hänsyn till mitt förslag om förstatligande av kommunala mellanskolan i Ljusdal böra höjas med ytterligare 75 kronor. Någon höjning av de förslagsvis betecknade anslagsmedlen till rörliga arvoden torde av sistnämnda anledning icke behöva företagas i annan mån, än att i det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet, 75,000 kronor, för vinnande av avrundning av slutbeloppet beräknas en höjning med 75 kronor. Vid bifall till mitt förslag böra alltså till arvoden för skolläkare för nästa budgetår avses följande belopp:

1. Fasta arvoden	kronor 52,325
2. Rörliga arvoden, <i>förslagsvis</i>	* 75,075

Summa kronor 127,400.

Förevarande delpost bör alltså för nästa budgetår bestämmas till förslagsvis 127,400 kronor, innebärande en anslagshöjning med 26,400 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Arvoden åt bibliotekarier. För detta ändamål är nu anvisat ett belopp av sammanlagt 63,800 kronor. Såsom närmare framgår av sid. 457 i statsliggaren för budgetåret 1937/1938, utgå dessa arvoden med vissa normalbelopp, utgörande för läroverk av olika storlek respektive 900 kronor, 750 kronor, 600 kronor, 450 kronor och 300 kronor.

Departementschefen.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att anslagsmedlen måtte höjas med 18,700 kronor till 82,500 kronor.

Överstyrelsen, som erinrat, att överstyrelsen tidigare gjort framställningar i sådant hänseende, framhåller, att överstyrelsen från ett antal läroverksbibliotekarier mottagit skrivelser, vari anhölls, att överstyrelsen måtte hemställa om ett anslag, som möjliggjorde utgående av bibliotekariearvodena i huvudsaklig överensstämmelse med förutnämnda arvodesgrupper.

Överstyrelsen ansåge för sin del bibliotekariernas krav rättmätigt. De väsentligt skärpta fordringar, som måste ställas på dem, åt vilka värden av och ansvaret för läroverkens bibliotek vore anförtrodda, förutsatte, att läroverken även i fortsättningen för dessa tjänster måste kunna räkna med väl kvalificerade och för denna syssla lämpade arbetskrafter. Överstyrelsen ansåge det i längden icke möjligt att alltid erhålla de för bibliotekarieförordnandet mest lämpade personerna, om man icke hade att räkna med de efter skalan beräknade fulla anslagsbeloppen. Överstyrelsen hade för något år sedan företagit en omreglering av arvodena med hänsynstagande till de senaste årens ändrade siffror, men samtliga arvoden hade då kommit att ligga väsentligt under normalbeloppen. Överstyrelsen ansåge därför skäligt, att anslagsbeloppet för budgetåret 1938/1939 fixerades sålunda, att arvodena kunde utgå med i medeltal respektive 900, 750, 600, 450 och 300 kronor för de fem grupperna. Om senast tillgängliga siffror över lärjungeantal vid läroverken (från vårterminen 1937) lades till grund vid beräkningen, skulle ett sammanlagt belopp av 68,850 kronor åtgå.

Därutöver krävdes emellertid ytterligare några smärre belopp för biblioteken vid läroverken i Eslöv, Motala och Skellefteå, som från och med budgetåret 1937/1938 vore under utbyggnad till högre allmänna läroverk. Överstyrelsen räknade med ett ytterligare belopp om sammanlagt 500 kronor för detta ändamål. Däremot torde arvodet till bibliotekarien vid Skara högre allmänna läroverk böra minskas med några hundra kronor med hänsyn till hans minskade arbete efter tillkomsten av Skara landsbibliotek, till vilket det omfattande äldre bokbeståndet bleve överflyttat.

Överstyrelsen ville vidare framhålla som sin mening, att det liksom hittills i fortsättningen borde finnas tillgång till ett mindre belopp att fördelas bland bibliotekarier vid vissa läroverk för extra arbete med inkommande stora bokgåvor, behövliga omkatalogiseringar och dylikt. Om hänsyn togs till detta behov, ansåge överstyrelsen en ökning av anslaget till 71,000 kronor vara erforderlig.

Å dessa arvoden utginge dyrtidstillägg. Då genom löneregleringen vid de allmänna läroverken dyrtidstilläggen hädanefter komme att utgå efter det för reglerade verk utgående lägre procenttalet, hade överstyrelsen gjort en omräkning med hänsyn härtill och därvid — med utgångspunkt från ett procenttal av i förra fallet 12 procent och i senare 30 procent — kommit till det resultatet, att ovan angivna siffra om 71,000 kronor borde ökas med ett till 11,500 kronor avrundat belopp och alltså utgå med 82,500 kronor.

Statskontoret har enligt utlåtande av den 9 oktober 1937 icke velat motsätta sig att förevarande anslag för nästkommande budgetår beräknades på sätt överstyrelsen föreslagit.

Statskontoret ansåge sig emellertid böra framhålla, att uppdraget att vara bibliotekarie vid läroverken utgjorde en bisyssla och att det därför torde vara ur principiell synpunkt oriktigt, att dyrtidstillägg utginge på arvode för dylikt uppdrag. Riktigast vore enligt ämbetsverkets mening att borttaga dyrtidstillägget och i stället vidtaga den ytterligare arvodesförhöjning, som i samband därmed kunde finnas skäligh. Därvid borde i så fall iakttagas, att en viss reducering kunde vara motiverad med hänsyn till dyrtidstilläggets maximering.

Undervisningsväsendets lönenämnd har i utlåtande den 26 oktober 1937 yttrat:

Nämnden ansåge för sin del skäligt, att anslaget till arvoden åt bibliotekarier vid de allmänna läroverken bestämdes till sådant belopp, att arvoden kunde utgå i överensstämmelse med de av 1930 års riksdag fastställda grunderna eller med i medeltal för de fem olika läroverksgrupperna respektive 900, 750, 600, 450 och 300 kronor. Däremot ansåge sig nämnden icke kunna biträda överstyrelsens förslag om höjning av arvodesbeloppen för beredande av kompensation för minskning i dyrtidstilläggen vid övergången från oreglerade till reglerade dyrtidstillägg. En dylik allmän uppräknings av arvodesbeloppen hade nämnden ansett icke böra ifrågakomma, med hänsyn till att åtskilliga bibliotekarier på grund av bestämmelserna om dyrtidstilläggs maximering icke komme i åtnjutande av något dyrtidstillägg på sina arvoden. Härtill komme även, att nämnden för sin del vore synnerligen tveksam, huruvida det överhuvudtaget kunde anses befogat att i kompensations syfte vidtaga uppräknings av bisyssleavvoden i samband med löneregleringar.

Det av skolöverstyrelsen beräknade anslagsbeloppet, 71,000 kronor, vore till omkring 2,000 kronor avsett att användas till ersättningar för särskilda göromål, såsom katalogiseringsgöromål, behandling av ingångna gåvor m. m. Det syntes lönenämnden vara önskligh, om genom ökning av sistnämnda del av anslaget möjligheten kunde beredas att utöver de normala arvoden lämna ersättning icke blott på grund av engångsarbeten utan även med hänsyn till andra förhållanden, som gjorde arbetet särskilt krävande.

Vad härefter anginge den av statskontoret i ärendet väckta frågan, huruvida dyrtidstillägg borde utgå på ifrågavarande slag av arvoden, ville nämnden framhålla, att sagda spörsmål torde gälla bisyssleavvoden i allmänhet såväl inom undervisningsväsendet som inom andra grenar av statsförvaltningen. Med hänsyn till frågans stora räckvidd syntes densamma icke lämpligen kunna lösas annat än i samband med en allsidig utredning rörande förhållandena vid olika förvaltningsområden. Ehuru jämväl enligt nämndens mening starka skäl talade för den uppfattningen, att dyrtidstillägg icke borde utgå å arvoden för bisysslor, hade nämnden likväl icke ansett någon förändring i förevarande avseende nu böra vidtagas beträffande arvoden åt bibliotekarierna vid de allmänna läroverken.

Min principiella inställning till frågan om beredande av arvodeskompensation på grund av genom löneregleringen inträdd minskning i dyrtidstillägg har jag angivit under punkten 108 i det föregående. Under återopande av vad jag i detta sammanhang anför, avstyrker jag överstyrelsens förslag om en generell höjning av förevarande anslagsmedel av denna anledning.

Departementschefen.

Däremot finner jag mig i likhet med statskontoret och undervisningsväsendets lönenämnd böra tillstyrka en höjning av anslagsmedlen i syfte att möjliggöra, att de arvodesbelopp må kunna utgå, som enligt gällande bestämmelser normalt böra tillkomma bibliotekarierna. Härvid förutsätter jag emellertid, att jämväl i fortsättningen ifrågavarande arvoden skola jämkas uppåt eller nedåt i de fall, där sådant på grund av särskilda förhållanden kan finnas nödigt eller lämpligt. Jag tillstyrker, att förevarande delpost för nästa budgetår bestämmes till 73,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 9,200 kronor. Anslagsbeloppet innesluter även ifrågakommande ersättningar för särskilda göromål av tillfällig natur och torde bereda utrymme jämväl för en höjning av arvodesbeloppen i de fall, då arbetet kan anses särskilt krävande. Under erinran om vad jag anfört vid anmälan av motsvarande, högre lärarinneseminarier avseende fråga vill jag framhålla, att om såsom bibliotekarie är anställd person, som icke kommit i åtnjutande av 1937 års lönereglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken, viss höjning av arvodet kan vara motiverad till motvägande av den på grund av övergången från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg inträdande inkomstminskningen. Det av mig tillstyrkta anslagsbeloppet har beräknats med hänsyn härtill och med beaktande av mitt i det föregående framställda förslag om förstärkning av kommunala mellanskolan i Ljusdal.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna. Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats sammanlagt 64,300 kronor. De grunder, enligt vilka anslagsmedlen disponeras, framgå av statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 457 f.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 september 1937 hemställt, att anslagsmedlen måtte höjas med 28,300 kronor till 92,600 kronor.

Överstyrelsen framhåller, att anslagsmedlen vid oförändrade grunder borde för nästa budgetår uppföras med ett med 1,045 kronor förhöjt belopp. Denna anslagshöjning betingas huvudsakligen *dels* av de av riksdagen under de senare åren beslutade ändringarna i skolorganisationen, *dels ock* av lärjungeantalets tillväxt.

Härutöver har överstyrelsen föreslagit vissa ändringar i de nuvarande arvodesgrunderna. Överstyrelsen framhåller, att biträdena numera icke nödvändigtvis behöva vara lärare. De av överstyrelsen föreslagna ändringarna föranledas närmast av den förutberörda omständigheten, att den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för läroverkslärarna medfört en minskning av de med ifrågavarande arvodesbefattningar förenade löneförmånerna på grund av övergången från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg. Överstyrelsen föreslår, att de nya arvodesgrunderna utformas i anslutning till ett förslag, som framlagts av 1931 års sakkunniga för utredning rörande den ekonomiska förvaltningen vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, vilket förslag förutsätter, att dyrtidstillägg icke skola utgå å ifrågava-

rande arvoden. Den på grund av de ändrade grunderna uppstående anslagshöjningen beräknas av överstyrelsen till 27,255 kronor, vilket belopp vid indextalet 164 med 6,345 kronor överstiger de bortfallande dyrtidstilläggen.

Under erinran om den ståndpunkt, jag i det föregående intagit i frågan om höjning av vissa arvodesförmåner på grund av övergång från oregrerat till reglerat dyrtidstillägg, tillstyrker jag, att förevarande delpost höjes allenast med *dels* förutnämnda belopp av 1,045 kronor, vilket kan rubriceras som en automatisk höjning, *dels ock* ett belopp, avsett att anlitas till förstärkning av ifrågavarande arvoden i sådana fall, då vederbörande biträde icke tillika såsom lärare kommit i åtnjutande av 1937 års förutnämnda lönereglering. På grund härav föreslår jag, att förevarande anslagsmedel för nästa budgetår höjas med sammanlagt 3,000 kronor till 67,300 kronor.

Departementschefen.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Särskilda arvoden vid provårsläroverk. För detta ändamål stå under innevarande budgetår till förfogande följande belopp, nämligen enligt den för förra delen av budgetåret gällande avlöningsstaten 63,000 kronor och enligt den för senare delen av budgetåret gällande avlöningsstaten förslagsvis 63,000 kronor, alltså tillhoppa 126,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att för ändamålet måtte för nästa budgetår beräknas förslagsvis 125,000 kronor.

Av skrivelsen inhämtas, att överstyrelsen icke ifrågasatt annan saklig förändring i jämförelse med de nu rådande förhållandena, än att en mindre höjning beräknades i de till föreläsningar och övningar avsedda anslagsmedlen. För sistnämnda ändamål hade under läsåret 1936—1937 förbrukats 4,517 kronor. Då 1937 års riksdags beslut rörande provisorisk utökning av provårsorganisationen finge anses innebära, att för ändamålet finge under budgetåret 1937/1938 — oberoende av antalet provårsläroverk — tagas i anspråk ett belopp, vilket med 1,080 kronor överstege det, som utgått under läsåret 1936—1937 (jfr riksdagens skrivelse nr 469/1937, sid. 30), och då inrättandet av de av nämnda riksdag beslutade två nya provårskurserna möjligen nödvändiggjorde någon ytterligare mindre ökning, föresloge överstyrelsen, att för ändamålet måtte för nästa budgetår beräknas åtminstone 6,500 kronor.

I enlighet med överstyrelsens förslag torde förevarande delpost böra för nästa budgetår uppföras med 125,000 kronor, motsvarande en anslagsminskning med 1,000 kronor. Posten bör emellertid icke i fortsättningen betecknas förslagsvis.

Departementschefen.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Särskilda arvoden vid linje för aftonundervisning i Stockholm. Under hänvisning till vad jag i det följande yttrar i samband med beräkning av anslagsmedel för nästa budgetår till grundavlöningar till icke-ordinarie ämneslärare föreslår

jag, att i avlöningsstaten upptages en särskild delpost å 1,200 kronor till särskilda arvoden vid linje för aftonundervisning i Stockholm.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Grundavlöningar m. m. För detta ändamål är i den för *senare delen av budgetåret 1937/1938 gällande avlöningsstaten* beräknat ett belopp av förslagsvis 1,313,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelser den 30 augusti och den 30 september 1937 hemställt, att för ändamålet måtte för budgetåret 1938/1939 beräknas förslagsvis 2,558,000 kronor.

Icke-ordinarie ämneslärare. Överstyrelsen erinrar, att anslagsmedlen för innevarande budgetår hade beräknats under antagande, att hela antalet avdelningar vid de allmänna läroverken skulle under läsåret 1937—1938 utgöra 1,921. Antalet extralärare eller däremot svarande timlärare beräknades under denna förutsättning till 396. I verkligheten funnes sistnämnda läsår 1,926 avdelningar. Det totala lärarbehovet innevarande läsår hade stigit till 397 extralärare och 14 timlärartimmar.

Med stöd av verkställda kalkyler uppskattade överstyrelsen den automatiska ökningen i antalet klassavdelningar vid början av läsåret 1938—1939 till 48 avdelningar. Hela antalet klassavdelningar vid de allmänna läroverken höstterminen 1938 kunde sålunda väntas uppgå till 1,974 avdelningar. Beräkningen av det motsvarande lärarbehovet ställde sig vid detta tillfälle mera invecklad än vanligen vore fallet, emedan icke blott antalet avdelningar utan också lärarnas tjänstgöringsskyldighet med höstterminen 1938 underginge förändringar. Enligt hittills gällande bestämmelser vore lärare med undervisning övervägande å gymnasiet eller i realskolans högsta klass förpliktad meddela undervisning under 20 till 22 timmar i veckan, i genomsnitt sålunda 21 veckotimmar; övriga ämneslärare under 24 till 28 timmar i veckan eller i genomsnitt 26 veckotimmar. Enligt riksdagens skrivelse nr 469/1937 skulle tjänstgöringsskyldigheten för lärare med lektorstjänstgöring höjas till i genomsnitt 21½ undervisningstimmar i veckan och för lärare med adjunktstjänstgöring till i medeltal 26½ undervisningstimmar i veckan. Problemet vore alltså nu att beräkna, vilka ändringar extralärarbehovet komme att undergå, om å ena sidan antalet avdelningar ökades med 48 och å andra sidan lärarnas undervisningsskyldighet — utom rektorernas — ökades med en halv timme per vecka. Enligt en av överstyrelsen verkställd kalkyl borde lärarkåren höstterminen 1938 omfatta 2,326 heltidstjänstgörande lärare, förutom rektorerna. Vid bifall till överstyrelsens förutberörda förslag om inrättande från och med budgetåret 1938/1939 av 11 lektors- och 10 adjunktstjänster, skulle hela antalet ordinarie lärartjänster i läroämnena komma att uppgå till 1,938 förutom rektorstjänsterna. Antalet icke-ordinarie lärare skulle sålunda i jämförelse med innevarande år komma att nedgå med 10 och kunde således *vid oförändrad organisation beräknas till 388.*

I den sedan åtskilliga år aktuella frågan om sänkning av det högsta tillåtna lärjungeantalet i de allmänna läroverkens klasser hade under år 1937 ett viktigt steg till det bättre tagits, då riksdagen biträtt Kungl. Maj:ts förslag om sänkning av lärjungemaximum i realskolans högsta klass från hittillsvarande 35 till 30. Då alla större framsteg på detta område för det all-

männa komme att bli mycket kostsamma, hade överstyrelsen icke ansett tiden vara inne att nu föreslå generella sänkningar av lärjungemaximum eller ens till vissa klasser eller ringar begränsade åtgärder av detta slag. Däremot hade överstyrelsen på grund av gjorda erfarenheter haft anledning att överväga, huruvida icke genom smärre modifikationer av hittillsvarande praxis i fråga om lärjungarnas gruppering i avdelningar större smidighet kunde vinnas utan mera avsevärd kostnadsökning.

Knappheten av tillgängliga anslagsmedel tvingade varje år överstyrelsen att i några fall anmoda rektorerna att överflytta ett större eller mindre antal lärjungar från en avdelning till en annan, för att *samläsning* skulle kunna anordnas i vissa ämnen mellan den sålunda reducerade avdelningen och någon av de med densamma parallella.

Sådan samläsning borde enligt överstyrelsens mening allt framgent av kostnadsskäl anordnas i de fall, där detta låte sig göra, även om de samläsande avdelningarna tillhörde olika linjer. Betänkligheterna mot en sådan anordning hade dock ovedersägligen en särskild tyngd i de fall, då samläsningen måste kombineras med tvångsöverflyttning av lärjungar från en avdelning till en annan. Överstyrelsen hade därför sökt bilda sig en uppfattning om vilka ekonomiska konsekvenser det komme att medföra, därest respektive avdelningar erhöles skild undervisning i de fall, då samläsning endast kunde möjliggöras genom dylik överflyttning av lärjungar. Då samundervisningen i de flesta fall endast omfattade en del av klassens ämnen, reducerades kostnaderna ganska avsevärt. Överstyrelsen uppskattade ökningen av lärarbehovet till 5 à 6 extralärare, ifall uppdelningen begränsades till de fall, då samläsningen blott skulle omfatta en del av klassens läroämnen och bleve möjlig först efter överflyttning tvångsvis av lärjungar från klass till annan. Ville man däremot, såsom Fredrika-Bremer-Förbundet i en till överstyrelsen ingiven framställning föreslagit, utsträcka detta medgivande till realskolans högsta klass, där full samläsning kunde anordnas mellan avdelningar, tillhörande realskolans båda linjer, bleve kostnaderna vida större. Överstyrelsen hade funnit, att om den av förbundet påyrkade bestämmelsen varit gällande under läsåret 1936—1937, detta skulle inneburi upprättande av icke mindre än omkring 80 nya avdelningar. Då 66 nya avdelningar vore erforderliga för en sänkning av lärjungemaximum i denna klass så långt ned som till 24 lärjungar, vore det uppenbart, att förbundets förslag skulle innebära vidmakthållandet av ett proportionsvis stort antal helt små avdelningar.

Med hänsyn till det anförda ansåge sig överstyrelsen böra stanna vid att föreslå så stor ökning av förevarande anslag, att sådan partiell samläsning, som förutsatte tvångsöverflyttning av lärjungar, icke skulle behöva förekomma. Det borde väl heller icke finnas något ovillkorligt hinder för överstyrelsen att jämväl, då samläsning kunde försiggå i samtliga ämnen, medgiva skild undervisning i vissa speciella fall, förutsatt att avdelningarna komme nära maximum. Situationer, då detta vore nästan oundgängligt, inträffade understundom genom oförmodad avgång av lärjungar vid höstterminens början. Men överstyrelsen ansåge sig icke böra för sådana sporadiskt förekommande fall beräkna något särskilt anslag.

Enligt undervisningsplanen för rikets allmänna läroverk skulle kursen i kemi å det differentierade latingymnasiet sammanfalla med kursen för det treåriga realgymnasiets båda första ringar och inhämtas under samläsning med dessa ringar, då så med hänsyn till lärjungarnas antal vore möjligt och överstyrelsen ej annorlunda bestämde. I de fall, då de organisatoriska

förutsättningarna för stadgandets tillämpning varit för handen, hade överstyrelsen förordnat om samläsning. Erfarenheten hade dock visat, att denna vore förenad med mera framträdande olägenheter än annan samläsning å gymnasiet. Både lärjungarnas allmänna förutsättningar för ämnet och deras förkunskaper i de allmänna ämnena matematik och fysik vore alltför skiljaktiga. Undervisningen borde trots sammanfallande kursplan helst läggas rätt olika på de båda linjerna. Därtill komme de svårigheter, som vållades av att de samläsande klasserna tillhörde olika årsringar och följaktligen i regel utförde sina skriftliga arbeten på olika dagar, varför än den ena klassen, än den andra måste utebliva från den gemensamma undervisningen. Ett fullständigt avlysande av denna anordning ökade icke lärarbehovet med mer än högst en extralärare. Överstyrelsen vågade därför vid sin anslagsberäkning förutsätta, att denna samläsning för framtiden skulle upphöra.

Den totala ökningen av lärarbehovet med hänsyn till de av överstyrelsen nu ifrågasatta jämkningarna uppginge enligt det ovanstående till ungefär 6 *extralärare*. Överstyrelsen föreslog följaktligen, att behovet av extra lärarkraft för budgetåret 1938/1939 uppskattades till $(388 + 6 =) 394$ *heltidstjänstgörande lärare* eller 4 mindre än innevarande år.

Även beräkningen av *kostnaderna* för undervisningen erbjöde för instundande läsår särskilda vanskligheter. Erfarenhet saknades om huru lärarna komme att fördela sig på kategorierna extra ordinarie lärare, extra lärare och timlärare.

I det följande hade överstyrelsen räknat med att 150 lärare med adjunksbehörighet och 50 examinerade lärarinnor under budgetåret 1938/1939 i *extra ordinarie* tjänsteställning skulle tjänstgöra såsom lärare utöver läroverkens ordinarie stat. Överstyrelsen antog vidare, att 125 lärare med stadgade akademiska examina och 25 examinerade lärarinnor komme att utöver den ordinarie staten tjänstgöra såsom *extra* lärare. Återstående 44 lärartjänster beräknades skötta av *timlärare*. Då i överensstämmelse med hittills gällande praxis ordinarie lärare även framgent torde i rätt stor utsträckning komma att tagas i anspråk för tjänstgöring såsom timlärare, torde man böra räkna med att bland timlärarna flertalet — förslagsvis ett antal motsvarande 30 heltidstjänstgörande lärare — erhöles det i § 35 av förslaget till avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende upptagna högre arvodel, återstående timlärare — motsvarande 14 heltidstjänstgörande lärare — det lägre.

De extra ordinarie adjunkternas avlöning hade av överstyrelsen beräknats med utgångspunkt från att dessa befattningshavare komme att erhålla placering i 21:a lönegraden av vederbörande löneplan för extra ordinarie befattningshavare. De extra ordinarie ämneslärarinnorna förutsattes placeras i 18:e lönegraden av samma löneplan. De extra adjunkterna och extra ämneslärarinnorna antoges åtnjuta avlöning enligt lönegrad 20, respektive 18 av vederbörande löneplan för extra befattningshavare.

Kostnaderna under denna post för den förutnämnda linjen med aftonundervisning för real- och studentexamen beräknade överstyrelsen på följande sätt:

1 extra ordinarie adjunkt, grundavlöning efter avdrag för pensionsavgifter	kronor 5,484
10 timlärartimmar	» 2,120
Rektors särskilda arvode	» 200
Tilläggsarvoden åt lärarna, 32 arvoden à 30 kronor	» 960

Summa kronor 8,764.

Enligt överstyrelsens kalkyler, beträffande vars detaljer i övrigt hänvisas till handlingarna, skulle under delposten till grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie personal efter minskning med vederbörligt tjänstepensionsavdrag upptagas följande belopp för undervisning i läroämnena:

Grundavlöningar åt extra ordinarie adjunkter	kronor	772,566
» » » » ämneslärarinnor	»	203,676
» » » adjunkter	»	580,374
» » » ämneslärarinnor	»	102,600
Arvoden åt timlärare	»	200,016
Kallortstillägg	»	8,820
Arvode åt icke-ordinarie lärare för efter vårterminens slut förrättade inträdesprövningar (nu 3,000 kronor)	»	3,000
Arvoden för föreläsningar i sexuella frågor (nu 3,000 kronor)	»	2,500
Aftonundervisning vid allmänt läroverk i Stockholm	»	8,764
Summa kronor 1,882,316,		

vilket belopp borde avrundas till 1,882,000 kronor.

Icke-ordinarie teckningslärare. Sedan 1937 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag funnit sig böra i likhet med föregående år för den frivilliga teckningsundervisningen beräkna allenast 50 veckotimmar, hade till extra timmar åt teckningslärare innevarande läsår kunnat disponeras ett anslag, motsvarande 2,514 veckotimmar efter en beräknad genomsnittskostnad av 118 kronor per timme. I verkligheten hade genomsnittskostnaden blivit något lägre, varigenom inom anslagets ram utrymme kunnat beredas för 2,525 veckotimmar. Med inberäkning av de ordinarie lärarna torde hela antalet tecknings- och välskrivningstimmar nu beräknas uppgå till 3,829.

Behovet av undervisning i teckning och välskrivning kunde vid oförändrad organisation uppskattas till 3,925 veckotimmar, varav 3,875 för obligatorisk undervisning och 50 för frivillig sådan.

Enligt det blivande avlöningsreglementet för ordinarie lärare komme den nuvarande uppdelningen av övningslärarnas undervisningstimmar i vad man brukade kalla ordinarie och övertimmar att upphöra. Lönen vore för alla övningslärare vid de allmänna läroverken beräknad efter en tjänstgörings-skyldighet av 30 veckotimmar. För varje veckotimme, som över- eller understeg 30, skulle tillägg respektive avdrag å lönen ske med 3 procent. Det kunde väntas, att övningslärarens tjänstgöring komme att maximeras till 34 veckotimmar.

På grund av dessa ändrade bestämmelser komme en vida större del av övningslärarnas löneförmåner än tidigare att bestridas av de för ordinarie lärare avsedda lönedel. Det vore därför påkallat att nu för varje ords-grupp för sig söka skilja den tjänstgöring, som bestredes av ordinarie lärare — vare sig i form av ordinarie timmar eller övertimmar — från den tjänst-göring, som bestredes av icke-ordinarie lärare. Under förutsättning av bifall till överstyrelsens förslag om upprättande av fyra nya ordinarie teckningslärare-tjänster, kunde enligt verkställda kalkyler den av icke-ordinarie teckningslärare höstterminen 1938 skötta undervisningen uppskattas till 1,010 veckotimmar. Överstyrelsen antog i det följande utan att därigenom vilja på något sätt föregripa den slutliga prövningen av hithörande förhållanden, att under-visning till ett omfång motsvarande 18 heltidstjänster à 30 timmar komme att bestridas av extra ordinarie lärare och undervisning till ett omfång mot-

svarande 12 heltidstjänster av extra lärare samt återstående 110 veckotimmar av timlärare. Då de extra ordinarie och extra lärarna kunde antagas erhålla placering i 18:e lönegraden av respektive löneplaner samt timlärarna kunde beräknas å E-ort erhålla ett arvode av 143 kronor per veckotimme, skulle det erforderliga anslaget till grundavlöningar åt icke-ordinarie teckningslärare efter minskning med tjänstepensionsavdrag uppgå till sammanlagt 138,634 kronor. Kallortstillägg torde böra beräknas med 300 kronor. Hela det för teckningslärare erforderliga beloppet under denna delpost kunde alltså *vid oförändrad organisation och oförändrad tilldelning av frivillig teckning* uppskattas till i runt tal 139,000 kronor.

I likhet med föregående år funne sig emellertid överstyrelsen böra hemställa om ökat anslag för den frivilliga teckningsundervisningen. Överstyrelsen hade ansett sig böra stanna vid att nu föreslå en förhöjning av antalet veckotimmar från nuvarande 50 till 150. Hela kostnadssumman komme i så fall att utgöra i runt tal 145,000 kronor. Genomförandet av överstyrelsens förslag komme emellertid jämväl att öka belastningen å posten till avlöningar åt tjänstemän å ordinarie stat med i runt tal 11,000 kronor.

För den händelse Kungl. Maj:t funne det av ekonomiska skäl omöjligt eller av andra skäl opåkallat att giva den frivilliga teckningsundervisningen den ökade omfattning, överstyrelsen föreslagit, dristade sig överstyrelsen likväl hemställa om Kungl. Maj:ts medverkan till ändrade bestämmelser i fråga om dispositionen av de sedan ett par år av riksdagen beviljade 50 veckotimmarna för frivillig teckning. I riksdagens skrivelse nr 81/1935 förklarade sig riksdagen medgiva, att den frivilliga teckningsundervisningen finge återupptagas å gymnasiet med en veckotimme vid vart och ett av de högre allmänna läroverken eller sålunda med omkring 50 veckotimmar. På grund av den formulering riksdagens medgivande kommit att få, hade överstyrelsen icke ens för de största realläroverken kunnat disponera mer än en enda veckotimme eller samma antal som för landets minsta högre allmänna läroverk. Vid fri rätt att fördela de för den frivilliga teckningsundervisningen avsedda timmarna, skulle överstyrelsen bättre hava tillgodosett de läroverk, där behovet vore exceptionellt stort, även om därigenom de minsta högre allmänna läroverken i likhet med realskolorna blivit utan.

För den föreslagna aftonundervisningen vid något av Stockholmsläroverken föresloge överstyrelsen ett belopp av 153 kronor jämte tilläggsarvode å 30 kronor, tillhopa 183 kronor.

Vid bifall till överstyrelsens här ovan framlagda förslag torde således under delposten för grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie personal böra upptagas följande belopp för undervisning i teckning och välskrivning:

Grundavlöningar åt extra ordinarie teckningslärare	kronor	78,432
» » extra teckningslärare	»	48,600
Arvoden åt timlärare	»	17,875
Kallortstillägg	»	300
Aftonundervisning vid allmänt läroverk i Stockholm	»	183

Summa kronor 145,390,

vilket borde avrundas till 145,400 kronor.

Icke-ordinarie musiklärare. Det under innevarande budgetår till överstyrelsens förfogande stående beloppet för extratimmar i musik hade berett överstyrelsen möjlighet att under läsåret 1937—1938 anordna 809 veckotimmars musikundervisning utöver den undervisning, som ålåg de ordinarie musiklärarna för deras lön.

Överstyrelsen antog, att höstterminen 1938 240 veckotimmar, motsvarande 8 heltidstjänster, komme att omhänderhavas av extra ordinarie musiklärare och 138 veckotimmar av timlärare. Tänktes musiklärarna erhålla samma löneställning som teckningslärarna, skulle kostnaderna under denna delpost *vid oförändrad organisation* uppskattas till i runt tal 49,300 kronor.

I likhet med föregående år ville emellertid överstyrelsen hemställa om förhöjda anslag för musikundervisningen i syfte att möjliggöra ikraftträdandet av de av Kungl. Maj:t den 17 mars och den 28 april 1933 utfärdade tim- och kursplaner för detta ämne, vilka enligt Kungl. Maj:ts förordnande icke skulle tillämpas, förrän särskild föreskrift därom givits. Hela kostnaden för den musikundervisning, som bekostades ur delposten för grundavlöningar åt icke-ordinarie personal, skulle i så fall stiga till i runt tal 53,800 kronor. Härtill skulle emellertid den förbättrade musikundervisningen medföra en ökad belastning av anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat med 28,600 kronor.

Vid bifall till överstyrelsens förevarande förslag skulle under delposten till grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie personal upptagas följande belopp för undervisning i musik:

Grundavlöningar åt extra ordinarie musiklärare	kronor 34,344
Arvoden åt timlärare	» 19,019
Kallortstillägg	» 400
Summa kronor 53,763,	

vilket belopp borde avrundas till 53,800 kronor.

Icke-ordinarie gymnastiklärare. Hela den av ordinarie lärare ombesörjda undervisningen höstterminen 1938 kunde *vid oförändrade grunder för undervisningens anordnande* uppskattas till 2,605 veckotimmar och den av icke-ordinarie lärare övertagna gymnastikundervisningen till 1,315 veckotimmar. Därvid förutsattes, att de år 1937 påbörjade försöken med hållningsrättande gymnastik skulle fortgå i oförändrad skala. Tills vidare antog överstyrelsen — utan att därmed avse att göra något uttalande i fråga om den blivande proportionen mellan lärargrupperna — att den extra gymnastikundervisningen skulle omhänderhavas av extra ordinarie lärare till en omfattning motsvarande 30 heltidstjänster och extra lärare till en omfattning motsvarande 10 heltidstjänster samt timlärare till en omfattning av 115 veckotimmar. Den sammanlagda kostnaden för icke-ordinarie gymnastiklärare grundavlöningar skulle i så fall — efter minskning med vederbörligt tjänstepensionsavdrag — uppgå till i runt tal 181,500 kronor.

Av vissa av överstyrelsen återgivna uppgifter framginge, att våra skolor hade att operera med påfallande stora gymnastikavdelningar i jämförelse med utlandets. Normerande för avdelningarnas storlek hade hittills — vid sidan av de beviljade anslagen — varit ett uttalande av 1933 års riksdag om att Kungl. Maj:t och överstyrelsen borde hava sin uppmärksamhet fästad därå, att gymnastikavdelningarna för framtiden såsom regel hölles vid normal storlek och att undantag från denna regel medgäves allenast i sådana fall, då skäligen hänsyn till lokalutrymme, lärjungarnas åldersstadium eller kön betingade avvikelser. I överensstämmelse med detta uttalande hade, anför överstyrelsen, hos oss 70 lärjungar i realskolan eller 60 å gymnasiet ansetts utgöra en normal gymnastikavdelning.

Aven om ekonomiska förhållanden otvivelaktigt spelat in vid fixerandet av maximisiffrorna, förefölle det dock, som om utvecklingen på detta om-

råde i vårt land även försenats genom en olycklig efterverkan av 1800-talets uppfattningar på gymnastikundervisningens område. Truppsynpunkterna hade länge fått göra sig för breda på individualiseringens bekostnad. Olägenheterna därav framträdde under nuvarande starka tillströmning till läroverken särskilt pregnant i fråga om nybörjaravdelningarna. Ofta rekryterades dessa icke blott från läroverksorten utan även från ett stort antal folkskolor på landsbygden, vid vilka undervisningen bedreves under mycket skiftande villkor. Många lärjungar saknade vid inträdet i läroverket all färdighet i trupp- och redskapsgymnastik. I sådana fall tarvades, särskilt vid redskapsgymnastik och idrott, även individuell undervisning. Med nuvarande högt liggande normaltal för lärjungenumerären stötte detta på allvarliga svårigheter även vid de skolor, där nybörjarklasserna kunde få bilda särskild gymnastikavdelning. Storleksrekordet bland avdelningar av detta slag innehades läsåret 1936—1937 av en nybörjaravdelning vid östra realskolan i Göteborg med 105 elever och en dylik vid högre allmänna läroverket å Östermalm i Stockholm med 103 elever. I sådana jätteavdelningar måste ohjälpligen massmetoderna dominera undervisningen.

Men även om man bortser från nybörjaravdelningarna med deras särskilda behov av individuell tillsyn, utgjorde avdelningarnas heterogenitet i många fall ett svårt hinder för undervisningens ändamålsenliga gestaltning. Om, såsom vid de flesta mindre samrealskolor vore fallet, eleverna i en gymnastikavdelning tillhörde tre eller fyra olika årsklasser, bleve skillnaden i allmän kroppsutveckling oerhörd mellan de spädate lärjungarna i avdelningens lägsta klass och de äldsta, måhända redan fullt utvuxna lärjungarna i dess högsta. Att under sådana förhållanden avväga dagövningarna så att de, åtminstone i väsentliga delar, passade för de skilda åldersstadierna vore en svår, i vissa fall olöslig uppgift.

Även å gymnasialstadiet förekomme i tämligen stor utsträckning alltför heterogena avdelningar. Läsåret 1936—1937 förekommo 31 avdelningar, som omfattade gymnasiet samtliga klasser, i vissa fall även tillsammans med klasser å realskolans högre stadium. Inom en sådan avdelning uppginge vanligen åldersskillnaden mellan den lägsta klassens yngsta och den högsta klassens äldsta lärjungar till 6 å 7 år.

Överstyrelsen hade allvarligt övervägt, huruvida icke tidpunkten redan nu vore inne att föreslå en generell nedsättning av gymnastikavdelningarnas storlek till en normalstorlek på exempelvis 50 lärjungar. Överstyrelsen hade emellertid för närvarande stannat vid att söka utreda, i vilken omfattning en utvidgning av gymnastikundervisningen kunde och borde ske utan uppgivande av de riktlinjer för upprättandet av gymnastikavdelningar, som riksdagen i sin ovanberörda skrivelse uppdragit.

Den av riksdagen angivna normalstorleken för gymnastikavdelningarna överskredes i praktiken i ett stort antal fall. Läsåret 1936—1937 vore enligt rektorernas uppgifter 166 gymnastikavdelningar övertaliga enligt denna beräkningsgrund. Antalet avdelningar, som måste betecknas såsom övertaliga, vuxe givetvis avsevärt, om i enlighet med riksdagens uttalande hänsyn även toges till lokalförhållandena, i den mån dessa påkallade längre gående uppdelning av lärjungarna. Även med utgångspunkt från i detta hänseende starkt nedsatta fordringar, befunes det, att utöver de förut nämnda i och för sig alltför stora avdelningarna ytterligare 36 avdelningar, alla vid samrealskolor, måste betecknas som med hänsyn till lokalförhål-

landena övertaliga. De för stora avdelningarna skulle efter denna beräkningsgrund uppgå till ett antal av 214, om hänsyn jämväl toges till vissa av vederbörande kommuner bekostade extra gymnastikavdelningar m. m.

För att nedbringa dessa avdelningar till normalstorlek torde man emellertid knappast behöva räkna med en så stark ökning av antalet avdelningar, som man på grund av ovanstående siffror möjligen kunde vara böjd att i första hand antaga. Om ett läroverk tilldelas *en* ny gymnastikavdelning torde nämligen rektor ofta — ehuru visst icke alltid — vara i stånd att genom ändrad indelning av lärjungarna i gymnastikavdelningar nedbringa övertaligheten icke blott i en utan i flera avdelningar. Överstyrelsen åtnöjde sig därför med att nu föreslå upprättande av en ny avdelning för *var fjärde* övertalig avdelning eller tillsammans 53 nya avdelningar. Detta skulle innebära en ökning av antalet undervisningstimmar med cirka 210 och en ökning av det antal veckotimmar, för vilket avlöning utginge med omkring 220 *veckotimmar*.

Ungefär hälften av denna undervisning eller 110 veckotimmar torde komma att omhänderhavas av ordinarie gymnastiklärare. Kostnadsökningen i denna del, vilken kunde beräknas till högst 21,700 kronor, komme alltså att belasta anslagsposten till avlöningar åt tjänstemän å ordinarie stat. Återstående 110 veckotimmar skulle bestridas av icke-ordinarie lärare, och hela antalet undervisningstimmar för icke-ordinarie gymnastiklärare skulle följaktligen genom tillkomsten av de nya gymnastikavdelningarna stiga till cirka (1,315 + 110 =) 1,425 veckotimmar. Antoge man, att av de nytillkommande 110 veckotimmarna för icke-ordinarie lärare 60 bestredes av extra ordinarie, 30 av extra och 20 av timlärare, måste man för instundande budgetår räkna med sammanlagt 32 heltidstjänstgörande extra ordinarie lärare, 11 heltidstjänstgörande extra lärare samt timlärare med en samlad tjänstgöring av 135 veckotimmar. Den sammanlagda kostnaden för icke-ordinarie gymnastiklärare grundavlöningar för budgetåret 1938/1939 skulle i så fall kunna uppskattas till avrundat 196,700 kronor.

Vid bifall till överstyrelsens förslag angående gymnastikundervisningens omfattning instundande läsår skulle under delposten för grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie personal budgetåret 1938/1939 upptagas följande belopp för undervisning i gymnastik med lek och idrott:

Grundavlöningar åt extra ordinarie gymnastiklärare	kronor 132,096
» » » gymnastiklärare	» 44,550
Arvoden åt timlärare i gymnastik med lek och idrott . . .	» 19,305
Kallortstillägg	» 700
Aftonundervisning vid allmänt läroverk i Stockholm	» 183

Summa kronor 196,834,

vilket belopp borde avrundas till 196,800 *kronor*.

Icke-ordinarie lärare i manlig slöjd. Icke-ordinarie lärare i hushållsgöromål. De för arvoden åt lärare i manlig slöjd avsedda anslagsmedlen höjdes av 1935 års riksdag till 16,500 kronor och av 1936 års riksdag till 34,000 kronor. För innevarande budgetår beräknades för ändamålet ett belopp av 44,000 kronor. Till arvoden åt lärarinnor i hushållsgöromål anvisade 1935 års riksdag 6,100 kronor och 1936 års riksdag 12,800 kronor. 1937 års riksdag beräknade för detta ändamål 16,000 kronor.

Överstyrelsen har erinrat, att ifrågavarande ämnen enligt gällande timplaner vore obligatoriska, dock att föreskrift meddelats om att planerna tills

vidare icke skulle följas, förrän särskild föreskrift framdeles därom lämnades. Någon sådan föreskrift hade ännu icke utfärdats. Den nu i ämnet meddelade undervisningen vore frivillig.

Efter en uttömmande utredning, beträffande vilken jag här hänvisar till handlingarna i ärendet, har överstyrelsen funnit sig kunna i princip tillstyrka, att föreskrift meddelades om obligatorisk undervisning i dessa ämnen. Med hänsyn till existerande lokal- och anpassningssvårigheter ansåge överstyrelsen, att övergången till den obligatoriska undervisningen borde göras så smidig som möjligt. Överstyrelsen föreslog därför, att slöjden för gossar läsåret 1938—1939 skulle bli obligatorisk allenast i den femåriga realskolans första klass. Den obligatoriska undervisningen skulle därefter, under samtidig avveckling av den nuvarande frivilliga slöjdundervisningen, successivt utsträckas till följande klasser och beräknades vara fullständigt genomförd läsåret 1941—1942. Hushållsundervisningen inträdde för flickorna som obligatoriskt ämne i realskolans näst högsta klass, samtidigt med att den manliga slöjden bleve obligatoriskt ämne för gossarna i denna klass. För läsåret 1938—1939 föresloges en ökning av undervisningen i hushållsgöromål från nuvarande 200 till 320 timmar.

För utbildande av lärare i slöjd vid de allmänna läroverken föreslog överstyrelsen såsom en provisorisk åtgärd anordnandet av tvenne kurser, en pedagogisk för aspiranter, som redan ägde erforderlig yrkesteknisk skicklighet, och en yrkesteknisk för sådana, som ägde pedagogisk utbildning men icke helt förvärvat erforderlig yrkesskicklighet.

Anslagen för undervisning i slöjd för gossar och hushållsgöromål föresloges betydligt höjda.

Till grundavlönningar åt extra ordinarie och extra lärare i *manlig slöjd* samt till arvoden åt timlärare i detta ämne skulle sålunda för nästa budgetår beräknas *118,600 kronor* och till grundarvoden åt extra lärare i *hushållsgöromål* samt till arvoden åt timlärare i detta ämne sammanlagt *41,000 kronor*.

Om slöjdundervisningen bibehölles vid sin nuvarande omfattning — 516 veckotimmar — skulle kostnaderna stanna vid, grovt approximativt, 77,000 kronor. Bibehölles hushållsundervisningen vid sin nuvarande omfattning — som nämnt 200 veckotimmar — kunde kostnaderna i grov approximation uppskattas till 31,000 kronor.

Icke-ordinarie lärare i kvinnlig slöjd. Till extra arvoden åt sådana lärare hade för budgetåret 1937/1938 beräknats 76,000 kronor, vilket anslag medgivit upprätthållande av undervisning under 970 veckotimmar. Då enligt rektorernas petita 991 veckotimmar vore erforderliga för innevarande läsår, hade en viss beskärning måst ske, vilken i främsta rummet drabbat den obetydliga frivilliga undervisningen i ämnet. Det klart motiverade behovet av undervisning torde dock icke ligga avsevärt högre än det i verkligheten tillgodosedda. Överstyrelsen beräknade detsamma till ungefär 980 veckotimmar utöver den undervisning, som besörjdes av ordinarie lärare i ämnet.

För nästa budgetår föreslog överstyrelsen inga ändringar i fråga om de grunder, efter vilka undervisningen i kvinnlig slöjd skulle anordnas. En obetydlig ökning av antalet veckotimmar berodde väsentligen på automatisk ökning av antalet avdelningar, där slöjdundervisning förekomme. Av dessa veckotimmar beräknades 180, motsvarande 6 heltidstjänster, komma att uppehållas av extra ordinarie lärare samt återstoden av extra lärare och timlärare. Kostnaderna för undervisningen, i den mån de belastade posten

för grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie personal, uppginge för nästa budgetåret till följande belopp:

Grundarvoden åt extra ordinarie lärare i kvinnlig slöjd . . .	kronor 20,160
» » » lärare i kvinnlig slöjd	» 16,380
Arvoden åt timlärare	» 39,440
Kallortstillägg	» 400
	Summa kronor 76,380,

vilket borde avrundas till 76,400 kronor.

Lärare i praktiska läroämnena vid inbyggda praktiska realskollinjer. För detta ändamål hade för budgetåret 1937/1938 — vid oförändrade lönebestämmelser — beräknats 23,000 kronor.

Överstyrelsen erinrar, att ifrågavarande utbildningslinjer enligt beslut av 1937 års riksdag infogats som en fast beståndsdel av läroverksorganisationen. Överstyrelsen räknade för budgetåret 1938/1939 med tillkomsten av tre nya i allmänt läroverk inbyggda linjer. Man kunde utgå från att under budgetåret 1938/1939 skulle komma att finnas upprättade 8 avdelningar av första och 6 avdelningar av andra årskursen av handelslinje, 3 avdelningar av första och 2 avdelningar av andra årskursen av teknisk linje samt 1 avdelning av vardera årskursen av hushållslinje. Det totala antalet veckotimmar i de praktiska läroämnena beräknades för handelslinjerna till 149, för tekniska linjerna till 78 och för hushållslinje till 20.

Enligt hittills rådande avlöningsförhållanden hade timlärarna i praktiska läroämnena på handelslinjen och tekniska linjen uppburit 120 kronor per år och veckotimme samt motsvarande lärare på hushållslinjen 80 kronor. Därest dessa avlöningsförhållanden skulle gälla även i fortsättningen, skulle kostnaderna belöpa sig till 28,840 kronor, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg däri icke inberäknade.

Kungl. Maj:t hade den 13 augusti 1937 förklarat sig vilja framdeles på därom av skolöverstyrelsen gjord underdånig framställning meddela beslut i fråga om grunderna för avlöning åt timlärare i praktiska läroämnena på nämnda linjer från och med den 1 januari 1938. Överstyrelsen hade icke ännu haft tillfälle att upptaga denna fråga till prövning, men ville, i avvaktan härpå, föreslå följande beräkningsformel för dessa lärares avlöning, varvid överstyrelsen tills vidare endast avsåg att för lärarna bibehålla deras nuvarande lön (120, respektive 80 kronor) *med inräknande* av tillfällig löneförbättring samt av skillnaden mellan nu utgående dyrtidstillägg och det efter den 1 januari 1938 utgående (räknat efter respektive 30 och 12 procent). I så fall borde lärare i praktiskt läroämne vid handels- och teknisk linje avlönas med 174 kronor och vid hushållslinje med 116 kronor per veckotimme för att enligt de från och med den 1 januari 1938 gällande avlöningsgrunderna erhålla samma totala avlöning som för närvarande. Den något lägre procenten för tillfällig löneförbättring å några av de ifrågavarande orterna torde icke vid denna preliminära beräkning behöva föranleda annan ändring i resultatet än en mindre avrundning nedåt av siffrorna.

De totala kostnaderna för undervisningen i praktiska läroämnena skulle under sådana förhållanden bli omkring 41,000 kronor.

Avlöning till ordinarie lärare under vikariat å extra ordinarie tjänst. Extra ordinarie eller extra lärare, som under löpande läsår befordrades till ordinarie tjänst men som under återstoden av läsåret fort-

satte att tjänstgöra vid den läroanstalt, där han före utnämningen varit anställd, torde erhålla lön från anslaget till avlöningar åt tjänstemän å ordinarie stat. Ovanstående rubrik syntes därför blott avse sporadiskt förekommande fall, om vilkas frekvens intet vore bekant. Överstyrelsen beräknade för ändamålet ett belopp av 500 kronor.

Särskilda ersättningar för vissa extra arbeten. Enligt avlöningsreglemente för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende kunde i undantagsfall ersättningar utgå för uppdrag eller arbete, som kunde anses falla utom lärarens vanliga tjänsteutövning. Sådana ersättningar skulle enligt läroverkslönesakkunnigas förslag till kungörelse angående bestridande av avlöningskostnader utgå av delposten för grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie personal.

Av den till propositionen nr 271/1937 såsom bilaga fogade specialmotiveringen till avlöningsreglementet framginge, att berörda paragraf bland annat vore avsedd att tillämpas i fråga om ersättningar till lärare, som utfört extra arbete med ordnande av institution eller samling i sådana fall, då detta icke direkt ålegat honom i tjänsten.

Då anledning funnes att antaga, yttrar överstyrelsen, att ersättningar av förevarande art, vilka nu i vissa fall utginge, jämväl framdeles skulle visa sig behövliga, beräknade överstyrelsen med ledning av hittills vunnen erfarenhet under delposten för grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie personal för detta ändamål ett belopp av 2,500 kronor.

Sammanfattning. Av vad i det föregående anförts framginge, att för grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie personal följande belopp vore för nästa budgetår erforderliga:

Grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie ämneslärare . . .	kronor 1,882,000
» » » » teckningslärare »	145,400
» » » » musiklärare . . . »	53,800
» » » » gymnastiklärare »	196,800
» » » » lärare i manlig slöjd »	118,600
» » » » lärare i hushålls-göromål »	41,000
» » » » lärare i kvinnlig slöjd »	76,400
Arvoden åt lärare i praktiska läroämnen vid inbyggda praktiska realskollinjer »	41,000
Avlöning till ordinarie lärare under vikariat å extra ordinarie tjänst »	500
Särskilda ersättningar för vissa extra arbeten »	2,500

Summa kronor 2,558,000.

Samtliga ovanstående beräkningar vore givetvis osäkra. Den alltid rådande ovissheten om sådana framtida förhållanden, som ytterst vore resultat av otaliga privata avgöranden, förstärktes för instundande budgetår av en ovisshet även om anställningsformer och andra lönerregleringen förknippade omständigheter, vilken först småningom komme att skingras, i den mån erforderliga beslut i dessa stycken fattades. Överstyrelsen hade icke gjort något försök att gardera sig mot oförutsedda omständigheter genom att vid uppskattningen av de särskilda anslagsposterna beräkna säkerhetsmarginal av något slag. Med hänsyn härtill funne överstyrelsen det avgjort

lämpligast, att var och en av de ovannämnda delposterna, i den mån de bleve föremål för särskilda beslut, för budgetåret 1938/1939 betecknades såsom förslagsanslag.

Undervisningsväsendets lönenämnd har i utlåtande den 3 december 1937 förklarat sig icke hava något att erinra mot överstyrelsens beräkning av det anslagsbelopp, som för budgetåret 1938/1939 erfordrades till arvoden åt lärare i praktiska läroämnen vid inbyggda praktiska realskollinjer. Visserligen hade dyrtidstilläggsprocenten ökat, sedan överstyrelsens beräkning gjordes, men en företagen undersökning utvisade, att detta icke nämnvärt påverkade slutresultatet i detta fall. Lönenämnden ville med avseende på frågan om arvodesbeloppens storlek erinra, att det vid löneregleringen för de allmänna läroverkens lärare förutsattes, att avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie lärare hädanefter skulle fastställas av Kungl. Maj:t, varvid det beträffande särskilt de i realskolan inbyggda praktiska linjerna uttalades, att Kungl. Maj:t framdeles borde taga under övervägande, i vad mån särskilda timläraravlöningar för de praktiska läroämnena erfordrades. Enligt vad lönenämnden erfarit, komme överstyrelsen inom kort att inför Kungl. Maj:t framlägga förslag i sistberörda hänseende.

Statskontoret har i utlåtande den 14 december 1937 förklarat sig icke kunna tillstyrka införande av obligatorisk undervisning i slöjd för gossar och i hushållsgöromål. Frivillig undervisning i dessa ämnen syntes däremot likasom hittills böra anordnas i den utsträckning, som kunde finnas påkallad.

I det föregående har jag biträtt överstyrelsens förslag om inrättande från och med nästa budgetår av vissa nya ordinarie lärartjänster vid de allmänna läroverken. Med utgångspunkt härifrån bedömes av mig i det följande behovet av anslagsmedel till grundavlöningar till icke-ordinarie personal.

Anslagsmedlen till grundavlöningar till icke ordinarie *ämneslärare* hava av överstyrelsen enligt det föregående för nästa budgetår uppskattats till 1,882,000 kronor. Härvid har överstyrelsen, såvitt jag kan finna, ifrågasatt endast följande ändringar i sak, nämligen vissa jämkningar i gällande bestämmelser angående samläsning, en minskning av anslagsmedlen till arvoden för föreläsningar i sexuella frågor med 500 kronor till 2,500 kronor ävensom en höjning av anslagsmedlen med hänsyn till förslaget om anordnande av aftenundervisning vid ett allmänt läroverk i Stockholm. Vad överstyrelsen yttrat rörande önskvärdheten av en anslagshöjning i syfte att bereda skild undervisning åt vederbörande undervisningsavdelningar i de fall, då samläsning kan möjliggöras endast genom överflyttning »tvångsvis» av lärjungar från en avdelning till en annan, har syntes mig övertygande. Kostnaderna — motsvarande lön för 5 à 6 extralärare — äro överkomliga, och jag vill därför tillstyrka, att förevarande anslagsmedel till grundavlöningar beräknas sålunda, att nämnda förslag kan förverkligas. Likaledes biträder jag förslaget om en ökning av anslagsmedlen för att undvika den av flera skäl olämpliga anordningen med samläsning i kemi mellan vissa av latin-

Departementschefen.

och realringarna. Sistnämnda åtgärd beräknas öka lärarbehovet med endast *en* icke-ordinarie lärare. Överstyrelsens beräkningar i övrigt av behovet av icke-ordinarie ämneslärare giva mig icke anledning till erinran.

Däremot ifrågasätter jag följande jämkningar i kostnadsberäkningarna.

Särskilt arvode åt rektor och tilläggsarvoden åt lärarna vid den linje för aftonundervisning, som i det föregående föreslagits — vilka arvoden och tilläggsarvoden av överstyrelsen beräknats till sammanlagt 1,160 kronor — böra bestridas från en särskild delpost, som jag i det föregående för nästa budgetår uppskattat till i runt tal 1,200 kronor. Mitt förutnämnda förslag rörande ombildning av kommunala mellanskolan i Ljusdal till samrealskola medför en höjning av timlärararvodena med i runt tal 1,800 kronor. Vidare böra av skäl, som angivits under punkten 108, anslagsmedlen minskas med på de extra ordinarie lärarna belöpande familjepensionsavdragen, d. v. s. enligt mina beräkningar med omkring 42,000 kronor. Till grundavlöningar åt icke-ordinarie ämneslärare bör alltså för nästa budgetår beräknas ett belopp, som med $(- 1,160 + 1,800 - 42,000 =)$ i runt tal 41,400 kronor understiger det av överstyrelsen beräknade, d. v. s. ett belopp av $(1,882,000 - 41,400 =)$ *1,840,600 kronor*.

Överstyrelsen har föreslagit, att antalet för den frivilliga teckningsundervisningen avsedda veckotimmar skulle för nästa läsår höjas med 100 till 150. Med hänsyn till de betydande realhöjningarna i övrigt av anslagen till de allmänna läroverken anser jag mig icke kunna nu tillstyrka detta förslag. Däremot har jag ingenting att erinra mot överstyrelsens förslag om rätt för överstyrelsen att efter friare grunder disponera de nuvarande, för ändamålet anslagna veckotimmarna. Dock förutsätter jag härvid, att överstyrelsen kommer att i den mån så är möjligt beakta även de mindre läroverkens behov av frivillig teckningsundervisning. Överstyrelsen har beräknat behovet av anslag till icke-ordinarie *teckningslärare* till 139,000 kronor, därest antalet frivilliga teckningstimmar bibehölles vid det nuvarande. Nämnda belopp, vilket synes kunna läggas till grund för anslagskalkylerna, bör vid ett genomförande av den föreslagna ombildningen av kommunala mellanskolan i Ljusdal höjas med i runt tal 600 kronor men å andra sidan minskas med ifrågavarande familjepensionsavdrag, d. v. s. med i runt tal 3,500 kronor. Till grundavlöningar till icke-ordinarie teckningslärare beräknar jag alltså för nästa budgetår $(139,000 + 600 - 3,500 =)$ *136,100 kronor*.

Samma skäl, som föranlett mig att ställa mig avvisande till förslaget om en utökning av den frivilliga teckningsundervisningen, nödgä mig att jämväl för nästa budgetår avstyrka överstyrelsens förslag om höjning av anslagsmedlen till grundavlöningar m. m. åt icke-ordinarie *musiklärare* i syfte att möjliggöra ikraftträdandet i viss utsträckning av tim- och kursplanerna för ämnet musik. Nämnda anslagsmedel böra därför för nästa budgetår beräknas till det av överstyrelsen vid oförändrade organisatoriska förhållanden angivna beloppet av 49,300 kronor, vilket dock bör *dels* höjas med i runt al 300 kronor på grund av den föreslagna omorganisationen av kommunala

mellanskolan i Ljusdal, *dels ock* minskas med ifrågakommande familjepensionsavdrag, d. v. s. enligt mina beräkningar med i runt tal 1,600 kronor. Anslagsmedlen kunna alltså för nästa budgetår uppskattas till $(49,300 + 300 - 1,600 =) 48,000$ kronor.

Däremot finner jag de skäl, som av överstyrelsen förebringats till förmån för förslaget om ökat anslag till icke-ordinarie *gymnastiklärare*, så vägande, att jag finner mig böra tillstyrka detsamma. Såsom av den föregående redogörelsen inhämtas, åsyftar detta förslag ett nedbringande av antalet gymnastikavdelningar, som hava ett större antal lärjungar än normalt — för närvarande finnas icke mindre än omkring 214 sådana avdelningar — med en fjärdedel, alltså med omkring 53 avdelningar. Denna fråga är enligt min mening så betydelsefull och överstyrelsens förslag så försiktigt lagt, att några invändningar näppeligen kunna framställas mot detsamma. Det av överstyrelsen till grundavlöningar till icke-ordinarie gymnastiklärare beräknade anslagsbeloppet, 196,800 kronor, bör emellertid å ena sidan höjas med i runt tal 1,100 kronor på grund av den ifrågasatta ombildningen av kommunala mellanskolan i Ljusdal och å andra sidan minskas med familjepensionsavdrag, beräknade till inalles omkring 6,100 kronor. Anslagsmedlen böra alltså bestämmas till $(196,800 + 1,100 - 6,100 =) 191,800$ kronor.

Den höjning av löneförmånerna för de ordinarie gymnastiklärarna, som inträder vid ett genomförande av överstyrelsens förslag om förbättrad gymnastikundervisning, har föranlett mig att i det föregående tillstyrka en höjning för ändamålet av anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat.

Överstyrelsen har verkställt en uttömmande och klarläggande utredning rörande önskvärdheten av att undervisningen i *manlig slöjd* och i *hushållsgöromål* vid de allmänna läroverken bättre tillgodoses, vilken utredning vidgat sig till en orientering rörande de praktiska läroämnenas och övningsämnenas ställning över huvud taget på läroverksschemat. I det föregående har jag endast helt kortfattat uppehållit mig vid överstyrelsens berörda utredning och tillåter mig i övrigt i detta hänseende hänvisa till handlingarna i ärendet. Utan att nu taga ställning till detaljerna i det förslag, i vilket utredningen utmynnat, vill jag framhålla, att jämväl enligt min mening de för manlig slöjd och hushållsgöromål gällande timplanerna så snart som möjligt böra sättas i kraft. Vissa svårigheter möta emellertid härvidlag, framförallt dels i avseende å möjligheterna att för ändamålet vid vederbörande läroverk anskaffa lämpliga lokaler, något som överstyrelsen sökt bemästra genom att föreslå en mycket försiktig övergång till obligatorisk undervisning i nämnda ämnen, dels ock med hänsyn till den knappa tillgången på för undervisning i manlig slöjd kompetenta lärare. För att öka antalet sådana lärare har överstyrelsen framlagt förslag om anordnande av kurser för utbildande av lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken. För egen del anser jag det nödvändigt, att — innan slöjdundervisningen göres obligatorisk — åtgärder vidtagas för att trygga tillgången på kompe-

tenta lärarkrafter. För närvarande pågår inom ecklesiastikdepartementet utredning genom särskilda sakkunniga angående slöjdläraryutbildningen. Såsom en provisorisk anordning i avbidan på denna utrednings resultat kommer jag i det följande att i enlighet med överstyrelsens i sådant hänseende framställda förslag förorda, att anslag för anordnande av sådana kurser anvisas för nästa budgetår. Betydelsen av undervisningen i manlig slöjd ger mig dock anledning att för nästa budgetår föreslå en höjning av de anslagsmedel, som vid i övrigt oförändrade förhållanden skulle hava beräknats för frivilliga slöjdtimmar, med 16,000 kronor till *93,000 kronor*. Överstyrelsens förslag om en motsvarande höjning av anslagsmedlen till avlöningar åt icke-ordinarie lärare i hushållsgöromål med i runt tal 10,000 kronor till *41,000 kronor* anser jag mig böra biträda. Jag utgår från att i ämnena manlig slöjd och hushållsgöromål, som alltså tills vidare bibehållas såsom frivilliga, extra ordinarie lärare icke skola förekomma. Överstyrelsens beräkning av anslagsmedlen till undervisning i *kvinnlig slöjd* tillstyrker jag med den ändringen, att dessa anslagsmedel dels höjas med omkring 500 kronor på grund av den tillstyrkta ombildningen av kommunala mellanskolan i Ljusdal, dels ock minskas med omkring 1,000 kronor, belöpande på familjepensionsavdrag, och alltså bestämmas till i runt tal $(76,400 + 500 - 1,000 =)$ *75,900 kronor*.

Den omräkning av arvodena åt lärare i *praktiska läroämnena vid inbyggda praktiska realskollinjer*, som av överstyrelsen företagits, torde kunna i det väsentliga biträdas. Det lärers få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles taga ställning till detaljerna i detta förslag, som uppenbarligen icke träffas av samma invändningar, som i det föregående riktats mot överstyrelsens förslag om beredande av arvodeskompensation åt vissa befattningshavare på grund av övergång från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg. För ändamålet torde i överensstämmelse med överstyrelsens av lönenämnden tillstyrkta förslag böra för nästa budgetår beräknas ett belopp av *41,000 kronor*.

Särskilda anslagsmedel behöva enligt min mening icke anvisas för bestående av kostnaderna för *avlöning till ordinarie lärare under vikariat å extra ordinarie tjänst*. Mot överstyrelsens förslag att under förevarande delpost bereda utrymme för ett belopp av *2,500 kronor* till *särskilda ersättningar för vissa extra arbeten* finner jag intet att erinra.

Med hänsyn till vad jag sålunda föreslagit, bör förevarande delpost för nästa budgetår uppskattas till $(1,840,600 + 136,100 + 48,000 + 191,800 + 93,000 + 41,000 + 75,900 + 41,000 + 2,500 =)$ *2,469,900 kronor*, vilket belopp bör avrundas till *2,470,000 kronor*. I förhållande till överstyrelsens förslag innebär denna anslagsberäkning en minskning med $(2,558,000 - 2,470,000 =)$ *88,000 kronor*, varav 54,200 kronor belöpa på familjepensionsavdrag och 1,160 kronor på omförmälda överflyttning av anslagsmedel till en i avlöningsstaten uppförd särskild delpost.

Såsom förutsattes i samband med den av 1937 års riksdag beslutade lärarlöneregleringen (jfr propositionen nr 271/1937, sid. 301), bör förevarande delpost till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal jämväl

i fortsättningen betecknas förslagsvis. Skulle bestämmelser komma att utfärdas angående beräkning av undervisningsskyldigheten per vecka för adjunkt eller ämneslärarinna med tjänstgöring på gymnasiet i överensstämmelse med ett i nämnda proposition omförmält, av 1928 års lönekommitté på sin tid framlagt förslag — ett spörsmål, vartill Kungl. Maj:t ännu icke tagit slutgiltig ståndpunkt — torde belastningen av ifrågavarande anslagspost bliva icke oväsentligt större, än förestående beräkningar giva vid handen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela närmare bestämmelser angående postens disposition. Om förhållandena så påkalla, böra härvid erforderliga jämkningar vidtagas i de enligt det föregående verkställda anslagsberäkningarna.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Avlöningsförhöjningar m. m. För ändamålet har i den för *senare delen av budgetåret 1937/1938* gällande avlöningsstaten beräknats förslagsvis 130,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 september 1937 för budgetåret 1938/1939 uppskattat delposten till 198,300 kronor. Beträffande detaljberäkningarna, vid vilka bland annat förutsatts, att de extra ordinarie lärarna komma att genomsnittligen tillhöra tredje löneklassen av vederbörande lönegrad, hänvisas till handlingarna i ärendet.

Ehuru erfarenheterna från andra förvaltningsområden möjligen kunna tala för en ytterligare höjning av det av överstyrelsen uppskattade beloppet, anser jag mig böra för närvarande begränsa mig till att föreslå, att förvarande delpost för nästa budgetår beräknas till förslagsvis 200,000 kronor.

Departementschefen.

Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. I den för *senare delen av budgetåret 1937/1938* gällande avlöningsstaten är denna delpost uppförd med 95,175 kronor. En redogörelse för de kostnader, som skola bestridas från anslagsposten, har meddelats å sid. 302 i propositionen nr 271/1937.

Skolöverstyrelsen har i sin sistnämnda skrivelse för nästa budgetår beräknat anslagsposten till 156,000 kronor. Jag tillåter mig att i avseende å detaljerna i anslagskalkylerna hänvisa till handlingarna i ärendet.

Då från denna post jämväl torde komma att bestridas det provisoriska lönetillägg till vissa icke-ordinarie lärare, som kan komma att utgå vid tillämpning å sådan personal av allmänna familjepensionsreglementet, bör posten för nästa budgetår beräknas till 200,000 kronor. För avrundning av avlöningsstatens slutsumma upptager jag dock posten med 199,150 kronor.

Departementschefen.

Särskilda uppbördsmedel. I anslutning till de nuvarande förhållandena och med hänsyn till vad i det föregående anförts böra under avlöningsstaten såsom särskilda uppbördsmedel uppföras dels bidrag från Stockholms

stad med 15,000 kronor, dels av kommuner, respektive lärare, erlagda hyresersättningar, respektive hyror med sammanlagt 274,000 kronor, dels ock avkastning av donationer från kronan m. m. med 37,600 kronor.

Sammanfattning och hemställan. Enligt det föregående bör förevarande förslagsanslag till Allmänna läroverken: Avlöningar för nästa budgetår uppföras med 20,850,000 kronor. Anslagshöjningen utgör (20,850,000—19,946,700 =) 903,300 kronor. Att anslagshöjningen trots den från och med den 1 januari 1938 genomförda lärarlöneregleringen icke blir större beror väsentligen på att i det för innevarande budgetår anvisade anslaget ingår ett tillfälligt belopp å icke mindre än 875,000 kronor, belöpande å s. k. övergångslön, och att minskning skett med familjepensionsavdrag till ett sammanlagt belopp av 714,200 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan komma att meddela, en linje med aftonundervisning för real- och studentexamen må från och med budgetåret 1938/1939 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, försöksvis anordnas vid allmänt läroverk i Stockholm;

dels medgiva, att rektor vid läroverk, där sådan linje är upprättad, må erhålla ett särskilt arvode å 100 kronor för år räknat för varje klassavdelning i linjen ävensom att lärare, som meddelar undervisning vid sådan linje, må utöver löneförmåner enligt eljest gällande bestämmelser erhålla ett tilläggsarvode av 30 kronor för veckotimme;

dels besluta, att i Ljusdal skall från och med budgetåret 1938/1939 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, genom successivt övertagande av kommunala mellanskolan därstädes upprättas en fyrklassig samrealskola, under villkor att kommunen åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning samt bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser rörande avlöning under övergångstiden åt rektor vid samrealskolan i Ljusdal ävensom de bestämmelser i övrigt, som må kunna erfordras i samband med upprättandet av nämnda samrealskola;

dels godkänna följande personalförteckning för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Personalförteckning.

Befattning.

Lönegrad.

Tjänstemän å ordinarie stat.

58 rektorer vid högre allmänna läroverk, lön enligt
6 § 1 mom. i avlöningsreglementet —

Anm.: Av dessa rektorer skola 19 tillhöra avlöningsgruppen I, 23 avlöningsgruppen II och 16 avlöningsgruppen III.

80 rektorer vid realskolor, lön enligt 6 § 1 mom.
i avlöningsreglementet —

Anm.: Av dessa rektorer skola 4 tillhöra avlöningsgruppen I, 26 avlöningsgruppen II och 50 avlöningsgruppen III.

413 lektorer L 27

1,269 adjunkter L 23

Anm.: Av dessa adjunktstjänster må uppehållas endast så många tjänster, att antalet uppehållna adjunkts-tjänster å ordinarie stat och å övergångsstat ej överstiger sammanlagt 1,268.

258 ämneslärarinnor L 21

107 lärare i teckning L 20

84 lärare i musik L 20

94 lärare i gymnastik med lek och idrott L 20

28 lärarinnor i kvinnlig slöjd L 16

Tjänstemän å övergångsstat.

44 adjunkter L 22

Anm.: Av dessa adjunktstjänster må uppehållas endast så många tjänster, att antalet uppehållna adjunkts-tjänster å ordinarie stat och å övergångsstat ej överstiger sammanlagt 1,268.

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av sagda personalförteckning — tills vidare under budgetåret 1938/1939, då för realskolestadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämneslärarinnebefattning;

dels godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 17,660,000	
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	» 220,000	
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt kvinnliga sakkunniga	kronor 1,050	
b. Arvoden åt tillsynslärare	» 30,000	
c. Personliga tilläggsarvoden åt 5 första lärarinnor	» 2,500	
d. Arvoden åt skolläkare, <i>förslagsvis</i>	» 127,400	
e. Arvoden åt bibliotekarier	» 73,000	
f. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	» 67,300	
g. Särskilda arvoden vid provårsläroverk	» 125,000	
h. Särskilda arvoden vid linje för aftonundervisning i Stockholm	» 1,200	» 427,450
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor 2,470,000	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	» 200,000	» 2,670,000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 199,150	
Summa kronor 21,176,600		

Särskilda uppbördsmedel:

1. Bidrag från Stock-		
holms stad	kronor	15,000
2. Av kommuner, respek-		
tive lärare erlagda hy-		
resersättningar,		
respektive hyror	»	274,000
3. Avkastning av dona-		
tioner från kronan		
m. m.	»	37,600 kronor
		326,600
Nettoutgift kronor 20,850,000;		

dels ock till Allmänna läroverken: Avlöningar för budget-
året 1938/1939 anvisa ett förslagsanslag
 av kronor 20,850,000.

[111.] 5. **Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning, reser-**
vationsanslag. Till förevarande ändamål anvisade 1931 års riksdag 88,000
 kronor. På grund av det statsfinansiella läget sänktes anslaget av 1932 års
 riksdag till 80,000 kronor och av 1933 års riksdag till 30,000 kronor. 1936
 års riksdag höjde anslaget till 50,000 kronor och 1937 års riksdag till
 60,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att an-
 slaget måtte för budgetåret 1937/1938 höjas till 100,000 kronor.

Om anslaget, yttrar skolöverstyrelsen, skulle hava utgått efter vissa av
 överstyrelsen i utlåtande den 21 september 1925 över bibliotekssakkunnigas
 betänkande angivna grunder, skulle för budgetåret 1938/1939 med utgångs-
 punkt från lärjungeantalet vårterminen 1937 ej mindre än 265,000 kronor
 behöva tagas i anspråk.

Fördelningen skulle då ske på följande sätt:

23 högre allmänna läroverk med över 600 lärjungar à 3,000		
kronor	kronor	69,000
20 högre allmänna läroverk med 400—600 lärjungar à 2,600		
kronor	»	52,000
14 högre allmänna läroverk med under 400 lärjungar à		
2,200 kronor	»	30,800
5 realskolor med minst 400 lärjungar à 1,800 kronor . . .	»	9,000
75 realskolor med under 400 lärjungar à 1,400 kronor . . .	»	105,000

Summa kronor 265,800.

Överstyrelsen ansåge visserligen skäligheten av detta belopp vara så myc-
 ket påtagligare på grund av beskärningen under ett flertal år av det tidi-
 gare utgående anslagsbeloppet till läroverkens bibliotek, men ansåge sig lik-
 väl böra föreslå, att beloppets ökning till avsedd storlek genomfördes i flera
 etapper. För budgetåret 1938/1939 föresloge överstyrelsen sålunda en ök-
 ning med 40,000 kronor till 100,000 kronor.

Departementschefen.

Jag har tidigare varit i tillfälle att framhålla betydelsen av att till läroverkens förfogande stå tillräckliga anslagsmedel för bokinköp och bokbindning. Utan att nu taga ställning till frågan om fastställande av vissa grunder för fördelningen av förevarande anslag mellan de allmänna läroverken — för närvarande fördelar Kungl. Maj:t varje år anslaget mellan ifrågavarande läroanstalter — vill jag tillstyrka, att anslaget för nästa budgetår höjes till det av överstyrelsen äskade beloppet, d. v. s. med 40,000 kronor till 100,000 kronor. Det bör framhållas, att sedan år 1931, då anslaget bestämdes till 88,000 kronor, ett flertal nya högre allmänna läroverk tillkommit och att lärjungeantalet vid läroverken, som höstterminen 1931 utgjorde 35,047, numera uppgår till icke mindre än 48,908. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning*
för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100,000.

[112.] 6. **Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna m. m., förslagsanslag.** Från anslaget, som nu är uppfört med 385,000 kronor, utgår gottgörelse till läroverk för sådan nedsättning i eller befrielse från föreskriven terminsavgift till ljus- och vedkassan, som meddelas obemedlade lärjungar med stöd av § 220 läroverksstadgan. En för varje år särskilt bestämd del av anslaget — nu 5,000 kronor — är avsedd att, efter Kungl. Maj:ts beprövande, användas såsom bidrag till nedbringande för samtliga lärjungar vid allmänt läroverk av avgifterna till ljus- och vedkassan, därest dessa kunna anses alltför tyngande.

I skrivelse den 30 augusti 1937 har *skolöverstyrelsen* gjort framställning om anvisande för budgetåret 1938/1939 av ett till 390,000 kronor höjt anslag till ifrågavarande ändamål, därav högst 8,000 kronor till sistnämnda särskilda ändamål.

Utgifterna under anslaget hade under budgetåren 1931/1937 uppgått till respektive 287,632, 291,856, 335,338, 351,310, 366,688 och 385,225 kronor. Härav hade under de olika åren respektive 6,776, 4,880, 2,182, 1,104, 3,323 och 4,978 kronor använts till nedbringande av avgifterna för samtliga lärjungar vid vissa läroverk med särskilt höga avgifter.

Det för budgetåret 1936/1937 för sistnämnda ändamål anvisade beloppet av 5,000 kronor hade visat sig otillräckligt såtillvida, att under vårterminen 1937 ansökningar förelågo om statsbidrag ur ifrågavarande anslagsdel med 1,930 kronor mer än vad som fanns tillgängligt. Ljus- och vedkassan vid ett av de läroverk, varifrån ansökan förelåg om högre belopp än som kunde beviljas, hade då ådragit sig en skuld å 3,000 kronor, vilken skuld med hänsyn till anslagets otillräcklighet icke kunde helt betalas under vårterminen 1937 utan till en del kvarstode. På grund av det nu nämnda och på grund av att väderlek och bränslepris vore oberäkneliga faktorer — bränsleprisen vore innevarande räkenskapsår avsevärt förhöjda gentemot

föregående år — ville överstyrelsen föreslå, att ifrågavarande anslagsdel för budgetåret 1938/1939 bestämdes till icke lägre belopp än 8,000 kronor.

Beträffande anslagsbeloppet i sin helhet ansåge sig överstyrelsen med hänsyn till nyss föreslagna delhöjning och till anslagsbelastningen under budgetåret 1936/1937 böra stanna vid att föreslå en höjning till 390,000 kronor.

Sedermera har överstyrelsen i skrivelse den 11 oktober 1937 hemställt, att omförmälda, för särskilda ändamål avsedda belopp å 5,000 kronor måtte för nästa budgetår bestämmas till 12,000 kronor och förevarande anslag alltså till 394,000 kronor. Överstyrelsen har tillika hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva Kungl. Maj:t rätt att vid oförutsett behov överskrida ifrågavarande belopp å 12,000 kronor. Till stöd för förslagen erinrar överstyrelsen om den avsevärda stegringen av bränslepriserna och om svårigheterna att tillförlitligt verkställa beräkningar av anslagsbehovet.

En höjning av den del av anslaget, som avser nedbringande i vissa fall för samtliga lärjungar av avgifterna till ljus- och vedkassan, synes med hänsyn till förhållandena på bränslemarknaden böra vidtagas. Svårigheterna att för närvarande verkställa en säker uppskattning av medelsbehovet giva enligt min mening fog jämväl för överstyrelsens förslag om att Kungl. Maj:t skulle tillerkännas rätt att överskrida ifrågavarande anslagsbelopp. Jag vill erinra, att beloppet till och med budgetåret 1923/1924 haft karaktären av förslagsanslag, i samband varmed gällde vissa bestämmelser rörande maximering av terminsavgiften till ljus- och vedkassan (jfr 1929 års ättonde huvudtitel, sid. 426). Jag vill icke nu ifrågasätta några maximeringsbestämmelser av antydd art — som bekant ligger frågan om terminsavgifterna vid de allmänna läroverken under utredning — men anser mig med hänsyn till de osäkra prisförhållandena böra föreslå, att förslagsvis 12,000 kronor må av anslaget användas för omförmälda särskilda ändamål. Självklart är, att beloppet tages i anspråk endast om och i den mån det kan visas, att behov av bidrag föreligger. Mot överstyrelsens anslagsberäkningar i övrigt har jag intet att erinra, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att till *Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 394,000, därav förslagsvis 12,000 kronor må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, användas såsom bidrag till nedbringande för samtliga lärjungar av avgifterna till nämnda kassor i sådana fall, då berörda avgifter kunna anses alltför tyngande.

[113.] 7. **Allmänna läroverken: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk, reservationsanslag.** Anslaget, som var indraget under budgetåren 1932/1936, återuppfördes av 1936 års riksdag med det ännu utgående beloppet av 15,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, *dels* att förevarande anslag måtte höjas med 15,000 kronor till 30,000 kronor, *dels ock* att till resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken, särskilt vid de läroverk, där provårskurs är anordnad, måtte anvisas ett reservationsanslag av 10,000 kronor, tillgängligt jämväl för lärare vid högre lärarinneseminariet och därmed förbundna läroanstalter.

Departement-
schefen.

Jag inser till fullo betydelsen av detta anslagsändamål men finner mig, med hänsyn till de betydande höjningarna i övrigt av anslagen till de allmänna läroverken, icke kunna för nästa budgetår tillstyrka ökad medelsanvisning. Jag förutsätter, att anslaget under budgetåret 1938/1939 disponeras enligt oförändrade grunder och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 15,000.

[114.] 8. **Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepeningar m. m.** 9. **Allmänna läroverken: Diverse oförutsedda behov, förslagsanslag.** Dessa anslag äro för innevarande budgetår uppförda med respektive 8,500 kronor och 20,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att sistnämnda anslag måtte för nästa budgetår höjas med 30,000 kronor till 50,000 kronor och att förstnämnda anslag måtte utgå med oförändrat belopp. Höjningen av anslaget å 20,000 kronor motiveras med de ökade utgifter för flyttningserättningar, som förväntas bli en konsekvens av den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för ifrågavarande lärarpersonal.

Departement-
schefen.

Enligt budgetredovisningen för budgetåret 1936/1937 har belastningen å anslaget till diverse oförutsedda behov under nämnda budgetår utgjort i runt tal 13,800 kronor. I avvaktan på närmare erfarenhet rörande verkningarna av den ovannämnda löneregleringen torde anslaget böra för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. I övrigt har jag ingen erinran att framställa mot överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1938/1939 anvisa

dels till *Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepeningar m. m.* ett anslag av kronor 8,500;

dels ock till *Allmänna läroverken: Diverse oförutsedda behov* ett *förslagsanslag* av kronor 20,000.

[115.] 10. **Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 20,000 kronor. Ur anslaget utgå *dels* arvoden till tre infödda lärare i tyska, engelska och franska språken med för en var högst 3,500 kronor, *dels ock* rese- och traktamentersättning för dessa lärare med förslagsvis 9,500 kronor. Enligt de i ämnet gällande bestämmelserna (jfr statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 507) äger skolöverstyrelsen träffa avtal med infödda lärare att under en tid i fråga om varje språk av sammanlagt minst 160 dagar under ett läsår besöka vissa av överstyrelsen för varje gång gruppvis bestämda allmänna läroverk och därmed jämförliga, under överstyrelsens inseende stående kommunala och enskilda läroanstalter samt där meddela undervisning i vederbörande språk. Plan för undervisningen fastställas av överstyrelsen. De infödda lärarna äro pliktiga att ställa sig till efterrättelse de närmare föreskrifter i fråga om undervisningen, som kunna meddelas av överstyrelsen. Erinras må, att ifrågavarande arvoden, som före budgetåret 1925/1926 utgingo med högst 2,500 kronor för lärare och läsår, från och med sistnämnda budgetår höjdes till det ovannämnda beloppet av 3,500 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om en anslagsökning med 5,100 kronor i syfte att ernå en höjning av nämnda arvoden från maximalt 3,500 kronor till maximalt 5,200 kronor.

Överstyrelsen erinrar, att överstyrelsen tidigare hemställt, att arvodet för vartdera språket måtte höjas från 3,500 till 5,000 kronor. Genom 1937 års riksdags beslut om löne reglering för befattningshavarna vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter hade frågan kommit i ett nytt läge, i det att proportionen mellan vissa icke-ordinarie lärares löner och språkassistenternas arvoden förskjutits till assistenternas nackdel.

Till assistentbefattningarna utsåges uteslutande personer med universitetsbildning. Från utbildningssynpunkt kunde assistenterna följaktligen göra anspråk på att kunna jämföras med de utländska universitetslektorerna, vilkas arvoden dock vore väsentligt högre, nämligen 6,600 kronor, varjämte dessa i allmänhet torde hava betydligt större möjligheter till extrainkomster än assistenterna.

Assistenternas arbetsuppgifter vore i vissa avseenden mera begränsade än den svenske lärarens. Detta gällde även kvantitativt. Så skulle deras besök vid vederbörande läroanstalter omfatta minst 160 dagar under ett läsår, vilka enligt av skolöverstyrelsen tillämpad praxis plägas fördelas ungefär lika på höstterminen och vårterminen. Arbetskvantiteten vore sålunda, om man uteslutande hölle sig till antalet arbetsdagar, mindre än den svenske läroverkslärarens. Därvid måste man emellertid hålla i minnet, att siffran 160 endast angäve själva arbetsdagarna, icke tillika mellanliggande söndagar och helger; de aktiva undervisningsdagarna vid ett svenskt läroverk torde icke väsentligt överstiga 200. I själva verket finge assistenten anses upptagen av sitt arbete under större delen av det svenska läsåret.

Å andra sidan kunde, då det gällde uppskattningen av hans arvode, skäl framdragas för att jämställa honom med en extralärare. Hans arbete vore

synnerligen påfrestande. Han ställdes oavbrutet inför nya lärjungeklasser och måste under hela lektionen vara aktiv. Lektionerna ställde sålunda redan i fysiskt avseende stora krav på honom, och detta gällde även i fråga om de tätt återkommande föredragen. Det ständiga resandet vore icke blott tröttande utan medförde även obehag av skilda slag. Hans strängt upptagna tid medgäve knappast några möjligheter till extra inkomster under de perioder, då hans skolarbete påginge, och det torde icke vara lätt att under mellanliggande ledighetstid här eller i sitt eget land finna något mera regelbundet avlönat arbete. Skälig hänsyn syntes också böra tagas till det förhållandet, att assistenterna måste på egen bekostnad företaga de långa och kostsamma resorna från hemlandet till Sverige; i allmänhet tillbringade de ferierna i sina hemland, vilket för övrigt ur undervisningssynpunkt vore en bestämd fördel. De hittills av skolöverstyrelsen anställda assistenterna hade i allmänhet varit gifta och haft sin familj boende å viss ort i Sverige eller i sitt hemland.

Skolöverstyrelsen hade därför, med hänsyn både till assistenternas föregående utbildning och till arten och omfattningen av deras arbete samt de särskilda svårigheter, varmed detta arbete vore förbundet, liksom också med hänsyn till önskvärdheten att kunna för uppgiften erhålla väl kvalificerade krafter, alltid tidigare företrätt den uppfattningen, att de borde honoreras såsom adjunktskompetenta extralärare.

Överstyrelsen ansåge det numera icke möjligt att vidhålla denna uppfattning dels därför att en extra ordinarie adjunkt finge vidkännas löneavdrag för tjänstepension och familjepension, dels ock därför att stegringen från det nuvarande arvodet å 3,500 kronor skulle framstå såsom mycket kraftig. Överstyrelsen ville i stället föreslå ett arvode något överstigande den begynnelselönen, som framdeles skulle utgå till de *extra adjunkterna*, vilka i stort sett kunde sägas motsvara de hittillsvarande icke-adjunktskompetenta extralärarna. Dessa skulle placeras i 20:e lönegraden, 17:e löneklassen med uppflyttning till 18:e löneklassen efter tre års tjänstetid. Man kunde förslagsvis tänka sig ett belopp, motsvarande 18:e löneklassens lön å E-ort. Detta belopp vore 4,956 kronor. Då emellertid de extra adjunkterna skulle utöver lönen åtnjuta dyrtidstillägg ävensom provisorisk avlöningsförstärkning, vilka förmåner icke torde böra tillkomma språkassistenterna, syntes sistberörda belopp böra något ökas. Överstyrelsen ville såsom skäligt arvode för en språkassistent med den ovan angivna arbetstiden av 160 dagar föreslå ett belopp av 5,200 kronor. Jämfört med det nuvarande innebure det nya arvodet en kostnadsökning av 1,700 kronor för vardera språket och för alla tre språken 5,100 kronor.

Statskontoret har enligt utlåtande den 27 september 1937 ansett skäl föreligga för en höjning av språkassistenternas arvode. Dock syntes med hänsyn till dessas — i jämförelse med de extra adjunkternas — kortare årliga arbetstid (160 dagar i stället för 200) en viss begränsning böra ske, förslagsvis till 4,200 kronor.

Departementschefen.

Den språkundervisning, som förmedlas genom språkassistenterna, är av mycket stor betydelse för den vid våra högre läroanstalter meddelade undervisningen i främmande levande språk. Det är av vikt att för denna uppgift kunna förvärfvas skickliga och för sin uppgift intresserade personer.

Med hänsyn härtill och i betraktande av språkassistenternas påfrestande tjänstgöringsförhållanden anser jag i likhet med skolöverstyrelsen och statskontoret skäl föreligga för en höjning av de nu utgående arvoden å högst 3,500 kronor. Önskvärdheten av en sådan höjning framträder med ökad styrka efter den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för lärarpersonalen vid vissa av de läroanstalter, vid vilka assistenterna biträda vid språkundervisningen.

Med utgångspunkt från löneställningen för de extra adjunkterna har skolöverstyrelsen enligt det ovanstående förordat ett arvode av 5,200 kronor för en assistent med en arbetstid av 160 dagar, medan statskontoret med hänsyn till assistenternas i jämförelse med nämnda adjunkter kortare årliga arbetstid ifrågasatt ett arvode av förslagsvis 4,200 kronor. Även om jag i princip delar statskontorets uppfattning, vill jag med hänsyn till assistenternas svåra tjänstgöringsförhållanden i övrigt ifrågasätta ett något högre arvodesbelopp än det, som statskontoret stannat för, och föreslår därför, att assistentarvudet höjes från högst 3,500 kronor med 1,000 kronor till högst 4,500 kronor vid en arbetstid av minst 160 dagar för läsår. Liksom nu är fallet, bör dyrtidstillägg icke utgå å arvodet och givetvis ej heller provisorisk avlöningsförstärkning.

Vid bifall till nyssnämnda förslag bör anslaget, i vars disposition jag icke i övrigt ifrågasätter någon ändring, för nästa budgetår fördelas sålunda:

1. Arvoden till tre infödda lärare i tyska, engelska och franska språken	kronor 13,500
2. Rese- och traktamentsersättningar, <i>förslagsvis</i>	9,500
	Summa kronor 23,000.

Anslaget bör alltså bestämmas till 23,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 3,000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser beträffande anslagets fördelning.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 23,000.

[116.] 11. **Bidrag för undervisning i danska och norska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** I anledning av väckta motioner anvisade 1937 års riksdag för ifrågavarande ändamål ett anslag av 3,000 kronor. Tidigare hade anslag för ändamålet utgått för budgetåren 1930/1933, under det att för budgetåren 1933/1937 av statsfinansiella skäl medel härtill icke upptogs på riksstaten. Undervisningen meddelas av dansk och norsk lektor vid Stockholms högskola i samarbete med föreningen Norden.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om anvisande av oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departement-
schefen.

I enlighet med skolöverstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag för undervisning i danska och norska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag av kronor 3,000.

[117.] 12. **Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, reservationsanslag.** Till fortbildningskurser för ifrågavarande lärare anvisades för budgetåret 1936/1937 ett reservationsanslag av 6,000 kronor, avsett att användas för två fortbildningskurser i sexualhygien för lärare vid de allmänna läroverken och vissa andra läroanstalter, däribland även folkundervisningens, ävensom för lärarkandidater. Anslaget höjdes för budgetåret 1937/1938 till 7,000 kronor i syfte att antalet deltagare i de båda kurserna skulle kunna ökas från 40 till 50 per kurs.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, *dels* att för budgetåret 1938/1939 måtte till fortbildningskurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, med företräde för lärare vid provårsläroverk, anvisas ett reservationsanslag av 18,000 kronor till anordnande av fyra sådana kurser, därav tre i sexualundervisning och sexualhygien och en i samhälls- och ekonomilära, *dels ock* att kurserna i sexualundervisning och sexualhygien jämväl måtte stå öppna för lärare inom folkundervisningen ävensom, efter överstyrelsens beprövande, för lärarkandidater.

Förslaget om en ökning av antalet *kurser i sexualundervisning* motiveras *dels* med den stora tillströmningen — till de sommaren 1937 anordnade kurserna hade anmält sig 228 sökande, av vilka endast 100 kunde beredas plats — *dels ock* med att det skulle vara möjligt att giva kurserna en ändamålsenligare förläggning till tiden, om tre sådana kunde anordnas. Vidare framlägger överstyrelsen förslag om en ökning av antalet arbetsdagar vid varje kurs från nuvarande fem till sex. Det hade nämligen visat sig svårt att inom ramen av den hittills avsedda tiden bereda rum för vissa relativt tidskrävande övningar, i främsta rummet dissektioner och demonstrationer. Överstyrelsen hölle före, att kostnaden per kurs trots det ökade antalet arbetsdagar icke skulle behöva överstiga 4,000 kronor.

Bland de skolans olika ämnen, där kurser av här antytt slag för närvarande vore av behovet påkallade, hade överstyrelsen tidigare särskilt framhållit ämnet *samhälls- och ekonomilära*, och överstyrelsen ville alltjämt understryka det stora behovet av en kurs i detta ämne. Ämnet historia hade i den nya läroverksstadgan erhållit en betydligt vidgad omfattning. Undervisningen hade att bland annat meddela eleverna kännedom om det nutida samhällets byggnad och verksamhet och för dem klargöra innebörden av vår tids viktigaste sociala och ekonomiska problem. Visserligen torde åtskilliga av våra historielärare redan nu vara väl rustade för att möta denna

nya undervisnings krav, men det låge i sakens natur, att i fråga om en stor del av dem deras utbildning antingen låge för långt tillbaka i tiden eller också otillräckligt omfattat denna sida av ämnet, för att de skulle känna sig kompetenta att på ett tillfredsställande sätt fylla de nya kraven.

Andra kammarens första tillfälliga utskott hade med anledning av motioner vid 1937 års riksdag angående ändring i gällande planer för undervisning i ämnet svensk historia vid läroanstalterna i riket yttrat bland annat: »Med hänsyn till vikten av att även för nu ifrågavarande undervisningsuppgifter väl skickade lärare må finnas att tillgå vill utskottet framhålla såsom synnerligen angeläget, att denna sak på sätt skolöverstyrelsen i sitt yttrande ifrågasatt måtte ägnas alltjämt ökad uppmärksamhet.»

För tre kurser i sexualundervisning skulle erfordras ett anslag av 12,000 kronor. Kursen i samhälls- och ekonomilära torde böra omfatta en tid av 10 dagar å två veckor, i vilket fall kostnaderna, med tillämpande av i allt väsentligt samma grunder som följts vid kostnadsberäkningen för de sexualhygieniska kurserna, icke torde kunna hållas under 6,000 kronor. Sammanlagt skulle alltså erfordras ett anslag för här förevarande ändamål av 18,000 kronor.

I samband med sin under punkten 110 omnämnda framställning angående ikraftträdande av undervisningsplanen för slöjd för gossar och hushållsgöromål har skolöverstyrelsen hemställt om utverkande för nästkommande budgetår av ett anslag av 15,000 kronor till kurser för utbildande av lärare i slöjd för gossar vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter.

Till stöd härför har överstyrelsen anfört bland annat:

Överstyrelsen hade verkställt utredning angående lärarbehovet vid fullt genomförd obligatorisk undervisning i slöjd och hushållsgöromål med utgångspunkt från de förhållanden i avseende på lärjungarnas antal och fördelning vid de särskilda läroverken, som varit rådande läsåret 1936—1937. Utredningen visade, att för de allmänna läroverkens slöjdundervisning ett behov av lärarkraft, motsvarande inalles omkring 110 heltidstjänstgörande lärare, skulle vara förhanden. Mot detta avsevärda lärarbehov korresponderade ett i väsentliga delar ännu olöst lärarutbildningsproblem. De nuvarande slöjdlärarna kunde i stort sett uppdelas i två lärarkategorier, nämligen å ena sidan folkskollärare med otillräcklig yrkesteknisk erfarenhet och å andra sidan yrkesmän med ingen eller blott obetydlig pedagogisk utbildning. Enligt en av överstyrelsen, på grundval av årsredogörelserna för läsåret 1931—1932, gjord undersökning sköttes undervisningen i slöjd för gossar vid de högre allmänna läroverken sagda läsår av 16 folkskollärare, 13 slöjdlärare, 2 teckningslärare, 1 seminarielärare, 1 verkmästare, 3 vaktmästare, 1 kontrollör och 8 personer utan angiven utbildning. För de allra flesta av dessa har slöjdundervisningen vid läroverket varit en bisyssla.

I skrivelse den 21 mars 1936 angående utredning i fråga om utbildning av lärare i slöjd m. m. hade överstyrelsen framhållit, att, även om man måste utgå från att läroanstalternas ledning i varje särskilt fall sökt ordna slöjdläraryrket så lämpligt som möjligt och att vederbörande lärare gjorde sitt bästa, det dock torde vara klart, att bristen på ordnad lärarutbildning måste verka i hög grad försvagande på slöjdundervisningens resultat. För-

utom yrkesskicklighet fordrades en speciellt på ifrågavarande undervisning inriktad pedagogisk utbildning och en särskild metodik, som även inneslöte nödig vägledning i sättet att behandla eleverna och enkannerligen de elever, som befunne sig i övergångsårens svåraste period. Överstyrelsen hade därför föreslagit Kungl. Maj:t att genom särskilda sakkunniga låta föranstalta om utredning rörande åtgärder för utbildning av lärare i slöjd ävensom angående vissa därmed sammanhängande spörsmål. Men då en sådan utredning, även om den bedreves med största möjliga skyndsamhet, måste taga avsevärd tid och behandlingen av de förslag, som framkomme såsom utredningens resultat, sannolikt komme att föranleda ytterligare tidsutdräkt, hade överstyrelsen ansett det angeläget, att de mest uppenbara bristerna, i den mån detta kunde ske, avhjälpes genom provisoriska åtgärder. Överstyrelsen hade därför hemställt, att medel snarast möjligt måtte beredas till anordnande bland annat av två kurser, en pedagogisk och en yrkesteknisk, för utbildning av lärare i slöjd vid de allmänna läroverken.

Då överstyrelsen nu föresloge, att 1933 års undervisningsplan för ämnena slöjd för gossar och hushållsgöromål skulle successivt genomföras från och med läsåret 1938—1939, dock till en början med vissa provisoriska anordningar, vore det desto angelägnare, att under de första årens provisorium åtgärder komme till stånd, vilka vore ägnade att sätta så många intresserade slöjdlärare som möjligt i stånd att förvärva sådan fortbildning, som kunde bidra till att alltifrån början göra den obligatoriska slöjdundervisningen så effektiv som möjligt. Överstyrelsen återkomme för den skull nu till nyssnämnda förslag om anordnande av kurser för utbildande av lärare i slöjd vid de allmänna läroverken.

Ifrågavarande kurser borde anordnas av skolöverstyrelsen med anlitande av särskild hjälp för kursernas ledning. Kurserna skulle pågå i sex veckor och omfatta 15, högst 20 deltagare, vilka borde erhålla rese- och traktementsersättningar efter samma grunder, som gällde för fortbildningskurserna i sexualhygien. Med stöd av erfarenheten från hittills anordnade kurser beräknade överstyrelsen, att nu ifrågavarande kurser skulle draga en kostnad av i medeltal 7,500 kronor per kurs eller sammanlagt 15,000 kronor.

Det kunde, framhåller överstyrelsen, mot detta förslag erinras, att kurserna omfattade en alltför kort tid för att kunna giva den utbildning, denna krävande undervisning fordrade. Överstyrelsen hade emellertid vid tidigare anordnade kurser kunnat iakttaga, hurusom, där anlag och intresse funnes och deltagarna redan fullt ut behärskade antingen den yrkestekniska eller den pedagogiska sidan av sitt arbete, även en kort utbildningskurs kunde medföra överraskande vackra resultat. Överstyrelsen ansåge därför dessa kurser som acceptabla provisorier, intill dess en eventuell helt ny organisation kunde träda i verksamhet och sörja för en kontinuerlig lärarproduktion av erforderlig kvalitet.}

Departement-
schefen.

En utökning av antalet kurser i sexualundervisning från två till tre anser jag mig icke nu kunna förorda. Däremot anser jag mig böra tillmötesgå överstyrelsens förslag om en höjning av antalet arbetsdagar vid varje kurs från fem till sex. Merkostnaderna härför beräknas enligt det föregående till sammanlagt 1,000 kronor för två kurser, med vilket belopp förevarande anslag å 7,000 kronor alltså bör ökas.

Överstyrelsens förslag om anordnande av en kurs i samhälls- och ekonomilära vill jag biträda. Den i lärokurserna för historia vid ifrågavarande

läroanstalter ingående undervisningen i den så viktiga samhällsläran bör enligt min tanke i högre grad än vad nu är fallet beaktas vid lärarutbildningen. Eftersom ämnena statskunskap och nationalekonomi äro fristående ämnen, som icke ingå i någon av de fasta ämneskombinationer, som gälla för filosofisk ämbetsexamen, och historieundervisningen vid våra universitet och högskolor icke för närvarande rymmer någon utbildning i berörda hänseenden, inträffar det mycket ofta, att en lärare med kompetens att undervisa i historia icke undfått någon utbildning, som garanterar kompetens för undervisning jämväl i samhälls- och ekonomilära. Intill dess andra anordningar kunna vidtagas, bör staten sörja för lärarutbildningen i dessa kursmoment genom anordnande av fortbildningskurser av antydd art. Jag tillstyrker därför, att en sådan kurs anordnas under nästa budgetår, och beräknar för ändamålet i överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag ett belopp av 6,000 kronor.

Vad slutligen angår överstyrelsens förslag om anordnande såsom ett provisorium av två kurser för utbildande av lärare i manlig slöjd, vill jag, under hänvisning till vad jag under punkten 110 anfört, tillstyrka anvisande av medel för ändamålet redan under nästkommande budgetår. Jag gör detta så mycket hellre som — alldeles oavsett önskvärdheten att på denna väg bereda vissa förutsättningar för ett genomförande av den obligatoriska slöjdundervisningen vid de allmänna läroverken — det i och för sig är angeläget att genom en förbättrad slöjdlärarutbildning befrämja den vid dessa läroanstalter meddelade frivilliga slöjdundervisningen. Mot överstyrelsens kostnadsberäkningar har jag icke funnit anledning till erinran.

De medel, som anvisas för nu ifrågavarande olika ändamål, torde böra sammanföras under en gemensam anslagstitel, vilken lämpligen bör benämnas Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

Till förevarande ändamål torde alltså för budgetåret 1938/1939 böra anvisas sammanlagt (7,000 + 1,000 + 6,000 + 15,000 =) 29,000 kronor, vilket belopp bör disponeras sålunda:

1. Två kurser i sexualundervisning och sexualhygien	kronor	8,000
2. En kurs i samhälls- och ekonomilära	»	6,000
3. Två kurser för utbildande av lärare i manlig slöjd	»	15,000

Summa kronor 29,000.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare bestämmelser angående anslaget. Därvid bör föreskrivas, att, därest behållning uppstår å det för innevarande budgetår anvisade motsvarande anslaget, densamma må tagas i anspråk för tillgodoseende av det förstnämnda av ifrågavarande tre anslagsändamål.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 29,000.

[118]. 13. **Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier.** Ur förevarande anslag, som för budgetåret 1937/1938 är uppfört med 21,400 kronor, utgå understöd med följande belopp, nämligen till kommunala gymnasiet i

Lidingö	kronor 2,500
Motala	» 7,500
Eslöv	» 5,400
Söderhamn	» 6,000
Summa kronor 21,400.	

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett anslag å 13,700 kronor. Anslagssänkningen motiveras med att understödet till det under ombildning till statligt gymnasium varande kommunala gymnasiet i Lidingö från och med nästa budgetår helt bortfaller, medförande en anslagsminskning med 2,500 kronor, och att understöden till de likaledes under ombildning till statliga gymnasier varande kommunala gymnasierna i Eslöv och Motala minskas med 2,700 kronor, respektive 2,500 kronor.

Skolöverstyrelsen har sedermera i skrivelse den 28 oktober 1937 tillstyrkt ett understöd med 8,000 kronor till kommunala gymnasiet i Hässleholm och på grund härav hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår bestämmas till 21,700 kronor.

Departementschefen.

1937 års riksdag beslutade, att det kommunala gymnasiet i Eslöv skulle ombildas till högre samläroverk. Det kan ifrågasättas, huruvida icke förevarande del av vårt land genom nämnda och tidigare av statsmakterna fattade beslut försetts med ett tillräckligt antal statliga eller statsunderstödda gymnasielinjer. Utan att nu vilja taga någon bestämd ställning till detta spörsmål anser jag saken i varje fall så pass diskutabel, att jag icke nu är beredd att utan närmare övervägande tillstyrka statsbidrag till det kommunala gymnasiet i Hässleholm. Förevarande anslag bör på grund härav, i överensstämmelse med överstyrelsens förslag i övrigt, för nästa budgetår bestämmas till 13,700 kronor, innebärande en anslagsminskning med 7,700 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag
av kronor 13,700.

[119.] 14. **Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor, förslagsanslag.** 15. **Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor, förslagsanslag.** Dessa båda anslag äro för budgetåret 1937/1938 uppförda med respektive 1,055,300 kronor och 1,595,400 kronor.

Jag har för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att för 1938 års riksdag förelägga förslag till lönerreglering för lärare, anställda vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor. Förevarande båda anslag — ävensom motsvarande anslag till högre folkskolor — böra på grund härav i riksstatsförslaget upptagas med beräknade belopp. Jag uppskattar för nästa budgetår anslaget till bidrag till kommunala flickskolor till 1,520,000 kronor och anslaget till bidrag till kommunala mellanskolor till 2,440,000 kronor samt hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition angående lönerreglering för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/1939

dels till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor* ett *förslagsanslag* av kronor 1,520,000;

dels ock till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor* ett *förslagsanslag* av kronor 2,440,000.

[120.] 16. **Kommunala läroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor, reservationsanslag.** Till förevarande ändamål har sedan budgetåret 1936/1937 utgått ett anslag av 5,000 kronor, varav 2,000 kronor belöpt på kommunala flickskolor och 3,000 kronor på kommunala mellanskolor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 4,000 kronor till 9,000 kronor, varav 4,000 kronor för kommunala flickskolor och 5,000 kronor för kommunala mellanskolor. Som motiv härför har i fråga om de kommunala flickskolorna erinrats om det stigande antalet sådana skolor och i fråga om de kommunala mellanskolorna framhållits önskvärdheten överhuvudtaget av icke alltför knappt utmäta anslag till resestipendier åt lärare i främmande levande språk.

Då de nuvarande anslagsbeloppen beräknades, funnos 21 kommunala flickskolor och 48 kommunala mellanskolor. Den 1 juli 1937 uppgick antalet kommunala flickskolor till 26 och antalet kommunala mellanskolor till 53. På grund av den ej oväsentliga ökningen av antalet skolor synes det motiverat, att något höja ifrågakvarande anslagsbelopp. För de kommunala flickskolorna räknar jag med en höjning av 700 kronor till 2,700 kronor och för de kommunala mellanskolorna med 300 kronor till 3,300 kronor.

Förevarande anslag bör således för nästa budgetår disponeras på följande sätt:

1. Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala flickskolor	kronor 2,700
2. Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala mellanskolor	» 3,300
	Summa kronor 6,000.

Anslaget bör således för nästa budgetår bestämmas till 6,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Kommunala läroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 6,000.

[121.] 17. **Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor, förslagsanslag.** Anslaget är nu uppfört med 535,500 kronor, av vilket belopp disponeras till understöd 197,000 kronor, till lönetillägg åt lärarinnor förslagsvis 42,500 kronor och till tillfällig löneförbättring förslagsvis 296,000 kronor.

Såsom närmare framgår av punkten 130 i 1937 års åttonde huvudtitel (sid. 359), hava sedan budgetåret 1933/1934 gällt vissa restriktiva bestämmelser angående statsbidrag till privatläroverk. Dessa bestämmelser innebära för närvarande bland annat, att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 236 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, *dels* att de nu i ämnet gällande bestämmelserna måtte utsträckas att gälla jämväl för budgetåret 1938/1939, dock med den ändringen, att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 225 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk, *dels ock* att förevarande anslag måtte för nyssnämnda budgetår höjas med 5,300 kronor till 540,800 kronor.

Minskningen av det sammanlagda antalet parallellavdelningar motiverar skolöverstyrelsen med att vissa privatläroverk ombildats till kommunala flickskolor. Den begärda anslagshöjningen avser de ur anslaget nu utgående medlen till understöd (nu 197,000 kronor) och motiveras på följande sätt:

I skrivelse den 28 juni 1937 angående fördelningen av statsunderstöden till privatläroverk för budgetåret 1937/1938 hade överstyrelsen meddelat, att för fem av de tolv skolor, som erhöle understöd ur ifrågavarande anslagspost, understöd begärts med förhöjt belopp. Då emellertid den av 1933 års riksdag beslutade begränsningen av understödsbeloppen för undervisning i allmänhet vid högre flickskolor skulle äga tillämpning jämväl under budgetåret 1937/1938, hade överstyrelsen icke ansett sig böra då föreslå någon höjning av understöden till högre goss- och samskolor, i vad desamma avsåge skolstadium motsvarande realskola eller gymnasium, manliga lärare eller undervisning i huslig ekonomi. Vidare ville överstyrelsen upplysnings-

vis meddela, att nyssnämnda understöd till högre goss- och samskolor utgått i ungefär samma utsträckning under en lång följd av år och ej såsom grundunderstöden till de högre flickskolorna minskats på grund av statsfinansiella skäl genom beslut av 1933 års riksdag. Endast i ett fall, nämligen beträffande Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium, syntes överstyrelsen en ökning av understödsbelopp, avseende undervisning i *huslig ekonomi*, med 300 kronor vara motiverad, varför överstyrelsen här finge föreslå en ökning av anslagsposten med 300 kronor.

De av delposten till understöd utgående anslagsmedlen till undervisning i *slöjd eller annat praktiskt arbete* minskades genom beslut av 1933 års riksdag med hänsyn till dåvarande statsfinansiella läge med 5,000 kronor. För budgetåret 1937/1938 hade för ifrågavarande ändamål beräknats 5,550 kronor. Med hänsyn till att från och med läsåret 1937—1938 anslag till undervisning i manlig slöjd åter skulle utgå i full utsträckning vid bland annat kommunala mellanskolor, funne överstyrelsen det skäligt, att även vid de högre goss- och samskolorna understödet till undervisning i manlig slöjd eller annat praktiskt arbete åter måtte utökas med samma belopp, varmed det tidigare minskades, eller med 5,000 kronor till 10,550 kronor.

Enligt vad jag under hand inhämtat, beräknas antalet undervisningsavdelningar i huslig ekonomi vid Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium komma att med läsåret 1938—1939 utökas med en avdelning. Jag anser mig därför böra räkna med den av skolöverstyrelsen föreslagna höjningen med 300 kronor.

Departement-
schefen.

En höjning av de i anslaget ingående medlen till undervisning i slöjd eller annat praktiskt arbete synes mig i hög grad önskvärd. Återgången till de förut rådande anslagsförhållandena torde emellertid, i överensstämmelse med vad som skett beträffande andra, jämförliga skolformer, böra ske successivt. För nästa budgetår föreslår jag, att ifrågavarande anslagsmedel höjas med 3,000 kronor i stället för av överstyrelsen föreslagna 5,000 kronor.

I övrigt har jag intet att erinra mot överstyrelsens anslagsberäkningar och ej heller mot överstyrelsens förslag om att de nu tillämpade allmänt restriktiva bestämmelserna rörande statsbidrag till privatläroverk utsträckas att gälla jämväl under nästa budgetår, dock med den ändringen, att det antal parallellavdelningar, till vilket statsbidrag må utgå, minskas från högst 236 med 11 till högst 225.

Förevarande anslag bör således för nästa budgetår disponeras på följande sätt:

1. Understöd till högre goss- och samskolor.	kronor 200,300
2. Lönetillägg åt lärarinnor vid dessa skolor, <i>förslagsvis</i>	» 42,500
3. Tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid samma skolor, <i>förslagsvis</i>	» 296,000
Summa kronor 538,800.	

Anslaget bör alltså uppföras med 538,800 kronor, innebärande en höjning med 3,300 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att gällande bestämmelser angående statsunderstöd för budgetåret 1937/1938 till statsunderstödda enskilda läroanstalter skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1938/1939, dock att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 225 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk;

dels ock till *Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och skolor* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 538,800.

[122.] 18. **Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor, förslagsanslag.** Detta anslag, som nu är uppfört med 1,479,000 kronor, disponeras med 247,500 kronor till understöd, med förslagsvis 267,800 kronor till lönetillägg åt lärarinnor och med förslagsvis 963,700 kronor till tillfällig löneförbättring.

1933 års riksdag beslutade den ändringen i bestämmelserna angående grundunderstöd till högre flickskola, att sådant understöd finge utgå i regel med högst 4,800 kronor, därest skolan omfattade mer än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan. Denna begränsning har utsträckts att gälla även för innevarande budgetår.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, *dels* att sistnämnda begränsningsföreskrift måtte gälla jämväl för budgetåret 1938/1939, *dels ock* att förevarande anslag måtte för sistnämnda budgetår minskas med 114,000 kronor till 1,365,000 kronor. I skrivelsen hava verkställt följande anslagsberäkningar:

Understöd. På grund av att de tre högre flickskolorna i Malmö ombildats till en kommunal flickskola kunde anslagsposten till Understöd för budgetåret 1938/1939 minskas med 17,200 kronor och på grund av det definitiva nedläggandet av Eksjö läroverk för flickor och Kungsholms läroverk för flickor i Stockholm med 2,500 kronor.

Vänersborgs högre elementarläroverk för flickor tilldelades under budgetåret 1936/1937 ett anslag å 4,500 kronor, avseende undervisning i allmänhet. För innevarande budgetår hade skolans styrelse anhållit om 4,800 kronor. En sådan anhållan hade överstyrelsen funnit skälig, dels med hänsyn till att skolans lärjungeantal under de senaste åren ökats, dels på grund av att understödet för undervisning i allmänhet vid en högre flickskola vanligen utginge med 4,800 kronor. En anslagshöjning å 300 kronor bleve således erforderlig. Vidare ville överstyrelsen föreslå en ökning av anslaget i vad detsamma avsåge bidrag till undervisningen i huslig ekonomi. Orsaken till det ökade anslagsbehovet vore, att de högre flickskolorna i allmänhet numera i allt större utsträckning anordnade undervisning i huslig ekonomi i dels fjärde, dels sjätte årsklasserna, under det att en dylik undervisning

tidigare vanligen ägt rum endast i en årsklass. En sådan omläggning hade gjorts för att vid dessa skolor vinna en viss överensstämmelse med de kommunala flickskolorna, där undervisning i huslig ekonomi ägde rum i två årsklasser. På grund härav ville överstyrelsen till åtta högre flickskolor föreslå en ökning av understödet å sammanlagt *1,900 kronor*.

Förevarande anslagspost torde alltså för budgetåret 1938/1939 böra å ena sidan minskas med $(17,200 + 2,500 =)$ *19,700 kronor* men å andra sidan ökas med $(300 + 1,900 =)$ *2,200 kronor* och således beräknas till *230,000 kronor*.

Lönetillägg åt lärarinnor. Denna post torde för budgetåret 1938/1939 kunna minskas med *700 kronor* på grund av nedläggandet av vissa hithörande läroanstalter och med *22,700 kronor* på grund av ombildningen av de tidigare nämnda tre enskilda flickskolorna till en kommunal flickskola. Posten borde sålunda minskas med $(700 + 22,700 =)$ *23,400 kronor* till *244,400 kronor*.

Tillfällig löneförbättring. Genom ombildningen av de tidigare nämnda tre privata flickskolorna till en kommunal flickskola kunde beräknas en anslagsminskning å denna post med omkring *68,700 kronor* och genom nedläggandet av vissa flickskolor med omkring *4,400 kronor*. Posten kunde alltså minskas med $(68,700 + 4,400 =)$ *73,100 kronor* till *890,600 kronor*.

Mot överstyrelsens ovannämnda förslag, innebärande en förlängning av gällande restriktiva bestämmelser angående grundunderstöd till högre flickskola och en nettominskning av förevarande anslag med *114,000 kronor*, har jag ingenting att erinra. Anslaget bör följaktligen för nästa budgetår bestämmas till *1,365,000 kronor* och disponeras på följande sätt:

Departement-
schefen.

1. Understöd till högre flickskolor	kronor	230,000
2. Lönetillägg åt lärarinnor vid dessa skolor, <i>förslagsvis</i> »		244,400
3. Tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid samma skolor, <i>förslagsvis</i> »		890,600
Summa kronor		1,365,000.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att
dels besluta, att den av 1933 års riksdag beslutade ändringen i fråga om beloppet av grundunderstöd till högre flickskola skall äga tillämpning jämväl för budgetåret 1938/1939;

dels ock till *Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor *1,365,000.*

[123.] **19. Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor, förslagsanslag.** Anslaget, som nu är uppfört med *77,300 kronor*, fördelas med *14,400 kronor* till understöd, *förslagsvis* *8,400 kronor* till lönetillägg åt lärarinnor och *förslagsvis* *54,500 kronor* till tillfällig löneförbättring.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om anvisande av oförändrat anslag för budgetåret 1938/1939.

Departement-
schefen.

I enlighet med överstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 77,300.

[124.] 20. **Privatläroverk: Bidrag till Olofskolan i Stockholm.** För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats ett anslag av 5,000 kronor. Under punkten 131 i sin skrivelse nr 8/1937 framhöll riksdagen, att riksdagen icke velat i och med att nämnda anslag beviljades taga ståndpunkt till frågan, om och i vad mån skolan borde även i fortsättningen stödjas genom riksstatsanslag.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas till 10,000 kronor.

Överstyrelsen erinrar, att

styrelsen för stiftelsen Olofskolan gjort framställning om beredande av understöd åt skolan för budgetåret 1938/1939 ur anslaget *Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor* med 10,000 kronor i grundanslag jämte därmed sammanhängande anslag till tillfällig löneförbättring, dyrtidstillägg och eventuellt lönstillägg åt lärarinnor. Detta skedde med den motiveringen, att styrelsen beslutat genomföra en omorganisation av skolan, vilken avsåges successivt skola träda i kraft från och med höstterminen 1937, och varigenom densamma skulle få karaktären av en examensfri, sju-årig högre samskola med avslutade lärokurser i samtliga läroämnen. Olofskolan avsåges sålunda att bli en i sitt slag fullständig, högre samskola av en typ, som, framhölle styrelsen, det torde vara av värde för det offentliga undervisningsväsendet att få pröva med för staten relativt låga kostnader. Utan bidrag under ovan angivna anslag eller utan extra anslag av motsvarande omfattning såge sig dock skolan ur stånd att förverkliga denna sin plan på en examensfri högre samskola, detta så mycket mindre som skolan redan förut arbetade under svåra ekonomiska omständigheter. Att intet underskott beräknats för läsåret 1937—1938 berodde dels på att skolan då komme i åtnjutande av ett större bidrag på 35,000 kronor från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, dels på att styrelsen tills vidare nödgats avstå såväl från synnerligen önskvärda lokalutvidgningar som från höjningar i de i allmänhet synnerligen låga lärarlönerna, vilka för vissa lärare syntes så mycket knappare tilltagna, som dessa ålagts en synnerligen betungande tjänstgöring. Som emellertid styrelsen för läsåret 1938—1939 icke kunde motse ett större understöd från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse än 15,000 kronor, måste den i statförslaget för detta läsår räkna med en brist att täcka på 34,800 kronor.

Ehuru skolöverstyrelsen uppskattade värdet av den tilltänkta omorganisationen av Olofskolan och ävenledes behjärtade dennas obestriddigen trängande anslagsbehov för läsåret 1938—1939 liksom överhuvudtaget de tryckta ekonomiska förhållanden, under vilka skolan arbetade, ansåge sig överstyrelsen likväl nu liksom år 1936 böra avstyrka, att ett understöd till densamma beviljades ur anslaget till bidrag till högre goss- och samskolor. Skolan hade alltjämt karaktär av en försöksskola, vars program ännu ej torde kunna anses mer än delvis förverkligat, och vore till sin karaktär art-

skild från de skolor, som tilldelades understöd ur ifrågavarande anslagspost. Som emellertid överstyrelsen i många delar uppskattade det pedagogiska arbete, som utfördes vid skolan, och ansåge det vara rimligt, att statsmakterna skänkte denna sitt ekonomiska stöd, i synnerhet sedan möjlighet att erhålla understöd från enskilt håll starkt beskurits, ansåge överstyrelsen skäligt tillstyrka beviljandet av ett understöd till skolan i ett för allt på 10,000 kronor.

Olofskolans föräldraförening och *stiftelsen Olofskolans styrelse* hava i särskilda skrivelser ytterligare framhållit behovet av ökat statsbidrag.

Under punkten 133 i 1937 års åttonde huvudtitel angav jag de skäl, som enligt min mening motiverade statsunderstöd till Olofskolan. Den uppfattning, jag då tillkännagav, har jag ingen anledning att ändra. Att skolan icke tillämpar hävdvunna metoder vid undervisningen utan gripit sig an med en pedagogisk försöksverksamhet och att den i vissa avseenden i sin organisation avviker från det vedertagna, synes mig icke göra den mindre förtjänt av statens stöd. I betraktande av att anslaget till privatläroverk ursprungligen avsågs för läroanstalter, där nya undervisningsmetoder kommo under prövning, borde strängt taget intet vara att erinra mot att inränga skolan bland de från nämnda anslag understödda läroanstalterna. Jag vill dock icke ännu förorda en sådan åtgärd utan tillstyrker, att ett särskilt anslag beviljas skolan i likhet med vad som skedde förra året. Det bör framhållas, att ett sådant understöd för staten sannolikt icke ställer sig dyrare utan snarare billigare, än om staten skulle genom någon av sina egna läroanstalter tillhandagå Olofskolans nuvarande lärjungar med undervisning. Nämnas må, att elevantalet vid skolan — inklusive 56 elever i de förberedande klasserna — vårterminen 1937 utgjorde 192.

Departement-
schefen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och med beaktande av skolans bekymmersamma ekonomiska förhållanden, vilka belysas i de till ärendet hörande handlingarna, anser jag mig böra biträda överstyrelsens förslag om en höjning av statsbidraget med 5,000 kronor till 10,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Privatläroverk: Bidrag till Olofskolan i Stockholm*
för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag av kronor 10,000.

[125.] 21. **Privatläroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk, reservationsanslag.** Förevarande anslag är nu uppfört med 4,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 erinrat om dessa stipendiernas stora betydelse och fördenskull föreslagit en anslagshöjning med 2,000 kronor till 6,000 kronor.

Under budgetåren 1925/1932 anvisades för ändamålet ett anslag av 6,000 kronor. Antalet statsunderstödda privatläroverk har minskats från 102 under

Departement-
schefen.

budgetåret 1925/1926 och 91 under budgetåret 1931/1932 till 56 under budgetåret 1937/1938. Med hänsyn till den betydande nedgången av antalet ifrågakommande läroanstalter synes det nu utgående anslaget till resestipendier vara förhållandevis rikligt tilltaget i jämförelse med de anslag, som ställdes till förfogande under budgetåren 1925/1932. Jag kan på grund härav icke tillstyrka en höjning av anslaget och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 4,000.

[126.] 22. Privatläroverk: Bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa, förslagsanslag. Förevarande anslag är nu uppfört med 12,900 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 — under hänvisning till en av ordföranden för nämnda kassa verkställd beräkning rörande medelsbehovet för nästa budgetår — hemställt, att anslaget måtte för budgetåret 1938/1939 sänkas med 1,300 kronor till 11,600 kronor.

Departement-
mentschefen.

Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 11,600.

[127.] 23. Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, förslagsanslag. Till förevarande ändamål hava under nedannämnda budgetår anvisats:

1930/1931	kronor 7,000
1931/1932	» 23,000
1932/1933	» 41,000
1933/1934	» 36,800
1934/1935	» 47,000
1935/1936	» 50,000
1936/1937	» 58,000
1937/1938	» 52,500.

Under budgetåret 1936/1937 utgick ersättning till 22 ämneslärarinnor, 2 övningslärarinnor och 3 förutvarande lärarinnor vid förberedande klasser.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 beräknat, att ersättning kommer att under budgetåret 1938/1939 utgå till 16 ämneslärarinnor, omkring 3 övningslärarinnor och 2 förutvarande lärarinnor vid förberedande klasser, samt har hemställt, att anslaget måtte för nämnda budgetår minskas från 52,500 kronor med 8,400 kronor till 44,100 kronor.

Mot överstyrelsens kalkyler har jag endast den erinran att göra, att anslaget torde böra för budgetåret 1938/1939 uppföras med jämnt 44,000 kronor, innebärande en anslagsminskning med 8,500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 44,000.

[128.] 24. **Understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd.** För vardera av budgetåren 1930/1938 hava för ändamålet anvisats 19,000 kronor. Ur anslaget utgår bidrag med 10,000 kronor till föreningen Handarbetets vänner och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm och med 9,000 kronor till Maria Nordenfelts högre handarbetslärarinneseminarium i Göteborg.

I skrivelse den 30 augusti 1937 har *skolöverstyrelsen* — med förmälan att framställning gjorts om höjning av understödet till förstnämnda seminarium med 2,866 kronor till 12,866 kronor — anfört, att inga nya omständigheter tillkommit eller åberopats som bevis för nödvändigheten av en höjning av anslaget och på grund härav hemställt om anvisande av oförändrat anslag för nästa budgetår.

Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag av kronor 19,000.

[129.] 25. **Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.** Det till denna skola alltsedan budgetåret 1925/1926 utgående årliga statsanslaget å 80,000 kronor sänktes år 1933 till 70,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 tillstyrkt en av fackskolans styrelse gjord hemställan om höjning av anslaget till 75,000 kronor för nästa budgetår.

Under punkten 137 i 1937 års åttonde huvudtitel avstyrkte jag en höjning av förevarande anslag. Jag saknar anledning att nu intaga en annan ståndpunkt och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag av kronor 70,000.

[130.] 26. **Understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål.** Detta anslag utgick för budgetåren 1923/1933 med 16,000 kronor samt har för ettvar av budgetåren 1933/1938 bestämts till 12,000

kronor. Av anslaget utgår hälften till kurs, anordnad vid Ateneum för flickor i Stockholm, och hälften till en av Göteborgs allmänna folkskolestyrelse upprättad kurs.

I särskilda ansökningar hava *styrelsen för Ateneum för flickor och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse* anhållit om ett understöd av 6,000 kronor för vardera läroanstalten under läsåret 1938—1939. *Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 30 augusti 1937 tillstyrkt dessa framställningar.

Departement-
schefen.

Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag
av kronor 12,000.

[131.] 27. **Nämnden för granskning av läroböcker.** Genom beslut den 30 oktober 1936 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla en sakkunnig för att inom departementet biträda med fortsatt beredning av frågan om läroböcker vid allmänna läroverk och folkskolor m. fl. undervisningsanstalter. *Den sakkunnige* har i december 1937 framlagt förslag angående en nämnd för granskning av läroböcker m. m.

Departement-
schefen.

I avbidan på det förslag i ämnet, som kan varda riksdagen förelagt, torde i riksstatsförslaget för nästa budgetår böra beräknas medel för ändamålet. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *Nämnden för granskning av läroböcker* för budgetåret 1938/1939 beräkna ett anslag av kronor 15,000.

[132.] 28. **Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet.** Särskilda sakkunniga hava den 28 januari 1937 avgivit betänkande och förslag, innefattande bland annat upprättande av en central instans för ledning och kontroll av Sveriges skolungdomsutbyte med utlandet.

Departement-
schefen.

Den pågående utredningen av föreliggande fråga läser kunna avslutas i så god tid, att förslag i ämnet kan föreläggas 1938 års riksdag. I avbidan därpå torde i riksstatsförslaget för budgetåret 1938/1939 böra beräknas ett anslag för ändamålet. Preliminärt uppskattar jag anslagsbehovet till ett belopp av 2,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna till *Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet* för budgetåret 1938/1939 ett anslag av kronor 2,000.

I. Folkundervisningen.

Anstalter för lärarutbildning m. m.

[133.] 1. **Folkskoleseminarier: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag, som nu är uppfört med 1,910,000 kronor, disponeras på grund av den från och med den 1 januari 1938 genomförda löneregleringen för lärarpersonalen vid folkskoleseminarierna jämlikt två avlöningsstater, den ena gällande för förra och den andra för senare delen av budgetåret 1937/1938 (jfr statsliggaren för nämnda budgetår, sid. 521 ff.).

Innan jag ingår på frågan om beräkningen av förevarande anslag för nästa budgetår, vill jag beröra spörsmålet om åtgärder för beredande av särskild undervisning och utbildning för psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren, i vilket ämne 1932 års *seminariesakkunniga* den 28 april 1936 avgivit betänkande med utredning och förslag (statens offentliga utredningar 1936: 31).

Folkskolestadgan innehåller föreskrift om att det för varje skoldistrikt föreskrivna reglementet skall upptaga bestämmelser om hjälpundervisning för svagt begåvade barn, där sådan är anordnad. Enligt av de sakkunniga lämnade uppgifter uppgick läsåret 1934—1935 antalet barn i hjälpklasser till 3,794 och antalet i hjälpklasser tjänstgörande lärare till 264.

De sakkunniga framhålla, att säkra uppgifter om antalet psykiskt efterblivna barn i skolåldern för närvarande icke stå till buds. En enhetlig och tillräckligt omfattande undersökning rörande denna sak syntes de sakkunniga vara synnerligen önskvärd. De sakkunniga hava därför icke sett sig i stånd att framlägga förslag om särskild undervisning för *alla* psykiskt efterblivna barn i rikets folkskolor. De hava stannat vid att föreslå åtgärder i syfte att stimulera de lokala skolstyrelserna till att upprätta hjälpklasser på allt flera orter, där förutsättningar härför funnes, varjämte anordningar borde åstadkommas, som gjorde det möjligt för barn även från andra orter att i största möjliga utsträckning draga nytta av befintliga hjälpklasser utanför den egna hemorten. De sakkunniga hava föreslagit, att i folkskolestadgan skulle införas en bestämmelse om att för lärjungar, som, utan att vara sinnesslöa, dock på grund av psykisk efterblivenhet icke kunde tillgodogöra sig skolans vanliga undervisning, skulle särskild för dem

lämpad undervisning i hjälpklasser kunna anordnas, om skolväsendets omfattning och förhållandena i övrigt så medgäve.

Rörande de av de sakkunniga i övrigt föreslagna åtgärderna lämnas i betänkandet å sid. 96 f. ett sammandrag, till vilket här hänvisas.

I detta sammanhang torde böra närmare beröras allenast frågan om utbildning av lärare för undervisning i hjälpklass.

Av betänkandet inhämtas, att vissa kurser för utbildning av hjälpklasslärare på senare tid anordnats med stöd av statsmedel, bland annat vid folkskoleseminariet i Stockholm under åren 1926—1932. De vid nämnda seminarium anordnade kurserna omfattade varje gång 100 dagar och förmedlade under de år, de anordnades, utbildning åt sammanlagt 61 lärare. Varje år utgick till högst sex deltagare dagtraktamente å 2 kronor 50 öre under villkor, att vederbörande skoldistrikt för enahanda ändamål tillskjutit minst lika stort belopp. Jämlikt beslut av 1927 års riksdag erhöi ordinarie och extra ordinarie lärare vid folkskola ersättning för vad de för deltagande i kursen finge avstå utöver $\frac{1}{3}$ av den kontanta begynnelselönen. På grund härav blev förlusten av avlöningsmedel icke större än vid tjänstledighet för sjukdom. De till kursen utgående anslagen indrogos av statsfinansiella skäl.

De sakkunniga framhålla, att man vid ordnandet av hjälpklasslärarutbildningen hade två olika grupper av lärare att taga hänsyn till, nämligen dels sådana lärare, som redan arbetade i hjälpklass utan att hava fått särskild utbildning och som önskade göra sig bättre skickade för detta arbete, dels unga lärare, som önskade göra sig kompetenta för undervisning i hjälpklass.

Det vore så mycket angelägnare att bereda de i hjälpklass tjänstgörande lärarna kompletterande utbildning, som möjligheterna till egna studier av brist på litteratur på nordiska språk vore starkt begränsad. Av de nuvarande hjälpklasslärarna hade endast ett fåtal genomgått den förut omtalade utbildningskursen vid folkskoleseminariet i Stockholm. Att beräkna det årliga behovet av hjälpklasslärare vore vanskligt, då lärare ofta lämnade hjälpklasstjänstgöringen utan att avgå från lärartjänst överhuvud och då behovet av nyrekrytering vore beroende av hjälpklassväsendets utveckling. De sakkunniga, som räknade med ett totalbehov av 350 hjälpklasslärare under de närmaste åren och med en tjänstetid i hjälpklass av ungefär 25 år, hade uppskattat det årliga behovet av tillskott till hjälpklasslärarkåren till 15.

Lärarutbildningen torde böra ordnas så, att det upprättades dels en permanent längre utbildningskurs för den sistnämnda kategorien lärare, dels såsom en mera tillfällig åtgärd under de närmaste åren en kortare fortbildningskurs för redan i tjänst varande hjälpklasslärare.

Utbildningskursen för hjälpklasslärare borde enligt de sakkunnigas mening anordnas av skolöverstyrelsen, förläggas till folkskoleseminariet i Stockholm samt omfatta en vårtermin. Då lärjungar till den hjälpklass, som måste

upprättas inom övningsskolan för kursens skull, måste tagas från Stockholms folkskolor, vilka sålunda inbesparade lärare för en hjälpklass, hade de sakkunniga ansett det icke vara oskäligt påräkna, att Stockholms stad upplåte en lokal utan hyra. För föreläsningar, undervisning i teckning, slöjd och rytmik kunde erforderliga lokaler beredas å seminariet. Enär antalet övningsskollärare vid folkskoleseminariet beräknats för folkskollärarutbildningen, torde en särskild övningsskollärartjänst behöva inrättas för hjälpklasslärarkursen.

Antalet deltagare borde bestämmas till högst 15. För deltagande i kursen borde fordras tre års tjänstgöring i normalklass, dock med möjlighet för överstyrelsen att bevilja dispens. Kursdeltagarna torde böra erhålla samma förmån som de tidigare kursernas, nämligen att ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola erhöles ersättning för vad de för deltagande i kursen nödgades avstå utöver $\frac{1}{3}$ av den kontanta begynnelselönen, så att deras förlust av avlöningsmedel icke bleve större än vid tjänstledighet för sjukdom. Därjämte borde även lämpligt avvägda stipendier stå till förfogande på samma sätt som vid kursen för utbildning av lärare för undervisning i yrkesbestämda fortsättningsskolor samt vid utbildning av blind- och dövstumlärare.

Föreståndare för kursen borde vara en av de sakkunniga föreslagen, vid skolöverstyrelsen knuten hjälpskolekonsulent.

Beträffande kursens anordning i övrigt hänvisas till betänkandet, sid. 86 ff. Kostnaderna för kursen hava av de sakkunniga beräknats på följande sätt:

Avlöning till en övningsskollärare (manlig ordinarie i första lönegraden) inklusive lön, provisorisk avlöningsförbättring och provårsarvode	kronor 4,920
Arvoden för föreläsningar och lektioner	» 6,400
Handledarearvode till i kursen medverkande lärare	» 1,125
15 stipendier à 350 kronor	» 5,250
Expenser	» 405

Summa kronor 18,100.

Något särskilt arvode till ledaren för denna kurs hade ej beräknats, enär de sakkunniga utginge ifrån, att hjälpskolekonsulenten borde sköta denna uppgift som tjänsteåliggande. Skulle detta av någon anledning icke bli möjligt, torde för nämnda uppgift böra beräknas ett arvode av 1,000 kronor.

Arvodet till handledare vid övningsundervisningen beräknades här liksom under den vid seminariet i Stockholm tidigare anordnade kursen efter 25 kronor för varje serie. Sådant arvode vore avsett att utgå såväl till seminariets övningsskollärare i hjälpklassavdelningen som till klassföreståndare i de till kursortens folkskolor hörande hjälpskoleavdelningar, till vilka övningslektioner komme att förläggas.

Fortbildningskurser för redan i tjänst varande hjälpklasslärare torde för undvikande av alltför stora kostnader såväl för staten som för deltagarna lämpligen kunna förläggas till två på varandra följande sommarferier med en längd av fem veckor vardera året. Då i Göteborg funnes intresse för dylik kurs och då denna stad också förfogade över förutsättningar för anordnande av densamma, förordade de sakkunniga, att fortbildningskursen första gången förlades dit. Antalet deltagare torde böra bestämmas till högst 30, varvid de, som haft långvarig tjänstgöring i hjälpklass, borde äga företräde.

Kostnaderna för denna kurs beräknades på följande sätt:

Arvode till föreståndaren	kronor	600
» för föreläsningar och lektioner	»	5,400
30 stipendier à 125 kronor	»	3,750
Expenser	»	250

Summa kronor 10,000.

Enär denna kurs vore avsedd att fördelas på två år, bleve de årliga kostnaderna för varje sådan kurs 5,000 kronor.

Till stipendier hade, såsom av det föregående framgår, för varje deltagare beräknats 350 kronor vid utbildningskursen och 125 kronor vid fortbildningskursen. Sistnämnda belopp vore beräknat efter de grunder, som gällde för stipendium till deltagare i de för sommaren 1936 planerade utbildningskurserna för lärare i arbetskunskap vid fortsättningsskolor, d. v. s. efter 12 kronor 50 för varje vecka, kursen vore avsedd att räcka. Med avseende på utbildningskursen, som skulle pågå under skoltermin och sålunda medföra löneminskning eller löneförlust för deltagarna, hade det ansetts skäligt att räkna med något högre stipendiebelopp eller med omkring 16 kronor i veckan.

Av yttrandena över de sakkunnigas förslag inhämtas bland annat följande:

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 17 november 1936 framhållit, att de sakkunnigas förslag säkerligen vore ganska tillfyllestgörande beträffande städernas och de större samhällenas skolväsen, men lämnade frågan om särskild undervisning åt psykiskt efterblivna barn i den egentliga landsbygdens folkskolor helt olöst. Överstyrelsen, som ansåge sig böra betrakta detta ärende som ett för hela rikets folkskoleväsen gemensamt spörsmål, hade icke kunnat undgå att komma till den uppfattningen, att obligatorisk hjälpskolundervisning för alla psykiskt efterblivna barn vore det mål, som här borde uppställas. Huruvida detta mål vore möjligt att i alla avseenden uppnå, vore visserligen för närvarande undandraget överstyrelsens bedömande. En undersökning rörande antalet psykiskt efterblivna barn i skolåldern sammanhänge så intimt med den av de sakkunniga verkställda utredningen, att den i själva verket bort realiseras i samband med denna. Överstyrelsen har vidare upptagit frågan om stadgad skolplikt i lämpliga anstalter även för bildbara sinnesslöa barn, vilken fråga av de sakkunniga icke ansetts direkt tillhöra det dem lämnade uppdraget. Överstyrelsen ansåge för sin del, att frågan om de sinnesslöa barnens avskiljande från folkskolan och hänvisande till särskilda anstalter vore av synnerlig vikt icke minst för arbetet i folkskolans normalklasser. Sinnesslöa barns närvaro i dylika klasser vore i realiteten lika orimlig, som om man där placerade blinda eller dövstumma, men förekomme icke desto mindre rätt allmänt. Överstyrelsen, som uttalat sin anslutning till flertalet av de av de sakkunniga föreslagna åtgärderna — bland annat i fråga om riktlinjerna för anordnandet av lärarutbildningen — har bland annat hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa ytterligare utredning rörande möjligheterna att få till stånd obligatorisk hjälpskolundervisning för psykiskt efterblivna barn vid rikets folkskolor, vilken utredning borde avse såväl förekomsten och fördelningen av psykiskt efterblivna barn inom riket eller för svenska befolkningsförhållanden representativa områden av riket som möjligheterna till en ändamålsenlig reglering och organisation av hjälpskolundervisning även på landsbygden genom eventuell samverkan mellan olika skoldistrikt

och upprättande av skolhem för psykiskt efterblivna barn. Vidare har överstyrelsen hemställt om åtgärder för fastställande av skolplikt för bildbara sinnesslöa barn i för dem lämpliga anstalter.

Statskontoret har i utlåtande den 30 november 1936 framhållit, att — därest hjälpklasslärarna, såsom de sakkunniga förutsatt, skulle komma att tillerkännas särskilda lönetillägg — tillräckliga skäl icke syntes föreligga att tilldela deltagarna i de ifrågasatta lärarutbildningskurserna stipendier. Statskontoret föreställde sig nämligen, att redan den lockelse, som det särskilda lönetillägget skulle innebära, vore tillräcklig för att erforderlig anslutning till kurserna skulle vinnas. Frågan om ersättning för avstådda löneförmåner borde få sin lösning i samband med behandlingen av det av 1936 års lärarlönesakkunniga framlagda förslaget till lönereglering.

Föreningen för psykologisk-pedagogiska institutet har i utlåtande den 28 november 1936 anfört, att föreningen haft under övervägande att igångsätta en undersökning rörande antalet efterblivna barn i rikets folkskolor.

Styrelsen för Sverges folkskolläraryförbund har framhållit, att — om fortbildningskursen skulle förläggas till sommarferierna — måste så viktiga delar av utbildningen som övningsauskultationen och studiebesöken i skolorna uteslutas ur kursplanen. Förbundsstyrelsen förordade därför, att kursen förlades till sådan tid av året, då skolorna påginge. Lärare, som deltog i de ifrågavarande kurserna, borde under utbildningstiden åtnjuta oavkortad lön i likhet med vad som i motsvarande fall vore förhållandet med statstjänstemännen (kungörelse nr 270/1925, § 15).

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundets avdelning för barnavård har uttalat, att de ifrågasatta åtgärderna borde gälla samtliga barn, som på grund av olika slags kroppsliga och själsliga defekter vore i behov av särskild undervisning i skolan och därmed hörande omvårdnad, som för närvarande icke kunde beredas dem i allmän eller för visst ändamål inrättad skola.

Länsstyrelsen i Uppsala har icke något att erinra mot de av de sakkunniga framställda förslagen men anser det önskvärt, att utredningen fortsättes och därvid får omfatta jämväl omvårdnaden utanför själva skolutbildningen. Saken borde tagas upp i större sammanhang och i samband med barnavårdens förbättrade organisation.

Jämlikt 1936 års riksdags beslut skola folkskoleseminarierna erhålla följande organisation, att träda i successiv tillämpning från och med läsåret 1936—1937:

Seminarierna skola vara till antalet tio, därav sex skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och fyra såsom enkelseminarier, varav två tills vidare. Dubbelseminarierna skola omfatta en 4-årig och en 2-årig linje. Sistnämnda linje utgöres vid fem i seminarierna (i Göteborg, Linköping, Lund, Umeå och Uppsala) av studentkurs, medan den vid ett seminarium (i Falun) är avsedd för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor. De fyra enkelseminarierna (i Kalmar, Karlstad, Luleå och Stockholm) skola innefatta en 4-årig linje. Vid två av enkelseminarierna (i Karlstad och Luleå) finnas reservutrymmen för att möjliggöra utvidgning till dubbelseminarium.

Seminarierna i Karlstad, Linköping och Uppsala äro avsedda för manliga elever, seminarierna i Falun, Kalmar och Stockholm för kvinnliga elever samt seminarierna i Göteborg, Luleå, Lund och Umeå för såväl manliga som kvinnliga elever.

Beräkningarna av förevarande anslag för budgetåret 1936/1937 grundades på den förutsättningen, att i första klassen skulle läsåret 1936—1937 intagas 24 elever vid envar av tio fyraåriga linjer och 24 elever vid envar av tre studentlinjer (Karlstad, Linköping och Stockholm). Vid beräkningarna av anslaget för innevarande budgetår förutsattes, att intagning i första klassen skulle läsåret 1937—1938 ske med 24 elever vid envar av tio fyraåriga linjer och med likaledes 24 elever vid envar av de fem i organisationen ingående studentlinjerna men dessutom med 24 elever i första klassen av en extra studentlinje i Stockholm. Härförutom anordnas under läsåret 1937—1938 den sommarkurs, som enligt 1936 års riksdags beslut skall föregå den tvååriga seminariekursen i Falun. Sistnämnda kurs skall enligt meddelade bestämmelser taga sin början höstterminen 1938.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 2 november 1937 — på grundval av *dels* från statens folkskolinspektörer m. fl. inhämtade uppgifter rörande bland annat den beräknade förändringen av antalet folkskollärartjänster under femårsperioden 1937/1942, *dels ock* från seminariernas rektorer infordrade uppgifter rörande anställningsförhållandena för de lärare, som utexaminerats under de tre senaste åren — utfört beräkningar samt framlagt förslag rörande omfattningen av lärarutbildningen under läsåret 1938—1939.

Lärartillgången under läsåret 1936—1937. Av seminarierektorernas förutnämnda uppgifter och i övrigt utförda undersökningar framginge, att tillgången på lärare icke fullt motsvarat behovet under detta läsår. Att tillgången på lärare varit knapp, framginge också av vad folkskolinspektörerna härom anfört i sina rapporter. Under vårterminen hade mångestädes svårigheter förelegat att anskaffa vikarier, och i åtskilliga fall hade det varit omöjligt att anskaffa kompetent vikarie. Knappheten i lärartillgången syntes särskilt hava gjort sig gällande i Norrland.

Lärartillgången under läsåret 1937—1938. Rektorernas rapporter rörande de under de tre senaste åren utexaminerade elevernas anställningsförhållanden utvisade, att sammanlagt 37 folkskollärare av dessa årgångar varit arbetslösa den 15 oktober 1937. Det övervägande flertalet av dessa hade utexaminerats från seminarier i södra Sverige. Enligt upplysningar, som lämnats av Sveriges allmänna folkskolläraryöfeningss platsförmedlingsbyrå, voro 77 lärare den 15 oktober 1937 anmälda hos byrån såsom platssökande. Av dessa voro 47 utexaminerade under de tre senaste åren, 53 voro från Götaland, 22 från Svealand och 2 från Norrland. Antalet platssökande vid samma tidpunkt år 1935 var 172 och år 1936 91, av vilka de flesta även då voro från södra Sverige.

Tillgången på lärare vore för närvarande knappare än under föregående år. Då vikariebehovet brukade stiga under vårterminen, torde senare hälften av innevarande läsår komma att medföra en brist på lärare.

Lärarbehovet under de närmast kommande åren. De rapporter rörande lärarbehovet, som folkskolinspektörerna lämnat överstyrelsen år 1937, visade, att folkskollärarbehovet vid vårterminens slut år 1937 varit större än något föregående år. Antalet folkskollärare utgjorde då 16,526. Rap-

porterna förutsade därjämte en jämn stegring under de närmast kommande fem åren samt ett lärarbehov år 1942 av omkring 16,650 folkskollärare. Under detta sistnämnda år skulle i så fall ett behov föreligga av ungefär 1,200 lärare mera än vad 1932 års seminariesakkunniga beräknat. Det vore alltså tydligt, att det sjunkande barnantalet i vårt land icke ännu utövat det inflytande på folkskolorganisationen, som de sakkunniga beräknat, och att rationaliseringsåtgärder icke vidtagits i den utsträckning, att de inverkat sänkande på det sammanlagda behovet av folkskollärare. Givetvis hade också införandet av ett sjunde skolår på många platser ökat antalet läraravdelningar. Riksdagens beslut om obligatoriskt införande av sjuårig skolplikt komme givetvis fortfarande att i åtskilliga år framåt motverka en eljest inträdande nedgång i lärarbehovet. En bidragande orsak till stegringen i antalet folkskollärare utgjordes även av de mindre folkskolornas raskt fortgående förändring till folkskolor.

Under sådana förhållanden vore det tydligt, att folkskollärarytbildningen måste under de närmast kommande åren ske i större omfattning än vad som ansetts normalt för den seminarieorganisation, som nu funnes, och vars kapacitet grundats på ett avsevärt mindre lärarbehov än det nuvarande. Emellertid ägde den nuvarande seminarieorganisationen en viss elasticitet, som medgäve någon utökning av examinationen. Av det förut anförda framginge, att det torde bli nödvändigt att nu använda denna möjlighet till utökning av folkskollärarytbildningen.

Intagning av elever vid folkskoleseminarierna år 1938. Enligt vad överstyrelsen på grundval av föreliggande uppgifter kunnat beräkna, skulle under femårsperioden 1937/1942 behovet av nya lärare utgöra sammanlagt ungefär 2,000 (ungefär 400 per läsår). För att fylla detta behov kunde följande lärare påräknas:

1) De lärare, som utexaminerats år 1937	346
2) De nuvarande eleverna vid folkskoleseminarierna, vilka beräknades komma att utexamineras under åren 1938—1941	977
3) De lärare, som intoges i studentlinje åren 1938 och 1939 (utexaminerades år 1940 respektive år 1941)	240
4) De lärare, som intoges i småskollärarynnelinje år 1938 (utexaminerades år 1941)	24

Summa 1,587.

Ett mindre antal av dessa lärare — beräknat till omkring 40 — torde komma att övergå till annan verksamhet, varför blott ungefär 1,550 lärare torde komma att under femårsperioden stå till förfogande för att fylla det förutnämnda behovet av 2,000 lärare. Den brist på omkring 450 lärare, som sålunda skulle uppstå, kunde givetvis icke täckas enbart genom att nya studentklasser intoges. Det vore visserligen möjligt att förlägga sådana till seminarierna i Karlstad, Luleå och Stockholm, men därigenom skulle blott en ökning av 72 elever årligen vinnas. Överstyrelsen skulle utan tvekan tillstyrka intagning av studentklasser vid dessa seminarier år 1938, om överstyrelsen ansåge sig kunna räkna på en fullgod rekrytering av dessa klasser. Tyvärr syntes dock icke detta vara fallet. Vid intagning i studentlinje till innevarande läsår visade det sig, att tillgången på sökande var mycket knapp. Varken i Göteborg, Umeå eller Uppsala erhöles studentlinjerna fullt antal manliga elever, utan sådanaingo överflyttas dit av dem, som godkänts i Linköping eller Lund. De kvinnliga sökandena voro mera fulltaliga, men seminariet i Umeå kunde dock icke fylla sina platser med

egna sökande, utan två elever fingo ditsändas av dem, som godkänts i Stockholm. Överstyrelsen ansåge sig därför icke kunna tillstyrka intagning av mera än en extra studentklass, vilken borde förläggas till Stockholm, där tillräckligt antal sökande alltid torde kunna påräknas.

För fyllande av den förutnämnda bristen återstode därför blott intagning av parallellavdelningar till första klassen på den fyraåriga seminarielinjen. Visserligen komme dessa elever att utexamineras först år 1942, men då, som nämnts, överstyrelsen icke funne det möjligt att föreslå någon mera omfattande utökning av antalet studentklasser, syntes det ofrånkomligt att genom en ökning av antalet elever på den fyraåriga linjen söka så småningom fylla den lärarbrist, som hotade. Utrymme för parallellavdelningar till första klassen vid fyraårig linje finnes vid seminarierna i Karlstad och Luleå, varför överstyrelsen föresloge, att sådana avdelningar inrättades vid dessa seminarier.

På grund av vad sålunda anförts, ansåge sig överstyrelsen böra föreslå, att intagning av elever skedde *dels* i den omfattning, som avsetts såsom normalt för den nuvarande seminarieorganisationen, d. v. s. intagning i första klass av fyraårig linje vid seminarierna i Falun, Göteborg, Kalmar, Karlstad, Linköping, Luleå, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala, av tvåårig studentlinje vid seminarierna i Göteborg, Linköping, Lund, Umeå och Uppsala, samt av tvåårig linje för småskollärarinnor i Falun, *dels ock* ytterligare i en avdelning av första klass av fyraårig linje vid seminarierna i Karlstad och Luleå och i första klass av tvåårig studentlinje i Stockholm.

Härigenom skulle i första klass av fyraårig linje komma att intagas (12×24) 288 elever, i första klass av studentlinje (6×24) 144 elever och i första klass av linje för småskollärarinnor 24 elever, eller sammanlagt (288 + 144 + 24) 456 nya elever, av vilka 144 kunde väntas bli utexaminerade år 1940, 24 år 1941 och 288 år 1942.

Hur klassavdelningarna vid folkskoleseminarierna fördelade sig under innevarande läsår och — enligt överstyrelsens nu framlagda förslag — läsåret 1938—1939, framginge av följande översikt:

1937—1938		Antal av- delningar	1938—1939		Antal av- delningar
Falun	I ⁴ , II ⁴ , IV ⁴ , I ³ (förberedande kurs)	4	I ⁴ , II ⁴ , III ⁴ , I ² (förberedande kurs), I ²		5
Göteborg	I ⁴ , II ⁴ , III ⁴ , 2 IV ⁴ , I ²	6	I ⁴ , II ⁴ , III ⁴ , IV ⁴ , I ² , II ²		6
Kalmar	I ⁴ , II ⁴ , IV ⁴	3	I ⁴ , II ⁴ , III ⁴		3
Karlstad	I ⁴ , II ⁴ , IV ⁴ , II ²	4	2 I ⁴ , II ⁴ , III ⁴		4
Linköping	I ⁴ , II ⁴ , IV ⁴ , I ² , II ²	5	I ⁴ , II ⁴ , III ⁴ , I ² , II ²		5
Luleå	I ⁴ , II ⁴ , 2 IV ⁴	4	2 I ⁴ , II ⁴ , III ⁴		4
Lund	I ⁴ , II ⁴ , 2 IV ⁴ , I ²	5	I ⁴ , II ⁴ , III ⁴ , I ² , II ²		5
Stockholm	I ⁴ , II ⁴ , IV ⁴ , I ² , II ²	5	I ⁴ , II ⁴ , III ⁴ , I ² , II ²		5
Umeå	I ⁴ , II ⁴ , 2 IV ⁴ , I ²	5	I ⁴ , II ⁴ , III ⁴ , I ² , II ²		5
Uppsala	I ⁴ , II ⁴ , 2 IV ⁴ , I ²	5	I ⁴ , II ⁴ , III ⁴ , I ² , II ²		5
Växjö	IV ⁴	1			—

På grund av att seminarierna för närvarande icke hade fullt antal klassavdelningar och vissa svårigheter därför förelegat att i full utsträckning sysselsätta den ordinarie lärarpersonalen, hade Kungl. Maj:t medgivit, att rektor och ordinarie lärare vid folkskoleseminarium finge under läsåret 1937—1938, där så påkallades av inskränkningar i seminariets verksamhet och möjlighet ej föreläge att sysselsätta vederbörande för andra undervisningsändamål, på därom av rektor gjord framställning kunna av överstyrelsen tilldelas tjänstgöring med mindre antal veckotimmar än vad i sådant hänseende vore föreskrivet. Då antalet klassavdelningar ej heller under läsåret 1938—1939 komme att uppgå till det normala, torde enahanda medgivande vara erforderligt även för nämnda läsår.

De beräkningar och förslag, som överstyrelsen enligt det föregående framlagt, vore grundade på bland annat den förutsättningen, att folkskollärare fortfarande skulle avgå med pension vid 60 års ålder. Skulle emellertid sådana ändringar i gällande pensionsbestämmelser vidtagas, att pensionsåldern för folkskollärare skulle höjas, torde de framlagda beräkningarna och förslagen kräva viss justering. Det syntes överstyrelsen sannolikt, att den intagning i parallellavdelningar till första klass av fyraårig linje, som överstyrelsen föreslagit, i så fall skulle vara överflödigt.

Skolöverstyrelsen har i samma skrivelse hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med 1,952,000 kronor. Av anslagsberäkningarna inhämtas följande:

Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. Överstyrelsen har räknat med att från och med nästa budgetår skulle vid folkskoleseminarierna erfordras samtliga de ordinarie övningsskollärartjänster, som av 1936 års riksdag förutsatts skola finnas anställda vid dessa seminarier efter seminarieorganisationens fullständiga genomförande. Antalet ordinarie övningsskollärartjänster, som enligt den för folkskoleseminarierna från och med den 1 januari 1938 gällande personalförteckningen (jfr statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 528) uppgår till 74, borde följaktligen höjas med 2 till 76. I övrigt har icke ifrågasatts någon ändring i nämnda personalförteckning. Den sammanlagda avlöningen för de ordinarie lärare, som sålunda under budgetåret 1938/1939 skulle komma att finnas vid folkskoleseminarierna, utgjorde 1,822,170 kronor. Överstyrelsen hade vid beräkning av denna summa räknat med avlöningar i högsta förekommande löneklass utom i fråga om de tjänster, som vore förbehållna kvinnlig innehavare, där avlöning beräknats efter högsta för kvinnlig lärare förekommande löneklass. För övningslärare hade antagits en tjänstgöring av 30 timmar i veckan. Från den sålunda beräknade summan borde frånräknas pensionsavdrag, i vad det gällde tjänstepension, vilka tillsammans uppginge till 56,052 kronor. Däremot kunde pensionsavgifter för familjepension icke avdragas, då denna fråga ännu icke vore reglerad. Efter avdrag av nyssnämnda pensionsavdrag utgjorde anslagsbehovet å här förevarande post (1,822,170 — 56,052 =) 1,766,118 kronor. Detta belopp torde dock icke i verkligheten erfordras, dels på grund av att alla manliga lärare icke skulle åtnjuta lön i den beräknade löneklassen, dels emedan kvinnliga lärare under viss övergångstid skulle erhålla lön i lägre löneklass än manliga lärare. Om denna senare över-

gångsanordning beaktades, torde nyssnämnda summa kunna minskas med åtminstone 60,000 kronor till 1,706,000 kronor.

Enligt § 14 i det av riksdagen godkända förslaget till avlöningsreglemente för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsen skulle *kallortstillägg* utgå till lärare å vissa orter. Vad folkskoleseminarierna beträffade, torde sådant tillägg endast ifrågakomma för lärarna vid seminarierna i Luleå och Umeå. Överstyrelsen räknade med att dessa städer hänfördes till tredje, respektive första kallortsklassen och beräknade de för ändamålet behövliga medlen till 5,010 kronor.

Å förevarande post torde alltså erfordras ett anslag av förslagsvis (1,706,000 + 5,010 =) 1,711,010 kronor eller i avrundat belopp *1,711,000 kronor*.

Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat. Under senare delen av år 1937 vore, erinrar överstyrelsen, vid folkskoleseminarierna en lektor, en adjunkt, en övningsskollärare och två lärare i trädgårdsskötsel uppförda å övergångsstat. Under vårterminen 1938 komme, enligt den från och med den 1 januari 1938 gällande personalförteckningen, även de kvarvarande lärarna vid seminariet i Växjö att uppföras å övergångsstat, nämligen en rektor, en lektor, en lärare i musik, en lärare i manlig slöjd, en lärarinna i kvinnlig slöjd i övningsskolan samt två övningsskollärare.

Överstyrelsen räknade med att en lektor, en lärarinna i kvinnlig slöjd i övningsskolan och samtliga här ovan upptagna övningsskollärare skulle kunna förflyttas till tjänster vid annat seminarium. I vad mån detta kunde ske med övriga under vårterminen 1938 å övergångsstat upptagna lärare kunde överstyrelsen icke nu bedöma, varför överstyrelsen beräknade avlöning å övergångsstat åt dessa lärare för budgetåret 1938/1939 och uppskattade kostnaderna här för till förslagsvis *45,200 kronor*.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t. 1932 års seminariesakkunniga hade föreslagit, att arvoden åt *seminarieläkare* skulle beräknas efter 225 kronor för seminarieavdelning och 50 kronor för övnings-skolavdelning. Emot dessa grunder hade riksdagen intet att erinra. Vid normal omfattning av den nya seminarieorganisationen skulle enligt dessa grunder utgifterna på denna post uppgå till 15,500 kronor. Å ifrågavarande arvoden skulle dyrtidstillägg icke utgå. I enlighet med det förslag rörande seminariernas omfattning under budgetåret 1938/1939, som överstyrelsen enligt det föregående framlagt, beräknade överstyrelsen anslagsbehovet under denna delpost till *14,300 kronor*, d. v. s. 700 kronor mindre än under innevarande budgetår.

För närvarande utginge till *seminariebibliotekarier* ett arvode, som vid dubbelseminarium utgjorde 900 kronor och vid enkelseminarium 500 kronor. Dock hade vissa jämkningar i nämnda belopp vidtagits på grund av förekommande inskränkning respektive utvidgning av seminarieorganisationen. Det anslag, som utginge för innevarande budgetår, utgjorde 8,000 kronor. Om det erforderliga anslaget för budgetåret 1938/1939 beräknades efter samma grunder, borde å här förevarande post upptagas 7,300 kronor.

Emellertid föreslår överstyrelsen, att ifrågavarande befattningshavare skulle beredas kompensation för den minskning i dyrtidstilläggs storlek, som övergången till det nya lönesystemet medfört. Det av överstyrelsen härutinnan framlagda förslaget innebär, att arvoden till bibliotekarier skulle utgå med 1,025 kronor vid dubbelseminarium och 575 kronor vid enkelseminarium. Med viss jämkning uppåt och nedåt av dessa belopp på grund av det antal klasser, som seminarierna under nästkommande budgetår enligt

överstyrelsens förslag skulle omfatta, borde det erforderliga anslaget under sådana förhållanden böra uppskattas till 8,275 kronor, d. v. s. 275 kronor mera än under innevarande budgetår.

För närvarande utginge till *biträden å rektorsexpeditionerna* arvode, som vid dubbelseminarierna utgjorde 550 kronor och vid enkelseminarierna 450 kronor. Dock hade vissa jämkningar i nämnda belopp vidtagits på grund av förekommande inskränkning, respektive utvidgning av seminarieorganisationen. Det anslag, som utginge för innevarande budgetår, utgjorde 5,700 kronor. Om det erforderliga anslaget för budgetåret 1938/1939 beräknades efter samma grunder, borde å här förevarande post upptagas ett anslag av 5,250 kronor.

I syfte att bereda kompensation för nyssberörda minskning i dyrtidstilläggen och i anslutning till ett av de sakkunniga för utredning rörande den ekonomiska förvaltningen vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter framlagt förslag förordar emellertid överstyrelsen, att arvoden till biträden å rektorsexpeditionerna skulle i fortsättningen utgå dels med ett grundarvode å 300 kronor för folkskoleseminarium med undantag av provårseminarium, där grundarvudet skulle utgöra 400 kronor, dels med ett tilläggsarvode beräknat efter 35 kronor för varje avdelning i seminariet och dess övningsskola. Å dessa arvoden skulle dyrtidstillägg icke utgå. Då folkskoleseminarierna under budgetåret 1938/1939 beräknades omfatta 47 seminarie- och 79 övningsskolavdelningar, skulle det för nämnda budgetår erforderliga anslaget å här ifrågakommande post utgöra $(2 \times 400 + 8 \times 300 + 126 \times 35 =)$ 7,610 kronor.

I avlöningsreglementet för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsen stadgades i § 28 bland annat, att lärare, som för minst en termin förordnats att vara föreståndare för *provårskurs* vid folkskoleseminarium, skulle åtnjuta särskilt arvode härför med 1,200 kronor för år och att lärare i läsamne samt övningsskollärare vid provårseminarium skulle åtnjuta ett särskilt arvode med 300 kronor för år. Då överstyrelsen beräknade, att seminarierna i Göteborg och Stockholm fortfarande skulle vara provårseminarier samt att nyssnämnda arvoden skulle utgå till två rektorer med 1,200 kronor och till 16 ämneslärare och 19 övningsskollärare med 300 kronor, borde anslaget till dessa arvoden för budgetåret 1938/1939 upptagas till 12,900 kronor.

Enligt nyssnämnda avlöningsreglemente § 28 e) skulle lärare vid provårseminarium åtnjuta ersättning för i provåret ingående metodiska föreläsningar och kurser ävensom för handledning av lärarkandidater enligt grunder, som bestämdes av Kungl. Maj:t. För närvarande utginge ersättning till handledare med högst 150 kronor för termin för lärarkandidat, som genomginge provår på två terminer, och med högst 250 kronor för termin för lärarkandidat, som genomginge provår på en termin. Arvode till föreläsningar och kurser utginge för närvarande med 30 kronor för föreläsningstimme och 15 kronor för övningstimme. Överstyrelsen förutsatte ingen ändring i dessa grunder för budgetåret 1938/1939. Om för vardera terminen beräknades tio tvåtermins- och fyra enterminkandidater, skulle till anslag till handledararvoden erfordras $(2 \times 10 \times 150 + 2 \times 4 \times 250 =)$ 5,000 kronor. Kostnaderna för föreläsningar kunde beräknas till 1,100 kronor.

De sammanlagda kostnaderna under denna post kunde alltså beräknas till förslagsvis $(12,900 + 5,000 + 1,100 =)$ 19,000 kronor.

Till tilläggsarvoden åt lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurser

för utbildande av kyrkomusiker vore för innevarande budgetår anvisat ett anslag å förslagsvis 4,200 kronor. Ur detta anslag utginge arvode för 6 veckotimmar i musik vid vart och ett av fyra seminarier, alltså sammanlagt 24 veckotimmar. Om dessa timmar bestredes såsom s. k. övertimmar av ordinarie musiklärare i högsta lönegraden (arvode 175 kronor per veckotimme), kunde hela anslaget tagas i anspråk. I regel hade dock arvoden varit lägre, varför icke hela anslaget disponerats.

Såvida under budgetåret 1938/1939 samtliga 24 veckotimmar skulle bestridas av ordinarie lärare, skulle kostnaderna, därest nämnda lärare åtnjöte lön i högsta löneklass, uppgå till ungefär 5,360 kronor. Om åter timlärare skulle anlitas för alla nämnda timmar, skulle erfordras ett belopp på 3,552 kronor. De verkliga kostnaderna komme att ligga någonstades mellan dessa belopp. Överstyrelsen beräknade anslaget till 5,000 kronor, vilket belopp — för avrundning av delpostens slutsumma — lämpligen torde böra utgå med förslagsvis 4,983 kronor.

1936 års riksdag hade medgivit, att *teckningslärarna J. A. Lydh vid seminariet i Luleå och J. E. R. Nyreen vid seminariet i Karlstad* fortfarande skulle äga åtnjuta avlöning såsom lärare vid dubbelseminarium, ehuru ifrågasvarande seminarier förvandlats till enkelseminarier. För detta ändamål vore i avlöningsstaten för tiden 1 juli—31 december 1937 upptaget ett belopp av 2,100 kronor såsom lönetillägg åt nämnda lärare. Ett lika stort belopp vore upptaget i avlöningsstaten för tiden 1 januari—30 juni 1938. Sedan Lydh utnämnts att från och med den 1 oktober 1937 vara teckningslärare vid dubbelseminariet i Göteborg, vore numera något tilläggsarvode för honom icke erforderligt. Vad åter Nyreen anginge, vilken fortfarande vore lärare vid enkelseminarium, ville överstyrelsen anföra följande.

Enligt de avlöningsbestämmelser, som nu gällde, vore teckningslärare vid enkelseminarium garanterad en minimilön motsvarande 15 veckotimmars tjänstgöring. Teckningslärare vid dubbelseminarium vore däremot garanterad en minimilön motsvarande 27 veckotimmars tjänstgöring. Enligt de bestämmelser, som bleve gällande efter den 1 januari 1938, skulle dessa föreskrifter bortfalla. Teckningslärarens lön skulle då vara avpassad efter en tjänstgöring av 30 veckotimmar — oavsett om det vore fråga om dubbel- eller enkelseminarium — och vid över- eller underskjutande timtal skulle visst tillägg respektive avdrag å lönen ske. Lön för samtliga timmar skulle givetvis utgå från anslaget till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. Då sålunda de nya lönebestämmelserna icke gjorde någon skillnad mellan teckningslärare vid enkelseminarium och dubbelseminarium, torde tilläggsarvode till Nyreen hädanefter icke böra beräknas med hänsyn till någon sådan skillnad. Däremot borde givetvis Nyreen fortfarande garanteras så stor avlöning, som motsvarade nuvarande minimitjänstgöring vid dubbelseminarium, d. v. s. 27 veckotimmar. Därest hans tjänstgöring icke skulle uppgå till detta timtal, borde han därför hållas skadeslös genom ett så stort lönetillägg, att han sammanlagt erhöle löneförmåner motsvarande 27 veckotimmars tjänstgöring, med skyldighet för honom att efter beprövande av vederbörande rektor utan ersättning bestrida undervisning vid högre allmänna läroverket i Karlstad eller utföra annat jämförligt arbete vid seminariet eller läroverket under högst så stort antal timmar, att hans sammanlagda tjänstgöring uppginge till 27 veckotimmar.

Nyreens tjänstgöring vid seminariet i Karlstad torde för framtiden hålla sig över 20 veckotimmar och syntes för nästkommande budgetår komma

att omfatta 26 veckotimmar. Det tilläggsarvode, som för nästa budgetår i så fall skulle bli erforderligt, uppginge alltså blott till ett belopp motsvarande 1 veckotimmes tjänstgöring, d. v. s. omkring 225 kronor. Det kunde ifrågasättas, huruvida det vore behöfligt att för detta ändamål uppföra ett särskilt anslag i avlöningsstaten. Det erforderliga beloppet syntes lämpligen böra utgå antingen ur anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat eller ur anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Överstyrelsen föreslog, att det senare måtte ske, och att särskilt anslag för ändamålet icke upptoges i staten.

Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle anse, att behöfligt belopp för tilläggsarvode åt Nyreen fortfarande borde upptagas under särskild rubrik i avlöningsstaten, torde beloppet uppföras förslagsvis, då dess storlek ännu icke kunde bestämt angivas, enär Nyreens tjänstgöring ej kunde så långt i förväg definitivt bestämmas.

Överstyrelsen ville i detta sammanhang upptaga en annan fråga av liknande art. Efter den 1 januari 1938 skulle *trädgårdslärare* vid dubbelseminarium erhålla lön i 17:e lönegraden, under det att sådan lärare vid enkelseminarium vore placerad i 14:e lönegraden. Då emellertid enkelseminarierna vore avsedda att vid behov mottaga dubbla klassavdelningar, kunde det hända, att en trädgårdslärare vid enkelseminarium erhöle lika — eller nästan lika — omfattande arbete som en trädgårdslärare vid ett dubbelseminarium, utan att han därför författningsenligt erhöle motsvarande ökning i lön. I detta avseende vore trädgårdsläraren sämre lottad än övriga övningslärare, vilkas lön automatiskt höjdes, då tjänstgöringen ökade. Det syntes därför rimligt, att trädgårdslärare vid enkelseminarium erhöle visst tilläggsarvode vid de tillfällen, då seminariets organisation utökades.

Enligt överstyrelsens förslag skulle enkelseminarierna i Karlstad, Luleå och Stockholm under budgetåret 1938/1939 intaga flera klassavdelningar än vad deras organisation vore avsedd att normalt omfatta. Vad seminariet i Stockholm beträffade, ville överstyrelsen emellertid — på grund av trädgårdens ringa utsträckning — icke ifrågasätta något tilläggsarvode till trädgårdsläraren. Däremot ansåge överstyrelsen sådant böra lämnas till trädgårdslärarna i Karlstad och Luleå. Undervisningen i trädgårdsskötsel komme att vid de sistnämnda seminarierna under läsåret 1938—1939 hava en omfattning, som med ungefär en tredjedel överstege den normala omfattningen av trädgårdsundervisningen vid ett enkelseminarium. Då avståndet i lönegrader mellan lärarna vid dubbel- och enkelseminarium uppginge till tre lönegrader, syntes det erforderliga tilläggsarvodet lämpligen kunna fastställas till skillnaden mellan två på varandra följande löneklasser, i detta fall 18:e och 19:e löneklasserna. Beloppen skulle, sålunda beräknade, bli 360 respektive 372 kronor.

Det kunde ifrågasättas, huruvida icke även de arvoden, som överstyrelsen här föreslagit, borde utgå ur anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Då de föreslagna tilläggsarvodena till lärarna i trädgårdsskötsel emellertid vore av annan art än det förut omnämnda tilläggsarvodet till teckningsläraren Nyreen, torde det måhända vara lämpligt att uppföra anslaget under särskild rubrik: Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel. Det erforderliga beloppet vore som nämnts 732 kronor.

Till *arvoden till lärare vid förberedande kurs vid seminariet i Falun* erfordrades oförändrat belopp, 1,200 kronor.

Med hänsyn till det föreliggande stora behovet av utbildning av hjälpklasslärare finge överstyrelsen hemställa, att Kungl. Maj:t i proposition till 1938 års riksdag måtte föreslå åtgärder i nämnda syfte.

De av 1932 års seminariesakkunniga beräknade kostnaderna för ifrågavarande kurser belöpte sig på 5,000 kronor per år för fortbildningskursen i Göteborg och 18,100 kronor per år för utbildningskursen i Stockholm, vartill komme arvode å 1,000 kronor till den senare kursens ledare, alltså sammanlagt 24,100 kronor. Med hänsyn till den lönerreglering, som beslutats av 1937 års riksdag, borde kostnaderna — enligt de av de sakkunniga följda grunderna — nu uppskattas till omkring 25,000 kronor.

De sakkunniga hade föreslagit, att deltagare i utbildningskursen i Stockholm, vilka innehade ordinarie eller extra ordinarie anställning vid folkskola, skulle erhålla viss ersättning för mistade löneförmåner, men hade icke inräknat kostnaderna härför i anslaget till kursen. Överstyrelsen föresloge, att de i 13 § av det i propositionen nr 270/1937 föreslagna avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor intagna bestämmelserna rörande lärares avlöning vid tjänstledighet för studier, som på ett påtagligt sätt kunde tjäna undervisningsväsendets intressen, måtte få äga tillämpning för de lärare, som bevistade den föreslagna utbildningskursen, och upptoge därför icke här något särskilt anslag för ersättning åt lärarna för mistade löneförmåner.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Grundavlöningar m. m. Under här ifrågavarande rubrik beräknade överstyrelsen avlöning till extra ordinarie och extra lärare samt timlärare, dock icke till sådana lärare, som vikarierade å vakant tjänst eller för tjänstledig lärare. Avlöning till sådan vikarierande lärare torde nämligen böra utgå från anslagsmedlen till ordinarie lärares avlöning.

Enligt seminariektoreernas beräkning komme behovet av icke-ordinarie lärare under budgetåret 1938/1939 att vara av ungefär följande omfattning:

i läroämnen	113	veckotimmar
» teckning	7	»
» musik	108	»
» gymnastik med lek och idrott	89	»
» manlig slöjd	112	»
» kvinnlig slöjd	64	»
» hushållsgöromål	46	»

Därjämte behövdes tre icke-ordinarie övningsskollärare.

Ifrågavarande undervisning komme att fördelas på extra ordinarie lärare, extra lärare och timlärare. Överstyrelsen beräknade det sammanlagda avlöningsbeloppet med avdrag av pensionsavgifter till ungefär 91,500 kronor. Om härtill lades kallortstillägg med ungefär 700 kronor, bleve det sammanlagda anslagsbehovet 92,200 kronor.

I nyssnämnda belopp inginge även anslag till undervisning i hushållsgöromål vid seminariets i Uppsala övningsskola, vilken undervisning tidigare bekostats av medel, som varit uppförda såsom särskilt anslag i avlöningsstaten.

Emellertid vore det icke möjligt att redan nu med någon större grad av tillförlitlighet beräkna anslagets storlek, när anslagsbehovet vore beroende av åtskilliga ännu ej tillräckligt kända faktorer. Sålunda vore det icke förrän vid läsårets början möjligt att beräkna timtalet för undervisning i

främmande språk vid folkskoleseminarierna, där numera undervisning skulle meddelas i ett obligatoriskt och två frivilliga språk. Behovet av lärartimmar i de frivilliga språken vore beroende av dels hur många elever, som valde sådan undervisning, dels graden av elevernas förkunskaper, och vore därför möjligt att fastställa först vid läsårets början. Men icke ens i det obligatoriska språket vore timtalet konstant utan beroende av i vilken utsträckning klasserna skulle delas på grund av elevernas olika förkunskaper. En annan oberäknelig faktor vore fördelningen av lärartimmarna i övningsämnen mellan ordinarie och icke-ordinarie lärare. De ordinarie övningslärarna vore skyldiga att undervisa intill 30 veckotimmar och ägde rätt åtaga sig intill 34 veckotimmars tjänstgöring. Belastningen av anslaget till icke-ordinarie lärare bleve givetvis i rätt avsevärd grad olika, om de ordinarie övningslärarna skulle bestrida denna övertjänstgöring eller om densamma skulle anförtros åt icke-ordinarie lärare. Även för övningsskolornas vidkommande vore behovet av icke-ordinarie lärare svårt att i förväg fastställa. Så kunde man exempelvis icke känna behovet av timlärare i slöjd och gymnastik, där timtalet vore beroende av i vilken utsträckning klasserna behövde delas, respektive sammanslås, på grund av bland annat fördelningen av gossar och flickor i klassavdelningarna.

Med anledning av de nu omnämnda och andra svårigheter hemställde överstyrelsen, att förevarande delpost måtte uppföras såsom *förslagsanslag*. Posten torde, i enlighet med vad styrelsen anfört, uppföras med *92,200 kronor*.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Avlöningsförhöjningar m. m. Vid beräkning av de avlöningsförhöjningar, som skulle ifrågakomma till icke-ordinarie lärare, hade överstyrelsen förutsatt, att extra lärare vore placerade i lägsta förekommande löneklass men antagit, att extra ordinarie lärare i medeltal kunde placeras i tredje löneklassen inom respektive lönegrad. Överstyrelsen hemställde, att delposten måtte uppföras med förslagsvis *8,500 kronor*.

Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Från här ifrågavarande anslagspost skulle i första hand utgå lärarpersonalens provisoriska dyrortstillägg. Med hänsyn till bestämmelserna i kungörelsen nr 434 1937 torde sådant dyrortstillägg kunna beräknas komma att utgå till lärare vid folkskoleseminarierna i Luleå och Stockholm. För lärare i Stockholm torde dyrortstillägget komma att med 120 kronor överskjuta löneskillnaden mellan två näst efter varandra följande ortsgrupper inom vederbörande löneklass. För lärare i Luleå torde det komma att utgå med ett belopp motsvarande nämnda löneskillnad. Sammanlagda anslagsbehovet beräknades till omkring 12,500 kronor.

Enligt det föregående torde till nu förevarande anslagspost böra räknas ett tilläggsarvode å 225 kronor till teckningsläraren Nyreen vid folkskoleseminariet i Karlstad.

Vidare borde under denna post föras de personliga lönetillägg åt vissa övningslärare vid folkskoleseminarierna, som enligt kungörelsen nr 442 1936 kunde komma att utgå. Summan av dessa lönetillägg kunde beräknas till förslagsvis 2,000 kronor.

Det sammanlagda anslagsbehovet utgjorde sålunda ($12,500 + 225 + 2,000 =$) 14,775 kronor, vilket belopp dock lämpligen — för utjämning av anslagets slutsumma — torde böra utgå med förslagsvis *14,000 kronor*.

Undervisningsväsendets lönenämnd har den 22 november 1937 yttrat sig rörande överstyrelsens förslag i vad det avser tilläggsarvoden åt lärare i trädgårdsskötsel vid vissa folkskoleseminarier.

Nämnden har erinrat, att frågan om tillerkännande av sådana tilläggsarvoden vid folkskoleseminarierna i Karlstad och Luleå på framställning av överstyrelsen varit föremål för prövning av Kungl. Maj:t och 1937 års riksdag (se propositionen nr 271, sid 315, motionen I:293 samt statsutskottets utlåtande nr 189, sid. 134). I likhet med föredragande departementschefen fann statsutskottet, vars uttalande på denna punkt godkändes av riksdagen, att personliga tilläggsarvoden icke borde tillerkännas dessa lärare. Utgångspunkten för förslaget om tilläggsarvoden var vid detta tillfälle den, att de personliga tilläggsarvodena skulle utgå för att hålla de berörda lärarna skadeslösa för den löneminskning, som skulle bli en följd av att seminarierna i Karlstad och Luleå genom 1936 års riksdags beslut förändrats från dubbel- till enkelseminarier.

Den nu föreliggande framställningen utginge från andra förutsättningar. Enligt överstyrelsens i annat sammanhang framställda förslag skulle de ifrågavarande enkelseminarierna i Karlstad och Luleå under budgetåret 1938/1939 intaga flera klassavdelningar än vad deras organisation vore avsedd att normalt omfatta: undervisningen i trädgårdsskötsel komme att vid dessa seminarier under läsåret 1938/1939 hava en omfattning, som med ungefär en tredjedel överstege den normala omfattningen av trädgårdsundervisningen vid ett enkelseminarium.

Lönenämnden delade överstyrelsens uppfattning, att särskilt arvode borde utgå till lärare i trädgårdsskötsel vid enkelseminarium, för den händelse hans tjänstgöringsskyldighet på grund av ökning i antalet klassavdelningar komme att så väsentligt överstiga den normala, att den närmade sig den, som vore gällande för trädgårdslärare vid dubbelseminarium. Den för övriga lärare i övningsämne gällande regeln, att lönen varierade alltefter undervisningsskyldighetens omfattning, vore icke tillämplig på lärare i trädgårdsskötsel, detta enär de sistnämndas tjänstgöringsskyldighet icke till mer än en del kunde mätas i undervisningstimmar. Men om tjänstgöringens omfattning väsentligt ökades utöver den, som legat till grund vid bestämmandet av de ifrågavarande lärarnas löneställning, syntes det skäligt, att lönekomensation i viss utsträckning bereddes i form av särskilt arvode.

Mot de av överstyrelsen föreslagna grunderna för arvodesbeloppens beräkning för budgetåret 1938/1939 hade lönenämnden intet att erinra. Vad beträffade själva beloppen, syntes det senare av dem, vilket avsåge seminariet i Luleå, böra utgå icke med 372 utan med 384 kronor, detta enär Luleå vore sådan ort, å vilken provisoriskt dyrortstillägg utginge (»H-ort»).

Departementschefen.

Frågan om beredande av särskild undervisning och utbildning åt psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren har behandlats av 1932 års seminariesakkunniga, vilka framlagt vissa förslag i ämnet, som i stort sett biträts av de i ärendet hörda myndigheterna. Ifrågavarande spörsmål är av betydelse icke blott för de efterblivna barnen, som hava behov av en för deras fattningsförmåga tillrättalagd undervisning, utan också för skolans övriga lärjungar, vilkas undervisning ofta påverkas i ogynnsam

riktning av de hänsyn, som måste tagas till de efterblivna lärjungarna. Vid en granskning av yttrandena över de sakkunnigas förslag har jag fått den uppfattningen, att det är nödvändigt att, innan man skrider till mera definitiva åtgärder på området, bereda säkrare utgångspunkter för ett övervägande av frågan än de, som nu föreligga, genom en uttömmande undersökning rörande antalet barn i vårt land, som äro i behov av specialundervisning av antydd art. Denna undersökning, som synes kunna omhänderyas av skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen, bör enligt min mening avse även de bildbara sinnesslöa barnen samt de andra kategorier svårfostrade barn, som i detta sammanhang kunna komma i fråga. Beträffande de bildbara sinnesslöa barnen har 1937 års riksdag i skrivelse nr 338 gjort framställning om utredning angående införande av skolplikt. En sådan undersökning som den av mig här åsyftade torde utgöra en nödvändig förutsättning för vidare åtgärder i det av riksdagen angivna syftet.

Mest angeläget synes mig för närvarande vara att bereda möjligheter till utbildning av lärare, lämpade att omhänderya förutnämnda speciella undervisningsuppgifter. Under nuvarande förhållanden synes det nödvändigt att begränsa sig till utbildning av lärare för hjälpklassundervisning i hävdvunnen mening. Längre fram under denna punkt återkommer jag till frågan om anvisande av härför erforderliga anslagsmedel. Under punkten 143 i det följande ämnar jag framlägga förslag om understöd till en enskild anstalt för utbildning av lärare för undervisning av barn, som visserligen icke äro intellektuellt undermåliga, men som på grund av hämnningar eller störningar i känslö- eller viljelivet kunna vara i behov av särskild tillsyn vid skolundervisningen.

Då jag i propositionen nr 271/1937 anmälde frågan om seminarieorganisationens omfattning under läsåret 1937—1938, hade jag anledning framhålla lämpligheten av en viss återhållsamhet vid prövningen av förslag, som innebure hastiga förändringar i folkskoleseminariernas examinationskapacitet. Riksdagen, som uttalade liknande synpunkter, erinrade dessutom om att endast ett år förflutit, sedan riksdagen tog ställning till frågan om seminarieorganisationens normala omfattning, och fann sig icke böra i nämnda hänseende gå längre än Kungl. Maj:t vid sina anslagsberäkningar förutsatt, innebärande intagning under läsåret 1937—1938 av en tvåårig linje utöver dem, som förutsatts skola normalt ingå i seminarieorganisationen. Skolöverstyrelsen hade föreslagit, att härutöver jämväl en extra fyraårig linje skulle igångsättas.

Överstyrelsen har i sitt nu föreliggande förslag gått ett steg längre och förordat, att utöver den av 1936 års riksdag fastställda organisationsplanen skulle under läsåret 1938—1939 intagas ytterligare en avdelning av första klassen av fyraårig linje vid ettvar av folkskoleseminarierna i Karlstad och Luleå och dessutom en första klass av tvåårig studentlinje vid folkskoleseminariet i Stockholm.

Den av överstyrelsen verkställda utredningen synes mig visserligen giva vid handen, att den lärarbrist, som överstyrelsen vid sina beräkningar rörande seminarieorganisationens omfattning under innevarande läsår fann sig böra räkna med, såvitt nu kan bedömas kommer att ytterligare ökas och att följaktligen anledning kan föreligga att i högre grad än redan skett taga i anspråk de examinationsmarginaler, som den nuvarande seminarieorganisationen inrymmer. Beräkningarna innesluta emellertid så många osäkra faktorer, att det icke med visshet kan förutsägas, att utvecklingen kommer att gå i den av överstyrelsen angivna riktningen. Alltfört föreligger enligt min mening fog för en viss försiktighet, vilken synes så mycket mer på sin plats som det nu är fråga om inrättande — förutom av en extra tvåårig linje — av icke mindre än två extra examinationsavdelningar, vilkas elever först om fyra år utexamineras som folkskollärare. Enligt min mening böra under nästa läsår endast följande extra examinationsavdelningar igångsättas, nämligen en tvåårig studentlinje vid folkskoleseminariet i Stockholm och en fyraårig linje vid folkskoleseminariet i Luleå. Att jag anser, att Luleå bör framför Karlstad komma i fråga som förläggningsort för den extra fyraåriga linjen har sin grund i att tillgången på folkskollärare, av överstyrelsens uppgifter att döma, torde vara mindre i de nordligare delarna av vårt land.

Frågan om ändrade bestämmelser rörande pensionering av folkskollärare är ännu icke färdigberedd, men torde kunna framdeles underställas 1938 års riksdag. Därest det skulle befinnas lämpligt att höja den nuvarande pensionsåldern för folkskollärare, synes det kunna ifrågasättas, huruvida den av mig nyss förordade utvidgningen av seminarieorganisationen behöver komma till stånd. Vid anslagsberäkningarna i det följande räkna jag emellertid med att så kommer att bliva fallet. Därest riksdagens beslut rörande pensionering av folkskollärare skulle komma att innebära en höjning av den nuvarande pensionsåldern, lär det ankomma på Kungl. Maj:t att taga under omprövning, om och i vilken omfattning de nyss angivna extra examinationsavdelningarna böra igångsättas.

Överstyrelsen har enligt det föregående utgått från att antalet ordinarie befattningshavare vid folkskoleseminarierna skulle från och med nästa budgetår utökas med två övningsskollärare till 76, d. v. s. till det antal, som av 1936 års riksdag förutsatts skola finnas efter seminarieorganisationens genomförande, och har bland annat på grund härav uppskattat anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* till 1,711,000 kronor. Mot överstyrelsens ifrågavarande förslag har jag två erinringar att göra. För det första torde det med hänsyn till de grunder i övrigt, som tillämpas vid beräkningen av förevarande anslagspost, icke vara behövt att under nämnda post beräkna ett särskilt belopp till bestridande av kostnaderna för kallortstillägg. För det andra bör, i betraktande av att 1938 års riksdag lär komma att föreläggas förslag till familjepensionering för seminarielärare, minskning ske med ifrågakommande familjepensionsavdrag. Nämnda

avdrag torde här kunna beräknas till samma belopp, som tillämpas i fråga om befattningshavare i motsvarande löneställning inom allmänna civilförvaltningen. Familjepensionsavdragen kunna i så fall beräknas till ett sammanlagt belopp av i runt tal 59,500 kronor. Under sådana förhållanden uppskattar jag förevarande anslagspost till (1,711,000 — 5,010 — 59,500 =) i runt tal 1,646,500 kronor. Mot överstyrelsens förslag om meddelande av föreskrifter rörande nedsatt tjänstgöring under läsåret 1938—1939 för rektor och ordinarie lärare har jag intet att erinra.

Det torde kunna förutsättas, att följande befattningshavare vid folkskoleseminarierna komma att under hela eller del av nästa budgetår åtnjuta lön å övergångsstat, nämligen 1 rektor (Växjö), 1 lektor (Landskrona), 1 adjunkt (Falun), 1 lärare i musik (Växjö), 1 lärare i manlig slöjd (Växjö) och 2 lärare i trädgårdsskötsel vid enkelseminarium (Härnösand, respektive Landskrona). Överstyrelsens beräkning av anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å övergångsstat* torde kunna godtagas med den ändringen, att minskning bör ske med ifrågakommande familjepensionsavdrag, d. v. s. med i runt tal 1,800 kronor. Posten bör alltså beräknas till (45,200 — 1,800 =) 43,400 kronor.

Vad angår anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, biträder jag överstyrelsens beräkning av delposten till arvoden åt *seminarieläkare* med den ändringen, att posten, med hänsyn till att jag räknat med en intagningsavdelning mindre än överstyrelsen, upptages med 14,100 kronor. Överstyrelsens förslag rörande beredande av kompensation för minskade dyrtidstillägg för *bibliotekarier* och *biträden å rektorsexpeditionerna* kan jag av skäl, som framgå av vad jag under punkterna 108 och 110 i det föregående yttrat, icke biträda. Jag vill för övrigt fästa uppmärksamheten på att överstyrelsens förslag icke kan anses utgöra en tillfredsställande reglering av förhållandena på detta område, eftersom det förutsätter, att dyrtidstillägg i fortsättningen väl skulle utgå till seminariebibliotekarierna men däremot icke till biträdena å rektorsexpeditionerna. Jag anser mig böra beräkna arvodesmedlen för ifrågavarande befattningshavare efter samma grunder, som tillämpas under innevarande budgetår. Enligt överstyrelsens framställning böra dessa delposter i så fall upptagas till 7,300 kronor, respektive 5,250 kronor. Vid bifall till mitt förslag om begränsning av antalet extra intagningsavdelningar böra motsvarande belopp bestämmas till 7,250 kronor, respektive 5,215 kronor. För att emellertid Kungl. Maj:t skall hava möjlighet att i de fall, då befattningshavaren icke tillika är lärare vid vederbörande läroanstalt och icke kommit i åtnjutande av den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för läroverkslärare m. fl., bereda möjligheter till en förbättring av arvodesförmånerna, föreslår jag, att delposten till arvoden åt seminariebibliotekarier för nästa budgetår bestämmas till 7,500 kronor och delposten till arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna till 5,900 kronor.

Mot överstyrelsens beräkning av delposten till *särskilda arvoden vid prov-*

årsseminarier har jag ingen annan erinran att framställa, än att det beräknade beloppet, såsom av det efterföljande framgår, bör höjas med 300 kronor till 19,300 kronor för beredande av lärararvode åt en extra ordinarie övningsskollärare vid folkskoleseminariet i Stockholm. Delposten i fråga synes icke böra betecknas förslagsvis.

Delposten till *arvoden till lärare vid förberedande kurs vid seminariet i Falun* bör i enlighet med överstyrelsens förslag bestämmas till 1,200 kronor.

Anslagsmedlen till *tilläggsarvoden åt lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurserna för utbildande av kyrkomusiker* disponeras på sätt och enligt grunder, som Kungl. Maj:t efter därom i varje särskilt fall gjord framställning bestämmer. Denna delpost torde böra för nästa budgetår bestämmas till förslagsvis 4,500 kronor.

Teckningsläraren J. E. R. Nyreen vid folkskoleseminariet i Karlstad hålles liksom övriga ordinarie lärare skadeslös för den minskning i förut innehavd avlöning, som övergången till det nya lönesystemet kan komma att innebära. Vid beräkningen av ersättningen till Nyreen för eventuell löneminskning skall enligt meddelade bestämmelser hänsyn tagas jämväl till det tilläggsarvode, han kan hava åtnjutit före övergången till det nya lönesystemet. Ersättning härutöver synes mig icke böra tillkomma Nyreen. Jag anser mig alltså i motsats till skolöverstyrelsen icke böra beräkna anslagsmedel för tilläggsarvode till Nyreen.

Den av överstyrelsen berörda frågan om *tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid enkelseminarium* vid tillfällig utökning av seminariets organisation synes mig icke böra nu föranleda förslag till riksdagen. Vid bifall till mitt i det föregående framlagda förslag rörande seminarieorganisationen under läsåret 1938—1939 skulle seminariet i Luleå komma att bestå av fyra och seminariet i Karlstad av tre avdelningar. Det synes icke oskäligt att begära, att läraren i trädgårdsskötsel vid seminariet i Luleå, vilken torde vara den ende, som i detta sammanhang kan komma i fråga, skall under läsåret 1938—1939 utan särskild ersättning bestrida de ökade arbetsuppgifter, som kunna ankomma på honom, på grund av att en extra avdelning av första klassen nämnda läsår intages vid seminariet.

Skolöverstyrelsen har i anslutning till 1932 års seminariesakkunnigas i ämnet framställda förslag hemställt, att under nästa budgetår måtte anordnas en *utbildningskurs för hjälpklasslärare* vid folkskoleseminariet i Stockholm och en *fortsättningskurs för redan i tjänst varande sådana lärare* vid folkskoleseminariet i Göteborg. För ändamålet har överstyrelsen för nämnda budgetår begärt ett anslag av 25,000 kronor. I det föregående har jag vitsordat behovet av kurser av denna art, och jag föreslår därför, att medel ställas till förfogande för nästa budgetår. Mot den av de sakkunniga och överstyrelsen föreslagna kursorganisationen har jag intet att i huvudsak erinra. Likaledes biträder jag överstyrelsens förslag om att kursdeltagarna, med tillämpning av gällande bestämmelser i avlöningsreglementet för lärare

vid folk- och småskolor, skola — i analogi för övrigt med vad som gäller beträffande fortbildningskurser för småskollärarinnor — beredas oavkortad lön jämte i förekommande fall kallortstillägg för den tid, de deltaga i de planerade kurserna. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela beslut härom. Mot de föreliggande kostnadsberäkningarna har jag följande erinringar att framställa.

Till arvode till föreståndare för utbildningskursen hava de sakkunniga beräknat ett belopp av 1,000 kronor, för den händelse den av de sakkunniga ifrågasatte hjälpskolekonsulenten icke skulle kunna förestå kursen. Då jag icke för nästa budgetår framlägger förslag om inrättande av en sådan konsulentbefattning, torde särskilt arvode böra beräknas för kursföreståndaren. Detta arvode lär emellertid vid det förhållandet, att utbildningskursen är avsedd att omfatta en termin, kunna begränsas till 600 kronor, d. v. s. till ett belopp, motsvarande hälften av det föreståndare för provårskurs vid folkskoleseminarium tillkommande årsarvodet. Motsvarande arvode vid fortbildningskursen torde kunna reduceras från av överstyrelsen tillstyrkta 300 kronor per år med 100 kronor till 200 kronor per år. Eftersom det vid 1937 års lönereglering för lärare vid folk- och småskolor förutsattes, att särskilda arvoden icke skola utgå för undervisning i hjälpklass, torde intet vara att erinra mot att kursdeltagarna erhålla stipendier av statsmedel. Då kursdeltagarna, enligt vad nyss nämnts, böra beredas oavkortad lön under utbildningskursen, föreligger icke anledning att, såsom de sakkunniga föreslagit, tillerkänna deltagarna i kursen stipendium med högre belopp än deltagarna i fortbildningskursen. Stipendierna böra i likhet med vad som gäller för deltagare i utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor som regel utgå med 12 kronor 50 öre för vecka, om deltagaren icke är bosatt å kursorten, och med 6 kronor 25 öre för vecka, om han är bosatt därstädes. För stipendier vid utbildningskursen beräknar jag ett belopp av 3,700 kronor och för stipendier vid fortbildningskursen ett belopp av 1,700 kronor för år, innebärande en minskning i förhållande till överstyrelsens förslag med sammanlagt 1,725 kronor.

Mot skolöverstyrelsens beräkningar i övrigt av kostnaderna för ifrågavarande kurser, vilka kostnader innesluta avlöning till en extra ordinarie övningskollärare vid folkskoleseminariet i Stockholm, arvoden för föreläsningar och lektioner vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg, handledararvode vid folkskoleseminariet i Stockholm till i kursen medverkande lärare ävensom av kurserna föranledda expensutgifter vid ifrågavarande båda seminarier, har jag intet väsentligt att erinra.

Kostnaderna för de båda utbildningskurserna, vilka som nämnts belöpa också på andra utgiftsrubriker än arvoden, böra icke i sin helhet avföras från förevarande anslagspost till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Kostnaderna torde i avrundade tal böra fördelas på följande sätt:

till delposten till särskilda arvoden vid provårsseminarier (lärararvode till den extra ordinarie övningsskolläraren) . . .	kronor	300
till en särskild delpost till arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare (avseende arvoden till kursföreståndare och lärare m. fl.)	»	11,000
till anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal (med vederbörliga pensionsavdrag reducerad grundavlöning till den extra ordinarie övningsskolläraren) (härav belöpa 4,250 kronor på delposten till grundavlöningar) . . .	»	4,950
till förslagsanslaget till Folkskoleseminarier: Omkostnader (expenser)	»	500
till reservationsanslaget till Folkskoleseminarier: Stipendier (stipendier till kursdeltagare)	»	5,400
Summa kronor		22,150.

Kostnadsminskningen i jämförelse med överstyrelsens beräkningar utgör alltså (25,000 — 22,150 =) 2,850 kronor. Delposten till arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare bör enligt det föregående uppföras med 11,000 kronor.

Delposten till *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal* har enligt det föregående av överstyrelsen beräknats till 92,200 kronor. Detta belopp bör först och främst minskas med 6,500 kronor, beroende på att jag i motsats till överstyrelsen icke föreslår intagning av en extra linje vid folkskoleseminariet i Karlstad. Vidare bör posten i anslutning till vad i det föregående anförts minskas med familjepensionsavdragen för de lärare, vilka beräknas komma att under nästa budgetår åtnjuta lön såsom extra ordinarie befattningshavare, d. v. s., enligt vad jag under hand från överstyrelsen inhämtat, med i runt tal 3,500 kronor. Å andra sidan bör emellertid posten höjas med den förutnämnda, på en extra ordinarie övningskollärare vid folkskoleseminariet i Stockholm belöpande grundavlöningen av i runt tal 4,250 kronor. Då jag i övrigt icke har något att erinra mot överstyrelsens anslagskalkyler, tillstyrker jag, att posten uppföres med (92,200 — 6,500 — 3,500 + 4,250 =) i avrundat tal 86,500 kronor. På av överstyrelsen anförda skäl bör posten även i fortsättningen betecknas förslagsvis. Kungl. Maj:t torde dock böra meddela vissa maximeringsföreskrifter i anslutning till vad i detta hänseende kan komma att gälla i fråga om de allmänna läroverken.

Delposten till *avlöningsförhöjningar* torde i överensstämmelse med överstyrelsens förslag kunna, med hänsyn till vad i det föregående föreslagits, beräknas till förslagsvis 8,500 kronor.

Vad angår anslagsposten till *särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän*, beräknar jag, i enlighet med vad jag tidigare yttrat, icke under denna post medel till tilläggsarvode åt teckningsläraren Nyreen i Karlstad. Då enligt meddelade bestämmelser de övningslärare, som nu åtnjuta personliga lönetillägg enligt kungörelsen nr 442/1936, komma att få

ersättning för den löneminskning, som övergången till det nya lönesystemet kan komma att för deras del medföra, varvid hänsyn jämväl tages till ifrågavarande lönetillägg, och jag icke finner det utrett, att nämnda befattningshavare böra härutöver erhålla ytterligare ersättning, anser jag mig icke böra medtaga det av överstyrelsen angivna beloppet av 2,000 kronor, avsett för bestridande av kostnaderna för sådana lönetillägg. Däremot böra under ifrågavarande anslagspost beräknas förslagsvis 3,500 kronor för bestridande av kostnaderna för sådana provisoriska lönetillägg till vissa icke-ordinarie lärare, som kunna komma att utgå vid tillämpning å sådan personal av allmänna familjepensionsreglementet. På grund av vad sålunda anförts, beräknar jag delposten till 16,000 kronor.

Summan av de av mig i det föregående tillstyrkta posterna utgör 1,864,400 kronor, till vilket belopp förevarande anslag alltså bör för nästa budgetår bestämmas. Anslagsminskningen utgör (1,910,000 — 1,864,400 =) 45,600 kronor. Att den anslagshöjning, som kunnat förväntas på grund av den från och med den 1 januari 1938 genomförda löneregleringen, förbyts i anslagsminskning, har sin grund väsentligen däri, att minskning skett med familjepensionsavdrag, medförande en sammanlagd anslagsminskning med 64,800 kronor, och att, såsom framgår av sid. 318 i propositionen nr 271/1937, i det för innevarande budgetår anvisade förslagsanslaget ingår ett tillfälligt anslagsbelopp å icke mindre än 90,000 kronor, belöpande å s. k. övergångslön för befattningshavare å ordinarie stat och å övergångsstat.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att

dels godkänna följande ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna:

Personalförteckning.

Befattning.	<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	Löne-grad.
76 övningskollärare		L 20

Tjänstemän å övergångsstat.

1 rektor, lön enligt 6 § 1 mom. i avlöningsreglementet, avlöningsgruppen III	—
1 lektor	L 27
1 adjunkt	L 23
1 lärare i musik	L 21
1 lärare i manlig slöjd	L 18
2 lärare i trädgårdsskötsel vid enkelseminarium . . .	L 13;

dels godkända följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 1,646,500	
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	»	43,400
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarie-läkare	kronor 14,100	
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier	»	7,500
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	5,900
d. Särskilda arvoden vid provårseminarier	»	19,300
e. Tilläggsarvoden åt lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurserna för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i>	»	4,500
f. Arvoden åt lärare vid förberedande kurs vid seminariet i Falun	»	1,200
g. Arvoden vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare	»	11,000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor 86,500	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	8,500
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	16,000

Summa förslagsanslag kronor 1,864,400;

dels ock till *Folkskoleseminarier: Avlöningar* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 1,864,400.

[134.] 2. **Folkskoleseminarier: Omkostnader, förslagsanslag.** Förevarande anslag, nu uppfört med 273,900 kronor, disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 529 ff.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 2 november 1937 med ledning av utav seminarierektorerna lämnade uppgifter hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår sänkas med 8,000 kronor till 265,900 kronor. Enligt skrivelsen skulle anslagsposten till expenser sänkas med 6,200 kronor till förslagsvis 226,300 kronor, delposten till trädgårdarnas underhåll och skötsel med 4,300 kronor till förslagsvis 46,900 kronor samt de särskilda uppbördsmedlen med 2,500 kronor, sistnämnda åtgärd medförande en anslagshöjning med samma belopp.

Sänkningen av anslaget berodde, yttrar överstyrelsen, i första hand på att verksamheten vid seminariet i Växjö skulle nedläggas med innevarande läsårs utgång. Att minskningen icke helt täckte det till seminariet i Växjö nu utgående anslaget till omkostnader, sammanhängande framför allt med de ökade bränslekostnaderna och med att inkomsterna från seminarieträdgårdarna av rektorerna beräknats uppgå till mindre belopp än för närvarande. Å anslaget till trädgårdarnas underhåll och skötsel hade för ett par seminarier beräknats en mindre höjning på grund av dels att nya ålderstillägg beräknades utgå åt vissa trädgårdsbiträden, dels att jordförbättringsarbeten och omläggning av gräsmattor måste utföras. I delposten till särskilda kurser och föreläsningar hade överstyrelsen i likhet med föregående år inräknat kostnader för anordnande dels av friluftsläger för eleverna vid seminarierna i Göteborg, Kalmar och Karlstad, dels av simundervisning och bad för eleverna vid seminarierna i Göteborg, Kalmar och Stockholm med samma belopp som föregående år, dock med det undantag att beloppet för anordnande av friluftsläger för eleverna vid seminariet i Kalmar höjts från 350 till 400 kronor på grund av att anslaget till följd av det stora antalet deltagare visat sig otillräckligt. I samma delpost hade liksom tvenne föregående år inräknats ett anslag på 2,500 kronor för anordnande av kurser i tal- och röstvård. Vidare hade överstyrelsen beräknat ett anslag på 150 kronor till seminariet i Göteborg för förhyrande av idrottsplan, enär seminariet saknade sådan.

Med anledning av väntade förflyttningar av lärare bland annat från det nedlagda folkskoleseminariet i Växjö upptoges delposten till reseersättningar med oförändrat belopp.

Såsom av statsliggaren inhämtas, utgå nu till det från och med nästa budgetår indragna folkskoleseminariet i Växjö följande anslagsbelopp, nämligen till bränsle, lyse och vatten förslagsvis 6,500 kronor, till övriga expenser 7,100 kronor, till trädgårdarnas underhåll och skötsel förslagsvis 4,850 kronor samt till särskilda kurser och föreläsningar 300 kronor.

Jag har ingen erinran att framställa mot skolöverstyrelsens förslag och utgår alltså från att förevarande anslag för nästa budgetår kommer att disponeras jämlikt följande omkostnadsstat, vilken Kungl. Maj:t torde äga att i sinom tid fastställa:

Departementschefen.

Omkostnadsstat.*Utgifter:*

1. Expenser, <i>förslagsvis</i>	kronor 226,300
2. Övriga utgifter:	
a. Trädgårdarnas underhåll och skötsel, <i>förslagsvis</i>	kronor 46,900
b. Särskilda kurser och föreläsningar m. m., <i>förslagsvis</i>	» 7,200 » 54,100
3. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	» 4,000
	Summa kronor 284,400.

Särskilda uppbördsmedel:

1. Upplåtelse av lokaler, ersättning för lyse m. m.	kronor 3,000
2. Inkomster av trädgårdarna	» 15,500 kronor 18,500
	Nettoutgift kronor 265,900.

Denna omkostnadsstat torde bereda utrymme jämväl för det under näst-föregående punkt angivna beloppet å 500 kronor till expenser vid kurser för utbildande av hjälpklasslärare. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarier: Omkostnader* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 265,900.

[135.] 3. **Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m., reservationsanslag.** Detta anslag, som nu är uppfört med 75,500 kronor, disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 531.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 2 november 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår minskas med 100 kronor till 75,400 kronor. Seminariektörerna hade anhållit om ett sammanlagt belopp av 80,350 kronor för nästa budgetår. I detta belopp torde dock enligt överstyrelsens mening vissa reduktioner kunna vidtagas. Dock torde det bli nödvändigt att höja anslagsmedlen till materiel för slöjd och hushållsgöromål på grund av det betydligt större antal klassavdelningar, som komma att under nästa läsår undervisas i slöjd. Övriga under anslaget uppförda delposter kunde emellertid minskas, emedan anslag icke vore erforderligt för seminariet i Växjö.

Av statsliggaren inhämtas, att för sistnämnda seminarium för innevarande budgetår beräknats sammanlagt 2,600 kronor.

Departementschefen.

Jag har i det föregående föreslagit en reduktion av det antal intagningsavdelningar, som överstyrelsen räknat med för nästa läsår. På grund härav och då vissa besparingar i övrigt icke torde vara uteslutna, förordar jag,

under erinran att å anslaget vid ingången av budgetåret 1937/1938 förelåg en reservation av omkring 6,300 kronor, att anslaget för nästa budgetår bestämmes till 74,000 kronor, innebärande — om hänsyn toges till det bortfallande, på folkskoleseminariet i Växjö belöpande anslagsbeloppet — en reell anslagshöjning med 1,100 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 74,000.

[136.] 4. **Folkskoleseminarier: Stipendier m. m., reservationsanslag.**
Till förevarande ändamål utgår nu ett anslag av 109,000 kronor, varav 107,000 kronor till stipendier och 2,000 kronor till bidrag till anordnande av studiefärder.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 2 november 1937 hemställt, att anslaget måtte höjas med 35,000 kronor till 144,000 kronor.

I propositionen nr 100/1936 hade departementschefen, erinrar överstyrelsen, framhållit vikten av att stipendierna till elever vid folkskoleseminarierna snarast återfördes till de före år 1933 utgående beloppen och på grund härav biträtt ett av styrelsen framlagt förslag om successiv återgång till häri tidigare rådande förhållanden. Då riksdagen icke hade något att erinra häremot, höjdes stipendieanslaget för budgetåret 1936/1937 med ungefär 50 procent till 105,700 kronor.

Om stipendierna för budgetåret 1938/1939 skulle utgå med samma belopp per elev som under innevarande budgetår, fortsätter överstyrelsen, vore det sammanlagda anslagsbehovet för förstnämnda år ungefär detsamma som för det innevarande, d. v. s. 107,000 kronor. Det vore emellertid nu synnerligen önskvärt, om stipendierna från och med budgetåret 1938/1939 kunde — såsom ock departementschefen i ovannämnda proposition framhållit — återföras till de före år 1933 utgående beloppen. Det behövliga stipendieanslaget för budgetåret 1938/1939 skulle i så fall utgöra ungefär 142,000 kronor. Om härtill lades det belopp på 2,000 kronor, som under de två närmast föregående åren utgått såsom bidrag till anordnande av studiefärder vid folkskoleseminarierna, bleve det sammanlagda anslagsbehovet 144,000 kronor.

Enligt den av Kungl. Maj:t den 18 juni 1937 fastställda undervisningsplanen för folkskoleseminarierna skulle, där så vore möjligt, meddelas undervisning i skridsko- och skididrott. Då en del seminarier vore så belägna, att skidutbildning vid dem knappast kunde anordnas, och då det kunde tänkas, att vid något seminarium icke funnes för denna undervisning lämplig lärare, funne överstyrelsen det önskvärt, att ett anslag kunde ställas till förfogande att användas dels såsom bidrag till elevernas resor till och från den ort, där skidutbildning sålunda anordnades, dels ock såsom reseersättning till lärare, som meddelade denna undervisning, vare sig det gällde en seminariets lärare, som hade att inställa sig å kursorten, eller det gällde lärare, som förordnades att vid något seminarium meddela dylik undervisning. Då denna gren av undervisningen icke torde bära äventyras, finge över-

styrelsen förorda, att ett belopp av förslagsvis 2,000 kronor finge användas för ändamålet. Då det föreslagna beloppet i första hand vore avsett att användas för underlättande av elevers och lärares resor och icke för att bekosta undervisningen i skididrott, torde det lämpligen böra utgå ur stipendieanslaget. Detta anslag användes redan nu delvis till att täcka elevers resor till och från seminarieorten ävensom vid studieutfärder. Det syntes överstyrelsen därför lämpligast, att det ifrågavarande beloppet å 2,000 kronor utginge av stipendieanslaget. Överstyrelsen funne sig emellertid icke nu kunna begära ytterligare ökning av nämnda anslag utöver vad ovan föreslagits.

Skolöverstyrelsen har härförutom i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om anvisande för budgetåret 1938/1939 av ett reservationsanslag å 4,000 kronor såsom bidrag till bestridande av lärares vid folkskoleseminarierna studiebesök vid folkskolor.

I sitt den 30 januari 1913 avgivna betänkande om folkskolinspektionen erinrade folkundervisningskommittén, anför överstyrelsen, om den tidigare anordningen, att folkskoleseminariernas rektorer eller lärare vid sidan av sin tjänst förordnades till folkskolinspektörer. Ett starkt skäl till denna anordning hade legat i seminariernas behov av att stå i ständig beröring med skollivet, sådant detta rörde sig i de olika slagen av folkskolor i vårt land. Kommittén fann detta behov synnerligen stort, men föreslog i stället för den nämnda anordningen, att tillfälle skulle beredas folkskoleseminariernas lärare att besöka folkskolor av olika slag, synnerligast på landsbygden, för att där göra iakttagelser rörande undervisningen och skolförhållandena i övrigt.

Såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för studiebesök vid folkskolor, vilka av lärare vid folkskoleseminarierna företoges i angivna ändamål, anvisade riksdagen för ett vart av åren 1918/1921 ett förslagsanslag av högst 3,000 kronor. År 1922 fastställdes beloppet till 4,000 kronor att utgå såsom reservationsanslag. För tiden den 1 januari—den 30 juni 1923 samt för budgetåren 1923/1927 uppfördes icke — med hänsyn till de dåvarande statsfinansiella svårigheterna — något anslag för här ifrågavarande ändamål. Anslagen återupptogs för budgetåren 1927/1932 med det senast anvisade beloppet av 4,000 kronor. I 1932 års statsverksproposition upptogs emellertid icke något anslag för här ifrågavarande ändamål. Föredragande departementschefen anförde beträffande detta och en hel del andra extra anslag, att han under normala förhållanden skulle utan tvekan hava förordat deras fortsatta utgående. Då han nödgades föreslå deras uteslutande ur riksstaten för budgetåret 1932/1933, skedde det dock under uttalande av den förhoppningen, att denna åtgärd allenast skulle bli av tillfällig beskaffenhet.

Det syfte, som det här avhandlade anslaget vore avsett att främja, vore i hög grad betydelsefullt för folkskoleseminariernas hela verksamhet. För att den praktiska lärarutbildningen vid seminarierna skulle kunna fylla sin uppgift i den svenska folkundervisningens och den svenska folkskolans tjänst, vore det nödvändigt, att ifrågavarande utbildning skedde med hänsyn till de olika slag av folkskolor, som funnes inom vårt land. En ofrånkomlig förutsättning härvidlag vore, att de vid seminarierna anställda lärarna ägde en ingående kännedom om folkskolan, om de betingelser, under vilka arbetet i densamma utfördes, samt om det arbetssätt, som inom dess skiftande former komme till användning. Ingen tvekan kunde råda därom,

att en dylik erfarenhet ingalunda förefunnes hos seminariernas lärarkår i den utsträckning, som vore önskvärd. Med de skärpta krav, som numera ställdes på seminarielärarnas teoretiska och allmänt pedagogiska utbildning, kunde man i allmänhet icke förutsätta, att dessa lärare före tillträdet till sina tjänster haft tillfälle förvärva mera ingående bekantskap med folkskolan och särskilt dennas arbetsvillkor i mindre tätt befolkade landsdelar.

Då jag i propositionen nr 100/1936 tillstyrkte en successiv återgång till de stipendiegrunder, som tillämpades före den år 1933 vidtagna beskärningen av förevarande anslagsmedel, framhöll jag, att meningen icke varit, att denna beskärning skulle bliva av bestående natur, och att en höjning av stipendiebeloppen skulle kunna tillföra seminarierna åtskilliga begåvade elever, som eljest icke skulle hava möjlighet att ägna sig åt folkskollärarkallet. Till fullföljande av vad sålunda vid nämnda tillfälle avsågs, vill jag nu tillstyrka ytterligare en höjning av stipendieanslaget. Jag nödgas emellertid begränsa denna höjning till 20,000 kronor i stället för av skolöverstyrelsen äskade 35,000 kronor, vadan den till stipendier avsedda anslagsposten för nästa budgetår skulle komma att utgöra *127,000 kronor*.

Det är givetvis önskvärt, att gällande bestämmelser rörande undervisning i skridsko- och skididrott vid folkskoleseminarierna kunna tillämpas likformigt vid alla seminarier, även vid dem, där de lokala förhållandena lägga hinder i vägen för en effektiv utbildning på området. Jag har därför icke något att i sak erinra mot överstyrelsens förslag om anvisande av medel till bidrag till elevernas resor till och från ort, där skidutbildning kan anordnas, och till bestridande av reseersättning till lärare, som meddelar sådan utbildning. Emellertid vill jag erinra, att de, som utbilda sig för läroverkslärarbanan, under åtskilliga år fått av egna medel bestrida utgifter för i universitetsundervisningen ingående obligatoriska exkursioner, och att jämväl universitetslärarna varit nödsakade att själva bekosta de av exkursionerna föranledda resorna. Först från och med innevarande budgetår hava vissa mindre anslagsbelopp ställts till förfogande för sådana ändamål. På sätt och vis hava seminariernas elever i detta hänseende varit bättre ställda, eftersom anslag under ett par budgetår utgått såsom bidrag till anordnande av studieutfärder vid seminarierna. I syfte att främja skidutbildningen vill jag emellertid tillstyrka en mindre höjning av sistnämnda anslagsmedel, och jag förordar fördenskull, att dessa medel höjas med 1,000 kronor till *3,000 kronor*. Jag förutsätter, att det sistberörda beloppet, i anslutning till vad som gäller beträffande motsvarande anslag vid universiteten, i fortsättningen tages i anspråk endast i vad gäller obemedlade och mindre bemedlade elever samt för bestridande, i den mån anslagsmedlen därtill lämna tillgång, av vederbörande lärares direkta utgifter för förutnämnda resor.

För att folkskoleseminarierna skola kunna på ett tillfredsställande sätt tjänstgöra som anstalter för utbildning av folkskollärare är det uppenbarligen nödvändigt, att de lärare, som handhava de blivande folkskollärarnas

Departement-
schefen.

utbildning, äga förtrogenhet med folkskolans arbetssätt och arbetsförhållanden. Jag är med överstyrelsen ense om att detta för närvarande ingalunda alltid kan sägas vara fallet. Ett återupptagande av de tidigare utgående statsbidragen till bestridande av kostnaderna för lärares vid folkskoleseminarierna studiebesök vid folkskolor skulle tvivelsutan i sin mån öka förutsättningarna för en närmare kontakt mellan ifrågavarande lärarutbildningsanstalter och folkskoleväsendet. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att anslag ånyo anvisas för ändamålet och föreslår, att anslagsbeloppet bestämmas till *3,000 kronor*. I likhet med vad som gällde beträffande det för budgetåret 1931/1932 anvisade motsvarande anslaget böra anslagsmedlen fördelas av överstyrelsen. Anslagsmedlen torde lämpligen böra utgå från förevarande anslag till stipendier.

Till detta anslag bör också hänföras det under punkten 133 i det föregående angivna beloppet av *5,400 kronor* till stipendier åt deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare. Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår fördelas sålunda:

1. Stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna	kronor 127,000
2. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder vid folkskoleseminarierna	» 3,000
3. Bidrag till lärares vid folkskoleseminarierna studiebesök vid folkskolor	» 3,000
4. Stipendier åt deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare	» 5,400
Summa kronor 138,400.	

Anslaget bör alltså bestämmas till 138,400 kronor, motsvarande en anslagshöjning med 29,400 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarier: Stipendier m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 138,400.

[137.] 5. **Folkskoleseminarier: Utrustning, reservationsanslag.** Till detta ändamål utgår nu ett reservationsanslag av 15,000 kronor, vilket enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1937 står till förfogande av överstyrelsen, att av överstyrelsen utbetalas till rektorerna vid de folkskoleseminarier, överstyrelsen finner skäligt bestämma, för att av rektorerna disponeras till utrustning av nya lokaler samt komplettering av bibliotek, möbler och inventarier. Vid min anmälan av denna anslagsfråga i propositionen nr 271/1937 anförde jag, efter att hava erinrat, att överstyrelsen för ändamålet äskat ett anslag av 33,000 kronor för budgetåret 1937/1938, följande:

I det av överstyrelsen för ändamålet för budgetåret 1937/1938 äskade beloppet anser jag mig kunna räkna med en väsentlig beskränning. Dels hade Kungl. Maj:t i 1937 års statsverksproposition under utgifter för kapitalökning endast i vissa delar upptagit vissa av byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen framlagda förslag om utökning av folkskoleseminariernas lokaler m. m., dels funne jag i likhet med statskontoret det önskvärt med en detaljundersökning beträffande det för folkskoleseminariet i Lund avsedda betydande kostnadsbeloppet. För att råda bot på de mera framträdande bristerna i utrustningen vid detta seminarium och för att bereda medel till utrustning, där sådan erfordrades, av de nya lokaler vid folkskoleseminarierna, varom förslag som nämnts framlagts i årets statsverksproposition, torde böra för budgetåret 1937/1938 anvisas ett anslag, som jag beräknade till mindre än hälften av det av överstyrelsen föreslagna beloppet, eller till 15,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 2 november 1937 hemställt om ett anslag av 37,000 kronor för ändamålet för nästa budgetår. Av skrivelsen inhämtas följande:

Sedan byggnadsstyrelsen genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1936 anbefallts att efter samråd med överstyrelsen verkställa utredning rörande de ändringsarbeten i de nuvarande folk- och småskoleseminariebyggnaderna, som kunde föranledas av den av 1936 års riksdag beslutade omorganisationen av sagda seminarier, hade byggnadsstyrelsen den 22 oktober 1936 överlämnat sådan utredning, omfattande jämväl övriga byggnadsarbeten, som under närmast kommande femårsperiod kunde väntas bli erforderliga vid seminarierna. Vad folkskoleseminarierna beträffar, hade utredningen avsett om- och tillbyggnader vid seminarierna i Göteborg, Luleå, Lund och Umeå till en sammanlagd summa av 612,500 kronor.

I 1937 års statsverksproposition (Utgifter för kapitalökning bil. 7, punkterna 13—15) hade departementschefen framhållit, att de avsedda arbetena vore väl motiverade och borde utan alltför lång tidsutdräkt komma till stånd. Departementschefen förordade anslag till en del av arbetena, och riksdagen beviljade i enlighet härmed 183,500 kronor för ombyggnadsarbeten vid nämnda seminarier.

I skrivelse den 17 september 1937 angående om- och tillbyggnadsarbeten vid vissa folk- och småskoleseminarier hade överstyrelsen anhängit, att anslag till återstående föreslagna byggnadsarbeten måtte om möjligt utverkas av 1938 års riksdag.

För inredning av de nya lokalerna hade rektorerna begärt vissa engångsanslag, varjämte rektor vid folkskoleseminariet i Lund anhängit om ett icke ringa anslag till avhjälpande av vissa påtagliga brister i seminariets utrustning i fråga om bibliotek, möbler, inventarier m. m. Överstyrelsen vitsordade i skrivelse den 10 november 1936 behovet av ett engångsanslag å sammanlagt 68,628 kronor, men föreslog, att detta lämpligen skulle uppdelas på tvänne år, varvid anslaget — med någon nedskärning av de av rektorerna beräknade summorna — torde kunna för vartdera året upptagas till 33,000 kronor. I enlighet med av departementschefen framlagt förslag beviljade riksdagen för innevarande år ett anslag å 15,000 kronor för ändamålet.

Rektorerna vid seminarierna i Göteborg, Lund och Umeå hade nu an-

hållit, att anslag för förutnämnda behov måtte utverkas av riksdagen. Därjämte hade nya framställningar om utrustningsbidrag inkommit från rektorerna vid seminarierna i Göteborg, Luleå och Stockholm. De olika framställningarna avsåge följande ändamål.

Göteborg. Den summa, som rektor beräknade i sin framställning år 1936, utgjorde 8,628 kronor. Då priserna sedan dess stigit, beräknade rektor nu för samma ändamål 9,490 kronor. Härifrån avginge dock 2,460 kronor, som tilldelats seminariet av årets anslag, varför ytterligare omkring 7,000 kronor vore behövliga. Rektor anförde därjämte, att seminariets musikinstrument till stor del befunne sig i synnerligen dåligt skick, och att nya instrument så småningom måste anskaffas. Han begärde därför nu 1,200 kronor för anskaffande av ett piano, avsett för överspelning.

Luleå. Rektor framhölle dels att överspelningsinstrumenten vid seminariet befunne sig i ett mycket dåligt skick och att det syntes uppenbarligen nödvändigt, att åtminstone ett par av dem utbyttes mot nya eller bättre bibehållna instrument, dels att bokbeståndet i seminariets bibliotek vore i stort behov av utvidgning, om biblioteket skulle kunna motsvara de stora krav, som ställdes på detta viktiga hjälpmedel för undervisningen. Rektor beräknade till inköp av musikinstrument 5,000 kronor, till inköp av böcker 4,000 kronor och till bokbindning 1,000 kronor, eller sammanlagt 10,000 kronor.

Lund. Enligt de beräkningar, som åtföljde rektors framställning år 1936, behövdes för utrustningsändamål 57,000 kronor, därav 10,000 kronor till utrustning av nya lokaler och 47,000 kronor till bibliotek, möbler och inventarier i övrigt. Av det anslag, som beviljats av 1937 års riksdag, hade 12,540 kronor tilldelats seminariet i Lund, varför nu återstode ett anslagsbehov av 44,460 kronor, om icke hänsyn toges till den under tiden inträdda fördyringen. Rörande detaljerna i rektors beräkningar hänvisades till en promemoria.

Stockholm. Den kemiska institutionen vore i stort behov av ny utrustning. Härför begärde rektor i enlighet med av lektor B. Gustaver uppgjord förteckning 4,620 kronor. Därjämte begärdes 2,000 kronor till inköp av ny orgel i högtidssalen.

Umeå. Till utrustning av de nya slöjdlokalerna begärde rektor år 1936 ett anslag av 3,000 kronor. Rektor förnyade nu sin anhållan och meddelade, att beloppet borde höjas till 3,500 kronor på grund av inträdd fördyring.

Sammanlagt hade alltså rektorerna begärt följande anslag för utrustningsändamål:

folkskoleseminariet i Göteborg	kronor	8,200
» » Luleå	»	10,000
» » Lund	»	44,460
» » Stockholm	»	6,620
» » Umeå	»	3,500

Summa kronor 72,780.

I sitt utlåtande den 10 november 1936 vitsordade överstyrelsen behovet av de anslag till utrustning, som då begärts av respektive rektorer. Vad de nya framställningarna beträffade, ville överstyrelsen anföra följande.

Musikinstrumenten vid seminarierna anlitades hårt och behövde naturligen emellanåt ersättas med nya. Särskilt gällde detta de seminarier, dit kurser för kyrkomusiker vore förlagda. Överstyrelsen funne de framlagda kraven

i detta avseende rimliga. — Ett anslag för anskaffande av bättre utrustning till den kemiska institutionen vid seminariet i Stockholm vore befogat med hänsyn dels till den torftiga utrustning, varmed institutionen för närvarande vore försedd, dels till den ökade betydelse, som ämnet kemi fått efter den nya undervisningsplanens genomförande. — Slutligen ville överstyrelsen vits-
 orda, att seminariet i Luleå vore i stort behov av ett extra anslag för inköp av modernare litteratur på olika områden.

Överstyrelsen funne det dock icke nödvändigt, att hela den begärda summan beviljades för nästkommande år. Exempelvis kunde ungefär hälften därav anstå till ett kommande år. Överstyrelsen beräknade därför ett anslag å 37,000 kronor.

Det ställer sig svårt att verkställa en i detalj gående prövning av överstyrelsens föreliggande anslagsäskande. Det vill emellertid förefalla, som om det icke skulle vara ogörligt att bestrida en del av ifrågavarande kostnader från folkskoleseminariernas numera ganska rikligt tilltagna materiel- och omkostnadsanslag. Vad särskilt angår folkskoleseminariet i Lund, bör man enligt min mening söka ernå en icke oväsentlig begränsning av det totalt äskade beloppet, i runt tal 57,000 kronor.

Såsom skett under innevarande budgetår, torde till utrustning vid folkskoleseminarierna böra anvisas ett särskilt anslag, som överstyrelsen bör hava att fördela mellan de ifrågakommande seminarierna alltefter angelägenheten av de medelsbehov, som enligt det föregående göra sig gällande. Jag anser mig med hänsyn till vad i det föregående anförts böra begränsa mig till att föreslå, att för ändamålet för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 25,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 10,000 kronor.

I annat sammanhang återkommande till frågan om anslag till de nybyggnads- och ändringsarbeten vid folkskoleseminarierna, som böra bekostas genom anslag för nästa budgetår, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarier: Utrustning* för budgetåret 1938/
 1939 anvisa ett *reservationsanslag*
 av kronor 25,000.

[138.] 6. **Småskoleseminarier: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 278,700 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid 532 f.

Enligt beslut av 1936 års riksdag skola småskoleseminarierna vara organiserade enligt följande grunder. Seminarierna skola vara till antalet sju, därav tre skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och tills vidare fyra såsom enkelseminarier. Varje dubbelseminarium skall innefatta två 2-åriga linjer. Av enkelseminarierna skola två omfatta, vardera, en 3-årig linje och två, vardera, en 2-årig linje. Dubbelseminarierna skola förläggas till Strängnäs, Skara och Landskrona och enkelseminarierna till Haparanda, Lycksele, Härnösand och Växjö. Seminarierna i Haparanda och Lycksele

Departement-
 chefschefen.

skola vara 3-åriga. Den nya organisationen har trätt i successiv tillämpning från och med läsåret 1936—1937. Småskoleseminariet i Växjö har dock ännu ej trätt i verksamhet.

Från och med nästa budgetår skall enligt beslut av 1937 års riksdag (skrivelse nr 469) genomföras lönereglering för lärarpersonalen vid småskoleseminarierna.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 2 november 1937 gjort framställning om anslag till småskoleseminarierna för budgetåret 1938/1939.

Inledningsvis har överstyrelsen erinrat om de av arbetslösheten bland småskollärarinnorna betingade kraftiga inskränkningar i den årliga examinationen, som under de senare åren blivit vidtagna. För läsåret 1937—1938 hade intagits allenast en klassavdelning om 12 elever vid ettvarvt av seminarierna i Strängnäs, Skara, Härnösand och Lycksele samt dessutom en avdelning om 24 elever vid seminariet i Landskrona.

Efter att hava lämnat vissa uppgifter till belysande av den minskade arbetslösheten bland lärarinnorna, har överstyrelsen anför, att hänsyn ännu någon tid borde tagas dels till det befintliga överskottet på användbara lärarinnor och dels till de reserver av i tjänst varande lärarinnor — i främsta rummet det stora antalet extra ordinarie samt vakansvikarier — vilka på grund av rationaliseringsåtgärder och därmed följande indragningar av tjänster hotades av arbetslöshet.

Överstyrelsen finge alltså föreslå, att även budgetåret 1938/1939 en begränsning vidtoges i såväl klassantalet som elevantalet vid småskoleseminarierna. Sedan det nuvarande folkskoleseminariet i Växjö nedlagts vid utgången av innevarande läsår, syntes det lämpligt, att det nya småskoleseminariet därstädes började sin verksamhet. Då detta seminarium skulle organiseras såsom tvåårigt enkelseminarium, borde där intagas en första klass. I övrigt ville överstyrelsen föreslå, att även vid ettvarvt av de övriga seminarierna intoges en första klass, och att alltså fortfarande finge anstå med seminariernas i Strängnäs, Landskrona och Skara utveckling till dubbelseminarier.

Den utredning beträffande arbetslösheten bland småskollärarinnorna, som överstyrelsen verkställt, visade bland annat, att läraröverskottet fördelade sig påfallande olika inom landets nordliga och dess sydligare delar. Detta överskott vore sålunda mindre i landets södra delar än i Norrland. Med hänsyn härtill funne överstyrelsen skäl föreligga att vid vartdera av seminarierna i Växjö och Landskrona intoges 24 elever. Vad beträffade de övriga seminarierna, vid vilka intagningen under de senaste åren begränsats till 10 à 12, funne överstyrelsen lämpligt, att antalet nyintagna ökades till 15.

Enligt överstyrelsens förslag skulle sålunda småskoleseminariernas organisation under budgetåret 1938/1939 bliva den, som nedanstående översikt utvisade.

S e m i n a r i e r	Klassavdelningar och elever			Övnings- skolavdel- ningar	Utexamineras år		
					1939	1940	1941
Strängnäs	II 12	I 15	3	12	15	—	—
Växjö	—	I 24	3	—	24	—	—
Landskrona	II 24	I 24	4	24	24	—	—
Skara	II 12	I 15	3	12	15	—	—
Härnösand	II 12	I 15	3	12	15	—	—
Lycksele	III 12	II 12	I 15	4	12	12	15
Haparanda	III 12	—	I 15	3	12	—	15
Summa					84	105	30 + intag- na 1939

Kostnadsberäkningarna hade överstyrelsen grundat på nämnda plan för seminarieverksamheten under budgetåret 1938/1939.

Förevarande anslag har av överstyrelsen för nästa budgetår — med hänsynstagande jämväl till den förutnämnda löneregleringen — uppskattats till 477,700 kronor.

Av anslagsberäkningarna inhämtas följande:

Avlöning till tjänstemän å ordinarie stat. Vad först beträffade rektorerna, skulle jämlikt riksdagens beslut avlöningen åt dessa bestämmas med hänsyn till viss gruppindelning av seminarierna efter deras storlek, varvid skulle höra till grupp I dubbelseminarierna i Strängnäs, Landskrona och Skara, till grupp II de 3-klassiga enkelseminarierna i Haparanda och Lycksele samt till grupp III de 2-klassiga enkelseminarierna i Härnösand och Växjö. Med hänsyn härtill skulle rektorernas avlöningar uppgå till ett belopp av 76,600 kronor.

När enligt kungörelsen nr 503/1933 angående avlöningsförmåner för lärarpersonalen vid statens småskoleseminarier m. m. stadgades en högre avlöning för rektorerna vid dubbelseminarier samt för 3-klassiga enkelseminarier än för rektorerna vid 2-klassiga enkelseminarier, föreskrevs i en övergångsbestämmelse, att beträffande rektor vid seminarium, som stode under utveckling till dubbelseminarium, skulle vad i kungörelsen stadgades i fråga om högre grundlön åt rektor vid dubbelseminarium än vid annat seminarium icke äga tillämpning förrän från och med den 1 juli närmast före det läsår, då seminariet erhöle fyra klassavdelningar. Huruvida en motsvarande övergångsbestämmelse komme att införas i den blivande nya avlöningskungörelsen beträffande småskoleseminarierna, kände överstyrelsen icke till. I varje fall torde Kungl. Maj:t böra därom besluta. Under läsåret 1938—1939 komme endast ett av de sju seminarierna att ha tre klassavdelningar (grupp II), nämligen seminariet i Lycksele. Av de övriga sex seminarierna komme icke något att ha mer än två klassavdelningar (grupp III).

Riksdagens beslut om ny lönereglering för småskoleseminarierna förbands med en skärpning av kompetensen för ämneslärare och inrättande av adjunktstjänster i stället för ämneslärarbefattningar. Därjämte skulle kunna inrättas ordinarie övningslärartjänster i enlighet med de grunder, som angäves i propositionen nr 271, sid. 129—130.

Den 30 juni 1936 fastställde Kungl. Maj:t stater för de särskilda småskoleseminarierna, upptagande det antal ämnes- och övningsskollärartjänster, som skulle finnas vid seminarierna efter fullt genomförd organisation. I anslutning härtill ävensom med hänsyn till de nya lärartjänster, som enligt vad nyss sagts bestämts av 1937 års riksdag, skulle efter organisationens fullständiga genomförande vid småskoleseminarierna finnas sammanlagt följande antal ordinarie adjunkts-, övningslärar- och övningsskollärartjänster med avlöning i nedan angivna lönegrader:

22 adjunkter	lönegrad 23
3 lärare i teckning	» 21
5 lärare i musik	» 21
5 lärare i gymnastik med lek och idrott	» 21
29 övningsskollärare	» 20
7 lärarinnor i kvinnlig slöjd	» 18
4 lärarinnor i hushållsgöromål (därav en skolköksföreståndarinna i Lycksele)	» 16.

Emellertid erfordrades under budgetåret 1938/1939 endast följande antal ordinarie lärare:

- 15 adjunkter,
- 1 lärare i teckning,
- 2 lärare i musik,
- 4 lärare i gymnastik med lek och idrott,
- 23 övningsskollärare,
- 2 lärarinnor i kvinnlig slöjd,
- 1 lärarinna i hushållsgöromål (hushållsföreståndarinna i Lycksele).

Det vore med hänsyn till detta senare lärarbehov som kostnadsberäkningarna blivit gjorda. Vid det nya seminariet i Växjö borde förutom rektor omedelbart anställas 2 adjunkter och 3 övningsskollärare. Vid seminariet i Landskrona vore nu 3 övningsskollärare anställda. Med hänsyn till föreslagna ökade elevantalet därstädes borde där finnas 4 i stället för 3 övnings-skolavdelningar. Någon verklig ökning i kostnaderna torde anställandet av ytterligare en övningsskollärare icke komma att medföra med hänsyn till tillgången på lärare å övergångsstat vid småskoleseminarierna. Seminariet i Lycksele bleve nu fullbildat med 3 seminarieklasser och 4 övningsskolavdelningar. Detta krävde tillsättningen av ytterligare en ämneslärare (adjunkt) och en övningsskollärare. I övrigt föresloges ingen ändring för budgetåret 1938/1939 i antalet adjunkter (nu ämneslärare) och övningsskollärare vid småskoleseminarierna.

Vid kostnadsberäkningarna hade antagits, att övningslärarnas tjänstgöring vore 30 timmar i veckan. Därest samtliga under budgetåret 1938/1939 erforderliga adjunkter, övningslärare och övningsskollärare vore manliga och i högsta löneklassen inom respektive lönegrad skulle avlöningskostnaderna uppgå till 355,700 kronor. Emellertid komme det verkliga medelsbehovet att bliva avsevärt mindre. Ännu så länge torde man böra räkna med att det övervägande antalet lärare vid småskoleseminarierna utgjordes av kvinnor. Överstyrelsen räknade med att under budgetåret 1938/1939 $\frac{3}{4}$ av hela lärarantalet komme att vara kvinnor. För dessa borde ske en reduktion i de förut beräknade avlöningarna med dels en löneklass, utgörande skillnaden mellan männens och kvinnornas slutlön och dels två löneklasser,

med vilka kvinnornas löner ytterligare skulle minskas under vissa övergångsår. Summan av det sålunda besparade beloppet hade beräknats uppgå till omkring 42,800 kronor. Sålunda återstode $(355,700 - 42,800 =)$ 312,900 kronor. Lades härtil det beräknade lönebeloppet för rektorerna 76,600 kronor, erhöles summan 389,500 kronor. Minskades detta belopp med de på samtliga befattningshavare belöpande pensionsavgifterna, beräknade till i avrundat tal 13,000 kronor, återstode en summa av $(389,500 - 13,000 =)$ 376,500 kronor.

Härtill komme kallortstillägg till vissa lärare. Sådana hade beräknats komma att utgå till lärarna vid seminarierna i Haparanda och Lycksele, och torde medelsbehovet härtil kunna uppskattas till ett belopp av högst 3,000 kronor.

Medelsbehovet till ordinarie lärare torde sålunda böra beräknas i det hela till $(376,500 + 3,000 =)$ 379,500 kronor.

Det sålunda beräknade behovet komme emellertid ytterligare att minskas däriigenom, att enligt riksdagens beslut och därav föranledda bestämmelser, som komme att införas i den blivande stadgan för småskoleseminarierna, vissa adjunktstjänster under de närmaste åren komme att utbytas mot ämneslärartjänster med avlöning enligt 20:e lönegraden (jfr det följande).

Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat. Den övergångsstat vid småskoleseminarierna, som Kungl. Maj:t fastställde den 30 juni 1936, och som avsåge vissa lärare vid seminariet i Strängnäs samt de nedlagda seminarierna i Linköping, Falun och Murjek, hade undergått den förändringen, att en ämneslärarinna vid seminariet i Linköping samt en övningsskollärlarinna vid ettvarrt av seminarierna i Falun och Murjek blivit förordnade såsom ordinarie övningsskollärlarinnor vid folkskoleseminarierna i Linköping, Falun och Luleå. Sålunda återstode dels vid seminariet i Strängnäs en ämneslärarinna, till vilken överstyrelsen återkomme, dels en manlig ämneslärare och två övningsskollärlarinnor vid seminariet i Linköping samt en lärarinna i hushållsgöromål och slöjd vid samma seminarium, dels ock en ämneslärarinna och två övningsskollärlarinnor vid seminariet i Falun. Med beräkning att ämnes- och övningsskollärarna skulle åtnjuta avlöning enligt 20:e och lärarinnan i hushållsgöromål i 16:e lönegraden, skulle till avlöning erfordras ett belopp av 42,300 kronor. Det vore dock sannolikt, att dessa lärare, i varje fall flertalet av dem, komme att förordnas såsom ordinarie ämnes- eller övningsskollärare vid folk- eller småskoleseminarierna. Emellertid vore det också sannolikt, att vissa lärare, som nu vore ordinarie ämneslärare vid småskoleseminarierna, men som icke innehade kompetens till adjunktur, komme att uppföras såsom ordinarie ämneslärare på övergångsstat. Medelsbehovet under denna post kunde sålunda icke nu med någon säkerhet beräknas. Sannolikt torde det komma att röra sig om belopp mellan 40,000 och 50,000 kronor. Överstyrelsen föresloge, att anslagsposten förslagsvis sattes till 40,000 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Delposterna till arvoden åt seminarieläkare, seminariebibliotekarier och biträden å rektors-expeditionerna hade tidigare i avlöningsstaten förts under rubriken Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, vilka avlöningar det tillkommit överstyrelsen att fördela. I likhet med vad som skett beträffande folkskoleseminarierna upptoges de nu under posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Nu nämnda arvoden vore i staten för budgetåret 1937/1938 upptagna med ett sammanlagt belopp av 6,100 kronor.

Vad först beträffade delposten arvoden åt *seminarieläkare*, föranledde till

komsten av ett nytt seminarium samt utvidgning i andra seminarier med nya seminarie- och övningsskolavdelningar en ökning i anslaget. Med tillämpning av de av seminariesakkunniga anvisade beräkningsgrunderna, dock med skäligen minskning med hänsyn därtill, att seminarieklasserna icke överallt vore fyllda, hade överstyrelsen beräknat det erforderliga beloppet till 3,925 kronor.

Arvodena åt *seminariebibliotekarierna* vid småskoleseminarierna hade hittills i regel varit alltför låga. Alltför stor hänsyn hade tagits till inskränkningen av seminarieklasser under övergångsåren. Flera seminarier, såsom de i Strängnäs, Landskrona, Skara och Härnösand, hade övertagit de stora biblioteken från folkskoleseminarierna, som de efterträtt. Skötseln och underhållet av dessa krävde mycket arbete, även om utlåningsfrekvensen icke vore så stor. Detsamma komne att gälla seminariet i Växjö. Minimiarvodet vid dessa seminarier borde icke understiga 450 kronor, vilket belopp för närvarande utginge vid seminariet i Härnösand, och vid de treklassiga seminarier i Haparanda och Lycksele borde detta arvode icke understiga 400 kronor. Med hänsyn härtill erfordrades ett belopp av 3,050 kronor. Hittills hade på nu ifrågavarande arvoden utgått dyrtidstillägg såsom för tjänstemän vid oregrerade verk. Då dyrtidstillägget hädanefter komme att utgå med den lägre procent, som gällde för nyreglerade löner — en skillnad, som för budgetåret 1938/1939 kunde beräknas till 18 procent — borde bibliotekarierna icke automatiskt lida en sådan löneminskning. Beloppet borde därför höjas med 18 procent (i runt tal 550 kronor) till 3,600 kronor.

Vad anginge arvoden åt *biträden på rektorsexpeditionerna*, torde en erforderlig omreglering av dessa böra få anstå, till dess småskoleseminariernas organisation och sålunda differentieringen av de olika seminarietyperna blivit mera fullständigt genomförd. Dessa arvoden utginge under budgetåret 1937/1938 med växlande belopp av 150, 175 å 200 kronor. Med hänsyn till att seminarieklasserna komme att under nästa budgetår ökas vid de flesta seminarier, torde medelbeloppet för biträdesarvodena sättas till 200 kronor, vilket i det hela vid sju seminarier gjorde ett belopp av 1,400 kronor. Med hänsyn till dyrtidstilläggets minskning med 18 procent, borde en ökning ske med 255 kronor. Medelsbehovet under denna punkt borde sålunda beräknas till 1,655 kronor.

Av vad överstyrelsen sålunda anförte framginge, att enligt överstyrelsens uppfattning dyrtidstillägg enligt gällande grunder fortfarande borde utgå å arvodena till bibliotekarierna och skrivbiträdena på rektorsexpeditionerna.

För närvarande utginge särskilt *tilläggsarvode* å 300 kronor åt *timlärare i trädgårdsskötsel* vid sådant seminarium, där trädgården vore av större omfattning och krävde mera kvalificerad tillsyn. Enligt rektors uppgift borde sådant arvode utgå även vid det nya småskoleseminariet i Växjö. Anslagsposten borde sålunda ökas från 600 till 900 kronor.

Arvodet till ett *biträde för matlagningen vid elevhushållet vid seminariet i Lycksele* borde utgå med oförändrat belopp 900 kronor.

Medelsbehovet till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, utgjorde sålunda $(3,925 + 3,600 + 1,655 + 900 + 900 =)$ 10,980 kronor.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Överstyrelsen förutsatte, att de ämnes- och övningsskollärartjänster, som under de senaste åren hållits vakanta vid småskoleseminarierna och uppehållits med vikarier, vilka ägt att uppbära avlöning såsom ordinarie befattningshavare, komme att besättas med ordinarie innehavare från och med den 1 juli 1938. Något behov

av extra ordinarie adjunkter eller övningskollärare syntes icke komma att förefinnas under budgetåret 1938/1939.

Vad beträffade behovet av övningslärare under nämnda budgetår, hade överstyrelsen i det föregående föreslagit, att detta skulle, i den mån förutsättningar härför komme att förefinnas, tillgodoses genom anställning av ordinarie lärare. För överskjutande timantal kunde anställas extra ordinarie lärare, extra lärare och timlärare. Enligt de grunder, som angåves i propositionen nr 271/1937, sid. 130 (minst 10 veckotimmar i respektive ämnen) skulle sannolikt redan för budgetåret 1938/1939 kunna inrättas extra ordinarie övningslärartjänster vid en del seminarier. Då emellertid svårighet uppstått att redan nu, innan seminarieorganisationen blivit fullt genomförd vare sig i fråga om klassantalet eller elevantalet i klasserna vid de olika seminarierna, kunna bedöma det mera stadigvarande behovet av extra ordinarie lärare, och då hänsyn måste tagas även till vissa andra omständigheter, exempelvis möjligheten att kunna placera extra ordinarie lärare vid tjänsternas förändring till ordinarie, funne sig överstyrelsen böra för nu ifrågavarande budgetår räkna endast med extra i stället för extra ordinarie lärare. I så fall skulle erfordras följande antal extra lärare, nämligen 3 i teckning, 4 i musik, 3 i gymnastik, 4 i kvinnlig slöjd, 1 i manlig slöjd och 1 i hushållsgöromål. I övrigt skulle erfordras omkring 85 timlärartimmar i övningsämnen och 42 timlärartimmar i läroämnen, de senare huvudsakligen för undervisning i engelska. Överstyrelsen hade med hänsyn tagen jämväl till omfånget av de extra lärarnas tjänstgöring beräknat det erforderliga grundanslaget till nu ifrågavarande löner till ett belopp av 46,600 kronor.

Huruvida någon *arvodesförhöjning* åt åsyftade lärare kunde bliva erforderlig, kunde icke bedömas. Ett förslagsbelopp av 300 kronor torde böra upptagas.

Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Några sådana särskilda löneförmåner, som avsåges i avlöningsreglementets § 28, provisoriskt dyrtorstillägg enligt kungörelsen nr 434/1937 eller annan särskild löneförmån komme, såvitt nu kunde bedömas, knappast att utgå till lärare vid småskoleseminarium. Ett mindre belopp torde dock böra upptagas och för avrundning av staten sättas till 320 kronor.

Slutligen har överstyrelsen framhållit, att även för nästa budgetår erfordrades en prolongering av bestämmelserna om rätt för överstyrelsen att i vissa fall medgiva rektor och ordinarie lärare vid småskoleseminarium ned-satt tjänstgöring.

Statskontoret har i utlåtande den 6 december 1937 yttrat:

Vad först beträffade nyintagningen av elever vid småskoleseminarierna för nästkommande budgetår, hade överstyrelsens förslag i detta avseende med hänsyn till av överstyrelsen anförda omständigheter icke givit statskontoret anledning till erinran. Ämbetsverket hade därför i det följande utgått från det av överstyrelsen angivna lärarbehovet.

Vidkommande rektorernas avlöning förutsatte statskontoret — som ville erinra, att personalförteckning för småskoleseminarierna ännu icke varit underställd riksdagen — att rektorerna icke placerades i högre avlöningsgrupp än som motiverades av vederbörande seminariums nuvarande storlek. Med den av överstyrelsen föreslagna organisationen för nästkommande budgetår

komme samtliga seminarier med undantag av seminariet i Lycksele att omfatta högst två klasser. Rektorerne vid dessa seminarier borde därför enligt statskontorets mening hänföras till grupp III. I Lycksele däremot komme att finnas tre klasser, varför rektor därstädes torde böra placeras i grupp II. Vid bifall härtill skulle för rektorernas avlöningar erfordras 73,740 kronor.

Under löpande budgetår uppehölls — liksom under budgetåret 1936/1937 — tolv ämneslärarbefattningar vid småskoleseminarierna. Av innehavarna av dessa tolv tjänster voro enligt läroverkslönessakkunniga (se propositionen nr 271/1937, sid. 123) sex ordinarie och sex vikarier. Endast en av sagda lärare innehade adjunktskompetens. Huruvida i dessa avseenden någon förändring sedermera ägt rum, hade sig statskontoret icke bekant. För nästkommande budgetår hade överstyrelsen räknat med ett behov av femton adjunktsbefattningar eller tre dylika tjänster mer än antalet ämneslärarbefattningar för innevarande budgetår.

Med hänsyn till vad sålunda anförts torde man böra räkna med att minst ($6 + 1 + 3 =$) tio adjunktsbefattningar komme att uppehållas av ordinarie innehavare. Om man därjämte förutsatte, att övriga ordinarie innehavare av ämneslärartjänster kunde anlitas för uppehållande av motsvarande adjunktsbefattningar, syntes man således böra beräkna avlöningsmedel för tio adjunkts-tjänster å ordinarie stat samt för fem ämneslärartjänster å övergångsstat. Efter de av överstyrelsen använda beräkningsgrunderna skulle vid sådant förhållande anslagsbehovet till *tjänstemän å ordinarie stat* — frånräknat pensionsavdrag — bliva i runt tal 335,000 kronor.

Å *övergångsstat* skulle komma att uppföras dels ovannämnda fem ämneslärare, dels ock redan nu å dylik stat uppförda lärare, vilka icke erhållit ordinarie tjänster eller kunde beräknas komma att erhålla sådana befattningar vid den upporganisation, som vid bifall till överstyrelsens föreliggande förslag skulle komma till stånd från och med nästkommande budgetår. Då överstyrelsen ansett sannolikt, att de nu å övergångsstat uppförda lärarna — eller i varje fall flertalet av dem — komme att förordnas såsom ordinarie befattningshavare, syntes anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å övergångsstat böra upptagas med ett belopp av i runt tal 37,000 kronor.

Överstyrelsens beräkning av delposten till arvoden åt *seminarieläkare* hade icke givit statskontoret anledning till erinran.

I propositionen nr 271/1937 (sid. 329) yttrade departementschefen ifråga om arvoden till *seminariebibliotekarier*, att det av överstyrelsen angivna anslagsbeloppet, 2,150 kronor, syntes, oavsett den — i förhållande till överstyrelsens förslag — av departementschefen förordade mindre elevintagningen vid småskoleseminarierna, kunna nedsättas med 200 kronor.

Med hänsyn härtill och under erinran om de av överstyrelsen i utlåtande den 15 november 1935 över 1932 års seminariesakkunnigas betänkande angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. gjorda beräkningarna över medelsbehovet för seminariebibliotekarier (se propositionen nr 100/1936, sid. 158) ansåge sig statskontoret — med beaktande av nytillkomna seminariet i Växjö — icke kunna tillstyrka större ökning av delposten till seminariebibliotekarier än högst 250 kronor. Med hänsyn till omräkning av dyrtidstillägget från oreglerat till reglerat sådant torde vid dylikt förhållande ett belopp av högst 2,550 kronor böra äskas för förevarande ändamål.

I ovannämnda utlåtande den 15 november 1935 beräknade överstyrelsen vid fullständigt genomförd omorganisation av småskoleseminarierna ett belopp av 150 kronor till arvode till *biträde vid rektorsexpeditionen* i Härnösand. Då omorganisationen ännu ej slutförts, ansåge sig statskontoret för berörda seminarium bära räkna med högst sagda belopp. Även i övrigt syntes begränsningar bära ske i de av överstyrelsen begärda beloppen. Med hänsyn härtill funne sig statskontoret icke kunna tillstyrka, att till arvoden till biträden vid rektorsexpeditionerna äskades högre belopp än — efter omräkning av dyrtidstillägg — 1,425 kronor.

Tilläggsarvode åt *timlärare i trädgårdsskötsel* hade hittills beviljats allenast såsom en kompensation för den ökade undervisningsskyldigheten vid dubbelseminarier (jfr propositionen nr 271/1937, sid. 315 och lönegradsplaceringen för ordinarie lärare i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminarierna). Någon anledning att frågå denna praxis hade icke åberopats och föreläge — såvitt statskontoret kunde finna — icke heller. Ämbetsverket avstyrkte därför tilläggsarvode åt timläraren i trädgårdsskötsel vid enkelseminariet i Växjö. I anledning härav borde å den för arvoden åt dylika lärare avsedda delposten uppföras oförändrat belopp, 600 kronor.

I anslutning till vad statskontoret anfört i utlåtande den 9 oktober 1937 angående anslag till arvoden åt bibliotekarier vid de allmänna läroverken under budgetåret 1938/1939 ville ämbetsverket ifrågasätta, huruvida icke-beträffande de under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, för vissa särskilda uppdrag beräknade arvoden — föreskrift borde i sådana fall, då uppdragen vore att anse såsom bisysslor, meddelas av innebörd att dyrtidstillägg å arvoden icke skulle utgå. I samband härmed borde i stället en skäligen höjning av dessa arvoden vidtagas.

Med ledning av föreliggande uppgifter kunde statskontoret icke ingå på en närmare granskning av det för *övrige icke-ordinarie personal: grundavlöningar* beräknade anslagsbehovet. Ämbetsverket hade emellertid icke anledning att ifrågasätta riktigheten av överstyrelsens beräkningar.

Undervisningsväsendets lönenämnd har i utlåtande den 25 november 1937 anfört, att det förefölle nämnden, som om anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat vid småskoleseminarierna för budgetåret 1938/1939 lämpligen kunde beräknas med utgångspunkt från att ingen rektor vid dessa seminarier komme att avlönas enligt grupp I, en rektor enligt grupp II och sex rektorer enligt grupp III. För ett kommande budgetår torde frågan få upptagas till övervägande på nytt med utgångspunkt från de ändrade förhållanden, som då kunde föreligga.

I enlighet med överstyrelsens förslag tillstyrker jag, att för nästa läsår vid småskoleseminarierna intages en avdelning av första klassen vid ettvar av de 7 småskoleseminarier, som skola ingå i den av 1936 års riksdag beslutade seminarieorganisationen — således jämväl vid småskoleseminariet i Växjö. Jag har ingenting att för närvarande erinra mot vad överstyrelsen föreslagit rörande intagningsavdelningarnas elevnumerär.

Å den *personalförteckning*, som med tillämpning tills vidare från och med nästa budgetår bör av riksdagen fastställas för småskoleseminarierna, bära

Departementschefen.

således uppföras 7 rektorstjänster, vilka enligt den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för småskoleseminarierna böra avlönas enligt 6 § 1 mom. i avlöningsreglementet för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende. I överensstämmelse med de förslag, som framställts av statskontoret och undervisningsväsendets lönenämnd, böra emellertid samtliga dessa rektorer för närvarande placeras i lönegruppen III med undantag för rektor vid småskoleseminariet i Lycksele, som bör hänföras till lönegruppen II.

Vid utformningen av personalförteckningen i övrigt möta vissa svårigheter på grund av att kännedom för närvarande saknas, i vilken utsträckning de ordinarie innehavarna — sex till antalet — av de nuvarande ämneslärartjänsterna kunna komma att befinnas kompetenta för adjunkts-tjänst i lönegraden L 23 och således bibehållas å ordinarie stat, *eller* om de komma att överföras på övergångsstat såsom ämneslärare med lön enligt lönegraden L 20 *eller* placeras på lediga övningsskollärartjänster. I frågans nuvarande läge anser jag mig med utgångspunkt i övrigt från överstyrelsens förslag böra för nästa budgetår räkna med den av statskontoret föreslagna fördelningen av ämneslärarna mellan ordinarie stat och övergångsstat. Jag föreslår alltså, att å personalförteckningen uppföras följande tjänstemän å *ordinarie stat*, nämligen — förutom de förutnämnda rektorerna — 10 adjunkter i lönegraden L 23, 1 lärare i teckning i lönegraden L 21, 2 lärare i musik i lönegraden L 21, 4 lärare i gymnastik med lek och idrott i lönegraden L 21, 23 övningsskollärare i lönegraden L 20, 2 lärarinnor i kvinnlig slöjd i lönegraden L 18 och 1 lärarinna i hushållsgöromål i lönegraden L 16, ävensom å *övergångsstat* följande tjänster, nämligen 8 ämneslärare i lönegraden L 20, 4 övningsskollärare i lönegraden L 20 och 1 lärarinna i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd. Sistnämnda befattningshavare torde i enlighet med vad av överstyrelsen förutsatts böra hänföras till lönegraden L 16. Jag vill här framhålla, att den sålunda uppbyggda övergångsstaten kan anses fiktiv så till vida, att det — såsom överstyrelsen antytt — är sannolikt, att ett flertal av befattningshavarna å övergångsstat kunna överflyttas till ordinarie tjänster.

Jag biträder överstyrelsens förslag om förlängning för ytterligare ett budgetår av gällande bestämmelser om rätt för överstyrelsen att i vissa fall medgiva rektor och ordinarie lärare vid småskoleseminarium nedsatt tjänstgöring.

Anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* torde kunna för nästa budgetår beräknas med ledning av det av statskontoret angivna beloppet av 335,000 kronor. Detta belopp bör emellertid av skäl, som i det föregående anförts, minskas med vederbörliga familjepensionsavdrag, d. v. s. med i runt tal 9,700 kronor. Då under posten särskilda medel icke torde böra beräknas till bestridande av kostnaderna för kallortstillägg, uppskattar jag posten för nästa budgetår till i runt tal förslagsvis 322,000 kronor, d. v. s.

till ett belopp, som med 57,500 kronor understiger det av överstyrelsen angivna.

Anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å övergångsstat torde med hänsyn till sannolikheten av att flertalet av befattningshavarna å övergångsstat komma att överflyttas å ordinarie stat icke böra beräknas enligt sedvanliga principer utan uppföras med ett avrundat belopp, förslagsvis med 34,700 kronor. Detta belopp understiger med 5,300 kronor det av överstyrelsen beräknade.

Av skäl, som i liknande sammanhang i det föregående anförts, kan jag icke biträda förslaget om en omräkning av arvodena till seminariebibliotekariér och biträden å rektorsexpeditionerna med hänsyn till den av löneregleringen betingade övergången från oreglerat till reglerat dyrtidstillägg. För att emellertid bereda möjligheter till en höjning av vederbörande arvode i de fall, då arvode innehaves av person, vilken icke kommit i åtnjutande av lärarlöneregleringen, föreslår jag — med utgångspunkt i övrigt i huvudsak från statskontorets beräkningsnormer — att delposten till *arvoden åt seminariebibliotekariér* uppföras med 2,500 kronor och delposten till *arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna* med 1,400 kronor. Genom dessa reduktioner i de av överstyrelsen föreslagna anslagsbeloppen ernås en anslagsminskning i förhållande till överstyrelsens förslag med sammanlagt 1,355 kronor.

Med hänsyn till storleken av seminarieträdgården i Växjö vill jag tillstyrka överstyrelsens förslag om anvisande av 300 kronor såsom tilläggsarvode åt timläraren i trädgårdsskötsel därstädes. Delposten till *tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel* bör på grund härav bestämmas till 900 kronor.

Mot överstyrelsens beräkningar i övrigt har jag ingenting annat att erinra än att anslagsposten till *särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän* bör utöver det av överstyrelsen föreslagna beloppet i avrundningssyfte höjas med 55 kronor till 375 kronor. Jag vill framhålla, att delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal bör — liksom i det föregående ifrågasatts beträffande folkskoleseminarierna — betecknas förslagsvis, dock med iakttagande av de maximeringsföreskrifter, Kungl. Maj:t framdeles kommer att meddela.

Förevarande anslag bör alltså i jämförelse med överstyrelsens förslag minskas med ($-57,500 - 5,300 - 1,355 + 55 =$) 64,100 kronor och alltså bestämmas till ($477,700 - 64,100 =$) 413,600 kronor. Anslagshöjningen uppgår till ($413,600 - 278,700 =$) 134,900 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Personalförteckning.

Befattning.

Lönegrad.

Tjänstemän å ordinarie stat.

7 rektorer, lön enligt 6 § 1 mom. i avlöningsreglementet —

Anm.: Av dessa rektorer skall 1 tillhöra avlöningsgruppen II och 6 avlöningsgruppen III.

10 adjunkter L 23
 1 lärare i teckning L 21
 2 lärare i musik L 21
 4 lärare i gymnastik med lek och idrott L 21
 23 övningsskollärare L 20
 2 lärarinnor i kvinnlig slöjd L 18
 1 lärarinna i hushållsgöromål L 16

Tjänstemän å övergångsstat.

8 ämneslärare L 20
 4 övningsskollärare L 20
 1 lärarinna i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd . . . L 16;

dels godkänna följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 322,000	
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	» 34,700	
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarie-läkare	kronor 3,925	
b. Arvoden åt seminarie-bibliotekarier	» 2,500	
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	» 1,400	
d. Tilläggsarvoden åt lärare i trädgårdsskötsel	» 900	
e. Arvode åt ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele	» 900	» 9,625

4. Avlöningar till övrig icke-
ordinarie personal:
- a. Grundavlöningar m.m.,
 förslagsvis kronor 46,600
 - b. Avlöningsförhöjningar
 m. m., *förslagsvis* » 300 kronor 46,900
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och
icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* » 375
- Summa förslagsanslag kronor 413,600;
- dels ock till Småskoleseminarier: Avlöningar för budgetåret
1938/1939 anvisa ett förslagsanslag av . . . kronor 413,600.*

[139.] 7. **Småskoleseminarier: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag utgår nu med 66,200 kronor. Anslaget disponeras på sätt framgår av sid. 536 i statsliggaren för budgetåret 1937/1938.

Med ledning av från seminarierektorerna inhämtade uppgifter har *skolöverstyrelsen* i skrivelse den 2 november 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 22,350 kronor till 88,550 kronor. Utom de förutvarande sex seminarierna tillkommer, erinrar *överstyrelsen*, från och med höstterminen 1938 ett nytt småskoleseminarium, nämligen det som skulle efterträda det nuvarande folkskoleseminariet i Växjö.

Bränsle, lyse och vatten. För innevarande budgetår vore, yttrar *överstyrelsen*, denna post upptagen med 26,000 kronor. Häri hade ingen annan ändring föreslagits än en erforderlig ökning för seminariet i Strängnäs med 200 kronor samt ett nytt belopp för seminariet i Växjö, beräknat till 5,500 kronor. Utgifterna under denna post borde sålunda beräknas till 31,700 kronor.

Övriga expenser. Posten, som i innevarande års stat upptagits till 27,700 kronor, hade beräknats till 33,000 kronor. Häri inginge ett för seminariet i Växjö beräknat belopp med 4,700 kronor samt vissa smärre höjningar vid andra seminarier. Sålunda krävde den av 1937 års riksdag beslutade tillbyggnaden vid seminariet i Lycksele, innehållande lärosalar, biblioteks- och materielrum m. m., ökade utgifter för renhållning.

Det beräknade medelsbehovet till övriga expenser av 33,000 kronor borde ökas med hänsyn till vissa särskilda utgiftsbehov, som skulle tillgodoses ur expensanslaget, nämligen lönefyllnad till vaktmästare och värmeskötare, beräknad till 2,000 kronor, omkostnader och arvoden vid en preparandkurs i Haparanda 3,350 kronor samt för särskild undervisning i hushållsgöromål vid samma seminarium 2,000 kronor. Medelsbehovet borde alltså beräknas till 40,350 kronor.

Trädgårdarnas underhåll och skötsel. Enligt rektorernas beräkningar uppginge utgifterna för ändamålet under budgetåret 1938/1939 — avlöningarna till trädgårdsbiträden oberäknade — till följande belopp: i Strängnäs 1,800

kronor, i Växjö 1,700 kronor, i Landskrona 1,000 kronor, i Skara 860 kronor, i Härnösand 450 kronor, i Lycksele 500 kronor och i Haparanda 200 kronor eller sammanlagt 6,510 kronor. Ur samma anslagspost skulle liksom för närvarande utgå arvoden till värmeskötare-trädgårdsbiträde vid seminarierna i Strängnäs, Landskrona, Skara och Härnösand med tillhopa 6,350 kronor. För enahanda ändamål erfordrades vid seminariet i Växjö ett arvodesbelopp av 1,500 kronor. Rektor vid seminariet i Lycksele hade framhållit behovet av att en ny arbetskraft där anställdes för betjäning-ändamål. Den nuvarande vaktmästaren hade för mycket arbete sig pålagt. Förutom de vanliga vaktmästarsysslorna skulle han sköta sex värmepannor, placerade i tre olika källare, snöskottningen under vintern och trädgården under sommaren samt dessutom hjälpa till med den dagligen städningen av seminariets lokaler. Vad rektor framhållit, vore utan tvivel värt beaktande. Skötseln av seminarieanläggningen, som bestode av sex olika byggnader och nu stode under utvidgning genom tillbyggnad, jämte de egentliga vaktmästargöromålen utgjorde en arbetsbörda, som — i likhet med vad som redan skett vid seminarier med mindre omfattning — lämpligen borde uppdelas på tvenne befattningshavare. Den nuvarande vaktmästaren hade nedbrutits av det alltför hårda arbetet och tidtals måst söka sanatorievård. Överstyrelsen ville alltså förorda, att även vid seminariet i Lycksele anställdes en person som värmeskötare-trädgårdsbiträde med en avlöning, intill dess dessa tjänster blivit annorlunda reglerade, av 1,500 kronor. Medelsbehovet för trädgårdarnas underhåll och skötsel skulle alltså i det hela uppgå till i runt tal 15,800 kronor (nu 11,000 kronor), ur vilken post skulle med ett belopp av sammanlagt 9,350 kronor även bestridas avlöning åt värmeskötare-trädgårdsbiträde vid ettvar av seminarierna i Strängnäs, Landskrona, Växjö, Skara, Härnösand och Lycksele.

Särskilda kurser och föreläsningar. Denna post, nu bestämd till 1,700 kronor, hade beräknats till 1,950 kronor. Av dessa medel skulle även bestridas utgifter för anordnande av simundervisning och bad för eleverna vid seminarierna i Skara, Växjö, Härnösand, Lycksele och Haparanda med ett belopp av 850 kronor.

Reseersättning. Dessa anslagsmedel borde beräknas till oförändrat belopp, 3,000 kronor.

Särskilda uppbördsmedel. Inkomsterna beräknades komma att minskas från 9,000 kronor med 4,750 kronor till 4,250 kronor.

Enligt vad jag under hand från överstyrelsen inhämtat, beror den föreslagna minskningen av de särskilda uppbördsmedlen på att sådana inkomster avdragits, som rätteligen böra på annat sätt redovisas, exempelvis å statens allmänna fastighetsfond.

Departementschefen.

Överstyrelsens beräkningar biträder jag med den ändringen, att anslagsposten till expenser, av överstyrelsen beräknad till (31,700 + 40,350 =) 72,050 kronor och för innevarande budgetår enligt statsliggaren disponerad med sammanlagt 53,700 kronor, torde kunna bestämmas till 70,000 kronor. Förevarande anslag bör således för nästa budgetår disponeras sålunda:

Omkostnadsstat.

Utgifter:

1. Expenser, <i>förslagsvis</i>	kronor 70,000
2. Övriga utgifter:	
a. Trädgårdarnas underhåll och skötsel, <i>förslagsvis</i>	kronor 15,800
b. Särskilda kurser och föreläsningar	» 1,950 » 17,750
3. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	» 3,000
	<u>Summa kronor 90,750.</u>

Särskilda uppbördsmedel:

1. Upplåtelse av lokaler, ersättning för lyse	kronor 1,750
2. Inkomster av trädgårdarna	» 2,500 kronor 4,250
	<u>Nettoutgift kronor 86,500.</u>

Anslaget bör alltså höjas med (86,500—66,200 =) 20,300 kronor. Jag vill framhålla, att — då det svårligen låter sig göra att nu verkställa fullt tillförlitliga beräkningar rörande anslagsbehovet — det kan bli nödvändigt att sedermera vidtaga jämkningar i den nu förordade anslagsfördelningen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarier: Omkostnader* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 86,500.

[140.] 8. **Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m., reservationsanslag.** Detta anslag, som nu är uppfört med 12,000 kronor, disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 537.

Efter att hava inhämtat uppgifter från seminarierektorerna har *skolöverstyrelsen* i skrivelse den 2 november 1937 för budgetåret 1938/1939 beräknat medelsbehovet till i det hela 14,600 kronor. Ökningen belöpte huvudsakligen på det nyinrättade seminariet i Växjö (2,000 kronor), på seminariet i Haparanda (500 kronor), som i olika avseenden vore torftigt utrustat, samt på seminariet i Strängnäs (100 kronor), som behövde ökat anslag till materiel för undervisning i slöjd och hushållsgöromål.

Jag tillstyrker, att förevarande anslag för nästa budgetår höjes med 2,300 kronor till 14,300 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 14,300.

Departementschefen.

[141.] 9. **Småskoleseminarier: Stipendier, reservationsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 18,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 2 november 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 24,700 kronor till 42,700 kronor.

Enligt den av överstyrelsen för budgetåret 1938/1939 framlagda intagningsplanen skulle vid seminarierna i Lycksele och Haparanda finnas tillsammans 66 elever. Med ett beräknat stipendiebelopp av 300 kronor till varje elev skulle sålunda för dessa seminarier erfordras ett belopp av 19,800 kronor. I enlighet med 1932 års seminariesakkunnigas av riksdagen sedermera godkända förslag beräknades därjämte ett belopp av högst 3,000 kronor att utgå till högst 20 elever vid en preparandkurs i Haparanda med 150 kronor till varje elev. Vid övriga seminarier skulle finnas sammanlagt 153 elever. Beräknades det genomsnittliga beloppet till varje elev efter enahanda grunder som vid folkskoleseminarierna, skulle till stipendier åt dessa elever erfordras 19,900 kronor. Medelsbehovet i det hela skulle alltså böra uppskattas till $(19,800 + 3,000 =) 42,800$ kronor.

Den reservation å anslaget, som funnes från budgetåret 1936/1937, hade beräknats komma att tagas i bruk under budgetåret 1937/1938, varefter någon nämnvärd reservation från sistnämnda budgetår icke torde vara att räkna med.

Departementschefen.

Skolöverstyrelsens ifrågavarande förslag innebär, att elevstipendierna vid småskoleseminarierna skulle återföras till de belopp, som utgått före de under de senare åren vidtagna anslagsrestriktionerna. Ett första steg i denna riktning togs av 1936 års riksdag. Under erinran om vad jag under punkten 136 i motsvarande hänseende förordat i fråga om elevstipendier vid folkskoleseminarierna, tillstyrker jag en höjning av ifrågavarande anslag med 18,000 kronor till 36,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarier: Stipendier* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 36,000.

[142.] 10. **Småskoleseminarier: Utrustning, reservationsanslag.** Till detta ändamål utgår nu ett anslag av 7,000 kronor, vilket enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1937 står till förfogande av skolöverstyrelsen, att av överstyrelsen disponeras till utrustning av småskoleseminarierna i Härnösand och Lycksele i samband med den ombyggnad av nämnda seminarier, vartill 1937 års riksdag anvisat medel.

Vid anmälan av denna anslagsfråga i propositionen nr 271/1937 erinrade jag, att överstyrelsen för budgetåret 1937/1938 äskat sammanlagt 27,535 kronor till vissa inredningsarbeten och inventarier vid småskoleseminarierna i Strängnäs, Skara, Härnösand och Lycksele. Med hänsyn till att byggnadsstyrelsens förslag till ändrade och utökade lokaler vid småskoleseminarierna i beskuret skick framlagts för riksdagen och då vidare åtskilliga av de av överstyrelsen upptagna kostnaderna syntes vara hänförliga till den fasta

inredningen och alltså icke borde bestridas genom anslag i förevarande ordning, tillstyrkte jag, att för ändamålet anvisades allenast förutnämnda belopp av 7,000 kronor.

I skrivelse den 2 november 1937 har *skolöverstyrelsen* hemställt om anvisande av anslag för ändamålet för nästa budgetår. Av skrivelsen inhämtas:

I skrivelse den 17 september 1937 angående om- och tillbyggnadsarbeten vid vissa folk- och småskoleseminarier hade överstyrelsen anhållit, att anslag till återstående föreslagna byggnadsarbeten, nämligen vid seminarierna i Strängnäs, Skara, Växjö och Lycksele, måtte utverkas av 1938 års riksdag.

För inredning av och anskaffande av inventarier till de nya lokalerna hade rektorerna begärt vissa engångsanslag.

Strängnäs. Till inventarier m. m. till två nya lärosalar erfordrades ett belopp av 3,220 kronor.

Växjö. Det gällde här en ny skolkökslokal. För utrustning av en dylik lokal vid seminariet i Härnösand beräknades och beviljades av 1937 års riksdag ett belopp av 3,000 kronor. Enahanda belopp hade beräknats för samma ändamål i Växjö.

Skara. Kostnaderna för utrustning i det hela beräknades år 1936 till 15,835 kronor. I avvaktan på hos byggnadsstyrelsen begärd uppgift, om eventuellt någon del av detta belopp kunde föras på byggnadsanslaget (fasta inventarier) upptog överstyrelsen beloppet oförändrat.

Lycksele. I 1936 års utredning beträffande erforderlig om- och tillbyggnad upptogs icke endast det byggnadsarbete, till vilket 1937 års riksdag beviljade medel, utan även en ifrågasatt tillbyggnad av skolköks- och elevhushållsbyggnaden i syfte att avhjälpa vissa väsentliga brister i nämnda köksavdelning m. m. Utrustningen av det utvidgade köket beräknades draga en kostnad av 676 kronor.

Emellertid hade byggnadsstyrelsen, såsom överstyrelsen framhållit i sin ovannämnda framställning den 17 september 1937, för närvarande under utredning ett annat förslag till lösning av skolköksfrågan, innebärande bland annat, att det nuvarande lärarbostadshuset skulle efter erforderlig förändring användas för ändamålet. På anmodan av överstyrelsen hade seminariets rektor kostnadsberäknat erforderlig utrustning för de lokaler, som skulle bli disponibla enligt nämnda alternativ. Det gällde möblering m. m. av det nya skolköket och elevhushållets kök med matsal jämte den högtidssal, som seminariet skulle erhålla genom att den nuvarande matsalen finge därtill användas. Detta kostnadsförslag slutade på ett belopp av 4,235 kronor.

Anskaffande av viss utrustning vid seminarierna i Landskrona, Skara, Härnösand, Lycksele och Haparanda. Såsom framginge av överstyrelsens framställning den 12 oktober 1937 angående disposition av viss reservation å anslaget till småskoleseminarierna, hade rektorerna vid nyss nämnda seminarier anhållit, att överstyrelsen ville i sina petita angående medelsbehovet vid småskoleseminarierna för budgetåret 1938/1939 anhålla om ökade anslag till inventarier m. m. vid ifrågavarande seminarier. De härför beräknade beloppen utgjorde: vid seminariet i Landskrona 480 kronor, vid seminariet i Skara 1,100 kronor, vid seminariet i Härnösand 3,300 kronor, vid seminariet i Lycksele 500 kronor och vid seminariet i Haparanda 500 kronor, sålunda i det hela 5,880 kronor. Överstyrelsen hade funnit sig

kunna vitsorda ifrågavarande behov och hade sagt sig ämna i sin blivande framställning om anslag till småskoleseminarierna för budgetåret 1938/1939 upptaga bland annat nämnda anslagspost. Tillika hade överstyrelsen anhållit, att Kungl. Maj:t ville omedelbart för ändamålet ställa till förfogande en för budgetåret 1936/1937 uppkommen reservation på anslagsposten Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. till ett belopp av 2,177 kronor.

Överstyrelsen funne sig böra framhålla, att de ifrågasatta anslagen till viss utrustning vid seminarierna i Skara och Lycksele icke hade något sammanhang med de förut här ovan beräknade anslagen till utrustning vid dessa båda seminarier såsom en följd av planerade om- och tillbyggnadsarbeten. Vad sistnämnda utrustningsanslag till seminariet i Lycksele beträffade, ville överstyrelsen göra framställning rörande detta medelsbehov senare, sedan överstyrelsen blivit satt i tillfälle att taga ståndpunkt till byggnadsstyrelsens utredning i frågan. Överstyrelsens nu förevarande framställning innefattade alltså hemställan om anslag till utrustning vid småskoleseminarierna i följande poster, att av riksdagen anvisas för budgetåret 1938/1939, nämligen:

Seminariet i Strängnäs	kronor	3,220
» » Växjö	»	3,000
» » Skara	»	15,835
Anskaffande av viss utrustning vid seminarierna i Landskrona, Skara, Härnösand, Lycksele och Haparanda	»	5,880
		Summa kronor 27,935.

Skulle överstyrelsens framställning den 12 oktober 1937 angående användningen av viss reservation å 2,177 kronor vinna bifall, borde den sistnämnda posten minskas med detta belopp till 3,703 kronor och summan i sin helhet till 25,758 kronor.

I skrivelse den 1 december 1937 har *skolöverstyrelsen* sedermera anför, att byggnadsstyrelsen efter verkställd utredning meddelat, att av det för seminariet i Skara enligt det föregående beräknade kostnadsbeloppet — 15,835 kronor — ett belopp av 5,460 kronor kunde sägas belöpa på fasta inventarier m. m., vadan i detta sammanhang till utrustning av de nya lokalerna vid ifrågavarande läroanstalt vore erforderligt ett belopp av 10,375 kronor. I det hela vore alltså för utrustning behövt ett anslag av (27,935—5,460 =) 22,475 kronor eller, *alternativt*, (25,758—5,460 =) 20,298 kronor.

Från överstyrelsen har jag låtit under hand införskaffa nedannämnda kompletterande uppgifter:

De begärda anslagen till seminarierna i Strängnäs, Växjö, Skara och Lycksele — här avsåges ej de begärda särskilda förstärkningsanslagen — vore givetvis erforderliga endast under den förutsättningen, att medel samtidigt beviljades till de erforderliga om- och tillbyggnaderna vid nämnda seminarier, vilka närmare angäves i *dels* byggnadsstyrelsens framställning den 22 oktober 1936 (återgiven i bilaga till 1937 års statsverksproposition: Utgifter för kapitalökning, sid. 38 och 39), *dels* överstyrelsens framställning den 17 september 1937.

Strängnäs. Två nya lärosalar erfordrades på grund av den av 1936 års riksdag beslutade nya seminarieorganisationen. Den nuvarande gymnastik-

salen inom seminariebyggnaden förändrades till två lärosalar. Kostnadsbeloppet, 3,220 kronor, vore beräknat i anslutning till ett av överstyrelsen efter anmodan av byggnadsstyrelsen uppgjort normalförslag till möblering av ett klassrum i småskoleseminarium, dock med avdrag av 50 kronor för sandlådor, som i Strängnäs kunde anskaffas på annat sätt.

Växjö. Skolkökslokaler vore erforderliga, när småskoleseminariet där började sin verksamhet hösten 1938. De beräknade kostnaderna för inventarier å 3,000 kronor torde, om hänsyn toges därtill att vissa fasta inventarier sannolikt kunde föras på byggnadsanslaget, kunna minskas till 2,400 kronor.

Skara. Om- och tillbyggnaderna vore erforderliga på grund av seminarieorganisationen (jämför ovannämnda bilaga: Utgifter för kapitalökning, sid. 39). För inventarier i huvudbyggnaden erfordrades 3,535 kronor och för inventarier i den föreslagna nybyggnaden 6,840 kronor, eller sammanlagt 10,375 kronor.

Lycksele. Det behov av utvidgning av seminariets och elevhushållets köksavdelning, som nämndes redan i byggnadsstyrelsens framställning den 22 oktober 1926, vore icke direkt föranlett av seminariereformen utan vore ett gammalt behov av mycket trängande art. Såsom överstyrelsen framhållit, skulle inventarierna för denna tillbyggnad stanna vid ett belopp av 676 kronor, medan den alternativa lösningen av frågan skulle för inredning och inventarier draga en kostnad av 4,235 kronor enligt ett av seminariets rektor gjort kostnadsförslag.

Riksräkenskapsverket har den 3 december 1937 yttrat sig angående överstyrelsens omförmälda, i skrivelse den 12 oktober 1937 framställda förslag och har därvid förklarat sig icke hava något att däremot erinra under förutsättning, att omhandlade, vid utgången av budgetåret 1936/1937 kvarstående reservation, icke av respektive seminarier senare rekvirerades för de med de tidigare anvisningarna avsedda ändamålen.

Med hänsyn till den ståndpunkt, jag i annat sammanhang intager i frågan om anslag för nästa budgetår till nybyggnads- och ändringsarbeten vid småskoleseminarierna, synes det mig tillräckligt, om till utrustning vid småskoleseminarierna för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av allenast 10,000 kronor. Medelst detta belopp torde böra bestridas jämväl skäligen del av förutnämnda till sammanlagt 5,880 kronor beräknade utrustningskostnader vid seminarierna i Landskrona, Skara, Härnösand, Lycksele och Haparanda. Kungl. Maj:t torde framdeles få taga ställning till den av överstyrelsen i skrivelse den 12 oktober 1937 berörda frågan. Anslaget torde liksom motsvarande för folkskoleseminarierna tillstyrkta anslag böra fördelas av överstyrelsen mellan de ifrågakommande seminarierna. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Småskoleseminarier: Utrustning* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 10,000.

[143.] 11. **Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m., förslagsanslag.** Förevarande

anslag har utgått sedan budgetåret 1933/1934 (jfr propositionen nr 163/1933 och riksdagens skrivelse nr 139/1933) och med nedannämnda belopp:

1933/1934		kronor	189,000
1934/1935		»	135,000
1935/1936		»	115,000
1936/1937		»	110,000
1937/1938		»	90,000.

Anslagssänkningen har föranletts av att antalet bidragsberättigade lärare efterhand minskats.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 2 november 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår beräknas till 73,000 kronor.

Därest samtliga på indragningsstat kvarstående och med dem likställda lärare skulle från anslaget uppbära högsta medgivna bidrag till grundlön, ålderstillägg och tillfällig löneförbättring, erfordrades ett belopp av 107,000 kronor. Emellertid hade av ifrågavarande lärare under innevarande läsår åtta kunnat såsom ordinarie eller vikarierande lärare placeras vid andra läroanstalter. Det vore sannolikt, att så komme att ske med vissa lärare även under budgetåret 1938/1939. Under sistnämnda läsår komme tre av lärarinnorna att uppnå pensionsåldern. På grund av nu nämnda omständigheter kunde nyssnämnda belopp minskas med 34,000 kronor, vadan sålunda återstode ett medelsbehov av 73,000 kronor.

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t hade 1937 års riksdag medgivit, att icke-ordinarie ämneslärarinnan vid småskoleseminariet i Strängnäs Sigrig Degerman finge på vissa villkor äga rätt att — därest hon på grund av inskränkning i verksamheten vid statens småskoleseminarier blivit utan anställning — under budgetåret 1937/1938 bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära under läsåret 1934/1935. Utgifterna härför bestredes från förevarande anslag. Emellertid hade överstyrelsen efter ansökan av Degerman för läsåret 1937—1938 förordnat henne såsom vikarierande ämneslärarinna vid småskoleseminariet i Lycksele, vadan riksdagens medgivande icke komme att tagas i anspråk under nämnda år. Då det emellertid icke nu kunde förutses, huruvida Degerman även läsåret 1938—1939 kunde erhålla lärarförordnande, syntes det överstyrelsen önskligt, att riksdagens nämnda medgivande upprepades att gälla även budgetåret 1938/1939.

Departementschefen.

Ehuru anslagsbelastningen under budgetåret 1936/1937 — enligt budgetredovisningen i runt tal 127,800 kronor — kan synas tala emot den av skolöverstyrelsen föreslagna, ganska avsevärda anslagssänkningen, anser jag mig med hänsyn till överstyrelsens beräkningar icke böra resa erinran mot förslaget, att anslaget sänkes med 17,000 kronor till 73,000 kronor. Även i övrigt biträder jag överstyrelsens framställning och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m. för budgetåret 1938/1939 anvisa ett förslagsanslag av . . . kronor 73,000;

dels ock medgiva, att icke-ordinarie ämneslärarinnan Sigrig Degerman må under budgetåret 1938/1939 — därest hon

på grund av inskränkning i verksamheten vid statens småskoleseminarier kommer att sakna anställning — bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära såsom icke-ordinarie ämneslärarinna vid småskoleseminariet i Strängnäs under läsåret 1934—1935.

[144.] 12. **Bidrag till Ericastiftelsen för lärarutbildning.** I skrivelse den 23 december 1936 anhöll *styrelsen för Ericastiftelsen* om statsbidrag med 5,000 kronor till bestridande av kostnaderna för ett med stiftelsens verksamhet förbundet läkepedagogiskt seminarium, som styrelsen hade för avsikt att upprätta. I ärendet avgåvos utlåtanden av *skolöverstyrelsen* och av *statskontoret*. Enligt beslut den 16 april 1937 lämnade Kungl. Maj:t ansökningen utan bifall.

Stiftelsens styrelse har i skrivelse den 26 juni 1937 anført, att, sedan stiftelsen på privat väg lyckats erhålla erforderliga medel, förutnämnda seminarium komme att börja sitt första verksamhetsår den 1 september 1937. Då emellertid de erhållna medlen endast säkerställde det första verksamhetsåret och då enligt styrelsens åsikt det behov, seminariet skulle tillgodose, vore verkligt trängande, återkomme styrelsen med en förnyad anhållan om ett statsanslag på 7,500 kronor för läsåret 1938—1939 till seminariets verksamhet. I ärendet hava utlåtanden avgivits den 28 september 1937 av *skolöverstyrelsen*, den 19 oktober 1937 av *medicinalstyrelsen* och den 17 november 1937 av *statskontoret*.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Ericastiftelsens ändamål är att verka för psykisk hälsovård bland barn och ungdom. Stiftelsens seminarium avser att giva pedagogiskt, medicinskt och socialt orienterad utbildning i vård och handledning av svårfostrade barn och svårfostrad ungdom.

Inkomsterna vid seminariet hade beräknats till 4,500 kronor vid ett elevantal av 15 och till 6,000 kronor vid ett elevantal av 20 (elevavgift 300 kronor per läroår).

Utgifterna hade vid ett elevantal av 20 beräknats på följande sätt:

Biträdande föreståndarinnas lön	kronor	4,000
Övriga lärarlöner, beräknade efter 15 kronor per lektion (föreläsningar eller seminarieövningar) till ett antal per år av 390	»	5,850
Omkring 42 enstaka föredrag efter 25 kronor per timme	»	1,050
Material för praktiska övningar i olika slag av slöjd, »första hjälpen» m. m. (i dessa ämnen utbildade elever vid seminariet tänkas som ledare)	»	400
Individuell handledning av eleverna à 5 kronor per timme (5 timmar per elev)	»	500
Rytmiklektioner	»	500
Lokalhyra (med städning och lyse)	»	1,500
Tryck	»	400
Diverse	»	800

Summa kronor 15,000.

Genom anslag m. m. behövde sålunda minst 9,000 kronor anskaffas.

Skolöverstyrelsen har anfört följande:

I sitt den 12 februari 1937 avgivna utlåtande hade överstyrelsen erinrat bland annat om den allt större uppmärksamhet, som under senare år ägnats åt de uppfostringsproblem, vilka sammanhänge med vård och fostran av svåruppfostrade barn. Det hade framträtt vissa svårigheter att erhålla för denna verksamhet kvalificerad arbetskraft. För att tillgodose behovet av specialutbildning för dem, som skulle ställas inför uppgiften att undervisa och övervaka psykopatiska och svåruppfostrade barn, hade föreningen för psykologisk-pedagogiska institutet med understöd av statsmedel under våren 1936 och under januari och februari månader 1937 i Stockholm anordnat sex veckors fortbildningskurser, vilka stått under överstyrelsens tillsyn. Intresset för dessa kurser hade varit stort och de hade fyllt ett verkligt behov. I detta sammanhang hade överstyrelsen vidare erinrat om det av 1932 års seminariesakkunniga den 28 april 1936 avgivna betänkandet med utredning och förslag angående åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren (statens offentliga utredningar 1936: 31). De sakkunniga hade förordat anordnandet av en permanent utbildningskurs för hjälpklasslärare, omfattande 21 veckors undervisning och förlagd till folkskoleseminariet i Stockholm, samt i mån av behov kortare fortbildningskurser, förlagda till olika delar av landet. De sakkunniga hade framhållit såsom synnerligen önskvärt, att denna utbildning icke isolerades från annan utbildning av lärare för olika slag av defekta barn. Därvid hade framhållits betydelsen av att specialutbildning för lärare i observationsklasser för svåruppfostrade barn, barn med talrubbingar, svagsynta och hörselsvaga barn samt i hjälpklasser för psykiskt efterblivna barn till största delen kunde göras gemensam.

Överstyrelsen hade vidare framhållit, att ett behov av specialutbildning för de lärare, som ämnade ägna sig åt arbete vid skyddshem eller i observationsklasser för svåruppfostrade barn, otvivelaktigt förefunnnes. I avvaktan på en genom statsmakternas försorg anordnad specialutbildning för denna grupp lärare, syntes enskilda initiativ, som syftade att giva fördjupade, medicinskt och socialt orienterade kunskaper till personer, som ägnade sig åt arbete bland psykopatiska barn, vara förtjänta av understöd från det allmännas sida.

Av nu förevarande ansökan framginge, att stiftelsen på privat väg lyckats erhålla den erforderliga summan — till väsentlig del kommande från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse — samt att seminariet den 1 september 1937 börjat sin verksamhet. Mot den av styrelsen utarbetade organisations- och undervisningsplanen hade överstyrelsen ingen erinran att framställa. Antalet elever, som innevarande läsår deltog i undervisningen, utgjorde 23, varav flertalet avlagt examen vid någon lärarutbildningsanstalt.

Överstyrelsen tillstyrkte i så måtto framställningen, att till bidrag till Ericastiftelsen för anordnande under redovisningsåret 1938/1939 av en ettårig utbildningskurs för personer, som ämnade ägna sig åt arbetet bland psykopatiska barn, måtte anvisas ett anslag av 5,000 kronor.

Medicinalstyrelsen har, efter hörande av överinspektören för sinnessjukvården, anfört, att möjlighet till särskild utbildning för funktionärer i skyddshem och observationsklasser för svåruppfostrade barn syntes önskvärd. Då statlig möjlighet härtill ännu icke förefunnnes och stiftelsens läkepedagogiska seminarium i viss mån kunde förväntas tillgodose detta behov, tillstyrkte styrelsen det statsanslag, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt. Därest

sådant komme att utgå till seminariet, syntes emellertid det allmänna böra beredas inflytande på seminariets ledning genom rätt att i dess styrelse insätta en representant.

Statskontoret har avstyrkt framställningen.

Statskontoret hade i sitt ovannämnda utlåtande den 8 mars 1937 anført bland annat, att det vore angeläget, att frågan om utbildning av lärare för undervisning av efterblivna barn och s. k. problembarn upptoges till prövning i ett sammanhang. Enligt den nu föreliggande framställningen hade några nya omständigheter icke tillkommit i vidare mån än att stiftelsen på privat väg erhållit medel till det föreslagna seminariets verksamhet under läsåret 1937—1938.

Vad sålunda förekommit syntes statskontoret icke utgöra anledning att frångå den av ämbetsverket tidigare uttalade uppfattningen, att statsbidrag borde beviljas till ifrågavarande ändamål först sedan ståndpunkt tagits till spørgsmålet om de blivande riktlinjerna för statens medverkan överhuvudtaget till här avsedda utbildningsfråga.

Den verksamhet, som bedrivs vid ifrågavarande seminarium, synes utgöra ett nyttigt och välbehövt komplement till den utbildning, som avses skola meddelas vid de under punkten 133 tillstyrkta seminariekurserna för utbildning av lärare för hjälpklassundervisning. Det är sannolikt, att staten framdeles måste i vidare omfattning och på ett annat sätt gripa sig an med förevarande utbildningsproblem. I avbidan härpå torde det vara lämpligt, att staten lämnar sitt stöd åt enskilt initiativ, som på området framkommer och visar sig vara vederhäftigt. Såsom en anordning utan bindande verkan för framtiden och med understrykande av att frågan om fortsatt understöd bör bli beroende av ej mindre de erfarenheter, som komma att vinnas angående stiftelsens här ifrågavarande verksamhet än även det nyss berörda utbildningsproblemets framtida utveckling, vill jag av angivet skäl tillstyrka, att statsbidrag anvisas till Ericastiftelsen för dess läkepedagogiska seminarium. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag emellertid, att detta bidrag bör kunna begränsas till 5,000 kronor. Sistnämnda belopp torde böra under åttonde huvudtiteln uppföras såsom obetecknat anslag. Villkor för dess utgående torde i sinom tid få fastställas av Kungl. Maj:t, därvid till närmare övervägande bör upptagas medicinalstyrelsens förslag rörande statligt inflytande på seminariets ledning. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till Ericastiftelsen för lärarutbildning*
för budgetåret 1938/1939 anvisa ett anslag
av kronor 5,000.

Folkskolinspektionen.

[145.] 13. **Folkskolinspektionen: Avlöningar, förslagsanslag.** Vid 1937 års riksdag beslöts lönerreglering för statens folkskolinspektörer och nomadskolinspektör, att träda i kraft den 1 januari 1938. Förevarande anslag,

som nu är uppfört med 516,300 kronor, disponeras på grund härav jämlikt två av riksdagen godkända avlöningsstater, avseende den ena tiden den 1 juli—den 31 december 1937 och den andra tiden den 1 januari—den 30 juni 1938. (Jfr statsliggaren för budgetåret 1937/1938, sid. 539).

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 framlagt förslag till beräknande av anslagsbehovet för budgetåret 1938/1939. Överstyrelsen beräknade de i avlöningsstaten ingående posterna på följande sätt:

1. *Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat.* Denna anslagspost vore för tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 uppförd med 265,500 kronor. För avlöning till här ifrågavarande ordinarie tjänstemän — 52 folkskolinspektörer och en nomadskolinspektör — i högsta löneklassen av lönegraden B 26 erfordrades enligt en inom överstyrelsen verkställd beräkning ett brutobelopp av i avrundat tal 502,000 kronor. Nämnda belopp skulle reduceras med vederbörliga tjänstepensionsavdrag, 330 kronor i lönegraden B 26, eller alltså med $(53 \times 330 =)$ 17,490 kronor, vadan alltså nettobeloppet bleve i avrundat tal 484,500 kronor.

För vikariatsersättningar beräknade överstyrelsen ett belopp av 48,000 kronor.

Anslagsbehovet under denna post uppskattades alltså av överstyrelsen till $(484,500 + 48,000 =)$ 532,500 kronor.

2. *Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t.* Anslagsposten, från vilken bestredes det av riksdagen beslutade särskilda lönetillägget å 1,500 kronor åt nomadskolinspektören, vore för tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 uppförd med 750 kronor. Överstyrelsen ifrågasatte icke annan ändring än som föranleddes därav att beloppet skulle beräknas för helt budgetår och förty upptagas med 1,500 kronor.

3. *Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.* Ur denna anslagspost bestredes kostnaderna för arvoden åt biträden på folkskolinspektörernas expeditioner. Någon annan ändring beträffande anslagsposten — för första halvåret 1938 upptagen med 11,700 kronor — ansåge överstyrelsen ej erforderlig än att posten för nästa budgetår torde böra fördubblas och sålunda uppföras med 23,400 kronor.

4. *Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän.* Ifrågavarande anslagspost, från vilken utginge dels expensersättning, dels ock provisoriskt dyrtorsttillägg, vore för tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 uppförd med 14,950 kronor. Vad expensersättningen anginge, utginge densamma för år med 500 kronor till folkskolinspektörerna och med 1,000 kronor till nomadskolinspektören. Vidare skulle vikarie för folkskolinspektör, som åtnjöt semester, erhålla ersättning för expenser med ett belopp, beräknat efter 200 kronor för år. Med hänsyn tagen till de för de ordinarie befattningshavarna fixerade beloppen, syntes ersättning för expenser till vikarie för nomadskolinspektören under dennes semester böra utgå med 400 kronor för år. Till expensersättning skulle alltså böra beräknas för de ordinarie folkskolinspektörerna $52 \times 500 = 26,000$ kronor, för vikarier för folkskolinspektörerna under dessas semester $\frac{52 \times 45 \times 200}{365}$ eller i avrundat

tal 1,280 kronor, för nomadskolinspektören 1,000 kronor och för vikarie för nomadskolinspektören under dennes semester i avrundat tal 50 kronor, sammanlagt 28,330 kronor.

Det provisoriska dyrortstillägget syntes böra beräknas till 1,680 kronor (för två folkskolinspektörer, bosatta i Stockholm, à 360 kronor, samt för de fyra folkskolinspektörer, vilka vore bosatta i Östersund, Sundsvall och Luleå, à 240 kronor).

Det sammanlagda anslagsbehovet under denna post skulle alltså utgöra 30,010 kronor eller avrundat 30,000 kronor.

Enligt överstyrelsens beräkningar skulle förevarande anslag till avlöningar sålunda uppföras med $(532,500 + 1,500 + 23,400 + 30,000 =)$ 587,400 kronor.

I skrivelse den 23 november 1937 har *skolöverstyrelsen* hemställt, att under anslagsposten till arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t, måtte beräknas medel till bestridande av vikariatsersättning för det till nomadskolinspektören utgående särskilda lönetillägget å 1,500 kronor. Anslagsposten borde därför uppdelas i två delposter, den ena å 1,500 kronor till grundbelopp, den andra å förslagsvis 300 kronor till vikariatsersättningar. Anslaget skulle på grund härav höjas med ytterligare 300 kronor till 587,700 kronor.

Till en början må framhållas, att 1937 års riksdag i anslutning till fastställd lönereglering från och med den 1 januari 1938 för statens folkskolinspektörer beslutat, att såväl civila tjänstepensionsreglementet som allmänna familjepensionsreglementet från samma tidpunkt skall tillämpas å nämnda befattningshavare. Den för nomadskolinspektören vid sagda riksdag genomförda löneregleringen från och med den 1 januari 1938 medför, att nyssnämnda reglementen skola äga tillämpning jämväl å denne befattningshavare. Med hänsyn till nu angivna förhållanden bör anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat minskas icke blott, på sätt skolöverstyrelsen föreslagit, med vederbörliga tjänstepensionsavdrag utan även med ifrågakommande familjepensionsavdrag eller alltså ytterligare med i avrundat tal 17,300 kronor.

Departement-
schefen.

Överstyrelsens beräkningar av förevarande anslagspost böra vidare av en annan anledning undergå justering. Överstyrelsen har under posten upptagit ett belopp av 48,000 kronor för bestridande av kostnader för vikariatsersättningar. Enligt gällande grunder för riksstatens uppställning skola några särskilda medel icke beräknas för dylika ersättningar utan desamma utgå av vederbörlig anslagspost till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, vilken post har förslagsanslags natur. På grund härav bör nu ifrågavarande anslagspost beräknas utan hänsyn till ifrågakommande vikariatsersättningar.

Anslagsposten torde alltså för nästa budgetår böra upptagas med $(484,500 - 17,300 =)$ 467,200 kronor, ett belopp, som med 65,300 kronor understiger det av överstyrelsen beräknade.

Vidkommande skolöverstyrelsens beräkningar av övriga i avlöningsstaten ingående anslagsposter hava desamma icke givit mig anledning till erinran.

Anslaget bör således för nästkommande budgetår utgå med (587,700 — 65,300 =) 522,400 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för folkskolinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 467,200
2. Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t:	
a. Grundbelopp	kronor 1,500
b. Vikariatsersättningar	
m. m., <i>förslagsvis</i> » 300	» 1,800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 23,400
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 30,000
Summa kronor 522,400;	

dels ock till *Folkskolinspektionen*: *Avlöningar* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 522,400.

[146.] 14. **Folkskolinspektionen: Reseersättningar, förslagsanslag.** Detta anslag är i riksstaten för budgetåret 1937/1938 uppfört med 175,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om anvisande för nästa budgetår av oförändrat anslag.

Departement-
schefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Folkskolinspektionen*: *Reseersättningar* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 175,000.

Folkskoleväsendet.

[147.] 15. **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, förslagsanslag.** Detta anslag är för budgetåret 1937/1938 uppfört med 80,600,000 kronor.

I anslutning till Kungl. Maj:ts i proposition nr 270/1937 därom framlagda förslag beslöt riksdagen lönereglering för folk- och småskollärare, att träda i kraft den 1 januari 1938. I samband med anmälan av sitt beslut härom anförde riksdagen i skrivelse nr 468/1937 i fråga om ett motionsvis väckt förslag om särskilda lönetillägg av statsmedel utöver den för småskollärare fastställda lönen åt lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor,

att den tjänstgöring, som ålåg sistnämnda lärare, vore både till arten och omfattningen mera krävande än den, som i allmänhet uttoges av småskollärarinnorna. Det syntes riksdagen därför skäligt, att ifrågavarande lärare komme i åtnjutande av löneförmåner, som något överstege dem, som komme småskollärarinnorna till del. Den omständigheten, att de biträdande lärarbefattningarna och de mindre folkskolorna vore stadda under avveckling, syntes icke kunna åberopas som ett skäl mot en sådan åtgärd, därest åt löneförbättringen gäves karaktären av ett särskilt lönetillägg, att innehavas, så länge vederbörande tjänstgjorde i den egenskap, som gäve lönetillägget dess berättigande. Riksdagen kunde emellertid icke på grundval av den då föreliggande utredningen bilda sig en uppfattning om vilken ersättning, som kunde anses utgöra skälig kompensation för nämnda lärares särskilda åligganden, och ville därför begränsa sig till att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i ärendet till 1938 års riksdag.

Genom beslut den 30 juni 1937 anbefallde Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att — med beaktande av vad riksdagen i berörda skrivelse anført — verkställa utredning angående tillerkännande av särskilt lönetillägg åt lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor samt att med nämnda utredning och det förslag, som därav kunde föranledas, till Kungl. Maj:t inkomma i samband med framställningar, avsedda att föreläggas 1938 års riksdag.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 framlagt förslag till beräkning av anslagsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1938/1939 ävensom inkommit med förutnämnda utredning. Överstyrelsen har beräknat de i anslaget ingående posterna på följande sätt:

1. Statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor. För budgetåret 1937/1938 vore denna post beräknad till 77,275,000 kronor. Såsom utgångspunkt för postens beräkning för budgetåret 1938/1939 syntes — på sätt ägt rum vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår (jfr proposition nr 270/1937) — böra tagas de ungefärliga utgifterna för ändamålet, därest de före den 1 januari 1938 gällande grunderna för lärarnas avlöning och statsbidrags utgående fortfarande varit gällande. Denna utgångssumma beräknade överstyrelsen till 65,530,000 kronor. Härtill borde nu komma merkostnaden på grund av den nya löneregleringen, vilken merkostnad enligt propositionen nr 270/1937 beräknades utgöra för helt år omkring 25,000,000 kronor. Då emellertid på grund av ifrågasatta bestämmelser rörande förskottsutbetalning hela denna kostnadsökning icke syntes komma att belasta anslaget för budgetåret 1938/1939, räknade över-

styrelsen nu med en erforderlig ökning av allenast 23,500,000 kronor, vadan utgiftsbehovet sålunda skulle uppgå till $(65,530,000 + 23,500,000 =) 89,030,000$ kronor. Jämfördes detta belopp med motsvarande belopp för budgetåret 1937/1938 framginge, att den erforderliga anslagsökningen å denna post utgjorde $(89,030,000 - 77,275,000 =) 11,755,000$ kronor.

2. Statsbidrag till avlönande av överlärare. För innevarande budgetår hade denna post upptagits med ett belopp av 50,000 kronor. Bidrag ur förevarande anslag utginge enligt grunder, som angäves i kungörelsen nr 307/1936 angående statsbidrag till arvoden åt överlärare vid folk- och småskolor. Från början av budgetåret 1936/1937 och hitintills hade efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall medgivits arvodesbidrag med ett sammanlagt belopp av 111,985 kronor. Med hänsyn härtill och då nya överlärartjänster alltjämt torde komma att inrättas även under de närmast kommande åren, syntes anslagsposten böra för budgetåret 1938/1939 ökas med 75,000 kronor till *125,000 kronor*.

3. Ersättning för flyttningskostnad. Dylik ersättning utginge jämlikt kungörelserna nr 32/1936 och 255/1936. De för budgetåret 1937/1938 anvisade medlen för detta ändamål utgjorde 10,000 kronor. Från förevarande anslag hade under budgetåret 1936/1937 på grund av Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall utbetalats ett sammanlagt belopp av 4,640 kronor. Då det vore sannolikt, att utgifterna från anslaget under de närmaste åren komme att ökas, torde denna delpost för budgetåret 1938/1939 böra beräknas till oförändrat belopp eller *10,000 kronor*.

4. Anordnande av försök med förstärkningsanordningar i skolor av B2-formen. För detta ändamål hade för budgetåret 1937/1938 upptagits ett belopp av 10,000 kronor. Mot det i propositionen nr 270/1937 framställda förslaget, att ifrågavarande post från och med senare hälften av budgetåret 1937/1938 skulle hava förslagsanslags natur, hade riksdagen icke haft något att erinra. Under budgetåret 1936/1937 hade efter beslut av skolöverstyrelsen till de skoldistrikt, som därom ansökt, beviljats ett sammanlagt belopp av 8,310 kronor. För budgetåret 1938/1939 syntes denna post böra beräknas till oförändrat belopp eller *10,000 kronor*.

5. Särskilda lönetillägg åt lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor. Under erinran om riksdagens förenämnda i dess skrivelse nr 468/1937 gjorda uttalande angående lönetillägg åt ifrågavarande lärare och Kungl. Maj:ts uppdrag till överstyrelsen att verkställa utredning i ämnet, ville överstyrelsen framhålla, att ämbetsverket såsom grundval för denna utredning från statens folkskoleinspektörer inhämtat yttranden i ärendet ävensom uppgifter dels angående antalet av vid slutet av läsåret 1936—1937 anställda lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor, dels ock om och i vilken utsträckning ifrågavarande lärare redan av kommunerna åtnjöte lönetillägg utöver den lagstadgade minimilönen. Enligt ifrågavarande uppgifter hade vid slutet av läsåret 1936—1937 funnits anställda 2,107 lärare av det slag, varom nu vore fråga, därav 1,653 vid mindre folkskolor och 454 såsom biträdande vid folkskolor. Mindre folkskolor funnes inom 488 skoldistrikt och biträdande lärartjänster inom 270 distrikt. Kommunala lönetillägg utöver den lagstadgade minimilönen hade lämnats åt lärare vid mindre folkskolor av 157 skoldistrikt (32 procent) och åt biträdande lärare av 123 distrikt (45,5 procent). Antal lärare, som fått del av dessa lönetillägg, vore i det hela 502 (23,8 procent), fördelade sålunda: lärare vid mindre folkskolor 321 (19,4 procent) och biträdande lärare 181 (40 procent).

Vad de särskilda lönetilläggens storlek beträffade, växlade dessa avsevärt mellan lägst 25 kronor och högst 800 kronor. Medeltalet utgjorde för varje lärare 140 kronor samt för lärare vid mindre folkskolor 132 kronor 80 öre och för biträdande lärare 152 kronor 70 öre.

Sedan det genom sålunda angivna uppgifter visat sig, att kommunerna i icke ringa utsträckning behjärtat ifrågavarande lärares ställning och genom kommunala tillägg velat giva någon kompensation för mera omfattande och svårartad tjänstgöring, ville överstyrelsen understryka billigheten av att vid den nya löneregleringens genomförande dylik kompensation icke alldeles komme att bortfalla utan i stället reglerades så, att den komme samtliga nu ifrågavarande lärare till godo. Tillika ville överstyrelsen framhålla, att även folkskolinspektörerna i sina till överstyrelsen i ärendet avgivna yttranden funnit de ifrågasatta lönetilläggen starkt motiverade.

Vad beträffade de blivande lönetilläggens storlek, hade överstyrelsen funnit sig böra fasthålla vid det av överstyrelsen redan i utlåtande den 11 december 1936 över lärarlönesakkunnigas betänkande framställda förslaget, att lönetilläggen borde fastställas till ett belopp av 300 kronor. De hittills utgående kommunala tilläggen, vilka, såsom förut angivits, vore mycket skiftande till storleken, kunde givetvis icke tjäna såsom norm. Att flertalet skoldistrikt icke beviljat några lönetillägg eller också lämnat dylika med mycket blygsamma belopp, hade självfallet sin grund i kommunernas finansiella förhållanden. Det framginge dock, att i åtskilliga fall nu ifrågavarande tillägg utgått med 300 kronor eller därutöver. De folkskolinspektörer, som yttrat sig i fråga om lönetilläggenas storlek, hade framhållit, att tilläggen borde bestämmas till minst 300 kronor. Detta belopp, ställt i förhållande till den reglerade småskollärarinnelönen (lägsta löneklassen i 9:e lönegraden å billigaste ort), motsvarade procentuellt ett tillägg av omkring 200 kronor till den nuvarande oreglerade lönen i första lönegraden. Även ur denna synpunkt syntes det föreslagna tillägget icke böra bestämmas till lägre belopp än 300 kronor. Det nu föreslagna lönetillägget syntes böra utgå till såväl manlig som kvinnlig lärare och oavsett huruvida befattningshavaren vore anställd tills vidare eller på viss tid.

Beräkningen av det erforderliga anslagets storlek för budgetåret 1938/1939 torde böra grundas på följande. Såsom redan framhållits, utgjorde antalet lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor vid slutet av vårterminen 1937 sammanlagt 2,107. På grund av den pågående rationaliseringen av folkskoleväsendet vore antalet lärare av nu ifrågavarande slag statt i ständig minskning. Sålunda hade från slutet av vårterminen 1936 till slutet av vårterminen 1937 minskning skett i antalet lärare vid mindre folkskolor med 77 och i antalet biträdande lärare med 50, eller i det hela med 127. Om man räknade med ungefärligen samma lärarminskning under läsåret 1937—1938, skulle vid början av budgetåret 1938/1939 kvarstå ett antal av 1,980 lärare, tillhörande nu ifrågavarande kategorier. Det erforderliga anslagsbeloppet skulle sålunda böra beräknas till $(1,980 \times 300 =) 594,000$ kronor.

Överstyrelsen fröge sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen, dels att till lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor måtte på de villkor, som Kungl. Maj:t föreskrev, få utöver den i det nya avlöningsreglementet bestämda avlöningen utgå särskilda lönetillägg å 300 kronor för år, dels ock för budgetåret 1938/1939 för detta ändamål anvisa ett belopp av förslagsvis *594,000 kronor*.

Det anslagsbelopp, som enligt vad överstyrelsen alltså anfört, skulle bliva erforderligt för budgetåret 1938/1939, belöpte sig till (89,030,000 + 125,000 + 10,000 + 10,000 + 594,000 =) 89,769,000 kronor, innebärande en anslagsökning med (89,769,000 — 80,600,000 =) 9,169,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 30 oktober 1937 anfört bland annat följande:

Av den av överstyrelsen förebragta utredningen angående särskilt lönetillägg åt lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor framginge, att flertalet lärare (76,2 procent) vid här ifrågavarande skolor icke åtnjöte kommunala lönetillägg samt att medeltalet av utgående dylika tillägg utgjorde 140 kronor. Att detta medeltal blivit så pass betydande berodde uppenbarligen på att i ett fåtal fall så högt tillägg som 800 kronor utgätt.

Statskontoret ville erinra, att en avsevärd förbättring i folk- och småskollärarnas löneförmåner inträtt i och med den nyligen genomförda löneregleringen. Det lönetillägg, som borde medgivas lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor, borde enligt statskontorets mening tillmätas så, att den anslöte sig till den vid sagda reglering bestämda lönegrupperingen. Ämbetsverket finge därför — under hänvisning jämväl till angivna medeltal (140 kronor) av det kommunala tillägg, som utgätt till ifrågavarande lärarkategorier — föreslå, att lönetillägget bestämdes till ett belopp, motsvarande en löneklass å A-ort i de för småskollärare gällande lönegraderna (6, 7 och 8.) Ett sålunda utmätt lönetillägg komme att innebära en verklig förbättring — utöver den genom löneregleringen inträdda — för mer än tre fjärdedelar av dessa lärare.

I övrigt hade statskontoret icke funnit anledning till erinran mot överstyrelsens förevarande förslag.

Undervisningsväsendets lönenämnd har i yttrande den 8 december 1937 anfört, att lönenämnden anslöte sig till överstyrelsens i ärendet framställda förslag angående ett särskilt lönetillägg åt ifrågavarande lärare av 300 kronor för år. Det av statskontoret i ärendet framställda förslaget, enligt vilket lönetillägget skulle bestämmas till ett belopp, motsvarande en löneklass å A-ort i de för småskollärare gällande lönegraderna, d. v. s. högst 180 kronor för år, syntes lönenämnden med hänsyn till de förhållanden, under vilka ifrågavarande lärare fullgjorde sitt arbete, utgöra en alltför ringa ersättning i förevarande fall. Lönenämnden ville ytterligare tillägga, att lönenämnden förutsatte, att dyrtidstillägg finge utgå å förevarande särskilda lönetillägg.

I *särskilt yttrande* till lönenämndens utlåtande har nämndens ordförande, med instämmande av två ledamöter, anfört, att de i fråga om storleken av det särskilda lönetillägget biträdde statskontorets förslag, dock med den ändringen, att lönetillägget borde beräknas med utgångspunkt från lönebeloppet för den ortsgrupp, som läraren tillhörde. Vid en dylik konstruktion av lönetillägget borde för detsamma tillgodonjutande gälla samma bestämmelser som i fråga om lönen.

Departement-
schefen.

Myndigheterna hava i fråga om avvägningen av det lönetillägg, som enligt riksdagens mening bör tillgodokomma lärare vid mindre folkskolor

och biträdande lärare vid folkskolor, framlagt olika förslag, i det att skolöverstyrelsen och majoriteten inom undervisningsväsendets lönenämnd förordat ett lönetillägg av 300 kronor för år, medan statskontoret ansett tillägget böra ansluta sig till den vid den nya löneregleringen bestämda lönegrupperingen och fastställas till ett belopp, motsvarande en löneklass å A-ort i de för småskollärare gällande lönegraderna. En minoritet inom lönenämnden har beträffande storleken av lönetillägget biträtt statskontorets förslag, dock med den ändringen, att tillägget borde beräknas med utgångspunkt från lönebeloppet för den ortsgrupp, som läraren tillhörde, varvid för tilläggets åtnjutande skulle gälla samma bestämmelser som i fråga om lönen. För egen del anser jag övervägande skäl tala för statskontorets förslag med den av lönenämndens minoritet ifrågasatta modifikationen. Lönetillägget synes böra komma vederbörande tillgodo redan från och med den nya löneregleringens ikraftträdande den 1 januari 1938. Jag förutsätter, att de härav föranledda merkostnaderna få i den mån de gäldas före den 1 juli 1938 utgå av det för innevarande budgetår anvisade förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid utfärda närmare föreskrifter angående lönetilläggets åtnjutande.

Vad beträffar de vid bifall till det av mig sålunda förordade förslaget för nästa budgetår uppkommande kostnaderna, har jag ansett desamma kunna uppskattas till ett belopp av 350,000 kronor, vilket med 244,000 kronor understiger det av överstyrelsen för ifrågavarande ändamål beräknade beloppet.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att överstyrelsen i skrivelse den 19 oktober 1937 framställt förslag om beredande av en tryggad ställning i rättsligt avseende åt lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor, vilket förslag bland annat innebär, att ifrågavarande lärare skulle kunna erhålla ordinarie och extra ordinarie anställning. Statskontoret har i utlåtande den 10 december 1937 anfört, att ämbetsverket knappast kunde finna tillräckliga skäl föreligga att för närvarande vidtaga ytterligare åtgärder i den föreslagna riktningen. Enligt min mening är det ett befogat krav att ifrågavarande lärare under vissa förutsättningar erhålla en fastare ställning i förevarande avseende. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut härom. Jag har för avsikt att framdeles förelägga Kungl. Maj:t förslag i ämnet.

Emot de av överstyrelsen i övrigt verkställda anslagsberäkningarna har jag intet att i huvudsak erinra. Visserligen torde de av 1937 års riksdag fattade besluten rörande lönegradsplaceringens anpassning efter vissa bestämda årliga lästider komma att för nästa budgetår medföra kostnader utöver det av överstyrelsen beräknade beloppet, vilket utgår från de av Kungl. Maj:t i propositionen nr 270/1937 verkställda kostnadskalkylerna. Med hänsyn till beräkningen i övrigt av förevarande anslag torde emellertid någon justering uppåt av det av överstyrelsen föreslagna anslaget icke vara

av denna anledning erforderlig. I detta sammanhang bör framhållas, att det icke är möjligt att nu avgöra i vad mån de beslut, som av skoldistriktten fattats eller komma att fattas rörande utsträckning av den årliga lästiden, komma att påverka anslagsbehovet för budgetåret 1938/1939. Jag förutsätter emellertid, att överstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på denna faktor i anslagsberäkningarna och till ett kommande år söker beräkna förevarande anslag med hänsynstagande till densamma. Jag har ingenting att erinra mot att anslagsmedlen till anordnande av försök med förstärkningsanordningar i skolor av B 2-formen också för budgetåret 1938/1939 uppföras med ett såsom förslagsvis angivet belopp. Detta synes påkallat med hänsyn till den ännu rådande ovissheten om löneregleringens inverkan på kostnaderna för sådana anordningar.

Förevarande anslag torde böra för nästa budgetår bestämmas till (89,769,000 — 244,000 =) 89,525,000 kronor, vilket belopp emellertid torde böra avrundas till 89,500,000 kronor. Anslagshöjningen utgör (89,500,000 — 80,600,000 =) 8,900,000 kronor. Att höjningen icke blir större, beror bland annat på att i det för innevarande budgetår anvisade anslaget ingår ett tillfälligt belopp av icke mindre än 4,000,000 kronor, belöpande å s. k. övergångslön.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor skola från och med den 1 januari 1938 äga av statsmedel åtnjuta lönetillägg enligt i det föregående angivna grunder;

dels ock till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 89,500,000.

[148.] **16. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdsbolor, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 3,565,000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1937 räknade *skolöverstyrelsen* med oförändrat medelsbehov under förevarande anslag för nästkommande budgetår.

Överstyrelsen erinrade vidare, att enligt kungörelsen nr 191/1931 om provisorisk avlöningsförbättring åt lärare i slöjd och hushållsgöromål vid folk- och småskolor och därmed jämförlig läroanstalt den till nämnda lärare utgående provisoriska avlöningsförbättringen utgått från anslagsmedlen till provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor¹⁾. Efter ikraftträdandet av den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för folk- och småskollärare m. m. komme någon provisorisk avlöningsförbättring icke att utgå till lärare vid folk- och småskolor. Medel till beredande av dylik avlöningsförbättring åt lärare i slöjd och hushållsgöromål borde därför hädanefter beräknas under respektive avlöningsanslag. Under budget-

¹⁾ Dessa anslagsmedel utgå numera från förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

året 1935/1936 hade summan av den provisoriska avlöningsförbättringen åt lärare i slöjd uppgått till 119,700 kronor. Tills vidare räknade överstyrelsen med detta belopp, avrundat till 120,000 kronor. På grund av denna utökning av medelsbehovet hemställde överstyrelsen, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med $(3,565,000 + 120,000 =) 3,685,000$ kronor.

Sedermera har skolöverstyrelsen i skrivelse den 7 oktober 1937 anfört, att den verkliga medelsåtgången under budgetåret 1936/1937 enligt folkskolinspektörernas uppgifter uppgått till 3,504,000 kronor, motsvarande bidrag till 23,461 slöjddavdelningar. Provisorisk avlöningsförbättring åt slöjd-lärarna hade för nämnda år beräknats till omkring 115,000 kronor. Nämnda båda summor utgjorde ett sammanlagt belopp av 3,619,000 kronor, vilket med 66,000 kronor understeg det av överstyrelsen tidigare beräknade beloppet. Med hänsyn till den stegring i utgiftsbehovet, som kunde förväntas även för budgetåret 1938/1939, borde emellertid ändring ej ske i det föreslagna beloppet 3,685,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 16 oktober 1937 anfört:

Såvitt statskontoret kunde finna hade beträffande avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolorna någon förändring icke varit åsyftad vid den allmänna reglering av folkskolläraernas avlöning, som beslutits av 1937 års riksdag. Vid sådant förhållande syntes för nästkommande budgetår statsbidrag efter hittills tillämpade grunder böra utgå. I likhet med överstyrelsen funne statskontoret lämpligt, att den provisoriska avlöningsförbättringen hädanefter utginge av det till slöjdlärares avlöning avsedda anslaget. Mot beräkningen av det för sagda ändamål erforderliga anslagsbeloppet syntes intet vara att erinra.

Den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för folk- och småskollärare berörde icke avlöningsförhållandena för lärarna i ifrågavarande övningsämnen. Provisorisk avlöningsförbättring till dessa lärare bör följaktligen utgå även för nästa budgetår. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag bör samma avlöningsförbättring hädanefter bestridas från de för ifrågavarande lärares avlöning avsedda anslagen. Under nu förevarande anslag böra alltså för nästa budgetår beräknas medel för beredande av provisorisk avlöningsförbättring åt slöjdlärarna.

Anslaget torde för nästa budgetår kunna upptagas med ett belopp av i runt tal 3,650,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 85,000 kronor, och disponeras på följande sätt:

1. Statsbidrag till avlöning åt lärare i slöjd, *förslagsvis* . . . kronor 3,530,000
2. Provisorisk avlöningsförbättring åt nämnda lärare, *för-*

slagsvis » 120,000

Summa kronor 3,650,000.

Departement-
schefen.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 3,650,000.

[149.] 17. **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m., förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 344,000 kronor.

I skrivelser den 30 augusti och den 7 oktober 1937 har *skolöverstyrelsen*, som enligt nästföregående punkt förutsatt, att utgifter för provisorisk avlöningsförbättring åt ifrågavarande lärare skulle bestridas från förevarande anslag, beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till 400,000 kronor.

Enligt folkskolinspektörernas uppgifter hade den verkliga medelsåtgången under budgetåret 1936/1937 varit 359,000 kronor, vartill komme 57,000 kronor såsom provisorisk avlöningsförbättring, eller sammanlagt 416,000 kronor.

Departementschefen.

I anslutning till vad jag under punkten 148 anfört, böra under förevarande anslag beräknas medel för beredande av provisorisk avlöningsförbättring åt ifrågavarande befattningshavare. Mot skolöverstyrelsens beräkningar har jag intet att erinra.

Förevarande anslag bör för nästa budgetår disponeras sålunda:

1. Statsbidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål, <i>förslagsvis</i>	kronor 350,000
2. Provisorisk avlöningsförbättring åt nämnda lärarinnor, <i>förslagsvis</i>	» 50,000
	Summa kronor 400,000.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 400,000.

[150.] 18. **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem in- tagna barn i skolåldern, förslagsanslag.** Förevarande anslag är i riksstaten för budgetåret 1937/1938 uppfört med 110,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 — under erinran, att den av 1937 års riksdag beslutade regleringen av löneförmånerna för lärarna vid ifrågavarande statsunderstödda sjukvårdsanstalter och barnhem beräknats medföra en kostnadsökning för helt budgetår räknat av 30,000 kronor — anfört, att enligt av folkskolinspektörerna meddelade uppgifter vid nämnda inrättningar under budgetåret 1937/1938 vore anställda 2 folkskollärare, 34 folkskollärarinnor och 19 småskollärarinnor. De kontanta minimiavlönningarna för dessa enligt hittills gällande grunder och med hänsyn tagen till de lönegrader, vari de befunno sig, uppginge till ett samman-

lagt belopp av 100,800 kronor. Lades härtill den beräknade merkostnaden på grund av löneregleringen skulle anslagsbehovet komma att uppgå till 130,800 kronor, vilken summa torde böra avrundas till 130,000 kronor.

Jag biträder skolöverstyrelsens beräkning av förevarande anslag, vilket innebär en höjning av anslaget med 20,000 kronor till 130,000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 130,000.

[151.] 19. **Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter, förslagsanslag.** Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 280,000 kronor.

Från anslaget bestridas utgifter för åtskilliga sinsemellan olikartade ändamål, avseende folkskoleväsendet i rikets nordligaste gränsorter. Härom anförde jag i propositionen nr 270/1937 angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m. (sid. 128):

Ur förevarande anslag hade sedan några år tillbaka utgått vissa särskilda bidrag till förhyrande av lokaler för församlingsskolor, för upprätthållande av undervisningen vid församlingsskolor samt till en del lärares avlönning. Genom 1935 års riksdags beslut om statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet och vid bifall till det i det föregående framlagda löneregleringsförslaget komme dessa bidragsfrågor i ett förändrat läge. Vissa av de ifrågavarande extra bidragen bleve icke längre motiverade och syntes också utan olägenhet för skolorna kunna indragas. Dessa frågor tarvade emellertid ytterligare övervägande och syntes för övrigt icke vara av mer avsevärd betydelse vid beräkningen av förevarande anslag för nästa budgetår. Kungl. Maj:t borde framdeles anbefalla skolöverstyrelsen att verkställa utredning i ärendet. I ett avseende borde emellertid redan nu ändring vidtagas i anslagsdispositionen. Såsom i det föregående framhållits, borde de särskilda lönetillägg, som enligt kungörelsen nr 469/1924 utginge till lärare vid folkskolor inom vissa av rikets nordligaste gränsorter, indragas i och med löneregleringens genomförande. Enligt föreliggande utredning uppginge dessa lönetillägg, vilka huvudsakligen utbetalades från förevarande anslag, till omkring 120,000 kronor för år. Anslaget borde, med hänsyn härtill och då löneregleringen avsåges skola träda i kraft den 1 januari 1938, för nästa budgetår minskas med 60,000 kronor och uppföras med 280,000 kronor.

I sin skrivelse nr 468/1937 yttrade riksdagen beträffande ifrågavarande lönetillägg, att dessa vore betingade bland annat av de säregna, undervisningen försvårande språkförhållandena inom vissa delar av de nordligaste gränsorterna. Riksdagen kunde icke på grundval av den föreliggande utredningen bilda sig en uppfattning om i vad mån situationen förändrades genom löneregleringen och ville med hänsyn härtill hos Kungl. Maj:t an-

hålla om utredning, huruvida och i vad mån ifrågavarande särskilda lönetillägg kunde anses böra utgå även för tiden efter löneregleringens genomförande. Däremot biföll riksdagen Kungl. Maj:ts förslag om avskaffande i och med löneregleringens genomförande av de lönetillägg, som utgått enligt kungörelsen nr 141/1920 angående särskilda lönetillägg åt lärarna inom vissa skoldistrikt i Västerbottens och Norrbottens län.

Kungörelsen nr 141/1920 innehöll i § 1 följande stadgande:

Till lärare vid egentlig folkskola, mindre folkskola och småskola i skoldistrikt med icke finsktalande befolkning inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker samt i Överkalix skoldistrikt skola, utöver dem eljest tillkommande avlöningsförmåner, av statsmedel utgå följande särskilda lönetillägg, nämligen:

a) med tvåhundra kronor för år till ordinarie och extra ordinarie lärare vid egentlig folkskola, samt

b) med etthundra kronor för år till vikarierande och biträdande lärare vid egentlig folkskola, lärare vid mindre folkskola och lärare vid småskola.

Kungörelsen nr 469/1924 innehåller i § 1 följande stadgande:

1. Till lärare vid egentlig folkskola, mindre folkskola och småskola inom Nedertorneå, Haparanda stads, Karl Gustafs, Hietaniemi, Övertorneå, Korpilombolo, Tärendö, Pajala och Muonionalusta, Junosuando, Karesuando, Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt skola, utöver dem eljest tillkommande avlöningsförmåner, av statsmedel utgå särskilda lönetillägg i enlighet med vad här nedan stadgas.

2. De särskilda lönetilläggen skola utgå med följande belopp, nämligen:

a) till ordinarie och extra ordinarie lärare vid egentlig folkskola inom Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt med etthundrafemtio kronor och inom övriga skoldistrikt med fyrahundra kronor;

b) till biträdande och vikarierande lärare vid egentlig folkskola och till lärare vid mindre folkskola inom Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt med etthundra kronor och inom övriga skoldistrikt med tvåhundrafemtio kronor; samt

c) till lärare vid småskola inom Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt med etthundra kronor och inom övriga skoldistrikt med tvåhundra kronor.

3. Om och i vad mån särskilda lönetillägg, som i denna kungörelse avses, må utgå till lärare inom andra skoldistrikt i Norrbottens län än de i mom. 1 angivna, bestämmes av Kungl. Maj:t efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning.

På grund av stadgandet i mom. 3 i sistnämnda författningsrum har Kungl. Maj:t senast genom beslut den 4 juni 1937 — avseende budgetåret 1936/1937 — anvisat tillhopa 850 kronor till två skoldistrikt, nämligen dels till Jokkmokks skoldistrikt för en lärare vid folkskolan i Anutkaski 150 kronor och dels till Överkalix skoldistrikt för en lärare vid var och en av folkskolorna i Jokk, Posjärv och Mikkojärvi 200 kronor samt för en småskollärarinna i Jokk 100 kronor.

Med skrivelse den 30 augusti 1937 har *skolöverstyrelsen* i enlighet med därom givet uppdrag inkommit med utredning rörande de förutberörda, av riksdagen åsyftade frågorna och därvid fogat införskaffade yttranden av *domkapitlet i Luleå*, som därjämte i ärendet hört *statens vederbörande folkskolinspektörer*, samt av *länsstyrelsen i Luleå*. Därjämte har styrelsen för *Sveriges folkskolläraryförbund* inkommit med en framställning angående bibehållande av det särskilda lönetillägget enligt 1924 års kungörelse. I ärendet har vidare *statskontoret* den 6 december 1937 avgivit utlåtande.

Av handlingarna inhämtas följande:

Det särskilda lönetillägget. De av överstyrelsen hörda myndigheterna hade, anför *överstyrelsen*, samtliga framhållit nödvändigheten av dessa lönetilläggs bibehållande även efter ikraftträdandet av löneregleringen. Bland de motiv, som anförts för denna uppfattning, märktes följande.

De särskilda lönetilläggen, som i form av gratifikationen enligt årliga beslut av Kungl. Maj:t utgått under en lång följd av år före tillkomsten av ifrågavarande kungörelse, hade verksamt bidragit till en god rekrytering av lärarkåren inom hithörande skoldistrikt, vilka annars skulle stått ohjälpligt tillbaka i konkurrensen med sydligare belägna distrikt. Denna konkurrens syntes komma att skärpas genom införandet av högre avlöning vid längre lästid, enär förhållandena inom skoldistriktet i rikets nordligaste gränssorter i regel vore sådana, att beslut om utsträckt lästid till 39 veckor troligen ej på länge komme till stånd. De särskilda lönetilläggen hade emellertid framförallt utgjort en välbehövlig compensation för de särskilda svårigheter, som vore förbundna med undervisningen i skolor, där ett stort antal barn komme från finsktalande hem. Att lönetilläggen haft åsyftad nytta ansåges framgå därav, att de finskspråkiga skoldistrikten tack vare just dessa ökade löneförmåner trots vissa olägenheter förfogade över en i stort sett utmärkt duglig och för den speciella uppgiften som gränsbygdslärare synnerligen intresserad lärarkår. Den omständigheten, att kallortstillägg komme att utgå efter löneregleringens genomförande, gjorde ej nämnda compensation obehövlig, enär annars löneförmånerna kunde bli lika i rent svensktalande skoldistrikt och i distrikt, där språksvårigheten vore starkt framträdande.

För egen del ville överstyrelsen av nu framhållna skäl förorda bibehållandet av särskilda lönetillägg åt de lärare inom rikets nordligaste gränssorter, som hittills åtnjutit sådana tillägg. Folkskolinspektören i Norrbottens norra inspektionsområde hade framhållit, att de enda orter, där det särskilda lönetillägget med något skäl kunde indragas, vore de större samhällena inom Jukkasjärvi och Gällivare skoldistrikt såsom i Kiruna och Malmberget, där procenten finsktalande barn ej vore stor. Även överstyrelsen ställde sig något tveksam i fråga om dessa gruvsamhällen, men avstode från att framlägga något förslag om utsöndring av dessa områden dels på grund av svårigheten att finna en lämplig begränsning och dels med hänsyn till att skolarbetet även där i någon mån försvårades av språklig påverkan.

I fråga om *lönetilläggens storlek* hade samstämmigt förordats upphörandet av den skillnad, som enligt förevarande kungörelse funnes beträffande skolorna i Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt i jämförelse med övriga hithörande skolor. Överstyrelsen hyste den meningen, att tillräckligt bärande skäl ej kunde förebringas för upprätthållandet av denna

särställning efter lönereglerngens genomförande, då de nu utgående kommunala lönetilläggen upphörde.

Även om man bortsåge från ovanberörda lägre lönetillägg för lärare inom sistnämnda skoldistrikt, utginge enligt ifrågavarande kungörelse de särskilda lönetilläggen med olika belopp för tre skilda grupper lärare, nämligen dels ordinarie och extra ordinarie folkskollärare (400 kronor), dels biträdande och vikarierande folkskollärare samt lärare vid mindre folkskola (250 kronor) och dels lärare vid småskola (200 kronor).

Denna differentiering av beloppen syntes bland annat haft sin motivering i omständigheter, vilka åtminstone delvis föranlett de särskilda kallortstillägg, som genom den nya lönereglern beslutats jämväl för ifrågavarande lärargrupper. Som ett av de starkaste skälen för bibehållande jämsides med kallortstilläggen av förevarande särskilda lönetillägg för lärare inom rikets nordligaste gränssorter syntes man nu få räkna den möjlighet, som genom dessa tillägg erhöles, att fortfarande liksom hittills kunna till innehavare av lärartjänsterna förvärva personer särskilt skickade för de uppgifter, som krävdes vid undervisandet av barn med annat språk än svenskan som talspråk. Men svårigheten i dessa uppgifter syntes överstyrelsen vara minst lika stor på småskolestadiet som i den egentliga folkskolan. Överstyrelsen hade med anledning härav ansett sig böra förordade ett lika stort tillägg för samtliga hithörande lärare. Överstyrelsen hade i fråga om lönetilläggets storlek funnit sig böra föreslå ett belopp av 300 kronor.

Med ledning av införskaffade uppgifter om antalet lärartjänster av olika slag vårterminen 1937 hade överstyrelsen upprättat nedanstående sammanställning beträffande storleken av statens årsutgifter med tillämpning av tre olika alternativ:

Enligt nuvarande bestämmelser i kungörelsen 469/1924		Vid tillämpning jämväl för lärare i Jukkasjärvi och Gallivare distrikt av tilläggsbeloppen för öv- riga distrikt enligt kun- görelsen 469/1924		Vid tillämpning av samma lönetillägg å 300 kronor för samtliga lärare	
Jukkasjärvi + Gallivare	Övriga distrikt				
Lärare Kronor	Kronor	Lärare Kronor	Kronor	Lärare Kronor	Kronor
138 à 150 = 20,700	137 à 400 = 54,800	275 à 400 = 110,000		531 à 300 = 159,300	
21 à 100 = 2,100	47 à 250 = 11,750	68 à 250 = 17,000			
92 à 100 = 9,200	96 à 200 = 19,200	188 à 200 = 37,600			
251 lärare kr. 32,000	280 lärare kr. 85,750	531 lärare kr. 164,600			
Summa 531 lärare: <i>kronor 117,750.</i>					

Av denna sammanställning framginge, att statens kostnader vid tillämpning jämväl för lärare i Jukkasjärvi och Gällivare skoldistrikt av tilläggsbeloppen för övriga skoldistrikt skulle komma att ökas med 46,850 kronor och vid tillämpning av det nu av överstyrelsen förordade lönetillägget å 300 kronor för samtliga lärare med 41,550 kronor. För att någon avsevärdare ökning ej skulle behöva tillskyndas staten, skulle vid enhetliga lönetillägg tillägget behöva nedsättas till 225 kronor, vilket belopp överstyrelsen dock funne väl lågt.

Beträffande de ovan nämnda, av Kungl. Maj:t beviljade särskilda lönetilläggen för vissa lärare i Jokkmokks och Övertorneå skoldistrikt har överstyrelsen föreslagit, att bidraget å 150 kronor till en folkskollärare i Jokkmokks skoldistrikt skulle upphöra att utgå. Övriga bidrag hade utgjort skillnaden mellan bidrag enligt kungörelserna nr 469/1924 och 141/1920. Det syntes överstyrelsen rimligt, att ifrågavarande bidrag bestämdes till samma belopp som beträffande de ovanberörda särskilda lönetilläggen. Härför skulle erfordras en anslagsökning med 350 kronor.

Sammanlagt skulle alltså vid bifall till skolöverstyrelsens förslag i nu förevarande avseende erfordras en anslagsökning med $(41,550 + 350 =) 41,900$ kronor.

Statskontoret har beträffande frågan om det särskilda lönetillägget anfört:

Såsom av handlingarna i ärendet framginge, hade nämnda lönetillägg utgått under en lång följd av år. Avsikten med dem hade varit, att för vinnande av en god rekrytering göra lärarbefattningarna i finnbygden mera eftersträfvärdiga samt att giva ett erkännande åt lärarna för deras arbete bland den finsktalande befolkningen. Lönetilläggen hade alltså avsetts att utgöra ersättning dels för de olägenheter, som vore beroende av ifrågavarande skolors avskilda lägen, dåliga kommunikationsförhållanden, hårda klimat och dyra levnadskostnader, dels ock för de särskilda svårigheter, som vore förbundna med undervisningen av barn från finsktalande hem. Att tilläggen *icke endast* vore en kompensation för sistnämnda svårigheter hade även kommit till synes vid den år 1920 företagna höjningen av tilläggens belopp. Av förarbetena till Kungl. Maj:ts beslut den 17 september 1920 — varigenom lönetilläggen fastställdes till de belopp, som alltsedan dess utgått — framginge, att i ärendet hörda myndigheter ansett höjningen nödvändig, bland annat på grund av att dyrtiden gjort sig särskilt gällande i dessa nordliga och isolerade trakter, samt att lärarna därstädes fått vidkännas många svårigheter och försakelser till följd av underhaltiga och hälsofarliga bostäder. En åstundan att nå en sydligare boningsort hade även gjort sig gällande bland de i de vidsträckta obygderna kringspredda lärarna och lärarinnorna. Det hade därför legat makt uppå, att tjänstgöringen för lärarna i finnbygden förenades med sådana förmåner, att de bundes vid denna tjänstgöring och gjordes i möjligaste mån skickade att genom ökad erfarenhet envar å sin ort leda kulturens utveckling i de svenska utmarkerna.

Genom 1937 års riksdags beslut angående lönereglering för lärare vid folk- och småskolor hade läget blivit förändrat. Från och med den 1 januari 1938 komme nämligen beträffande bland annat lärare vid folk- och småskolor samt vid statens egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor i rikets nordligaste gränssorter att tillämpas avlöningsprinciper likartade med dem, som gällde inom nyreglerade delar av statsförvaltningen. I enlighet härmed skulle lärarlönerna utgå enligt en gemensam löneplan, med lönebeloppen differentierade efter ortsgrupper. Inordnandet av tjänstgöringsorterna i dessa grupper komme att ske med utgångspunkt från de allmänna levnadskostnaderna. Härutöver skulle kallortstillägg tillkomma lärare, som vore bosatta å sådana orter inom de norra delarna av landet, där vistelsen på grund av klimatiska och fysiologiska förhållanden kunde anses särskilt påfrestande.

Givetvis måste under dessa omständigheter den nu genomförda löneregleringen komma att återverka på de lönetillägg, som utginge jämlikt ovan nämnda 1924 års kungörelse. Då efter löneregleringen lönerna bestämdes

efter olika dyrorter och därjämte kallortstillägg komme att utgå, bortfölla väsentligen grunden för de hittillsvarande särskilda lönetilläggen. En anledning att bevilja en särskild förmån åt här avsedda lärare syntes dock alltjämt ligga i de svårigheter, som vore förknippade med undervisningen av de finsktalande barnen. I betraktande härav ville statskontoret icke framställa erinran emot att till lärare i trakter med finsktalande befolkning finge utgå ett särskilt lönetillägg även för tiden efter löneregleringens genomförande. Statskontoret förutsatte härvid, att sådant tillägg endast skulle tillkomma lärare i skolor, där språksvårigheterna verkligen motiverade en dylik förmån.

Vad anginge lönetilläggens storlek innebure det av överstyrelsen förordade beloppet — 300 kronor för varje lärare — i jämförelse med vad som gällde enligt 1924 års kungörelse (härvid bortsåges från lärarna inom Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt), att lönetilläggen skulle för ordinarie och extra ordinarie lärare vid egentlig folkskola sänkas med 100 kronor, för biträdande och vikarierande lärare vid egentlig folkskola och lärare vid mindre folkskola höjas med 50 kronor samt för lärare vid småskola höjas med 100 kronor.

Med beaktande av vad ovan anförts ville statskontoret — som icke hade något att erinra emot att lönetillägget fastställdes till samma belopp för samtliga lärare, som komme i åtnjutande av denna förmån — för sin del föreslå, att såsom skäligt lönetillägg åt ifrågavarande lärare vid folk- och småskolor måtte från och med den 1 januari 1938 utgå ett årligt belopp av 150 kronor till varje lärare. Vid bifall härtill — och till skolöverstyrelsens förslag om att lönetillägg måtte få utgå till fyra lärare i Överkalix skoldistrikt med samma belopp, vartill ifrågavarande särskilda lönetillägg komme att bestämmas, varemot statskontoret intet hade att erinra — komme det för nästkommande budgetår erforderliga anslagsbeloppet att vid i övrigt oförändrade förhållanden kunna *minska*s med $(150 \times 535 =) 80,250$ kronor.

Ifrågasatta ändringar i övrigt av anslagets disposition. Beträffande detta spörsmål inhämtas av handlingarna följande:

a. Särskilda bidrag för tillhandahållande av lokaler för vissa s. k. statsfolkskolor. Alltsedan år 1888 har Kungl. Maj:t genom åtskilliga beslut för upphjälpande av skolväsendet i vissa skoldistrikt i de norra gränstrakterna beviljat särskilda, för viss tid eller tills vidare utgående anslag i form av bidrag — förutom till lärarlöner och dylikt — till bestridande av skoldistriktens kostnader för tillhandahållande av skollokaler vid vissa skolor, de s. k. statsfolkskolorna. Genom beslut den 21 februari 1930 förordnade Kungl. Maj:t — med återkallande från och med den 1 juli 1929 av de beslut, varigenom statsbidrag tills vidare eller för viss tid, överstigande ett budgetår, tillerkänts ifrågavarande skoldistrikt för tillhandahållande av lokaler för undervisningen eller bostäder för lärare vid statsfolkskolor, i vad nämnda beslut anginge de härutinnan bestämda beloppen — att till dessa skoldistrikt finge för nämnda ändamål tills vidare från och med budgetåret 1929/1930 utgå årliga statsbidrag med för varje statsfolkskola närmare angivet belopp. Tillika meddelades bestämmelser angående upphörande eller nedsättning under vissa betingelser av de angivna beloppen. Sedermera har Kungl. Maj:t i vissa fall beviljat ytterligare statsbidrag av ifrågavarande slag att utgå under de genom nyssnämnda beslut angivna villkor eller för viss tid.

Beträffande nu ifrågavarande bidrag har *skolöverstyrelsen* anfört:

Överstyrelsen hade i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 januari 1936 angående upphörande av ifrågavarande särskilda statsbidrag bland annat hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes — med återkallande av samtliga beslut om statsskolors inrättande och om utvidgning av sådana skolor eller överflyttande av statsskolerätt samt med upphävande från och med den 1 juli 1936 i övrigt av tillämpningen av ifrågavarande nådiga brev — medgiva, att statsbidrag av förevarande slag finge utgå till utgången av det budgetår, som i respektive brev angivits, dock endast med belopp, *för vederbörande statsskola räknat*, varmed statsbidraget kunde komma att överstiga summan av de byggnads-, hyres-, underhålls- och tjänstebostadsbidrag, vilka efter den 1 juli 1936 komme att utgå för skolan på grund av kungörelsen nr 45/1936.

Samtliga, som nu yttrat sig i denna angelägenhet, hade uttalat sig för utgående av ett skillnadsbelopp, domkapitlet dock för en övergångsperiod, exempelvis under 10 år, medan överstyrelsen enbart ansett, att ifrågakommande belopp allenast skulle utgå den tidsperiod, som vore bestämd i respektive brev.

Överstyrelsen ansåge sig böra vidhålla sitt nämnda förslag, i all synnerhet som av utredningen framginge, att ifrågavarande distrikts totala bidrag enligt kungörelsen nr 45/1936 uppginge till belopp, som vore mer än tre gånger så stora som enligt de ifrågavarande nådiga breven. Den *minskning* i utgifterna å förslagsanslaget, som skulle uppstå vid bifall till överstyrelsens förslag, läte sig ej exakt bestämmas, men torde närma sig det belopp å 17,790 kronor, som med stöd av ifrågavarande brev utbetalts under budgetåret 1936/1937, och syntes i denna beräkning kunna upptagas till 15,000 kronor.

Statskontoret har uttalat sin anslutning till skolöverstyrelsens förslag beträffande nu förevarande bidrag.

b. Bidrag till upprätthållande av undervisningen i läraravdelningar vid församlingsskolor. Dylika bidrag hava beviljats av Kungl. Maj:t under en kortare följd av år genom årliga beslut.

I likhet med samtliga, som hörts i ärendet, tillstyrker *överstyrelsen*, att bidrag från och med budgetåret 1937/1938 ej måtte beviljas för ändamålet. Till Karesuando skoldistrikt syntes dock alltfört bidrag böra utgå till anskaffande av bränsle. Sammanlagt skulle härigenom uppstå en *minskning* i utgifterna för anslaget å 16,400 kronor.

Statskontoret har icke framställt erinran mot överstyrelsens förslag på denna punkt.

c. Vissa slöjdarvodestillägg utöver stadgat statsbidrag utgå för närvarande, uppgående till 75 kronor för lärare i gosslöjd och 50 kronor för lärare i flickslöjd, för år räknat. Vidare utgå vissa *gratifikationer* åt föreståndarinor i skolhem eller arbetsstugor med 250 kronor för år för visat nit i meddelandet av svensk språkkunskap.

Enligt *skolöverstyrelsens* förslag, varemot *statskontoret* icke framställt erinran, borde dessa statsbidrag alltjämt beviljas.

Anslagsberäkningar. Skolöverstyrelsen har sålunda beträffande förevarande anslag föreslagit å ena sidan en ökning med 41,900 kronor, å andra sidan en minskning med (15,000 + 16,400 =) 31,400 kronor. Vid bifall till

överstyrelsens förslag skulle alltså erfordras en ökning i förhållande till det för löpande budgetåret uppförda beloppet, 280,000 kronor, med (41,900 — 31,400 =) 10,500 kronor.

Emellertid hade överstyrelsen från riksräkenskapsverket inhämtat, att belastningen å förevarande anslag för budgetåret 1936/1937 — enligt preliminära beräkningar — stannat vid i runt tal 263,500 kronor, vilket innebure en minskning i förhållande till nästföregående budgetår med i runt tal 73,700 kronor. Med hänsyn till den stora skillnaden i utgifter för de senaste två budgetåren, syntes det överstyrelsen riktigast att vid uppgörandet av beräkningen av erforderligt anslag för budgetåret 1938/1939 utgå ifrån belastningen för sistförflutna budgetåret. Härtill borde läggas dels (20,000 — 17,000 =) 3,000 kronor, som av 1937 års riksdag inräknats i förevarande anslag (se propositionen 270/1937, sid. 128), och dels ovannämnda belopp av 10,500 kronor. Anslaget skulle i enlighet härmed kunna beräknas till (263,500 + 3,000 + 10,500 =) 277,000 kronor.

Statskontoret har icke haft något annat att erinra gentemot överstyrelsens beräkning av anslaget, än som föranledes av dess förslag om lönetilläggets bestämmande till 150 kronor årligen. Statskontoret har därför beräknat anslaget till (277,000 — 80,250 =) i runt tal 196,600 kronor.

Departementschefen.

Av den föreliggande utredningen framgår, att de särskilda lönetillägg, som utgå jämlikt kungörelsen nr 469/1924 till lärare vid folk- och småskolor inom vissa skoldistrikt i övre Norrland, äro avsedda att bland annat utgöra en lönekomensation för de särskilda svårigheter, som äro förbundna med undervisningen av barn från finsktalande hem. Det torde emellertid å andra sidan, såsom ock av statskontoret framhållits, få anses uppenbart, att nämnda lönetillägg icke enbart betingas härav. Redan den differentiering av lönetilläggens storlek, som i kungörelsen vidtagits, synes tyda härpå.

Med hänsyn till den ståndpunkt, riksdagen intagit i denna fråga, vill jag icke motsätta mig, att särskilda lönetillägg för lärare inom de i nämnda kungörelse avsedda skoldistrikten alltjämt må utgå från och med den 1 januari 1938. Då emellertid dessa lönetillägg i fortsättningen hava sitt berättigande allenast i de förutnämnda undervisningssvårigheterna, anser jag i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna, att den tidigare gällande differentieringen av tilläggsbeloppen bör upphöra.

Beträffande lönetilläggets storlek föreligga delade meningar. Skolöverstyrelsen har för år och lärare tillstyrkt ett tillägg av 300 kronor och statskontoret ett tillägg av 150 kronor. Med hänsyn till de skäl, som anförts för sistnämnda förslag, anser jag mig böra biträda statskontorets uppfattning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid meddela i ämnet erforderliga bestämmelser. Härvid bör ställning tagas jämväl till överstyrelsens förslag rörande lönetillägg av ifrågavarande slag åt lärare inom andra skoldistrikt än de i kungörelsen särskilt uppräknade. Jag förutsätter, att dyrtidstillägg må utgå å de av mig föreslagna lönetilläggen.

Vidkommande de nu på grund av Kungl. Maj:ts särskilda beslut utgående bidragen för tillhandahållande av lokaler för vissa s. k. statsfolkskolor

torde det likaledes böra ankomma på Kungl. Maj:t att träffa de anstalter, som med anledning av vad överstyrelsen anført må finnas erforderliga. Jag har för avsikt att framdeles förelägga Kungl. Maj:t förslag i sådant avseende. Då överstyrelsens förslag på denna punkt synes stå i god överensstämmelse med 1935 års riksdags beslut angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet, tillstyrker jag redan nu, att förevarande anslag nedräknas med det av skolöverstyrelsen till 15,000 kronor beräknade beloppet. Jag biträder likaledes förslaget om en nedräkning av anslaget med 16,400 kronor, avseende de nu utgående bidragen till upprätthållande av undervisningen i läraravdelningar vid församlingsskolor.

Frånsett den ändring, som föranledes av min ståndpunkt beträffande de särskilda lönetilläggens storlek, har jag icke funnit anledning till någon väsentligare erinran mot överstyrelsens beräkning av förevarande anslag för nästkommande budgetår. Anslaget torde böra uppföras med i avrundat tal 200,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 200,000.

[152.] **20. Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 35,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om anvisande för nästa budgetår av oförändrat anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 35,000.

Departement-
schefen.

[153.] **21. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 140,000 kronor. 1937 års riksdag beslöt, att bidragsrätten, som tidigare varit inskränkt till de tre nordligaste länen, skulle utsträckas att gälla skolhem och arbetsstugor även i andra delar av landet än dessa län.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 erinrat om att medelsbehovet för ifrågavarande ändamål med hänsyn till den utsträckta bidragsrätten för innevarande budgetår beräknats utgöra 120,000 kronor, vilket belopp ytterligare ökats med 20,000 kronor till 140,000 kronor för täckande av de genom den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen från och med den 1 januari 1938 för ifrågavarande befattningshavare uppkommande merkostnaderna. För helt budgetår hade nämnda merkostnader uppskattats till 50,000 kronor. Överstyrelsen beräknade medelsbehovet för nästkommande budgetår till $(120,000 + 50,000 =) 170,000$ kronor.

Departement-
schefen.

I överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 170,000.

[154.] 22. **Folkskolor m. m.: Understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, förslagsanslag.** Förevarande anslag är i riksstaten för budgetåret 1937/1938 uppfört med 20,300 kronor.

Departement-
schefen.

Då förslag från skolöverstyrelsens sida om ytterligare understöd åt lärarinnor, vilka på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, icke kunna föreligga i så god tid, att frågan kan slutbehandlas i nu föreliggande sammanhang, torde det bliva nödvändigt att beräkna det belopp, som under förevarande anslag bör upptagas i riksstaten för nästkommande budgetår. Tills vidare synes anslagsbehovet kunna uppskattas till enahanda belopp som för innevarande budgetår eller till 20,300 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna till *Folkskolor m. m.: Understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning*, för budgetåret 1938/1939 ett *förslagsanslag* av kronor 20,300.

[155.] 23. **Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem, förslagsanslag.** Detta anslag var för budgetåret 1936/1937 uppfört med 900,000 kronor. Jämlikt beslut av 1937 års riksdag minskades anslaget med 20,000 kronor, som överfördes till förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets

nordligaste gränsorter för bestridande av kostnaderna för statsbidrag till stiftelsen Norrbottens läns arbetsstugor för vissa i arbetsstugorna mottagna barn. Förevarande anslag är alltså för innevarande budgetår uppfört med 880,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 anført, bland annat, att utgifterna å anslaget för budgetåret 1936/1937 av riksräkenskapsverket preliminärt beräknats till 1,055,128 kronor 81 öre. Med hänsyn härtill syntes en höjning av anslaget böra ske för budgetåret 1938/1939. I fråga om det belopp, som lämpligen borde upptagas för sistnämnda budgetår, funne överstyrelsen det tveksamt, om detta borde bestämmas till 1,050,000 kronor eller till jämnt 1,000,000 kronor, men på grund av den stegring, som syntes vara att förvänta såväl beträffande inackorderingsverksamhetens omfattning som i fråga om kostnaderna härför, ansåge sig överstyrelsen böra förorda det högre beloppet.

Vid beräkningen av anslaget torde hänsyn tagas till att i anförda belastningssiffror för budgetåret 1936/1937 jämväl ingå de till 20,000 kronor uppskattade kostnaderna för statsbidrag till stiftelsen Norrbottens läns arbetsstugor för ovan angivna ändamål. Då denna utgift enligt beslut av 1937 års riksdag icke vidare skall drabba förevarande anslag, bör det av skolöverstyrelsen angivna beloppet, 1,050,000 kronor, i första hand minskas med ifrågavarande belopp å 20,000 kronor till 1,030,000 kronor.

Departementschefen.

Såsom av punkten 157 i det följande framgår, framhåller skolöverstyrelsen vid beräkning av anslaget till bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning, att det synes vara att förvänta, att den förefintliga möjligheten till statsbidrag för anordnande av skolbarnsbespisning i viss utsträckning kan komma att utnyttjas i stället för att inackordera barnen. Härigenom kunde en viss minskning av anspråken på bidrag ur inackorderingsanslaget uppkomma. Då jag håller för troligt, att utvecklingen kommer att gå i antydd riktning, förordar jag en ytterligare reducering av det av överstyrelsen under förevarande anslag äskade beloppet. I sådant avseende tillstyrker jag en minskning med 80,000 kronor eller från 1,030,000 kronor till 950,000 kronor, med vilket belopp anslaget bör upptagas för budgetåret 1938/1939. I förhållande till innevarande budgetår uppstår vid bifall till vad jag sålunda föreslagit en anslagsökning med 70,000 kronor.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att centralstyrelsen för stiftelsen Västerbottens läns arbetsstugor hos Kungl. Maj:t anhållit om sådan ändring av gällande bestämmelser angående statsbidrag för inackordering av skolbarn i arbetsstuga, att för alla vid arbetsstuga intagna barn inackorderingsbidrag komme att utgå oberoende av inträdesålder, avståndet till skola och skolvägarnas beskaffenhet. Med hänsyn till här ifrågavarande befolkningslevnadsförhållanden synes det mig påkallat, att vissa lättnader medgivas i

fråga om vederbörande författnings tillämplighet i nu berörda avseende. Detsamma bör ske även i fråga om stiftelsen Norrbottens läns arbetsstugor, som åtnjuter bidrag från det under punkten 151 upptagna anslaget. Jag har för avsikt att framdeles förelägga Kungl. Maj:t förslag, avseende sådana lättnader i gällande bestämmelser, som av mig här antytts. Kostnaderna härför uppgå till relativt obetydliga belopp och behöva icke föranleda någon justering i mina anslagskalkyler i det föregående.

Åberopande det anförda, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 950,000.

[156.] 24. **Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 450,000 kronor.

I skrivelse den 7 oktober 1937 har *skolöverstyrelsen* hemställt, att anslaget måtte för nästkommande budgetår uppföras med 700,000 kronor.

Enligt från folkskolinspektörerna infordrade uppgifter uppginge totalbeloppet av de statsbidrag, som rekvirerats för skolskjutsar, anordnade under budgetåret 1936/1937, till 544,000 kronor. Statsbidragen till nyinrättade skolskjutsar under budgetåret 1937/1938 torde, enligt en inom överstyrelsen gjord överslagsberäkning, komma att röra sig omkring ett belopp av 160,000 kronor. Under förutsättning att de skjutsar, som voro inrättade under budgetåret 1936/1937, anordnades även innevarande budgetår till i det stora hela oförändrade kostnader, skulle alltså sammanlagda beloppet av de statsbidrag, som komme att utgå för skolskjutsar, anordnade under budgetåret 1937/1938, utgöra omkring 700,000 kronor.

Departementschefen.

Utgående från skolöverstyrelsens uppgift angående det verkliga medelsbehovet under budgetåret 1936/1937 anser jag tillfyllest, om anslagsökningen för nästa budgetår begränsas till 150,000 kronor i stället för av skolöverstyrelsen föreslagna 250,000 kronor. Jag föreslår alltså, att anslaget för sistnämnda budgetår uppföres med 600,000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 600,000.

[157.] 25. **Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning, reservationsanslag.** Under punkten 172 av 1937 års femte huvudtitel föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor. I sin skrivelse nr 5/1937, punkten 144, anmälde riksdagen, att riksdagen i anledning av ifrågavarande förslag bemyndigat Kungl. Maj:t att av de margarinaccismedel, som influtit före den 1 juli 1935, dis-

ponera högst 200,000 kronor till bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning. Tillika framhöll riksdagen, att, därest anslag för ett kommande budgetår skulle å riksstaten äskas för ifrågavarande verksamhet, dylikt anslag borde upptagas å åttonde huvudtiteln.

Bestämmelser angående ifrågavarande statsbidrag hava meddelats i kungörelsen nr 267/1937. Enligt sagda kungörelse kan skoldistrikt på landsbygden, vilket under redovisningsåret 1937/1938 anordnar skolbarnsbespisning, tillerkännas statsbidrag till bestridande av de därmed förenade kostnaderna, under förutsättning att inom distriktet behov av sådan bespisning ävensom av statsbidrag därtill föreligger med hänsyn till rådande arbetslöshet eller annan därmed jämförlig omständighet. Statsbidrag kan som regel utgå med högst 50 procent av skoldistriktets utav länsstyrelsen godkända verkliga kostnader för bespisningen. Bidraget kan, då särskilda förhållanden därtill föranleda, utgå efter ett högre procenttal, dock högst med 80 procent av kostnaden. Kungl. Maj:t fattar beslut rörande fördelningen av ovannämnda belopp å 200,000 kronor mellan de olika länen. Länsstyrelsen bestämmer, med vilken procent av kostnaden statsbidraget skall utgå.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, att för ändamålet måtte för nästkommande budgetår uppföras ett förslagsanslag av 250,000 kronor.

Förevarande angelägenhet vore enligt vad överstyrelsen erfarit för närvarande föremål för utredning genom befolkningskommissionen. För den händelse kommissionens arbete i denna del ej skulle hinna slutföras inom sådan tid, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1938 års riksdag, hade överstyrelsen ansett sig, på grund av vad anförts vid behandlingen av ärendet vid 1937 års riksdag, böra göra framställning om anvisande av medel å åttonde huvudtiteln för fortsatt understödande av barnbespisningen vid rikets folkskolor.

Ansökningar om statsbidrag hade inkommit på sätt framginge av följande tablå:

L ä n	Antal skol- di- strikt	Beräk- nat antal barn	Total kostnad	Sökt stats- bidrag	Av länsstyrelsen		Anmärkningar
					tillstyrkt belopp	% av sökt bidrag	
Gotlands	2	120	980: —	490: —	490: —	2 å 50	1) 330,000 portio- ner. Siffror an- gående barnan- talet 1936/1937 ej tillgängliga.
Göteborgs och Bohus	13	1)	124,628: 53	99,742: 11	80,000: —	11 å 80 2 å 50	
Värmlands . .	1	2)	14,824: —	11,859: 20	15,000: —	—	
Gävleborgs . .	1	84	900: —	700: —	—	—	2) Länsstyrelsen förväntade flera ansökningar; 2 redan inkomna.
Västernorr- lands	6	4)	4,353	63,951: 47	67,308: 50	60,000: —	
Jämtlands . . .	2	215	1,700: —	1,400: —	1,500: —	—	3) Enligt länssty- relsens beräk- ning.
Västerbottens .	6	671	23,665: —	17,252: 10	17,252: 10	3 å 80 3 å 50	
Norrbottnens . .	12	4,518	204,081: 90	157,500: —	75,000: —	—	4) Uppgiften avser 5 distrikt.
Summa	43	10,179	434,730: 90	356,151: 91	249,242: 10		

Enligt denna sammanställning hade de belopp, som av länsstyrelserna ansetts behövligen för att tillmötesgå de ansökningar, som gjorts redan första gången, då möjlighet till statsbidrag förekommit, uppgått till omkring 250,000 kronor. Med hänsyn härtill och då man torde ha att förvänta en stegring i efterfrågan av statsbidrag för ändamålet för budgetåret 1938/1939, syntes anslaget för ändamålet ej böra bestämmas lägre än till nyssnämnda belopp.

Under överstyrelsens behandling av ärenden rörande statsbidrag till inackordering av vissa skolbarn hade skoldistriktet ofta begärt bidrag för måltidsinackordering. Då bidrag härtill ej ansetts kunna lämnas ur inackorderingsanslagen, hade man övergått till helinackordering av dessa barn under viss del av läsåret, även om det varit möjligt att låta barnen dagligen gå till skolan och åter till respektive hem, om barnen kunnat få ett mål lagad mat vid skolan. På grund härav torde det vara att förvänta, att man nu i viss utsträckning komme att utnyttja den möjlighet till statsbidrag för anordnande av måltid vid skolan, som nu yppat sig, i stället för att inackordera barnen. Detta skulle komma att medföra en viss avlastning beträffande anspråken på bidrag ur inackorderingsanslaget. Med hänsyn härtill samt för att tillräckliga medel måtte stå till Kungl. Maj:ts förfogande för tilldelning åt olika landsdelar av statsbidrag till skolbarnsbespisning syntes det överstyrelsen lämpligast, att anslaget för detta ändamål redan nu finge förslagsanslags natur.

Kungl. Maj:t har den 30 september 1937 för ändamålet anvisat följande belopp, nämligen till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 60,000 kronor, till länsstyrelsen i Värmlands län 5,000 kronor, till länsstyrelsen i Väster-norrlands län 45,000 kronor, till länsstyrelsen i Jämtlands län 1,000 kronor, till länsstyrelsen i Västerbottens län 19,000 kronor och till länsstyrelsen i Norrbottens län 70,000 kronor, allt för redovisningsåret 1937/1938.

Departement-
schefen.

Jag tillstyrker, att staten även i fortsättningen lämnar bidrag till ifråga-varande ändamål. I överensstämmelse med riksdagens förutberörda uttalande torde förevarande anslag böra uppföras å riksstatens åttonde huvudtitel. Anslaget synes med hänsyn till det behov, som gjort sig gällande redan under första året, böra för nästa budgetår beräknas till 300,000 kronor. Då frågan om anordnande i mera vidsträckt omfattning av en rationell skolbarnsbespisning är under behandling av befolkningskommissionen, vars förslag dock icke torde vara att förvänta i så god tid, att efter vederbörlig remissbehandling ärendet kan underställas 1938 års riksdag, lär någon väsentligare ändring ej böra för närvarande vidtagas i de nuvarande bidragsgrunderna. Av samma skäl bör anslaget för nästa budgetår betecknas såsom reservationsanslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 300,000.

[158.] 26. **Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning, reservationsanslag.** För underlättande av skolgången för avlägset från skola boende skolpliktiga barn i övre Norrland har riksdagen under åtskilliga år anvisat särskilda anslag till bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning. Statsbidrag till uppförande och inredning av skolhemsbyggnader samt till anskaffande av erforderliga inventarier för skolhem utgår med belopp, som Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer.

Årsanslag hava under de senare åren, respektive budgetåren, utgått på sätt nedan anges:

1920/1922	kronor	80,000
1923 (första halvåret)	»	—
1923/1925	»	—
1925/1926	»	100,000
1926/1927	»	150,000
1927/1932	»	100,000
1932/1936	»	—
1936/1938	»	100,000.

Under budgetåren 1932/1936, då av statsfinansiella skäl icke något särskilt anslag utgick för ifrågavarande ändamål, beviljades av de till kommunala beredskapsarbeten anvisade anslagen bidrag av statsmedel till uppförande av skolhem.

I skrivelse den 30 augusti 1937 har *skolöverstyrelsen* gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål även under budgetåret 1938/1939. Av skrivelsen inhämtas, att behovet av nya skolhem kunde beräknas till 19, alternativt 21, varförutom ändring av befintliga skolhem kunde ifrågasättas i ett fall inom Kopparbergs län samt eventuellt i två fall inom Norrbottens län. Vidare inhämtas av skrivelsen, att ansökningar om statsbidrag syntes vara att förvänta under budgetåren 1937/1938 och 1938/1939 till tre nybyggnader av skolhem samt för ombyggnad av två skolhem.

I fråga om anslagsbeloppets storlek har *överstyrelsen* anfört följande:

Av förevarande anslag hade Kungl. Maj:t den 29 januari 1937 tilldelat Åre skoldistrikt statsbidrag med 80 procent av styrkta verkliga kostnaden, dock högst 84,000 kronor, till uppförande och inredning av ett skolhem för 40 barn i Duved samt till anskaffande av erforderliga inventarier för det samma. Sedan ifrågavarande statsbidrag beviljades hade emellertid en ej oväsentlig kostnadsstegring inträtt såväl å byggnadsmarknaden som för inventarier. Kostnaderna för en var av ovan omnämnda tre nybyggnader torde därför böra beräknas något högre än för skolhemmet i Åre skoldistrikt. Överstyrelsen hade sålunda vid enahanda statsbidragsprocent, som i berörda fall, ansett sig böra utgå ifrån en höjning av sammanlagda statsbidragen till en nybyggnad och inventarier med 6,000 kronor till 90,000 kronor. För tre skolhem skulle sålunda tillhoppa erfordras 270,000 kronor. Beträffande ombyggnadsförslagen föreläge ej några uppgifter om arbetenas omfattning

och å kostnaderna, men syntes man böra räkna med, att under redovisningsåren 1937/1938 samt 1938/1939 två sådana ombyggnader komme till utförande samt att i statsbidrag härtill kunde erfordras ett belopp av 50,000 kronor. Tillhopa skulle alltså för statsbidrag under budgetåren 1937/1938 och 1938/1939 böra finnas tillgängligt ett belopp av 320,000 kronor.

Av det för budgetåret 1936/1937 i riksstaten uppförda reservationsanslaget å 100,000 kronor återstode efter beviljande av statsbidrag till skolhemmet i Duved inom Åre skoldistrikt ett belopp av 16,000 kronor. Härtill komme det för budgetåret 1937/1938 beviljade anslaget å 100,000 kronor, varför ett belopp av 116,000 kronor nu funnes tillgängligt. Då utgiften å anslaget under budgetåren 1937/1938 och 1938/1939, enligt vad ovan framhållits, beräknats till 320,000 kronor, skulle alltså för budgetåret 1938/1939 erfordras ett belopp av 204,000 kronor, vilket belopp syntes böra avrundas nedåt till 200,000 kronor.

Anmärkas må, att den odisponerade delen av anslaget för budgetåret 1936/1937 är mindre än det belopp, varmed överstyrelsen räknat, beroende på ett av Kungl. Maj:t den 20 november 1936 fattat beslut.

Departement-
schefen.

Med hänsyn till föreliggande medelsbehov torde anslaget för budgetåret 1938/1939 böra upptagas med ett belopp av 150,000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 150,000.

[159.] 27. **Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m., förslagsanslag.** I skrivelse nr 359/1935 anmälde riksdagen, att riksdagen godkänt vissa allmänna grunder för statsbidrag till undervisningslokaler m. m. för folkskoleväsendet. För ifrågavarande grunder har redogörelse lämnats under punkten 150 av 1936 års åttonde huvudtitel, vartill torde få hänvisas. Genom kungörelse den 6 mars 1936 (nr 45) har Kungl. Maj:t, med anledning av riksdagens ovannämnda beslut, utfärdat bestämmelser angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet.

För ifrågavarande ändamål har riksdagen för budgetåret 1937/1938 anvisat ett förslagsanslag av 7,100,000 kronor. Härav skulle 150,000 kronor avse byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler, 1,850,000 kronor byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler, 190,000 kronor hyresbidrag, 1,800,000 kronor underhålls- och materielbidrag samt 3,110,000 kronor tjänstebostadsbidrag.

Skolöverstyrelsen har i skrivelser den 30 augusti och den 7 oktober 1937 framlagt sina beräkningar av medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1938/1939 och härvid anfört huvudsakligen följande:

Vad anginge byggnadsbidragen för *nya undervisningslokaler*, erinrade överstyrelsen, att ämbetsverket i sin skrivelse den 31 augusti 1936 angående

anslag till folkundervisningen m. m. för budgetåret 1937/1938 beräknat, att byggnadskostnaderna, däri inbegripet kostnader för tillgodoseende av det kontinuerliga behovet av ersättande och komplettering av äldre lokaler ävensom kostnader för den första uppsättningen av inventarier till gymnastiksal, slöjdsalar och skolkök, under nämnda budgetår komme att röra sig omkring ett belopp av 3,000,000 kronor.

Under det år som gått, sedan överstyrelsen avlåtit berörda skrivelse, hade det emellertid visat sig, att skolbyggnadsverksamheten tagit en oant stor omfattning. Från mitten av september 1936, då Kungl. Maj:ts första beslut om statsbidrag till nya skolbyggnader jämlikt ovannämnda kungörelse meddelades, till mitten av augusti 1937, således en period av icke fullt ett år, hade såsom den högsta kostnadssumma, varå statsbidrag till respektive byggnadsföretag finge beräknas, av Kungl. Maj:t fastställts belopp, sammanlagt uppgående till icke mindre än — i runt tal — 8,267,000 kronor. Att döma av, bland annat, det betydande antalet inkomna, ännu ej avgjorda ansökningar om statsbidrag till nya undervisningslokaler, torde skolbyggnadsverksamheten under det närmast följande året komma att fortgå i oförminskad omfattning. På hösten 1938 skulle i så fall de av Kungl. Maj:t fastställda högsta kostnadssummorna sammanlagt komma att uppgå till minst 16,000,000 kronor. Under förutsättning att samtliga de byggnadsföretag, som de då föreliggande besluten avsåge, hunne färdigställas till sådan tidpunkt, att årsbidrag till respektive företag bleve utbetalat under budgetåret 1938/1939, skulle summan av de under nämnda budgetår utgående årsbidragen uppgå till 480,000 kronor.

I det föregående hade icke tagits hänsyn till de byggnadsföretag, beträffande vilka det enligt författningen tillkomme vederbörande länsstyrelse att fastställa den högsta kostnadssumma, varå statsbidrag finge beräknas. Överstyrelsen saknade närmare kännedom om i vilken utsträckning länsstyrelserna meddelat dylika fastställelsebeslut. Det syntes emellertid ligga i sakens natur, att det härvidlag icke kunde röra sig om några mera avsevärda belopp. Enligt överstyrelsens mening torde totalbeloppet av de bidrag, som komme att utgå under budgetåret 1938/1939 på grund av de av länsstyrelserna meddelade besluten, knappast överstiga 20,000 kronor.

Överstyrelsen finge därför föreslå, att anslagsbehovet beträffande byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler för budgetåret 1938/1939 beräknades till 500,000 kronor.

I fråga om byggnadsbidrag för *redan befintliga undervisningslokaler, hyresbidrag samt underhålls- och materielbidrag* skulle enligt av statens folkskolinspektörer lämnade uppgifter medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1938/1939 utgöra i runda tal respektive 1,893,100 kronor, 192,700 kronor och 1,805,800 kronor. Överstyrelsen hemställde, att medelsbehovet i enlighet härmed efter lämplig avrundning beräknades till respektive 1,890,000 kronor, 190,000 kronor och 1,800,000 kronor.

Beträffande slutligen *tjänstebostadsbidrag* hade folkskolesakkunniga uppskattat det årliga anslagsbehovet till 3,150,000 kronor. Enligt från folkskolinspektörerna infordrade uppgifter hade emellertid i fråga om berörda bidrag medelsåtgången för budgetåret 1936/1937 utgjort 3,202,000 kronor. Med hänsyn därtill syntes anslagsbehovet beträffande nämnda bidrag för budgetåret 1938/1939 icke böra beräknas till lägre belopp än 3,200,000 kronor.

De anslagsbelopp, som enligt vad överstyrelsen sålunda anført, för budgetåret 1938/1939 skulle bliva erforderliga, belöpa sig till (500,000 + 1,890,000 + 190,000 + 1,800,000 + 3,200,000 =) 7,580,000 kronor.

Departement-
schefen.

Jag har icke funnit något att erinra vare sig mot de grunder, efter vilka skolöverstyrelsens beräkningar verkstälts, eller mot de såsom ett resultat av dessa anslagsberäkningar framkomna beloppen. Anslaget torde dock bära för nästkommande budgetår uppföras med ett till 7,500,000 kronor avrundat belopp, vilket innebär en höjning av anslaget med 400,000 kronor.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler*
m. m. för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 7,500,000.

[160.] 28. **Folkskolor m. m.: Understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor, förslagsanslag.** Från år 1911 var under en följd av år under åttonde huvudtiteln uppfört ett förslagsanslag å till en början 30,000 kronor och därefter å växlande belopp till understödjande av *dels* folkskolebarns resor till landet under sommarferierna, *dels ock* folkskolebarns studieresor. År 1922 indrogos anslagsmedlen till studieresor med anledning av depressionstiden. År 1925 återupptogs emellertid anslaget i riksstaten med ett belopp av 90,000 kronor till understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor. Därvid beräknades statsbidraget till ferieresor till 55,000 kronor och statsbidraget till studieresor till 35,000 kronor. Anslaget utgick sedermera ända till och med budgetåret 1931/1932 med oförändrat belopp. År 1932 anvisades allenast ett belopp av 50,000 kronor, avsett för ferieresor. Under budgetåren 1933/1936 var anslaget i sin helhet indraget. För budgetåret 1936/1937 uppfördes åter ett anslag till ferie- och studieresor å riksstaten med ett belopp av 50,000 kronor. Under innevarande budgetår utgår anslaget med 75,000 kronor.

Genom beslut den 15 maj 1936 meddelade Kungl. Maj:t bestämmelser angående folkskolebarns ferie- och studieresor att från och med den 1 juli 1936 tills vidare lända till efterrättelse. Dessa bestämmelser överensstämma i huvudsak med de grunder för rätt till åtnjutande av nedsättning av biljettpriserna vid ferie- och studieresor, som förut varit gällande och för vilka närmare redogörelse lämnats under punkten 151 i 1936 års åttonde huvudtitel.

I samband med anmälan av sitt beslut angående anvisande av medel för ifrågavarande ändamål för innevarande budgetår uttalade riksdagen i skrivelse nr 8/1937, att riksdagen, som icke hade något att invända mot Kungl.

Maj:ts förslag i och för sig, ville ifrågasätta, huruvida icke de på området gällande bestämmelserna borde ändras i syfte att skapa vissa garantier för att sådana statsunderstödda studieresor, som ägde rum, innan skolgången avslutats, anordnades endast för barn i sådan ålder, att de vore i stånd att någorlunda tillgodogöra sig de genom studieresorna förmedlade intrycken. Denna fråga syntes enligt riksdagens mening böra tagas under närmare omprövning av Kungl. Maj:t.

Genom beslut den 4 juni 1937 anbefalldes skolöverstyrelsen att — i anledning av vad riksdagen sålunda anfört — verkställa utredning i ämnet.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om ett oförändrat anslag å 75,000 kronor för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1938/1939 samt tillika inkommit med den anbefallda utredningen. Av densamma inhämtas, att överstyrelsen icke ansett sig kunna tillstyrka, att ändring i de på området gällande bestämmelserna vidtages. Överstyrelsen har till stöd för sin uppfattning anfört huvudsakligen följande:

De studieresor, som företoges med bidrag ur förevarande anslag, vore dels sådana, som ägde rum strax efter slutad skolgång under ledning av skolans lärare, dels sådana, som gjordes under skoltiden och utgjorde ett direkt led i den egentliga undervisningen. Anslaget torde huvudsakligen komma den förstnämnda arten av studieresor till godo, enär dessa i regel omfattade längre sträckor, då järnväg lämpligen kunde komma till användning, under det att resor av den senare arten ofta vore korta, varvid även andra trafikmedel än järnväg användes. I de studieresor, som vore avsedda för barn, som redan slutat sin skolgång, måste en eller annan gång barn tillhörande någon av folkskolans lägre klasser medtagas, då i landsbygdens enligt lägre form anordnade skolor avslutningsklassen ofta omfattade så få barn, att dessa ej ensamma kunde bilda en studiegrupp av den storlek, som krävdes för att prisnedsättningen skulle kunna beviljas. I regel toges då dessa barn från den klass, som vore närmast avgångsklassen och som under läsåret haft gemensam undervisning med denna och alltså torde vara i stånd att ungefär i enahanda utsträckning som avgångsklassen tillgodogöra sig de genom studieresorna förmedlade intrycken.

Beträffande den ifrågasatta åldersgränsen för åtnjutande av statsbidrag till studieresor ville överstyrelsen framhålla, att dessa resor kunde vara av stor betydelse även för lärjungarna i folkskolans lägre klasser. En genomgående princip i vår tids skola vore, att undervisningen i så stor utsträckning som möjligt skulle grundas på barnens egna iakttagelser av verkligheten, vilket även i den för folkskolan gällande undervisningsplanen med skärpa framhölls. Ett tillgodosende av detta krav förutsatte, att undervisningen i viss utsträckning förlades utanför den egentliga lärosalen.

Det vore huvudsakligen hembygdsundervisningen samt undervisningen i historia, geografi och naturkunnighet, som hade behov av en så anordnad undervisning. I fråga om det förstnämnda av dessa läroämnen påpekades i undervisningsplanen, att denna undervisning ej helt borde begränsas till hembygden i inskränkt mening utan särskilt för folkskolestadiet borde utsträckas till att från vissa synpunkter upptaga även hembygdens närmaste omgivningar. Särskilt borde därvid sådana platser bliva uppmärksammade, med vilka hembygdens invånare stode i livligare förbindelse. Även rörande

undervisningen i de övriga ovan nämnda läroämnena gäves anvisning om att undervisningsutflykter i anslutning till lärokursen borde anordnas, där så lämpligen kunde ske.

Riksdagen syntes i sin skrivelse sätta i fråga, att dessa statsunderstödda studieresor skulle anordnas endast för barn i viss högre ålder. Det kunde möjligen tänkas en sådan begränsning, att endast barn i den egentliga folkskoleåldern kunde få del av den nedsättning av biljettpreis, som möjliggjordes genom det här ifrågavarande anslaget. Detta vore emellertid av pedagogiska skäl ej önskvärt. Visserligen torde resor av denna art å järnväg mera sällan förekomma för småskolans lärjungar, men möjligheten att anordna sådana syntes dock böra finnas. Ett och annat av lärokursen i t. ex. hembygdsundervisning vore av den art, att det lättast kunde bibringas barnen genom besök å ort och ställe, och det skulle därvid vara mindre lyckligt, om ej lärarna för barnen på detta åldersstadium hade samma möjlighet att välja det för färden förmånligaste trafikmedlet som lärarna för de något äldre barnen. Då enligt överstyrelsens mening en studieresa av här nämnd beskaffenhet även för småskolestadiet kunde bli synnerligen instruktiv och dessa barn i lika stor utsträckning som deras äldre kamrater vore i behov av nedsättning av resekostnaderna, ansåge överstyrelsen, att någon åldersgräns för åtnjutande av de förmåner, som här ifrågavarande anslag avsåge, ej borde fastställas utöver den redan nu förekommande.

Departementschefen.

Skolöverstyrelsens förevarande utredning synes mig giva vid handen, att de statsunderstödda studieresorna, på sätt de nu äro anordnade, fylla ett ur pedagogisk synpunkt viktigt ändamål. Vidtagande av ändring av gällande bestämmelser i ämnet i begränsande syfte torde för undervisningens del knappast vara önskvärt och skulle även — såsom överstyrelsen framhållit — i särskilda fall komma att bereda vissa praktiska svårigheter.

Beträffande anslagets storlek för nästkommande budgetår tillstyrker jag skolöverstyrelsens förslag om oförändrat anslagsbelopp, förslagsvis 75,000 kronor.

På grund av det sålunda anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 75,000.

[161.] 29. **Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 15,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om en ökning av anslaget för nästa budgetår med 100 kronor till 15,100 kronor.

Departementschefen.

Ur förevarande anslag skola gäldas huvudsakligen kostnader för undervisning i slöjd, undervisningsmateriel, underhåll av i skolhemmet i Tärna intagna barn, uppvärmning m. m. samt lön för biträdespersonal. Mot över-

styrelsens föreliggande anslagsberäkningar har jag intet att i huvudsak erinra. Anslaget torde kunna för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 15,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 15,000.

[162.] 30. **Folkskolor m. m.: Bidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet.** Detta anslag är nu uppfört med 15,800 kronor och fördelas enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 juni 1937 på följande sätt:

till svenska skolan i Berlin	kronor	2,700
» » » » London	»	6,000
» » » » Hamburg	»	2,700
» » » » Paris	»	4,400
		Summa kronor 15,800.

Närmare bestämmelser angående anslagets användning äro återgivna i statsliggaren för budgetåret 1937/1938 sid. 547.

För vart och ett av budgetåren 1936/1938 har i riksstatsens åttonde huvudtitel under avdelningen N. Diverse varit uppfört ett anslag å 2,000 kronor till understöd åt svenska folkskolan i Tallinn.

I skrivelse den 19 mars 1937 anhöll *styrelsen för svenska skolan i Berlin* om en höjning av understödet till skolan från 2,700 kronor till 4,000 kronor i syfte att möjliggöra anordnandet av fullständig svensk undervisning vid sidan av den av skolan dittills bedrivna verksamheten, vilken huvudsakligen bestått i meddelandet av kompletteringsundervisning i svenska språket, svensk historia och geografi för svenska barn, som för sin övriga undervisning besökte tyska skolor.

Ovannämnda framställning tillstyrktes av *svenska beskickningen i Berlin* i utlåtande den 20 mars 1937 och av *skolöverstyrelsen* i utlåtande den 2 april 1937. *Statskontoret* anförde i utlåtande den 22 april 1937, att — för den händelse Kungl. Maj:t med hänsyn till de skäl, som i framställningen anförts, och det äskade beloppets relativa ringhet skulle finna anledning ställa sig välvillig till densamma — torde andra medel icke stå till förfogande än det under åttonde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till extra utgifter, därest icke medelstillgång för ändamålet kunde beredas genom jämkning av de för övriga ifrågavarande skolor i utlandet avsedda bidragsbeloppen.

Skolrådet för svenska Sofiaförsamlingen i Paris har anhållit om en förhöjning av anslaget till svenska skolan i Paris från 4,400 kronor till 5,600 kronor för läsåret 1938—1939. Skolrådet grundade denna sin anhållan på,

att en förhöjning av lärarinnelönerna i hemlandet ägt rum och att under dylika omständigheter en sådan förhöjning vore påfordrad jämväl vid skolan, för att densamma skulle kunna erhålla goda lärarkrafter. Dessutom hade levnadskostnaderna i Frankrike stigit och vore fortfarande i stigande.

Nyssberörda framställning har tillstyrkts av *svenska beskickningen i Paris* i utlåtande av den 20 augusti 1937 och av *skolöverstyrelsen* i utlåtande av den 17 september 1937. *Statskontoret* har i utlåtande den 11 oktober 1937 avstyrkt framställningen under framhållande, bland annat, att det till stöd för densamma åberopade skälet, att lärarlönerna i Sverige undergått allmän höjning, torde gälla för samtliga svenska utlandsskolor samt att följaktligen — därest sagda skäl kunde anses äga bärkraft — frågan borde upptagas till prövning i ett vidare sammanhang.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 — med överlämnande av en från föreningen Svenska odlingens vänner i Estland inkommen framställning om oförändrat anslag till svenska folkskolan i Tallinn för budgetåret 1938/1939 — föreslagit, att understödet till nämnda skola, vilket syntes vara av enahanda natur som de till de övriga svenska utlandsskolorna utgående understöden, måtte upptagas under förevarande anslag till bidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet.

Departement-
schefen.

I likhet med skolöverstyrelsen förordar jag, att det till svenska folkskolan i Tallinn utgående särskilda anslaget överflyttas till förevarande anslag. Vidare finner jag mig böra biträda framställningen om ökat statsunderstöd till svenska skolan i Berlin, vilken det hittills icke varit möjligt att tillmötesgå på grund av otillräckligheten av de medel, som genom ovan-nämnda reservationsanslag till extra utgifter stå till Kungl. Maj:ts förfogande. Däremot kan jag, på av statskontoret anförda skäl, icke för närvarande förordna en höjning av anslaget för Paris-skolans del. Genom skolöverstyrelsens försorg torde böra undersökas i vad mån de av skolrådet för svenska Sofiäförsamlingen i Paris åberopade omständigheterna — regleringen av lärarlönerna i hemlandet och levnadskostnaderna i respektive länder — kunna motivera en omräkning av de till ifrågavarande svenska skolor i utlandet utgående statsbidragen. Jag torde framdeles bliva i tillfälle att ånyo anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t.

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med $(2,000 + 1,300 =)$ 3,300 kronor till 19,100 kronor samt fördelas på följande sätt:

till svenska skolan i Berlin		kronor	4,000
» » » » London		»	6,000
» » » » Hamburg		»	2,700
» » » » Paris		»	4,400
» » » » Tallinn		»	2,000

Summa kronor 19,100.